

Kommunal- og
moderniseringsdepartementet

Rapport

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2021

Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

November 2021

Innhold

1	Utvalgets situasjonsforståelse	1
2	Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene	3
2.1	Innledning	3
2.2	Aktivitets- og inntektsutviklingen	5
2.3	Netto driftsresultat	8
2.4	Nettofinansinvesteringer og netto gjeld	10
2.5	Sysselsetting	11
2.6	Kommunesektorens inntekter i 2022	11
3	Inntekter for kommuneforvaltningen	14
3.1	Kommunesektorens inntektskilder	14
3.2	Samlede inntekter – realvekst 2002–2021	15
3.3	Frie inntekter – realvekst 2002–2021	17
3.4	Skatteinntekter	20
3.5	Betalinger for kommunale tjenester	21
4	Tjenester og investeringer	26
4.1	Kommuneforvaltningens utgifter	27
4.2	Omfang og kvalitet i kommunale tjenester	29
4.3	Investeringer	44
5	Netto driftsresultat	46
5.1	Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet	46
5.2	Netto driftsresultat for kommunene	48
5.3	Netto driftsresultat i ulike kommunegrupper	50
5.4	Netto driftsresultat for fylkeskommunene	53
5.5	Korrigert netto driftsresultat	54
5.6	Disposisjonsfond	58
5.7	Netto driftsresultat før og etter netto avsetninger til bundne fond sett opp mot utvalgets anbefalte nivå på netto driftsresultat	60
6	Gjeld	64
6.1	Utviklingen i kommunesektorens gjeld	64
6.2	Primærbalanse og gjeldsstabilisering	71
7	Inntekter og tjenesteproduksjon i grupper av kommuner	75
7.1	Frie inntekter, utvidet begrep	75
7.2	Utviklingen i frie inntekter, utvidet begrep, over tid	81

7.3	Forskjeller i kommunenes skatteinntekter	83
7.4	Tjenester	84
8	Konsekvenser av høyere rente, fall i boligverdier og fall i aksjeverdier	90
8.1	Bakgrunn og forutsetninger.....	90
8.2	Resultater	92
9	Effektivitet i kommunale tjenester 2019–2020	97
9.1	Innledning.....	97
9.2	DEA-metoden.....	98
9.3	Resultater.....	100
9.4	Endring i effektivitet over tid.....	101
9.5	Andre tilnærminger	102
10	Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter	104
10.1	TBUs anslag for merutgifter til demografi 2006–2021.....	104
10.2	TBUs anslag for merutgifter til demografi i 2022.....	106
10.3	Et første, foreløpig anslag for merutgifter til demografi i 2023	109
10.4	Utgifter som følge av befolkningsendringer på lengre sikt	110
Vedlegg 1	Inntekter og utgifter 2017–2022. Nasjonalregnskapets gruppering .	114
Vedlegg 2	Inntekter og utgifter 2005–2020. Kommuneregnskapets gruppering	115
Vedlegg 3	Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2004–2022	118
Vedlegg 4	Inntekter korrigert for befolkningsvekst og –sammensetning	120
Vedlegg 5	Statlige overføringer til kommunesektoren i 2021	123
Vedlegg 6	Driftsutgifter 2020 etter funksjon og art.....	128
Vedlegg 7	Kostnadsdeflator for kommunene.....	136
Vedlegg 8	Lønn og lønnsutvikling	137
Vedlegg 9	Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner	139
Vedlegg 10	Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 2000–2020	141
Vedlegg 11	Korrigert netto driftsresultat 2016–2020.....	142
Vedlegg 12	Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger 144	
Vedlegg 13	Endring i økonomiske rammebetingelser.....	150
Vedlegg 14	Primærbalanse og gjeldsstabilisering	157
Vedlegg 15	Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2020	169
Vedlegg 16	Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2019 og 2020.....	183
Vedlegg 17	Konsesjonskraft og eiendomsskatt 2004–2020	190

Vedlegg 18	TBUs demografianslag	198
Vedlegg 19	Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet.....	200
Vedlegg 20	Definisjonskatalog	203
Vedlegg 21	Utvalgets mandat og sammensetning.....	219

Forord

Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) ble oppnevnt i 1979. Utvalget blir nedsatt for tre år om gangen, og inneværende utvalgsperiode går ut ved årsskiftet 2023/2024.

Utvalget skulle legge opp til og gjennomføre faglige analyser av økonomiske forhold i kommunesektoren. Departementet presiserte i 1981 forståelsen av mandatet, og utvalget fikk en tydeligere rolle i å utarbeide innspill til arbeidet med å utforme den statlige politikken som gjaldt økonomien i kommunene og fylkeskommunene. Etter siste revisjon i 2012 ble det tatt inn i mandatet at utvalget skal legge fram det beste mulige bakgrunnsmateriale, med sikte på å komme fram til en omforent situasjonsforståelse av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren. Dette hadde vært praksis i flere år allerede. Av mandatet framgår det også at utvalget skal utarbeide notater om den økonomiske situasjonen og om den demografiske utviklingen i forkant av regjeringens budsjettkonferanse og konsultasjonsmøtene mellom staten og kommunesektoren. Utvalgets mandat og sammensetning er vist i vedlegg 21.

Utvalget legger med dette fram sin rapport for høsten 2021. Rapporten tar sikte på å gi informasjon om utviklingen i kommuneøkonomien de siste årene med særlig vekt på den økonomiske situasjonen i 2020 og 2021.

I kapittel 1 legger utvalget fram sin forståelse av den aktuelle situasjonen i kommuneøkonomien.

Kapittel 2 er en oppdatert beskrivelse av utviklingen i kommuneøkonomien og kommunale tjenester. Omtalen av kommuneøkonomien i 2020 og 2021 er basert på samme tallgrunnlag som i Nasjonalbudsjettet 2022, som ble lagt fram 12. oktober 2021, og regjeringens Støres tilleggsnummer til Statsbudsjettet 2022, Tillegg 1 (2021-2022), som ble lagt fram 8. november 2021.

Kommunesektorens inntekter og utgifter og utviklingen i sysselsettingen og tjenestene er nærmere omtalt i kapittel 3 og 4, driftsresultatene og disposisjonsfondene i kapittel 5, og gjeldsutviklingen i kapittel 6. En omtale av hvordan variasjonene er mellom kommunene og mellom fylkeskommunene i inntektsnivå, tjenesteproduksjon og økonomisk situasjon er gitt i kapittel 7. Her inngår blant annet beregninger av produksjonsindeksen for kommunene for 2019. Noen enkle analyser av hvordan brå endringer i rentenivå, aksjeverdier og boligpriser påvirker kommunenes økonomi, er beskrevet i kapittel 8. Nye beregninger av effektiviteten i de kommunale tjenestene er vist i kapittel 9. I kapittel 10 er befolkningsutviklingen og hvilke merutgifter det anslås å gi kommunesektoren under gitte forutsetninger, nærmere beskrevet, og utvalget har gjort et første, foreløpig anslag for merutgiftene i 2023.

Utvalgets rapporter fra 1998 og framover er lagt ut på utvalgets nettside (regjeringen.no/tbu).

Eventuelle kommentarer, spørsmål eller andre ting kan rettes til sekretariatet ved tormod.reiersen@kmd.dep.no, naeem.rashid@kmd.dep.no eller arild.kormeseth@kmd.dep.no.

Kapitler

1 Utvalgets situasjonsforståelse

Koronapandemien har hatt store økonomiske konsekvenser

I mars 2020 opplevde internasjonal og norsk økonomi kraftig produksjonsfall og høy arbeidsledighet på grunn av koronapandemien og strenge smitteverntiltak. De fleste nasjonale smittevernstiltakene ble opphevet i slutten av september 2021. Ifølge SSB er produksjonen i norsk økonomi nå over nivået før pandemien. Etterspørselen etter arbeidskraft er økende, men arbeidsledigheten er fortsatt noe høyere enn før pandemien.

Norske kommuner og fylkeskommuner har en sentral rolle i arbeidet med å bekjempe smitte samtidig som de sørger for gode tjenester til innbyggerne. De økonomiske følgene av pandemien for kommunesektoren er store. Sektoren opplever økte utgifter (spesielt til smittevernsoppgaver) og reduserte brukerbetalingar (blant annet til kollektivtransport). I 2020 ble kommunesektorens skatteinntekter redusert, men i 2021 har skatteinntektene blitt høyere enn anslått.

Både i 2020 og 2021 har staten gitt betydelige ekstrabevilgninger til kommuner og fylkeskommuner begrunnet med koronapandemien. En arbeidsgruppe, med representanter fra departementene og KS, ble oppnevnt for å vurdere de økonomiske virkningene av pandemien for kommunesektoren. Med utgangspunkt i arbeidsgruppens beregninger, anslås det at kommunesektoren ble kompensert med 2 mrd. kroner ut over de anslåtte virkningene av pandemien i 2020.

I 2021 har staten bevilget 22 mrd. kroner til kommunesektoren begrunnet med koronapandemien. Av disse er 16 mrd. kroner kompensasjon for merutgifter og mindreinntekter. For første halvår 2021 anslår arbeidsgruppen konsekvensene av pandemien til 9,3 mrd. kroner for kommunesektoren som helhet. Basert på ny rapport fra arbeidsgruppen i april vil det bli gjort en ny vurdering av merutgifter og mindreinntekter i 2021 i revidert nasjonalbudsjett neste år.

Inntekter, aktivitet og gjeld

I nasjonalbudsjettet for 2022 anslås realveksten i kommunesektorens samlede inntekter i 2021 til 2,0 prosent og veksten i frie inntekter til 2,2 prosent. Midlertidige koronarelaterte inntekter er da holdt utenfor. Veksten i både samlede og frie inntekter er høyere enn anslagene i budsjettopplegget for 2021. Det skyldes merskattevekst på grunn av høye utbytter, samt at norsk økonomi har utviklet seg bedre enn ventet gjennom pandemien. Effekten dempes av høyere kostnadsvekst enn anslått, blant annet på grunn av høyere elpriser og høyere byggekostnader.

For 2021 anslås aktivitetsveksten til 2,4 prosent. Investeringene ble redusert i 2020, og ser ut til å falle også i 2021, men vil likevel være på et høyt nivå. Som følge av høyt investeringsnivå har gjelden økt. Et høyt gjeldsnivå gjør at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for renteøkninger og lavere inntektsvekst. Norges Bank satte opp styringsrenten til 0,25 prosent i september 2021. Ifølge bankens prognose vil styringsrenten være 1 prosent om ett år og 1,7 prosent mot slutten av 2024. Kommuner og fylkeskommuner bør ta høyde for ytterligere økning i rentenivået.

Netto driftsresultat

Utvalget betrakter netto driftsresultat over tid som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. I 2019 utgjorde netto driftsresultat for kommunesektoren 2,0 prosent av inntektene, noe som tilsvarer utvalgets anbefalte nivå. I 2020 økte netto driftsresultat til 3,1 prosent av inntektene.

Gode driftsresultater siden 2015 har muliggjort oppbygging av betydelige disposisjonsfond. Siden staten har gitt kommunesektoren kompensasjon i form av ekstrabevilgninger, har disposisjonsfondene holdt seg oppe gjennom pandemien. Gode driftsresultater og oppbygging av disposisjonsfond har bidratt til et lavt antall kommuner og fylkeskommuner i ROBEK. I november 2021 var ingen fylkeskommuner og 17 kommuner oppført i ROBEK.

På grunn av koronapandemien var 2020 et spesielt år. Staten ga kommunesektoren betydelige ekstrabevilgninger, men deler av midlene er knyttet til utgifter som først vil påløpe etter 2020. Netto driftsresultat etter avsetninger til bundne fond som tar hensyn til denne periodiseringsproblematikken, økte også i 2020. Økningen utgjorde knapt halvparten av økningen i det ordinære netto driftsresultatet.

I 2021 vil netto driftsresultat trekkes opp av merskattevekst, mens høyere kostnadsvekst og lavere utbetalinger fra Havbruksfondet trekker i motsatt retning. Utvalget anslår at netto driftsresultat for kommunesektoren også i 2021 vil ligge godt over det anbefalte nivået på 2 prosent av inntektene.

Utsiktene for kommuneøkonomien framover

De fleste nasjonale smitteverntiltakene er nå avvirket. Samtidig er det lokale smitteutbrudd i deler av landet og generelt økende smittetall. Utviklingen videre er usikker, men pandemien vil trolig få konsekvenser for kommuneøkonomien også i 2022.

I tillegg kan koronapandemien ha mer langsiktige konsekvenser for kommuneøkonomien. Innen barnevern, rusomsorg og psykisk helsevern er det en bekymring at pandemien kan ha medført et oppdemmet behov for tjenester. Stengte skoler, mer hjemmeundervisning og smitteverntiltak kan ha hatt konsekvenser for elevenes læringsutbytte i grunnskole og videregående opplæring. Disse forholdene kan trekke i retning av økte utgifter framover. Andre forhold, for eksempel redusert reisevirksomhet i kommunesektoren på grunn av digitale møter, kan imidlertid trekke i retning av permanent lavere utgifter.

De senere årene har betydelig merskattevekst bidratt til at kommunesektoren som helhet har hatt gode driftsresultater. Demografikostnadene har også vært moderate og lavere enn opprinnelig beregnet av utvalget. Det må imidlertid tas høyde for at de årlige merutgiftene knyttet til den demografiske utviklingen vil øke markert i årene framover. Størstedelen av merutgiftene vil være knyttet til den eldre delen av befolkningen. Effektivisering og innovasjon i kommunal og fylkeskommunal tjenesteproduksjon vil kunne motvirke det økte presset mot offentlige finanser.

2 Utviklingen i kommuneøkonomien og tjenestene

Utbruddet av koronaviruset i starten av 2020 har preget verden i 2020 og 2021. Kommunesektoren har stått i første linje i kampen for å stoppe smitten, og har jobbet hardt for fortsatt kunne levere gode tjenester til innbyggerne. Gjenåpningen av samfunnet har gitt høy fart i norsk økonomi. Den økonomiske krisen er nå i hovedsak over selv om det fortsatt er noen bedrifter, særlig i reiseliv og transport, som fortsatt har utfordringer. Ifølge Norges Bank og SSB er produksjonen i norsk økonomi nå over nivået før pandemien. Etterspørselen etter arbeidskraft er økende, men arbeidsledigheten ligger fortsatt noe høyere enn før pandemien.

Koronapandemien har påvirket kommunesektorens økonomi på ulikt vis. I 2020 opplevde kommunesektoren økte utgifter, skattesvikt og reduserte brukerbetalinge (herunder billettinntekter fra kollektivtransport). Også i 2021 har kommunesektoren pandemirelaterte utgifter og opplever reduserte brukerbetalinge. De økte utgiftene skyldes i stor grad smittevernoppgaver, og etter hvert også oppgaver knyttet til vaksinerings. I 2020 ble dette motvirket av lavere kostnadsvekst i sektoren, først og fremst på grunn av lavere lønnsvekst enn opprinnelig lagt til grunn. Utgiftene ble også dempet av en midlertidig reduksjon i arbeidsgiveravgiften samt ulike innsparinger i kommunesektoren på grunn av manglende muligheter til å gjennomføre planlagte aktiviteter. For 2021 har anslagene på skatteveksten blitt justert opp betydelig sammenlignet med anslagene fra i fjor høst. Kostnadsveksten har imidlertid samtidig også blitt sterkere enn ventet, særlig som følge av høyere elpriser og byggekostnader.

Kommunesektoren ble kompensert for netto merutgifter, mindreinntekter og skattesvikt gjennom 2020. I tillegg ble det bevilget ytterligere midler, blant annet for å sette i gang aktivitetsfremmende tiltak og kompensasjon til lokalt næringsliv. Samlet sett ble sektoren tilført 19,3 mrd. kroner i 2020 for blant annet å dekke netto utgifter, mindreinntekter og skattesvikt. Dette har bidratt til at kommuneøkonomien bedret seg i 2020. Både netto driftsresultat og nettofinansinvesteringer økte fra 2019 til 2020 for kommunesektoren samlet.

Også i 2021 har kommunesektoren blitt tilført betydelige midler i forbindelse med pandemien. Det er totalt sett bevilget 22 mrd. kroner i tilleggsbevilgninger, hvorav 16 mrd. kroner er for å kompensere for merutgifter og mindreinntekter. Når vi ser bort fra de særskilte bevilgningene, anslås nå realinntektsveksten i sektoren betydelig høyere sammenlignet med det som var planlagt i fjor høst.

2.1 Innledning

Kommunesektoren utgjør en stor andel av offentlig sektor og har ansvaret for noen av de viktigste tjenestene i innbyggernes hverdag, herunder velferdstjenester som barnehager, skoler og helse- og omsorgstjenester. Kommunalt konsum som andel av BNP Fastlands-Norge har i de siste årene utgjort rundt 14,5 prosent. I 2020 økte konsumandelen til vel 15 prosent, noe som må ses i sammenheng med at BNP falt. I 2021 anslås det at konsumandelen fortsatt ligger på vel 15 prosent. Det kan særlig ses i sammenheng med vaksinearbeidet. Kommunesektorens inntekter har over tid økt som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien. I Nasjonalbudsjettet 2022 anslås sektorens inntekter i 2021 til 628,5 mrd. kroner, tilsvarende 19,4 prosent av BNP for Fastlands-Norge. Men igjen er utviklingen også en effekt av det lave aktivitetsnivået i økonomien (året sett under ett). Kommunesektorens viktigste inntekter er lokale skatteinntekter og rammetilskudd fra staten,

også omtalt som frie inntekter. De anslås til 435,0 mrd. kroner i 2021, noe som er 71,2 prosent av anslaget på samlede inntekter.

Dette kapitlet redegjør for utviklingen i kommuneøkonomien basert på et sett av indikatorer, rapportert i tabell 2.1, som er basert på Statistisk sentralbyrås statistikk om offentlige finanser, nasjonalregnskapsstatistikk og KOSTRA fram til og med 2020. Det er gjort et unntak fra offisielle definisjoner i statistikken ved at bompenger ikke er inkludert i utvalgets definisjon av inntekter i kommunesektoren. Tall i dette kapitlet for 2021 er anslag basert på Nasjonalbudsjettet 2022.

Tabell 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien¹

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ²⁾
A. Kommunesektorens størrelse i landets økonomi												
Kommunalt konsum, pst. av BNP Fastlands-Norge	13,3	13,6	13,6	13,7	13,8	14,0	14,2	14,4	14,4	14,5	15,1	15,1
Inntekter i kommunesektoren, pst. av BNP Fastlands-Norge	17,2	17,5	17,7	17,8	17,7	18,1	18,7	19,0	18,7	18,6	19,4	19,4
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. av landet	17,0	17,1	17,0	17,1	17,0	17,1	17,5	17,7	17,8	17,8	18,1	18,1
Sysselsatte personer i kommunesektoren, pst. av landet	19,1	19,3	19,2	19,2	19,1	19,3	19,5	19,6	19,6	19,5	19,7	19,7
B. Endring i BNP og indikatorer for kommuneøkonomien												
BNP Fastlands-Norge, pst. volumendring	1,9	1,9	3,7	2,3	2,2	1,4	0,9	2,0	2,2	2,3	-2,5	3,9
Samlede inntekter i kommunesektoren, reell endring, pst. ³⁾	2,7	2,1	2,3	1,3	1,4	3,9	3,0	2,0	0,7	1,3	1,0	2,0
Kommunal deflator, pst. endring ⁴⁾	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,1	3,2	1,0	3,3
Frie inntekter i pst. av samlede inntekter ⁵⁾	66,5	74,2	74,7	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,7	71,3	71,9	71,2
Frie inntekter og mva-kompensasjon, pst. av inntekter	70,7	78,2	78,5	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,3	76,6	75,7
Frie inntekter, reell endring fra året før, pst.	2,3	1,1	2,1	0,6	0,7	3,5	2,8	1,4	0,2	1,1	-0,2	2,2
Aktivitetendring i kommunesektoren, pst. endring	0,6	1,5	0,4	2,4	1,2	2,6	2,7	1,6	2,9	2,6	-0,1	2,4
Utførte timeverk i kommunesektoren, pst. endring	2,0	2,7	1,0	0,8	0,6	1,6	2,5	1,8	2,1	1,4	-0,5	2,0
Produktinnsats, pst. volumendring	-1,1	1,6	0,6	3,4	2,9	5,3	0,4	4,3	2,0	2,1	2,1	8,0
Bruttorealinvesteringer, pst. volumendring	-2,3	-3,3	-2,3	7,6	0,9	2,0	9,4	-3,7	7,8	8,1	-2,0	-5,0
Bruttoinvesteringer i pst. av inntekter	14,0	13,3	12,5	13,0	13,2	13,3	14,0	13,2	14,2	15,2	14,6	13,5
Netto driftsresultat, kommunekasser, pst. av driftsinntekter ⁶⁾	3,2	2,5	3,1	2,9	1,3	3,0	4,0	3,6	2,5	1,6	2,8	-
Netto driftsresultat, konsern, pst. av driftsinntekter ⁶⁾	3,5	3,0	3,5	3,3	1,5	3,2	4,2	3,9	2,8	2,0	3,1	-
Nettofinansinvesteringer, pst. av inntekter	-5,7	-4,3	-3,9	-5,0	-5,5	-3,1	-2,6	-2,4	-3,7	-5,8	-4,3	-3,4
Netto gjeld uten pensjonsreserver, i pst. av inntekter ⁷⁾	36,9	41,2	39,6	41,7	46,1	44,9	44,1	43,6	44,3	47,3	48,3	-

1) Tallene er basert på oppdaterte nasjonalregnskapstall publisert av Statistisk sentralbyrå 20. august 2021 og statistikk for offentlige finanser publisert 2. september 2021. Tallene for 2021 er basert på anslag i forbindelse med Nasjonalbudsjettet 2022.

2) Anslag basert på Nasjonalbudsjettet 2022.

3) Innenfor kommuneopplegget. Ved beregning av inntektsvekst er det korrigert for oppgaveendringer, blant annet sykehusreformen i 2002.

4) Deflator fram til og med 2020 er endelige tall. Deflator for 2021 er hentet fra Nasjonalbudsjettet 2022.

5) Kommuneopplegget for 2011 innebar overgang til rammefinansiering av barnehager. Sammen med innlemming av enkelte andre øremerkede ordninger bidro dette til å øke andelen frie inntekter med om lag 8 prosentpoeng fra 2010 til 2011.

6) Brudd i tidsserien. Fra og med 2014 ble merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i netto driftsresultat.

7) Gjeldstallene er basert på tall for 4. kvartal 2020 fra finansielle sektorbalanser publisert av Statistisk sentralbyrå. Fordringer og gjeld knyttet til skatter er holdt utenom. Etter en hovedrevisjon og definisjonsendringer i nasjonalregnskapet er deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler tatt inn som fordringer under betegnelsen «arbeidsgivers reserver». I tabell 2.1 oppgis tall uten disse fordringene.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå

2.2 Aktivitets- og inntektsutviklingen

Inntektsutviklingen i 2021

Tabell 2.2 viser den anslåtte realveksten i kommunesektorens inntekter i 2021 på noen ulike tidspunkter. Anslagene bygger på beregninger til nasjonalbudsjettene. I beregningen av veksten er ikke midlertidige bevilgninger og reduksjon i gebyrer knyttet til koronakrisen inkludert. Beregnet inntektsvekst er også korrigert for oppgaveendringer.

Tabell 2.2 Realvekst i kommunesektorens inntekter i 2021. Anslag på ulike tidspunkt. Mrd. 2021-kroner og prosentvis vekst (anslag på regnskap).

	Samlede inntekter		Frie inntekter	
	Mrd. kroner	Prosent	Mrd. kroner	Prosent
<i>Målt i forhold til regnskap for 2020:</i>				
Nasjonalbudsjettet 2021	1,3	0,2	1,6	0,4
Saldert budsjett 2021	1,7	0,3	1,8	0,4
Revidert nasjonalbudsjett 2021	9,0	1,6	5,9	1,4
Revidert nasjonalbudsjett 2020 etter budsjettavtale	9,0	1,6	5,9	1,4
Nasjonalbudsjettet 2022	11,4	2,0	9,4	2,2
<i>Memo: Målt i forhold til anslag i Revidert nasjonalbudsjett 2020:</i>				
Nasjonalbudsjettet 2021	3,6	0,7	4,0	1,0
Saldert budsjett 2021	4,1	0,7	4,2	1,0

Kilde: Finansdepartementet

I nasjonalbudsjettet i fjor høst (NB2021) ble det anslått en realvekst i kommuneforvaltningens samlede inntekter i 2021 på 1,3 mrd. kroner målt i forhold til anslag på regnskap for 2020.

Koronapandemien har i betydelig grad påvirket kommunesektorens økonomi også i 2021. Inntekter fra brukerbetaling og gebyrer mv. er lavere enn nivåene før pandemien, samtidig som kommunesektorens utgifter til blant annet å øke kapasiteten i helse- og omsorgssektoren til smittevern og vaksiner har vært høye. I tillegg bidrar sterk vekst i elpriser og byggekostnader til å trekke opp kostnadsveksten i sektoren. Samtidig har skatteveksten i 2021 blitt sterkere enn anslått i NB2021.

Det ble våren 2020 opprettet en arbeidsgruppe med representanter fra staten og kommunesektoren for å gi faglige vurderinger av de økonomiske konsekvensene som koronautbruddet har hatt for kommunesektoren.¹ Basert på arbeidsgruppens sluttrapport for 2020, anslås det at kommunesektoren ble kompensert med 2 mrd. kroner ut over de anslåtte virkningene av virusutbruddet i 2020.

I 2021 er det totalt sett bevilget 22 mrd. kroner i tilleggsbevilgninger til kommunesektoren begrunnet med koronapandemien, herav 16 mrd. kroner for å kompensere merutgifter og mindreinntekter. Arbeidsgruppen publiserte en rapport ved utgangen av august med anslag for kommunesektorens merutgifter og mindreinntekter i forbindelse med koronapandemien første halvår 2021. Gruppen anslår at kommunene hadde netto merutgifter og mindreinntekter tilsvarende 6,7 mrd. kroner og 2,6 mrd. kroner for fylkeskommunene, som følge av pandemien første halvår 2021.² Anslagene fra arbeidsgruppen er om lag i samsvar

¹ Vurderinger av kommunesektorens skatteinntekter og kommunal kostnadsdeflator er holdt utenfor mandatet til arbeidsgruppen.

² Arbeidsgruppen har ikke utarbeidet anslag for de samlede netto merutgiftene og mindreinntektene for 2. halvår, som følge av pandemien. Dette vil komme i sluttrapporten for 2021, når utviklingen gjennom hele 2021 er kjent.

med de kompenserende bevilgningene som ble gitt for første halvår i statsbudsjettet for 2021.

Utover de midlertidige bevilgningene er det også bevilget et særskilt og varig tillegg i frie inntekter på 1,9 mrd. kroner i 2021-budsjettet, slik at den midlertidige skattesvikten i 2020 ikke skal gi varig virkning på kommunesektorens inntektsnivå framover.

Fra saldert budsjett til Revidert nasjonalbudsjett 2021 etter Stortingets behandling (RNB2021), økte den anslåtte realveksten i samlede inntekter i 2021 fra 1,7 til 9,0 mrd. kroner, dvs. en økning på 7,3 mrd. kroner. Endringen må ses i sammenheng med ulike faktorer både i 2020 og 2021:

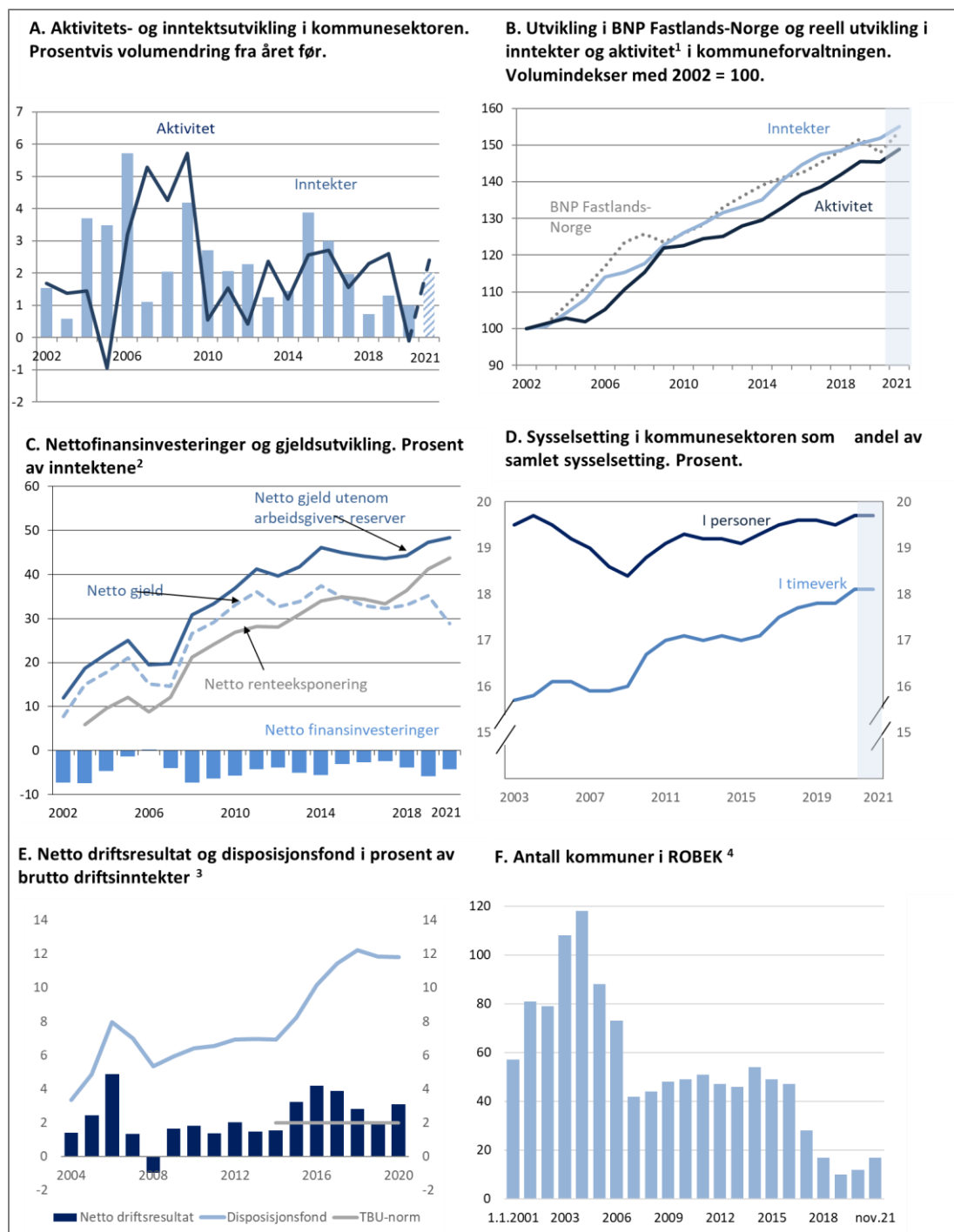
- I RNB2021 ble anslaget på skatt på alminnelig inntekt og formue for 2021 økt med om lag 3,2 mrd. kroner sammenlignet med saldert budsjett for 2021.
- For 2020 ble inntektene samlet sett nedjustert. Inntektene fra skatt på alminnelig inntekt og formue ble 0,9 mrd. kroner lavere i regnskapet for 2020 enn lagt til grunn i NB2021. De øremerkede overføringene i statsregnskapet for 2020 ble om lag 3,1 mrd. kroner lavere enn lagt til grunn i NB2021. Reduksjonen hadde særlig sammenheng med underforbruk av tilskudd til omsorgsboliger, tilskuddsordning for barn og unge, tilskudd til fylkesveier, tilskudd til store kollektivprosjekter mv. Kommuneforvaltningens gebyrinntekter ble derimot om lag 0,8 mrd. kroner høyere enn lagt til grunn i NB2021.

Anslåtte skatteinntekter for 2021 ble i Nasjonalbudsjettet 2022 (NB2022) oppjustert med 5,9 mrd. kroner fra RNB2021. Det skyldes at skatteinngangen hittil i år har kommet inn høyere enn ventet, noe som blant annet reflekterer en høyere lønns- og sysselsettingsvekst enn ventet. I tillegg viser ny informasjon at også utbytter utbetalt i 2020 ble betydelig høyere enn anslått.

I NB2022 er kostnadsveksten i 2021 anslått til 3,3 prosent, opp fra 2,7 prosent i NB2021. Det skyldes særlig en kraftig økning i elprisene og byggekostnadene.

Endringen i anslaget for skatteinngangen og kostnadsveksten for 2021 i NB2022 gir en anslått realvekst i samlede inntekter på 11,4 mrd. 2021-kroner fra 2020 til 2021, tilsvarende 2,0 prosent. De frie inntektene anslås reelt å øke med 9,4 mrd. kroner, tilsvarende 2,2 prosent.

En nærmere omtale av kommunesektorens inntektskilder og utviklingen over lenger tid gis i kapittel 3.

Figur 2.1 Utviklingen i kommuneøkonomien

¹ Aktivitetsveksten er korrigert for større oppgaveoverføringer.

² Nettofinansinvesteringer og nettogjeld (både med og uten arbeidsgivers reserver) er oppgitt i prosent av kommuneforvaltningens samlede inntekter. Netto renteeksponering er oppgitt i prosent av kommunenes brutto driftsinntekter.

³ Inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS). Fra og med 2014 ble merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i netto driftsresultat og i brutto driftsinntekter. I tabellen er det korrigert for denne endringen i årene før 2014, slik at tallene er sammenliknbare for hele perioden. Tallene avviker derfor fra tilsvarende tall i tabell 2.1 for årene t.o.m. 2013. Disposisjonsfond inkluderer også regnskapsmessig mer- og mindreforbruk.

⁴ Med unntak av 1.1.2001, da registeret ble opprettet og 2021, er alle tall per 31.12. i det respektive år.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Finansdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Aktivitetsvekst- og inntektsutviklingen i de siste årene

For å måle den samlede aktivitetsutviklingen i kommunesektoren benyttes en indikator der endring i sysselsetting (timeverk), endring i produktinnsats (faste priser) og endring i brutto realinvesteringer (faste priser) veies sammen, se boks 2.2. Aktivitetsindikatoren gir uttrykk for ressursbruken knyttet til den løpende tjenesteproduksjon finansiert av kommunesektoren og nyinvesteringer. Vekstratene er basert på nasjonalregnskapstall fram til 2020, mens tallene for 2021 er basert på anslag i NB2022. Når en sammenligner aktivitetsveksten med realveksten i samlede inntekter, får man normalt en indikasjon på utviklingen i nettofinansinvesteringer i sektoren. Se punkt 2.4 for omtale av nettofinansinvesteringer.

Aktivitetsveksten i 2021 er anslått til 2,4 prosent. Bak dette ligger en vekst i utførte timeverk på 2,0 prosent, 8,0 prosent vekst i produktinnsatsen og et volumfall i bruttoinvesteringene på 5,0 prosent. Dette er litt høyere enn anslaget på inntektsveksten (2,0 prosent). Utviklingen må blant annet ses i sammenheng med vaksineringsinnsatsen i forbindelse med koronapandemien.

I 2020 er aktiviteten beregnet å ha falt med 0,1 prosent, mot en vekst på 2,6 prosent i 2019. Realveksten i samlede inntekter var høyere enn aktivitetsveksten i 2019, men lavere i 2020, ned fra 1,3 prosent i 2019 til 1,0 prosent i 2020. Se figur 2.1A. Figuren viser aktivitetsvekst og inntektsvekst for kommuneforvaltningen etter 2002. Aktivitetsveksten i 2019 var særlig drevet av sterk realvekst i bruttoinvesteringene på 8,1 prosent. Fallet i aktiviteten i 2020 har sammenheng med en reell nedgang i bruttoinvesteringene på 2,0 prosent, samt et fall i utførte timeverk på 0,5 prosent.

Figur 2.1B viser realveksten i samlede inntekter, aktivitetsveksten og realveksten i Fastlands-BNP siden 2002. Særlig for årene 2007 og 2008 bidro høyere aktivitetsvekst enn inntektsvekst til store og økende budsjettunderskudd i sektoren, se figur 2.1A. Den samme tendensen så vi nå også for 2018 og 2019, mens den lave aktivitetsveksten, kombinert med betydelige overføringer fra staten, bidrar til at underskuddet faller i 2020.

2.3 Netto driftsresultat

Utvalget betrakter netto driftsresultat som hovedindikatoren for økonomisk balanse i kommunesektoren. Netto driftsresultat viser hvor mye som kan disponeres til avsetninger og investeringer etter at driftsutgifter, renter og avdrag er betalt.

Utvalget anbefaler at netto driftsresultat for kommunesektoren over tid bør utgjøre om lag 2 prosent av driftsinntektene, med et anbefalt nivå på $1\frac{3}{4}$ prosent for kommunene (inkl. Oslo) og 4 prosent for fylkeskommunene.³ Anbefalingen gjelder kommunesektoren når også foretakene og de interkommunale selskapene er tatt med. Anbefalingen gjelder for sektoren som helhet og for henholdsvis kommunene og fylkeskommunene samlet, og ikke for den enkelte kommune og fylkeskommune.

Utviklingen i brutto og netto driftsresultat i perioden 2004–2020 er vist i figur 2.1E.⁴

³ Fram t.o.m. 2013 anbefalte utvalget at netto driftsresultat over tid burde utgjøre om lag 3 prosent av driftsinntektene for sektoren samlet. Denne anbefalingen knyttet seg til tall for kommunekassene. Siden momskompensasjon fra investeringer f.o.m. 2014 skulle føres investeringsregnskapet, og ikke lenger i driftsregnskapet, ble det anbefalte nivået redusert til 2 prosent for sektoren samlet f.o.m. samme år. Denne anbefalingen knytter seg til konserntall.

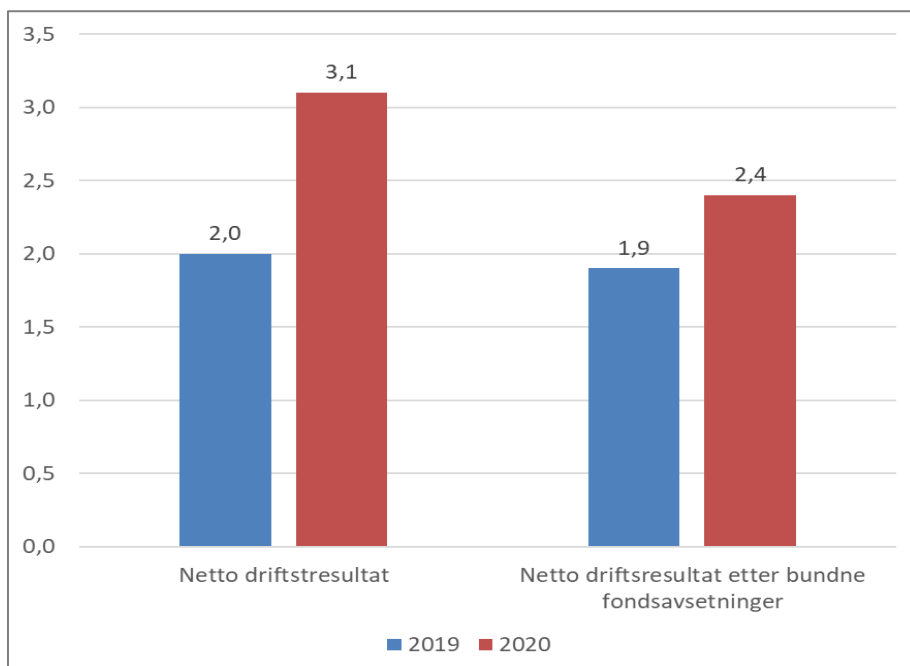
⁴ Fra og med 2014 ble merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer ført i investeringsregnskapet, ikke i driftsregnskapet som tidligere. Denne endringen medførte en reduksjon i brutto og netto driftsresultat. I figuren er det korrigert for denne endringen ved at merverdiavgiftskompensasjonen fra investeringer er trukket fra brutto og netto driftsresultat i årene før 2014, slik at tallene er sammenliknbare for hele perioden.

Etter at driftsresultatene i årene fram mot 2014 i snitt var i underkant av utvalgets nåværende anbefaling på 2 prosent, ble netto driftsresultat kraftig forbedret i perioden 2015–2018 til et nivå godt over utvalgets anbefaling. I 2019 var netto driftsresultatet i kommunesektoren som helhet på nivå med utvalgets anbefaling for sektoren. For kommunene var resultatet på 1,9 prosent i 2019, omtrent på nivå med utvalgets anbefaling på 1 ¾ prosent over tid. For fylkeskommunene var resultatet på 2,6 prosent i 2019, noe under utvalgets anbefaling for fylkeskommunene på 4 prosent.

I 2020 var resultatet igjen godt over utvalgets anbefaling for sektoren samlet med netto driftsresultat på 3,1 prosent. Tilsvarende tall for kommunene er 2,7 prosent og for fylkeskommunene 5,7 prosent. Forbedringen av den underliggende økonomiske balansen i 2020 var imidlertid svakere enn hva økningen i netto driftsresultat isolert sett kan gi uttrykk for. Deler av forbedringen skyldtes at øremerkede inntekter, blant annet gitt med bakgrunn i pandemien, ikke ble brukt i 2020, men ble satt av til bundne fond til bruk i senere. På selvkostområdene (i hovedsak VAR-området) ble gebyrene i 2020 satt i forhold til forventet kostnadsnivå. Som følge av lavere rentenivå og lavere lønns- og prisvekst, ble imidlertid kostnadene lavere enn forventet og skal isolert sett gi tilsvarende kutt i fremtidige brukerbetaling. Netto driftsresultat etter netto avsetninger til bundne fond, som tar hensyn til dette, var 2,4 prosent. Økningen fra 2019 til 2020 var da knapt halvparten av økningen i det ordinære netto driftsresultatet.

Selv om det tas hensyn til disse periodiseringseffektene, ble netto driftsresultat styrket fra 2019 til 2020, se figur 2.2. Det økte netto driftsresultatet må også ses i sammenheng med at sektoren fikk økte inntekter fra Havbruksfondet, og at pensjonskostnadene ble redusert i kjølvannet av innføring av ny offentlig tjenestepensjon. For fylkeskommunene var midler til rassikring tidligere øremerket og kunne føres til inntekt i investeringsregnskapet. Midlene gis nå som rammetilskudd, og inntektsføres i driftsregnskapet for så å bli overført til investeringsregnskapet, noe som isolert sett medfører økt netto driftsresultat. Dette forklarer noe av økningen i netto driftsresultat for fylkeskommunene fra 2019 til 2020.

Figur 2.2 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger i kommunesektoren. 2019 og 2020

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA)

Gjennom de gode driftsresultatene de siste årene har mange kommuner og fylkeskommuner bygd opp solide reserver. For sektoren samlet utgjorde disposisjonsfondene 11,8 prosent av driftsinntektene ved utgangen av 2020.

I november 2021 var 17 kommuner ført opp i ROBEK. Dette var noe høyere enn ved utgangen av 2020, men lavt sammenliknet med mesteparten av årene siden registeret ble opprettet i 2001, se figur 2.1F.

Kommunesektorens driftsresultater og disposisjonsfond er nærmere omtalt i kapittel 5.

2.4 Nettofinansinvesteringer og netto gjeld

Nettofinansinvesteringer er i nasjonalregnskapet definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. Nettofinansinvestering, med tillegg for eventuelle omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringer.

I 2020 var kommuneforvaltningens nettofinansinvesteringer -25,2 mrd. kroner, tilsvarende 4,3 prosent av samlede inntekter. Det er en bedring på om lag 8 mrd. kroner fra 2019. Det må ses i sammenheng med lav aktivitetsvekst kombinert med den kraftige økningen i midlertidige overføringer fra statsforvaltningen i 2020. I NB2022 anslås underskuddet i 2021 å falle noe til om lag 21,5 mrd. kroner, om lag 3,4 prosent av samlede inntekter. Dette må ses i sammenheng med en sterk vekst i skatteinntektene, samt fortsatt høyt nivå på midlertidige overføringer fra statsforvaltningen.

Figur 2.1C viser utviklingen i netto gjeld utenom pensjonsreserver (brutto gjeld fratrukket brutto fordringer og arbeidsgivers pensjonsreserver), basert på statistikken for finansielle sektorregnskaper (Statistisk sentralbyrå). Dette finansielle sektorregnskapet er et omfattende, detaljert og avstemt regnskap for fordringer og gjeld mellom ulike sektorer, basert på internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskapet.⁵

Det framgår av figur 2.1C at utenom pensjonsreserver utgjorde netto gjeld 48,3 prosent av inntektene ved utgangen av 2020, en økning på 1,0 prosentpoeng fra 2019. Siden 2010 har gjeldsandelen økt med 11,4 prosentpoeng.

Medregnet arbeidsgivers reserver utgjør netto gjeld 28,9 prosent av inntektene, en reduksjon på 6,3 prosentpoeng fra 2019. Nedgangen må ses i sammenheng med en kraftig økning av arbeidsgivers reserver som følge av frigjøringen av premiereserver i forbindelse med ny offentlig tjenestepensjon. Disse midlene overføres til kommunenes og fylkeskommunenes premiefond.

Deler av kommunesektorens gjeld innebærer i liten grad renteutgifter for kommunene. Det gjelder blant annet lån knyttet til gebyrbelagte tjenester, der økte avdrag og renteutgifter kan finansieres gjennom økte kommunale gebyrer. I tillegg dekker staten delvis rentekostnader og avdrag på skole-, kirke- og sykehjemsinvesteringer og transporttiltak i fylkene, og enkelte av sektorens fordringer er heller ikke rentebærende.

Den netto renteeksponerte gjelden kan anslås til 44,8 prosent av inntektene ved utgangen av 2021. Det er mer enn 30 prosentpoeng høyere enn i 2007.

---

⁵ Deler av kommunenes plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. Disse regnskapspostene inngår i forsikringsmessige avsetninger på balansen gjeldsside hos livsforsikringsselskaper og pensjonskasser. Kommunenes reserver (eiendel/fordringer) er knyttet til de kollektive avtalene de har inngått for sine ansatte med livsselskaper og kommunale pensjonskasser.

Kommunesektorens gjeld er nærmere omtalt i kapittel 6.

2.5 Sysselsetting

Figur 2.1D viser utviklingen i sysselsettingen i kommunesektoren som andel av samlet sysselsetting fra 2003. I 2020 sto kommuneforvaltningen for 18,1 prosent av alle utførte timeverk, noe som er en økning fra 17,8 prosent i 2019. Økningen må ses i sammenheng med at det som følge av pandemien var en svakere utvikling i samlede utførte timeverk enn for kommuneforvaltningen.

Siden en relativt stor andel av de kommuneansatte jobber deltid, er kommunesektorens andel av totalsysselsettingen større målt i personer enn i timeverk. Målt i antall personer har den kommunale sysselsettingsandelen vært over 19 prosent etter 2009. I 2020 sto kommuneforvaltningen direkte for 19,7 prosent av samlet sysselsetting.

2.6 Kommunesektorens inntekter i 2022

Dette avsnittet er i hovedsak basert på omtalen av kommunesektorens inntekter i Regjeringen Solberg sitt forslag til kommuneopplegget i NB2022 og Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjettproposisjon for 2022, samt Regjeringen Støres forslag i Prop. 1 (2021-2022) Tillegg nr. 1. I tråd med etablert praksis regnes inntektsveksten i utgangspunktet fra anslått nivå på kommunesektorens inntekter i 2021 etter Stortingets behandling av RNB2021.⁶ Midlertidige ekstraordinære bevilgninger i forbindelse med koronapandemien holdes utenom beregningsgrunnlaget når veksten skal beregnes, i tråd med hvordan midlertidige bevilgninger vanligvis behandles.

Regjeringen Solbergs budsjettforslag for 2022 la opp til en realvekst i frie inntekter på 2,0 mrd. kroner, en økning på 0,5 prosent.

Ved beregning av realveksten i kommunesektorens inntekter er det lagt til grunn en pris- og kostnadsvekst i kommunal tjenesteyting på 2,5 prosent fra 2021 til 2022.

Regjeringen Solberg foreslo at kommunene får 1,6 mrd. kroner av den foreslåtte veksten i de frie inntektene på 2,0 mrd. kroner. Fylkeskommunene får 0,4 mrd. kroner. Innenfor denne veksten var 100 mill. kroner begrunnet med en særskilt satsing på barn og unges psykiske helse, herunder psykisk helse i videregående skole og lavterskeltilbud i kommunene. Av dette knyttet 75 mill. kroner til kommunene og 25 mill. kroner til fylkeskommunene. Videre er 100 mill. kroner begrunnet med å legge til rette for flere barnehagelærere i grunnbemanningen.

Inntektsveksten i 2022 omtalt ovenfor er regnet fra inntektsnivået i 2021 slik det ble anslått etter stortingsbehandlingen av Revidert nasjonalbudsjett 2021. Siden skatteanslaget for inneværende år nå er justert opp med 5,9 mrd. kroner, vil inntektsveksten regnet i forhold til nasjonalbudsjettets anslag på regnskap for 2021 bli lavere. Målt på denne måten anslås kommunesektorens samlede inntekter å falle reelt med 2,2 mrd. kroner, tilsvarende -0,4 prosent, mens de frie inntektene anslås å falle med 4,0 mrd. kroner, eller -0,9 prosent.

Den 8. november la Regjeringen Støre fram en tilleggsproposisjon med endringer i det opprinnelige budsjettforslaget. Tilleggsproposisjonen legger opp til en realvekst i frie inntekter på 2,5 mrd. kroner utover regjeringen Solbergs opprinnelige forslag. Av denne økningen foreslår regjeringen at 2,0 mrd. kroner fordeles til kommunene og 0,5 mrd. kroner

---

⁶ Dette er fordi kommunene skal kunne planlegge ut fra et inntektsnivå i 2021 som er mest mulig kjent, jf. boks 2.3.

fordeles til fylkeskommunene. Forslaget øker realveksten i kommunesektorens samlede inntekter med om lag 3,6 mrd. kroner sammenlignet med opprinnelig forslag.

Sammenlignet med inntektsnivået i 2021 slik som anslått i forbindelse med RNB21, gir dette en realvekst i frie inntekter på 4,5 mrd. kroner, en økning på 1,0 prosent. Veksten fordeles med 3,6 mrd. kroner for kommunene og 0,9 mrd. kroner for fylkeskommunene. Realveksten i samlede inntekter anslås nå til 7,4 mrd. kroner i 2022, en økning på 1,3 prosent.

Målt fra anslag på regnskap for 2021 øker kommunesektorens samlede inntekter reelt med 1,3 mrd. kroner, tilsvarende 0,2 prosent. Sektorens frie inntekter øker med 1,5 mrd. kroner, tilsvarende -0,3 prosent.

Merkostnadene for kommunesektoren av befolkningsendringene anslås til 1,2 mrd. kroner i 2022. Av dette anslås det at om lag 0,9 mrd. kroner må dekkes innenfor kommunesektorens frie inntekter.

Det anslås i NB2022 en økning i kommunesektorens samlede pensjonskostnader i 2022 på om lag 400 mill. kroner.

Anslaget for den kommunale deflatoren for 2021 er økt med 0,6 prosentpoeng fra RNB2021 til RNB2022. Som redegjort for i boks 2.1 påvirker ikke dette realveksten i kommunesektorens inntekter fra 2021 til 2022, men bidrar til at det *reelle* nivået på inntektene i 2022 isolert sett blir tilsvarende lavere enn opprinnelig lagt til grunn i RNB2021.

Boks 2.1 Realvekst og realnivå i kommunesektorens inntekter i budsjettene

Stortinget bestemmer langt på vei nivået på kommunesektorens inntekter i forbindelse med de årlige statsbudsjettene, blant annet gjennom vedtak om rammeoverføringer, skattørene og øremerkede midler. For å gi kommunene forutsigbarhet, signaliseres det i mai året før (i forbindelse med kommuneproposisjonen) hvor stor realvekst i frie inntekter og samlede inntekter som regjeringen legger opp til at kommunesektoren skal få i året som kommer («budsjettåret», år T). Den signaliserte realveksten er basert på anslag på inntektene for inneværende år (T-1) i revidert nasjonalbudsjett (RNB) som legges fram samtidig med kommuneproposisjonen.

Regjeringens endelige forslag til realvekst i kommunesektorens inntekter (for år T) presenteres i statsbudsjettet i oktober. Den foreslåtte veksten i sektorens inntekter tar utgangspunkt i inntektsanslaget (for år T-1) fra RNB justert for eventuelle endringer som følge av Stortingets behandling. Logikken i dette er at eventuelle endringer i skatteanslaget (merskattevekst eller skattesvikt) for inneværende år (T-1) etter at RNB er vedtatt ikke skal påvirke det man vedtar om inntektene i budsjettåret (T). Dette gir en forutsigbarhet for hva de nominelle inntektene blir neste år, i tillegg til at det gir en mer stabil utvikling i inntektene over tid.

Denne måten å framstille veksten i kommunesektorens inntekter på benyttes til å vise inntektsnivået i budsjettåret sammenliknet med regjeringens planlagte nominelle nivå for inneværende år (T-1) og handlingsrommet for kommunesektoren i budsjettåret.

Den beregnede kostnadsveksten for inneværende år (T-1), målt med den kommunale deflatoren, kan endre seg etter at kommuneproposisjonen for budsjettåret (T) er vedtatt. Dette påvirker ikke realveksten i inntektene for budsjettåret (T). Men det vil isolert sett påvirke det reelle inntektsnivået i budsjettåret (T). Det skyldes at kjøpekraften som det nominelle inntektsnivået for inneværende år gir, har endret seg. Redusert deflator for inneværende år (T-1) vil isolert sett trekke det reelle nivået i budsjettåret (T) opp, mens økt deflator isolert sett vil trekke det reelle nivået ned.

Dette kan illustreres med tallene for 2019.

Den kommunale deflatoren for 2018 økte med 0,5 prosentpoeng fra RNB 2018/kommuneproposisjonen 2019. Dette påvirker ikke realveksten i 2019, da denne måler veksten fra 2018 til 2019. Men en høyere deflator i 2018 betyr at det anslåtte nominelle inntektsnivået for 2018 fra RNB isolert sett gir et lavere reelt inntektsnivå i 2018 enn det som opprinnelig var planlagt. Dersom en ser på realveksten over to år, fra 2017 til 2019, fører dette til at den planlagte reelle inntektsøkningen fra 2018 til 2019 (som ikke har endret seg) isolert sett vil gi noe lavere reelt inntektsnivå i 2019 enn lagt til grunn i Kommuneproposisjonen 2019.

Boks 2.2 Aktivitetsutvikling, produktinnsats og utførte timeverk

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget en indikator der endring i sysselsettingen målt i timeverk, endring i produktinnsats i faste priser og endring i brutto realinvesteringer i faste priser veies sammen. Som vektorer brukes de andelene som lønnskostnader, produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjorde av de samlede utgiftene for de tre kostnadsartene året før. Siden indikatoren er basert på ressursinnsatsen i kommunesektoren fanger den ikke opp vekst i produksjonen som følge av effektiviseringstiltak.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Bruttorealinvestering

Verdien av anskaffelser av fast realkapital minus salg av fast realkapital. Anskaffelser av fast realkapital omfatter utgifter til kjøp av bygninger og anlegg, transportmidler, maskiner, utstyr, inventar mv.

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter.

3 Inntekter for kommuneforvaltningen

I kapittel 2 er det redegjort for utviklingen i kommunesektorens inntekter de siste årene. I kapittel 3 drøftes utviklingen i kommunesektorens samlede og frie inntekter etter samme definisjoner nærmere. Videre ser vi på skatteinntektenes andel av kommunesektorens inntekter, eiendomsskatt samt kommunesektorens inntekter fra brukerbetalinger.

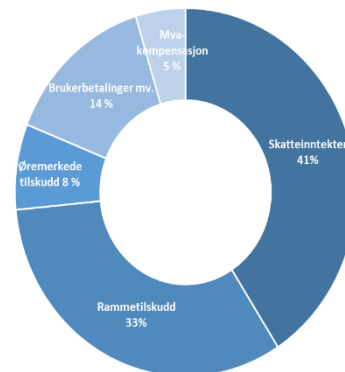
De oppgavekorrigerte frie inntektene i kommunesektoren økte reelt med om lag 37 prosent fra 2002 til 2021, regnet per innbygger var realveksten på 15 prosent. Fra 2002 til 2007 ble innbyggerne i gjennomsnitt litt mer kostnadskrevende, mens det motsatte har vært tilfelle fra 2007 til 2021. Den gjennomsnittlige årlige realveksten i frie inntekter er anslått lavere i de siste fem årene, fra 2017 til 2021 enn gjennomsnittet over perioden 2002–2021, både i alt og korrigert for befolkningsendringer. De samlede inntektene for kommunesektoren viser mye av de samme utviklingstrekkene, men noe sterkere vekst enn de frie inntektene både de siste årene og perioden sett under ett. Utviklingen fra 2019 til 2021 er korrigert for virkningene av virusutbruddet. Årene 2020 og 2021 har vært ekstraordinære med betydelige overføringer fra staten til kommunene.

Videre ser vi også på skatteinntektenes andel av kommunesektorens inntekter, eiendomsskatt samt kommunesektorens inntekter fra brukerbetalinger.

Se eget tabellvedlegg 4 for tallene bak de fleste av figurene i kapittel 3. For nærmere om forskjeller i inntekter mellom kommunene vises det til kapittel 7.

3.1 Kommunesektorens inntektskilder

Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget⁷ er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, brukerbetalinger og andre innenlandske løpende overføringer. Skatteinntektene omfatter skatt på inntekt og formue, eiendomsskatt og naturressursskatt. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget. Skatt på inntekt, formue og eiendom, samt naturressursskatt fra vannkraftverk utgjør sammen med rammeoverføringene fra staten kommunesektorens frie inntekter. Dette er inntekter som kommunene fritt kan disponere uten andre føringer enn gjeldende lover og forskrifter. Det er anslått at kommunesektorens samlede inntekter vil utgjøre 592 mrd. kroner i 2021⁸. Av disse utgjør frie inntekter 435 mrd. kroner. Figur 3.1 viser hvordan kommunesektorens inntekter innenfor

Figur 3.1 Kommunesektorens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget 2020

Kilde: Finansdepartementet

⁷ Eksempler på inntekter som ikke inngår i kommuneopplegget er øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere. For nærmere forklaring av inntekter som inngår i kommuneopplegget, se vedlegg 3.

⁸ Inkludert mva-kompensasjon.

kommuneopplegget er anslått fordelt på de ulike inntektskildene i 2021. Brukerbetalinger mv. inkluderer også brukerbetalinger og andre innenlandske løpende overføringer, herunder andre overføringer fra statsforvaltningen som ikke inngår i statsregnskapets 60-poster, slik som 70-poster. 60-postene omfatter overføringene fra staten til kommunesektorens forvaltningsbudsjetter mens 70-postene omfatter overføringer til bedrifter som er organisert som selvstendige rettssubjekter, til private og til utlandet.

3.2 Samlede inntekter – realvekst 2002–2021

Den økonomiske virksomheten i kommunesektoren styres på lang sikt gjennom de inntektsrammene Stortinget fastsetter. De samlede inntektene omfatter både frie inntekter, øremerkede tilskudd, brukerbetalinger mv. og merverdiavgiftskompensasjon. Fra et *innbyggerperspektiv* er utviklingen i de samlede inntektene mest interessant, siden nivået på kommunesektorens samlede inntekter bestemmer hvor stor den kommunale tjenesteproduksjonen kan bli. Vekst i kommunesektorens samlede inntekter innebærer at innbyggerne kan få flere velferdstjenester levert fra kommunen. Dersom inntektsveksten skyldes at oppgaver *flyttes* fra staten til kommunesektoren, øker ikke dette innbyggernes samlede tilbud av offentlige tjenester. Det korrigeres normalt derfor for oppgaveoverføringer, når indeksen for samlede inntekter beregnes for å se utviklingen over tid.

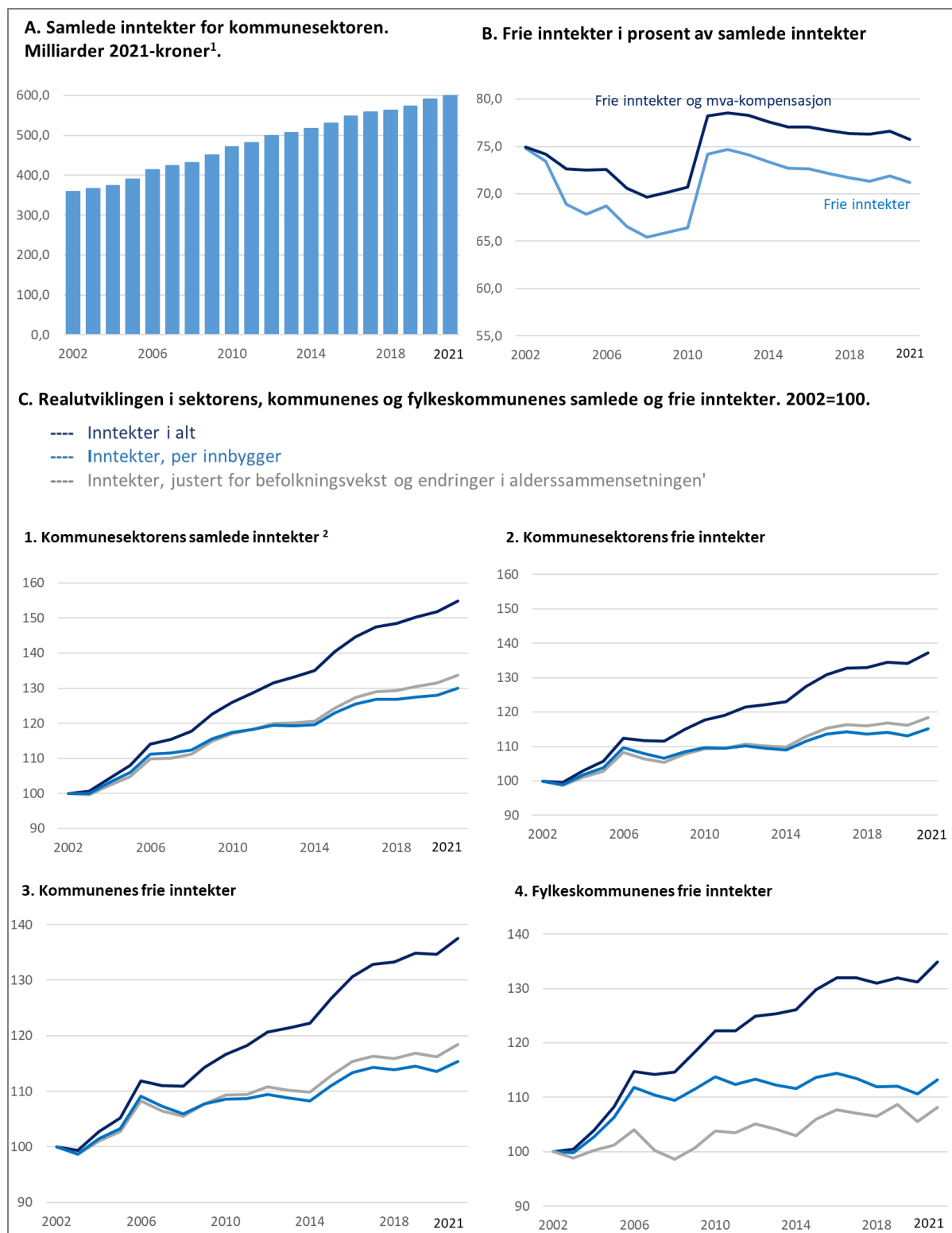
Kommunesektorens samlede inntekter øker

Figur 3.2A som viser nivået på samlede inntekter for kommunesektoren, er imidlertid ikke korrigert for oppgaveoverføringer. Øvrige figurer i kapittel 3 som viser utviklingen i samlede og frie inntekter er korrigert for oppgaveoverføringer.

Realveksten i de samlede inntektene for kommunesektoren fra 2002 til 2021 er anslått til 251 milliarder 2021-kroner, jf. figur 3.2A og vedlegg 4. I gjennomsnitt har den årlige veksten vært 2,3 prosent. Fra 2017 til 2021 er økningen anslått til 52 mrd. kroner – som innebærer en gjennomsnittlig årlig vekst på 1,2 prosent. Denne inntektsveksten gir et uttrykk for hva sektoren har til rådighet til å finansiere nye oppgaver, reformer, demografiske endringer og generell velferdsøkning.

Kommunesektorens inntekter som andel av BNP for Fastlands-Norge har vist en økende trend over flere år, jf. tabell 2.1. I 2020 økte andelen særlig mye, og andelen holder seg på samme nivå i 2021 som i 2020.

Figur 3.2 Kommunesektorens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget 2021

¹ Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere mva-kompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom mva-kompensasjonsordningen. Beregningene i denne figuren er ikke korrigert for oppgaveoverføringer eller virkningene av virusutbruddet.

² Korrigert for nye oppgaver og oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Samlede inntekter øker mindre når det korrigeres for oppgave- og befolkningsendringer

Figur 3.2C1 viser utviklingen i samlede inntekter i faste priser. Inntektsutviklingen er også vist regnet per innbygger, men også når det korrigeres for både befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen.

De samlede inntektene økte reelt med om lag 55 prosent fra 2002 til 2021. Regnet per innbygger var realveksten om lag 30 prosent. Dersom det også justeres for alderssammensetning blir veksten 34 prosent. Fra 2002 til 2007 ble gjennomsnittsinbyggeren litt mer kostnadskrevende, mens det motsatte har vært tilfelle fra 2007 til 2021. Aldringen av befolkningen innebærer at dette snart vil snu igjen. Av figur 3.2C fremkommer det at veksten i samlede inntekter var særlig sterk i periodene 2004–2006, 2009–2010 og 2015–2016.

Den gjennomsnittlige årlige realveksten i samlede inntekter er anslått lavere fra 2017 til 2021 enn gjennomsnittet over perioden 2002–2021, både i alt og korrigert for befolkningsendringer. I perioden 2016–2019 har kommunesektoren fått betydelig merskattevekst, i hovedsak som følge av økt utbytteskatt som trolig skyldes tilpasning til skattereformen. I tillegg ble de samlede inntektene i 2018 trukket opp av inntekter fra Havbruksfondet. Årlig vekst i de samlede inntektene fra 2020 til 2021 var 2 prosent. Se kapittel 2 for nærmere omtale av utviklingen i kommunesektorens inntekter i 2021.

3.3 Frie inntekter – realvekst 2002–2021

De frie inntektene kan brukes fritt så lenge kommunene og fylkeskommunene oppfyller forpliktelser som stilles i lover og regelverk. De frie inntektene er derfor én av flere indikatorer som til sammen kan si noe om kommunenes og fylkeskommunenes økonomiske handlingsrom. De frie inntektene er dermed mest relevant ut fra et kommuneperspektiv. For å kunne sammenligne utviklingen i sektorens handlingsrom over tid, må veksten i frie inntekter korrigeres for regelendringer, innlemminger av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet og nye oppgaver, enten de er helt nye eller overført fra andre forvaltningsnivåer.

Markerte svingninger i andelen frie inntekter

I figur 3.2B vises utviklingen i frie inntekter som andel av de samlede inntektene og dermed graden av rammefinansiering.

I 2002 utgjorde de frie inntektene 74 prosent av de samlede inntektene, og har senere ikke vært høyere. Fram til 2008 falt de frie inntektenes andel gradvis til 65 prosent. Etter innlemmingen av de øremerkede tilskuddene til barnehager i de frie inntektene i 2011, økte andelen frie inntekter igjen, til i om lag 74 prosent i 2011. Andelen frie inntekter har etter 2012 gått litt ned igjen. I 2021 ser andelen ut til å bli om lag 71 prosent, litt ned fra 2020. Virkninger av virusutbruddet påvirker trolig ikke andelen frie inntekter i samlet sett i vesentlig grad.

Hvis mva-kompensasjon legges til, øker de frie inntektens andel av de samlede inntektene, men også målt på denne måten har de frie inntektene falt siden 2012, men andelen har da holdt seg noe høyere enn i 2002 i denne perioden.⁹

Realveksten i frie inntekter fra 2002 blir lavere når det justeres for befolkningsendring

Realveksten i frie inntekter i kommunesektoren (uten mva-kompensasjon) anslås til 37 prosent i perioden 2002–2021. Samtidig medfører befolkningsveksten til økte utgifter for kommunesektoren. Realveksten per innbygger over den samme perioden anslås til 15 prosent, mens den anslås til 18 prosent når det også korrigeres for endringer i alderssammensetningen, jf. figur 3.2C2.

Den gjennomsnittlige årlige veksten i kommunesektorens frie inntekter i perioden fra 2002 til 2021 anslås til 1,7 prosent. Justert for befolkningsvekst samt både befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen er den gjennomsnittlige årlige veksten i perioden henholdsvis 0,9 og 0,7 prosent. I perioden 2017–2021 ser det ut til å ha vært noe svakere vekst i de frie inntektene i alt enn gjennomsnittet for perioden 2002–2021, og korrigert for befolkningsendringer har de frie inntektene gått litt opp. Av figur 3.1C2 fremkommer det at veksten i frie inntekter, som for samlede inntekter, var særlig sterk i periodene 2004–2006, 2009–2010 og 2015–2016.

Ser man kun på kommunenes frie inntekter, er realveksten over perioden 2002–2021 beregnet til 38 prosent, mens fylkeskommunene har hatt en vekst på 35 prosent, jf. figur 3.2C3. Om det tas hensyn til både økning i antall innbyggere og endret alderssammensetning, blir veksten over perioden 2002–2021 om lag 18 prosent for kommunene og om lag 8 prosent for fylkeskommunene.

Forskjellen mellom kurvene for frie inntekter per innbygger og frie inntekter justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen indikerer at gjennomsnittsinntekter for kommunene ble litt mer kostnadskrevene i perioden 2002–2004 og litt mindre kostnadskrevene i perioden 2005–2021. For fylkeskommunene har gjennomsnittsinntekter blitt mer kostnadskrevene gjennom hele perioden fra 2002 til 2021 sett under ett, noe som må ses i sammenheng med en økning i antall 16–18-åringer i første halvdel av perioden.

---

⁹ Innføringen av mva-kompensasjonsordningen var provenynøytral for sektoren samlet. Ordningen ble finansiert ved et trekk i rammeoverføringene til kommunesektoren ved innføringen i 2004 (også en mindre endring før 2004), mens kommunesektoren fra og med dette året får tilbakeført mva-kompensasjon for kjøp av mva-pliktige varer og tjenester. Mva-kompensasjonen skiller seg fra rammetilskudd i den forstand at det utbetalte beløpet påvirkes av kommunens aktivitet.

Tidsserie for inntektsutviklingen

På grunn av overføring av ansvaret for sykehusene fra fylkeskommunene til staten 1. januar 2002 er startåret for tidsseriene satt til 2002. Se kapittel 2 for revisjoner av inntektsbegrep. Disse er også innarbeidet i kapittel 3.

Prisutvikling

Tidsseriene som viser veksten i ulike inntektsbegreper presentert av utvalget er som oftest realvekst, altså justert for prisutviklingen. I omregningen fra nominell vekst benyttes det en deflator for kommunenes kjøp av varer og tjenester utarbeidet av Finansdepartementet. Den kommunale deflatoren tar hensyn til utviklingen i lønnskostnader per årsverk samt prisutviklingen for investeringsvarer og annen produktinnsats. Vedlegg 7 gir en historisk oversikt over årlig prisvekst i kommunesektoren.

Oppgaveoverføringer, nye oppgaver, endringer i finansieringsform, regelendringer m.m.

Vekstratene er normalt korrigeret for nye oppgaver og overføring av oppgaver mellom forvaltningsnivåer, endringer i finansieringsform og eventuelt regelendringer mv. På den måten blir vekstratene mest mulig sammenlignbare over tid og man får et uttrykk for handlingsrommet kommunen har til å tilby innbyggerne flere velferdstjenester, som er det man ønsker å belyse med vekstratene. Korreksjonene er dokumentert i Kommunal- og moderniseringsdepartementets årlige budsjettproposisjon og budsjetttrundskriv.

Utvikling i innbyggertallet

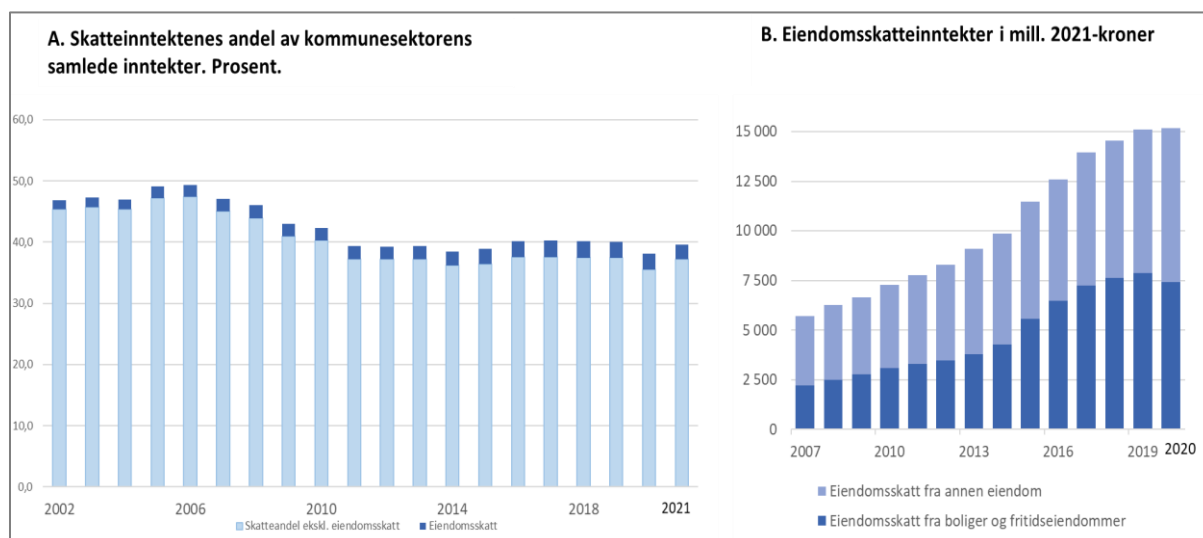
De siste ti årene har befolkningen i Norge økt med 1,0 prosent årlig i gjennomsnitt, mot 0,9 prosent i perioden 2002-2010. Fra 2019 til 2020 og fra 2020 til 2021 økte befolkningen med hhv. 0,7 og 0,4 prosent. Flere innbyggere vil normalt innebære økte behov etter kommunale tjenester. Inntektsveksten per innbygger er en forenklet og intuitiv metode for å ta hensyn til endringer i behov.

Endring i alderssammensetning

Endring i alderssammensetningen vil innebære endret behov for kommunale tjenester, fordi ulike aldersgrupper har ulike behov for tjenester. En kan beregne inntektsutviklingen per innbygger hvor man også har justert for endringer i den aldersmessige sammensetningen som kan sies å reflektere endringer i behov per innbygger. I korrigeringene er det brukt en forenklet versjon av metodikken som brukes i utgiftsutjevningen i inntektssystemet for kommunesektoren. jf. kapittel 10, fotnote 1. Korrigeringen for endringer i alderssammensetningen bygger på uendrede gjennomsnittskostnader i aldersgruppene parvis mellom årene og forutsetter uendret standard, produktivitet og dekningsgrad på tjenestene. På samme måte som når utvalget anslår mer- og mindretgifter for kommunesektoren knyttet til den demografiske utviklingen, jf. kapittel 10, må også justeringene som er gjort her, betraktes som grove anslag.

3.4 Skatteinntekter

Som ledd i budsjettoplegget for kommunesektoren, legges det opp til at sektorens skatteinntekter skal utgjøre en gitt andel av dens samlede inntekter (skatteandelen). Kommunesektorens andel av skatt på alminnelig inntekt fra personlig skattytere bestemmes ved fastsettelsen av den kommunale skattøren. Skattøren for kommuner og fylkeskommuner vedtas av Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet det enkelte år. Skattøren fastsettes med sikte på at sektorens skatteinntekter tilsvarer skatteandelen som er lagt til grunn i budsjettoplegget.

Figur 3.3. Kommunesektorens inntekter fra personskatt og eiendomsskatt

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Skatteandelen har vært rundt 40 prosent siden 2011

Skatteandelen forteller hvor mye skatteinntektene utgjør av kommunesektorens samlede inntekter. Ved behandlingen av kommuneproposisjonen for 2001 la Stortinget til grunn en gradvis opptrapping av skatteandelen fra 44 prosent til 50 prosent. Realisert skatteandel vil kunne avvike fra opplegget i Statsbudsjettet som følge av at skatteinntektene øker mer eller mindre enn anslått. Etter 2006 og frem til 2011 ble skatteandelen gradvis trappet ned for deretter å ligge rundt en politisk målsetning om 40 prosent. For 2021 er skatteandelen nå anslått til 37,2 prosent, se figur 3.3A. At skatteandelen i 2021 kommer under 40 prosent, har sammenheng med økte bevilgningene gjennom året herunder kompensasjon for de økonomiske virkningene av virusutbruddet.

Høyere inntekter fra eiendomsskatt

Eiendomsskatten er en del av de frie inntektene og regnes med i skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. Kommunene fikk til sammen 15 189 millioner 2021-kroner i inntekter fra eiendomsskatt i 2020, en nominell økning på 72 millioner 2021-kroner, eller 0,5 prosent fra 2019, se figur 3.3B. Kommunenes eiendomsskatt fra bolig og fritidseiendommer gikk ned med 468 mill. 2021-kroner fra 2019 til 2020, mens eiendomsskatt fra annen eiendom økte med 539 mill. 2021-kroner i samme periode. Inntektene fra eiendomsskatt utgjorde 2,6 prosent av kommunenes totale brutto driftsinntekter i 2020, en nedgang på 0,1 prosentpoeng fra 2019.

Samlet eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendommer har nominelt økt med 236 prosent i perioden fra 2007 til 2020 mens samlet eiendomsskatt fra annen eiendom, har økt med 121 prosent i samme periode. Samlet eiendomsskatt for all eiendom økte nominelt med 166 prosent i perioden.

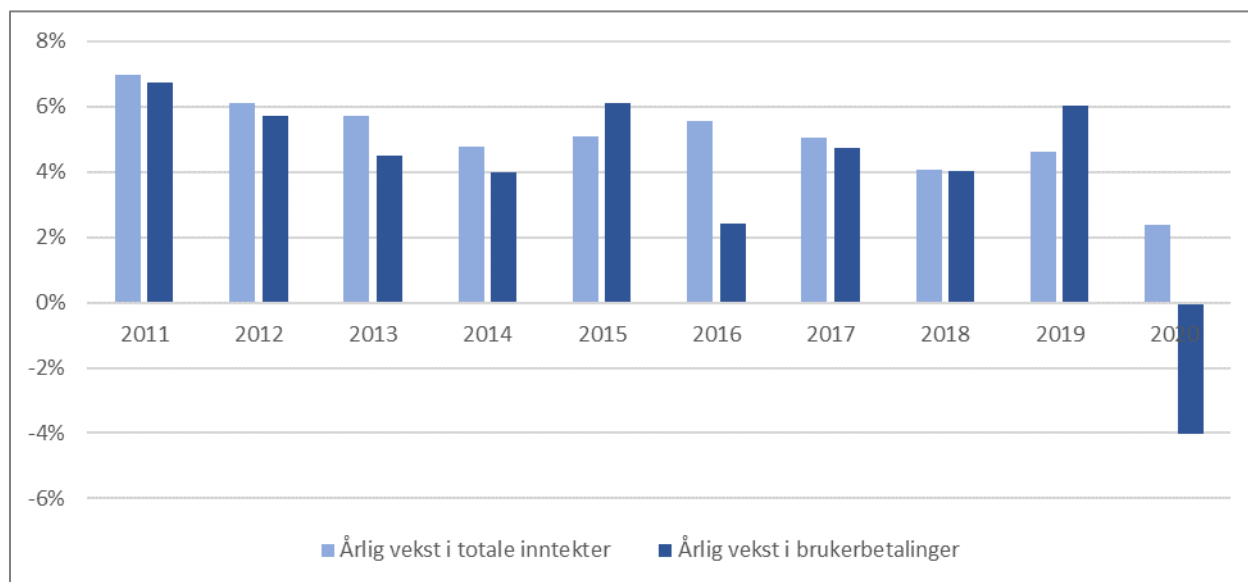
3.5 Betalinger for kommunale tjenester

Reduksjon i inntekter fra betalinger for kommunale tjenester

Kommuneforvaltningen fikk i 2020 inntekter på 75,9 milliarder kroner for kommunale tjenester, noe som utgjorde 12,5 prosent av totale inntekter¹⁰.

Brukerbetalingene falt med 4,0 prosent fra 2019 til 2020, se figur 3.4. Det er første gang i perioden vi har tall for (1995–2020) at disse inntektene er lavere enn året før¹¹. Fallet knytter seg i hovedsak til enkelte koronatiltak som rammet noen tjenesteområder i deler av 2020 spesielt hardt, jf. tabell 3.1.

Tilsvarende vekst i totale inntekter var 2,4 prosent. Dette er også historisk lavt, men skiller seg likevel ikke mye ut fra tidligere år. Veksten i brukerbetalinger var dermed, i motsetning til hva som er normalt, langt lavere enn veksten i de totale inntekter.

Figur 3.4 Brukerbetalinger for kommunale og fylkeskommunale tjenester fra betalinger for kommunale tjenester (eksklusive bompenger) og totale inntekter, årlig prosentvis vekst

¹ Eksklusiv bompenger

² Brukerbetalinger er her summen av det som i disse tabellene er benevnt som "Brukerbetaling for kommunale tjenester" og "Andre salgs- og leieinntekter".

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727)

¹⁰ Kilde: SSB, tabell 10727 med fradrag for bompenger.

¹¹ I 2002 var riktignok disse inntektene også lavere enn året før (2 % mindre). Dette året hadde imidlertid ikke fylkene ansvaret for sykehus, i motsetning til året før. Med dette mistet fylkene en del brukerbetalinger og den prosentvise veksten i brukerbetalinger fra 2001 til 2002 er derfor ikke direkte sammenliknbart med øvrige år.

Mer enn halvparten av betalingsinntektene kommer fra tekniske tjenester

De tekniske tjenestene står for litt over halvparten av totale inntekter fra brukerbetalinger, jf. tabell 3.1. Med unntak av Kollektiv transport var utviklingen fra foregående år relativ lik eller noe høyere enn det som har vært vanlig de siste 10–15 årene. Innen kollektiv transport var det imidlertid sterk inntektsreduksjon i 2020. Denne reduksjonen skyldes i hovedsak mindre bruk av buss og bane som følge av koronatiltak (bl.a. bruk av hjemmekontor og oppfordringer til bruk av andre transportmidler enn kollektiv transport), smittefrykt og lavere aktivitetsnivå.

Tabell 3.1 Betalinger for kommunale tjenester fordelt på funksjonsområder

	2019	2020	Endring 2019-20
Tekniske tjenester mv.	40,2	39,4	-2,2 %
<i>Kollektiv transport</i>	10,4	8,4	-21,0 %
<i>Avløp / kloakk</i>	9,8	10,4	5,5 %
<i>Renovasjon</i>	7,5	8,3	10,8 %
<i>Vann</i>	7,5	7,7	3,6 %
<i>Brannvern / feiing</i>	1,3	1,5	8,9 %
<i>Andre tekniske tjenester</i>	3,6	3,2	-15,3 %
Helse- og sosialtjenester	18,1	17,8	-1,6 %
<i>Pleie og omsorg</i>	9,0	8,9	-0,9 %
<i>Boliger</i>	6,4	6,7	4,0 %
<i>Helsetjenester</i>	1,7	1,5	-10,7 %
<i>Sosiale tjenester eks. boliger</i>	1,0	0,7	-30,8 %
Øvrig	20,7	18,6	-10,4 %
<i>Næringsøkonomiske formål</i>	5,0	4,9	-2,6 %
<i>Kultur og idrett</i>	4,4	3,3	-25,4 %
<i>Barnehager</i>	4,3	3,8	-11,9 %
<i>Skolefritidsordning</i>	3,4	2,8	-17,6 %
<i>Skole / undervisning</i>	2,0	1,6	-20,6 %
<i>Administrasjon</i>	1,5	2,2	45,8 %
Sum	79,1	75,9	-4,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10723 inkludert grunnlagsdata)

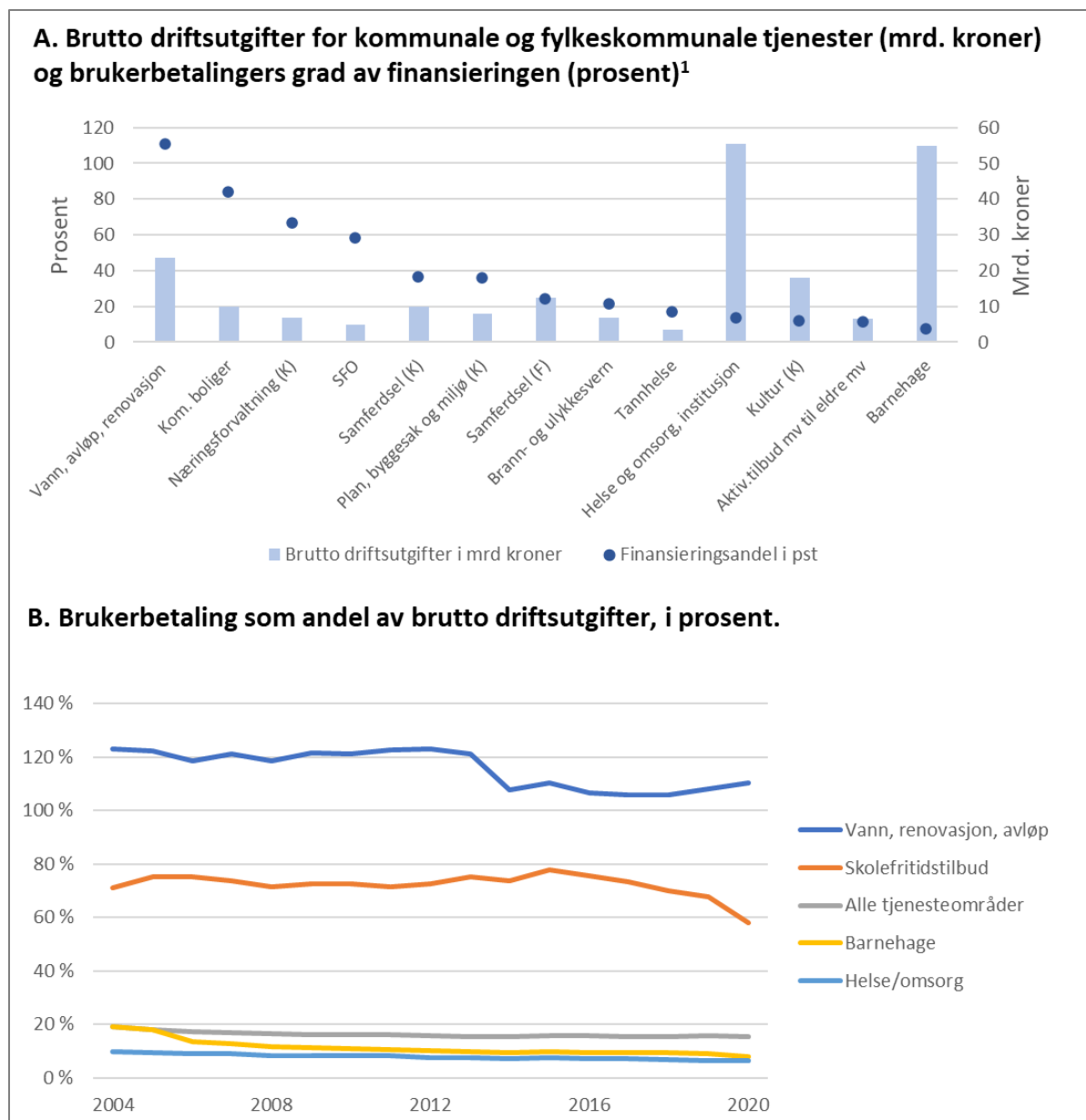
Ellers er reduksjonen i brukerbetalinger størst innen kultur og idrett, SFO og barnehager. Også her var det koronatiltak som forårsaket inntektsbortfallet: Sentrale og lokale myndigheter påla helt eller delvis opphør i tjenestetilbudet i deler av 2020. I tillegg var det en viss reduksjon i bruken av eksisterende tjenestetilbud som også har sammenheng med koronapandemien, eksempelvis foreldre som deler av året tok barna sine ut av SFO og barnehage.

Store forskjeller mellom tjenestene i graden av brukerfinansiering

Brukerbetalinger er en av flere måter kommunene / fylkene finansierer sine utgifter på. For noen kommunale tjenester er dette viktigste finansieringskilde, for andre tjenester bidrar brukerbetalingerne kun marginalt til finansieringen av tjenestekostnadene.

Figur 3.5.A viser hvilke tjenesteområder hvor brukerbetalingerne utgjør en vesentlig kilde til å finansiere brutto driftskostnader.

Figur 3.5 Brutto driftsutgifter for kommunale og fylkeskommunale tjenester (mrd. kroner) og brukerbetalingers grad av finansieringen (prosent).

¹ Tjenesteområder der finansieringsgraden er mer enn 6 prosent.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12367 og 12368)

Det er kun innen VAR-sektoren (vann, avløp og renovasjon), kommunale boliger, næringsformål og SFO hvor brukerbetalingene utgjør mer enn 50 prosent av brutto driftsutgifter¹².

For noen tjenesteområder viser figuren for lav brukerfinansiering i forhold til hva som kan anses som reelt. Dette skyldes at brutto driftsutgifter inkluderer tilskudd til instanser utenfor kommunesektoren, mens inntektene knyttet til disse instansene sitt tilbud gjerne beholdes av dem selv. Dette gjelder spesielt samferdsel (fylkene), barnehager og kultur.

¹² Med "brukerbetaling" menes her summen av det som i tabellene 12367 og 12368 er benevnt som "Brukerbetaling for kommunale tjenester" og "Andre salgs- og leieinntekter".

For kapitalintensive tjenesteområder viser figuren derimot for høy grad av brukerfinansiering i forhold til hva som kan anses som reelt. Dette skyldes at brutto driftsutgifter bl.a. ikke inkluderer renteutgifter. Dette forholdet slår spesielt sterkt ut for VAR og kommunale boliger. Kommunene har ikke adgang til å finansiere mer enn 100 prosent av utgiftene til disse tjenestene med brukerbetaling og rapporterer særskilte selvkostkalkyler som viser hvorvidt dette kravet overholdes¹³.

For mange tjenesteområder utgjør brukerbetalingene mindre enn fem prosent av brutto driftsutgifter. Disse tjenesteområdene står samtidig for om lag halvparten av de totale brutto driftsutgiftene. Grunnskole eksklusiv SFO og helse- og omsorgstjenester skiller seg ut med både de største brutto driftsutgiftene og veldig lav andel brukerfinansiering - kun om lag en prosent. Andre tjenesteområder med lavere brukerfinansiering enn 6 prosent er bl.a. videregående skole, sosialsektoren, barnevern, kirke, administrasjon, eiendomsforvaltning og politisk styring og kontrollvirksomhet.

Figur 3.5 B viser hvordan denne andelen har utviklet seg for noen av tjenesteområdene.

Knekken i kurven fra 2019 til 2020 innen SFO og barnehage har sammenheng med koronatiltak omtalt tidligere. Den fallende kurven for SFO årene før 2019 kan ha sammenheng med at bruk av prismoderasjonsordninger trolig økte disse årene. For alle tjenesteområdene under ett har graden av brukerfinansiering vært tilnærmet konstant.

Prisendringer for kommunale tjenester

Prisene¹⁴ for de tekniske tjenestene økte mer fra januar 2020 til januar 2021 enn konsumprisindeksen (KPI). Slik har det også vært de fleste årene før 2020. For barnehager har det stort sett vært omvendt, de årlige prisøkningene har gjerne vært lavere enn økningen i KPI.

Innen de tekniske tjenestene har ikke kommunene lov til å kreve høyere gebyrer enn kostnadene som kommunene har ved tilbudet av tjenestene (selvkost). Noen kommuner velger å prise tjenestene til selvkost mens andre velger en lavere pris, og subsidierer dermed tjenestene. Når disse prisene øker mer enn den generelle prisveksten, kan det derfor skyldes at de tilhørende kostnadene har økt mer enn den generelle prisveksten, eller at kommunene legger seg tettere opp til selvkost i sin prising, slik at subsidieringsgraden blir lavere. Store investeringer innen VAR-sektoren gjennom mange år har bidratt til høy kostnadsvekst.

Prisene for opphold i barnehager er i stor grad regulert av staten gjennom en maksimalsats. De lave årlige prisendringene har sammenheng med at de statlige reglene i liten grad har gitt rom for store prisøkninger. Ett unntak her er økningen av maksimalsatsen med 6,6 prosent i 2017 som forklarer den relativt store prisøkningen i 2018.

¹³ Resultatet av disse rapporteringene er tilgjengelig på www.ssb.no, Tabell 12220, 13024 og 13056.

¹⁴ For 10-årsperioden er verdiene et aritmetisk gjennomsnitt av de årlige vekstene. For de tekniske tjenestene er verdiene basert på gjennomsnittspris ekskludert mva. for standard bolig på 120 kvadratmeter. For barnehager gjenspeiler beløpet gjennomsnittlig pris for fulltidsopphold per barn (for årene 2017–2021 er verdiene basert på både kommunale og private barnehager mens årene før er det kun kommunale barnehager som er med i grunnlaget for prisberegningene).

Tabell 3.2 Årlig prisendring (per januar, fra januar året før) for noen kommunale tjenester. I tillegg årlig pris per januar 2020 (kroner). Endringer i KPI og kommunal deflator (i prosent) på årsbasis.

	2007-2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pris per jan 2021 (kroner)
Vann	4,4	2,4	4,1	5,1	3,5	3,9	4 029
Avløp	4,7	2,1	2,3	5,4	4,3	2,6	4 430
Renovasjon	3,8	1,8	2,2	2,8	5,1	4,8	3 145
Føiing	5,4	2,8	3,8	2,0	3,8	9,5	532
Barnehager	1,1	0,9	4,9	1,5	3,0	2,4	32 901
Konsumprisindeksen (KPI)	2,0	1,8	2,7	2,2	1,3	2,8 ¹	
Kommunal deflator	3,7	2,4	3,1	3,2	1,6	3,3 ¹	

¹ Anslag i Nasjonalbudsjettet 2022.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 12842, 11573 og 03013) og Finansdepartementet

4 Tjenester og investeringer

Kommunesektoren har ansvaret for noen av de viktigste tjenestene i innbyggernes hverdag. Sektoren er ansvarlige for barnehager, skoler, helse- og omsorgstjenester, barnevern, kollektivtrafikk, veier, vannforsyning, avløp og renovasjon.

I 2020 har utgiftsveksten i kommunesektoren vært lav. På den ene siden førte økt aktivitet som følge av bekjempelse av pandemien i retning av økte utgifter, mens begrensninger i aktiviteter på grunn av nedstenging og andre restriksjoner førte til reduserte utgifter.

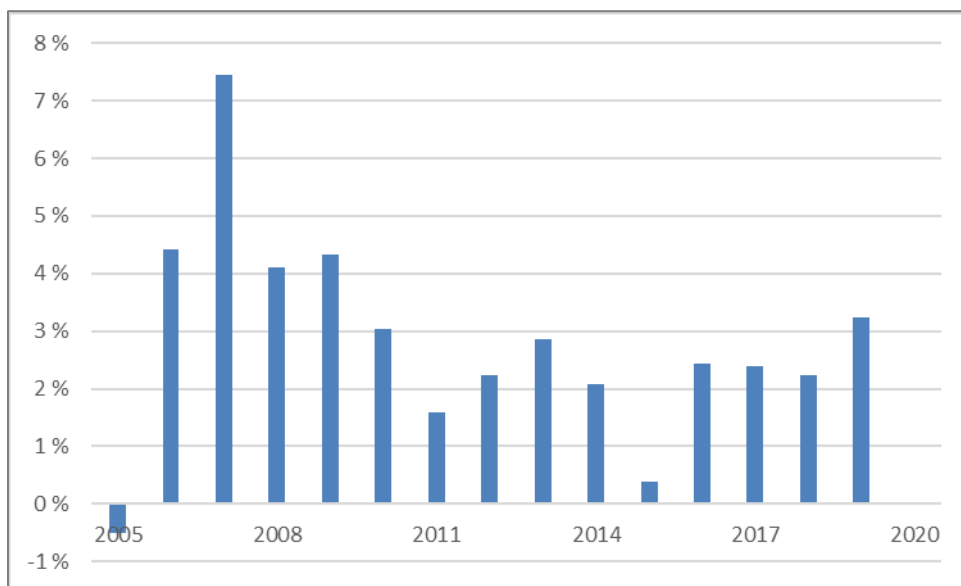
I barnehagesektoren har dekningsgraden for 1–5-åringer gradvis økt over tid, noe som skyldes at nedgangen i det samlede folketallet i aldersgruppen er sterkere enn nedgangen i barn som er i barnehage. Av barnehagene oppfylte 99 prosent bemanningsnormen i 2020, en økning fra 94 prosent i 2019. Høsten 2018 ble det innført en norm for lærertetthet i grunnskolen, og de aller fleste skolene oppfylder normen. Det har også ført til at gruppestørrelsene har blitt redusert i perioden 2018–2020. Målt ved grunnskolepoeng ble elevprestasjonene ytterligere forbedret i 2020. Innenfor videregående opplæring er det en stadig høyere andel som fullfører innen fem år. Samtidig er det fortsatt betydelig geografisk variasjon i fullføring, og det er også stor variasjon mellom studieretninger. Innen omsorgstjenestene har det over tid vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester, og den gjennomsnittlige pleietyngden per tjenestemottaker har økt både for institusjonsbasert omsorg og for hjemmetjenesten. Avtalte årsverk har de siste årene økt både innen helsestasjons- og skolehelsetjenestene, lege- og fysioterapitjenestene og omsorgstjenestene, og i tillegg har andelen med brukerrettede årsverk med helseutdanning økt.

I forbindelse med koronapandemien i 2020 ble det anslått at totale netto merutgifter og inntektsbortfall på tjenesteområdene for sektoren var om lag 14 mrd. kroner, hvorav de økonomiske konsekvensene for kommunene var om lag 10 mrd. kroner og fylkeskommunene om lag 4 mrd. kroner. Vel halvparten av de økonomiske konsekvensene for kommunene kunne knyttes til helse- og omsorgssektoren og en fjerdedel til skoler og barnehager. For fylkeskommunene var inntektsbortfall og lavere aktivitet i all hovedsak knytte til kollektivtrafikken.

For å utvide kapasiteten og øke standarden investerer sektoren i bygg og anlegg. Investeringene viste en liten nedgang i 2020 fra et historisk høyt nivå i 2019. Investeringene i kommunesektoren utgjorde ca. 84 mrd. kroner i 2020.

4.1 Kommuneforvaltningens utgifter

Historisk lav utgiftsvekst i 2020

Figur 4.1 Årlig prosentvis realvekst i kommuneforvaltningens utgifter.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727) og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Kommuneforvaltningens totale utgifter var om lag 635 milliarder kroner i 2020, en realvekst på 0,0 prosent fra 2019. Som figur 4.1 viser, er dette den laveste utgiftsveksten etter 2005. Realveksten i utgiftene har ellers variert mellom 0,4 prosent og 7,4 prosent i årene etter 2005.

Det er flere årsaker til den lave utgiftsveksten, men bildet er sammensatt av faktorer som drar veksten i utgifter både opp og ned. De fleste av faktorene kan henføres til virkninger av covid-19 på den kommunale tjenesteproduksjonen. Begrensninger i aktiviteter på grunn av nedstenging og andre restriksjoner fører til reduserte utgifter. Lønns- og prisveksten, samt rentenivå var lavere i 2020 enn i de fleste foregående år. På den ene siden fører økt aktivitet som følge av bekjempelse av pandemien i retning av økte utgifter.

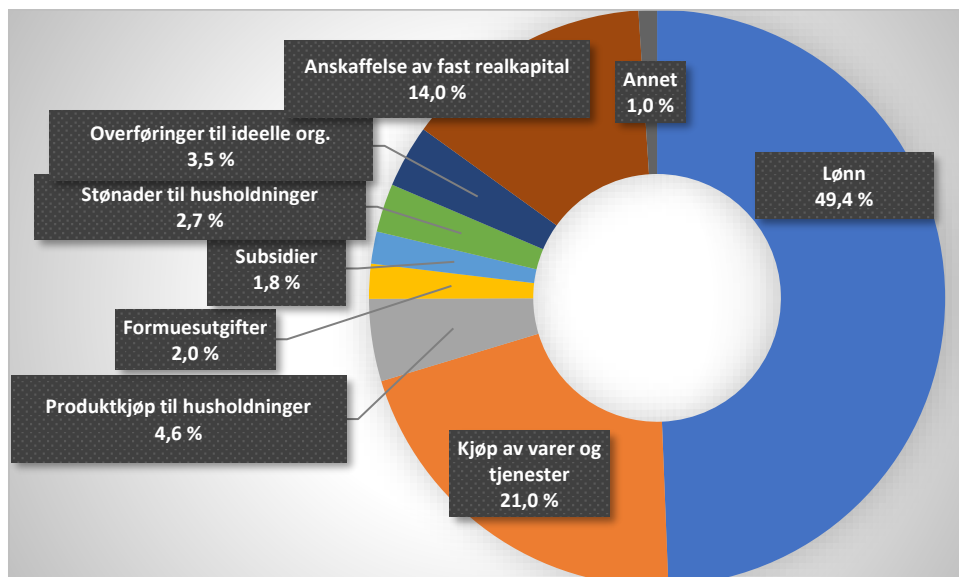
Spesielle forhold som utgifter til kommune- og fylkessammenslåinger kan i større grad ha bidratt til å trekke opp veksten i 2019 sammenliknet med 2020.

Reduksjon eller lav vekst innen de fleste utgiftsarter

Utgifter til renter og stønader til husholdninger falt med mellom 1 og 2 mrd. kroner hver. Reduksjonen i renteutgifter kom ned til et historisk lavt rentenivå, fordi rentene ble satt ned for å stimulere økonomien. Stønader til husholdninger falt blant annet som følge av en reduksjon i introduksjonsstønad for innvandrere, og lavere utbetaling til sosialhjelp. Utgiftene til anskaffelse av fast realkapital var noe lavere i 2020 enn i 2019.

Samtidig var det lav vekst i de fleste andre utgiftsartene. Lønnsutgiftene økte eksempelvis med kun 1,1 prosent. Her trekker et sterkt fall i pensjonskostnader veksten ned, lønnsutgiftene eksklusive pensjonskostnader økte med 2,8 prosent. Lave strømpriser var videre med på å trekke ned utgiftene til kjøp av varer og tjenester.

Kun subsidiene hadde høyere årsvekst enn normalt (15 prosent). Særlig økte tilskudd til fylkesveiferger trekker utgiftene opp. Subsidiene er imidlertid relativt små sammenliknet med øvrige utgiftsarter, og økningen her bidro derfor lite til å motvirke den lave veksten i de totale utgiftene.

Figur 4.2 Prosentvis fordeling av kommuneforvaltningens utgifter i 2020. Etter art.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata)

Tabell 4.1 Oversikt over beløpsstørrelse i 2020 og elementene som inngår i hver utgiftsgruppe

Artsgruppe	Mrd. kroner	Viktigste utgiftsposter
Lønnskostnader	315,5	Brutto lønn utbetalt til arbeidstakerne, arbeidsgiveravgift og pensjonskostnad. Lønnsrefusjoner (sykepenger/foreldrepenger) kommer til fratrukk.
Kjøp av varer og tjenester	133,9	Kjøp av konsulenttjenester, byggetjenester, reparasjoner, lisenser, forbruksmateriell, husleie, matvarer, undervisningsmateriell og energi.
Produktkjøp til husholdninger	29,5	Tilskudd til private barnehager, helsetjenester og transport for skoleelever/funksjonshemmede.
Formuesutgifter	12,5	Ordinære renteutgifter på gjeld (
Subsidier	11,5	Samferdsel (transport på veg, sjø og skinner), lærlingordningen.
Stønader til husholdninger	17,4	Sosialhjelp, introduksjonsstønad, bostøtte og kvalifiseringsstønad.
Overføringer til ideelle org.	22,5	Ideelle organisasjoner innen helse- og omsorg, idrettslag og kulturorganisasjoner.
Anskaffelse av fast realkapital	89,6	Bygninger, anlegg, veier og IKT.
Annet	6,6	Overføringer til statsforvaltningen, kapitaloverføringer og tomtekjøp.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (tabell 10727 med tilhørende grunnlagsdata)

I 2020 besto om lag halvparten av kommuneforvaltningens samlede utgifter av lønn. Lønnsandelen har vært stabil de siste årene. Videre utgjorde kjøp av varer og tjenester, som brukes i kommunenes egen tjenesteproduksjon, i overkant av 20 prosent. Produktkjøp til husholdninger, subsidier og overføring til ideelle, er i hovedsak bidrag til private aktører for at disse skal produsere kommunale tjenester. Disse gruppene står for om lag 10 prosent av utgiftene. Anskaffelser av fast realkapital (investeringer) utgjorde 14 prosent i 2020.

Andelene endres normalt lite fra år til år, men over en lengre periode kan endringene være vesentlige. Anskaffelse av fast realkapital skiller seg ut med en stigende andel siste ti år på om lag to prosentpoeng. Renteutgifter har hatt størst fall som andel av de samlede utgiftene de siste ti årene.

Sterkest vekst i 2020 i utgiftene til helse og omsorg

Tabell 4.2 Utviklingen i ressursbruken på de ulike tjenesteområdene i kommunesektoren

	Brutto driftsutgifter inkl. avskrivninger ¹ 2013	Brutto driftsutgifter inkl. avskrivninger 2020	Andel driftsutgifter 2020	Årlig nominell vekst 2013-2020	Nominell vekst 2019-20	Brutto investeringsutgifter ² 2020	Andel investeringsutgifter 2020
	(mrd. kr)	(mrd. kr)	(pst.)	(pst.)	(pst.)	(mrd. kr)	(pst.)
Helse og omsorg ³	113,8	154,2	28,9	5,1	2,5	16,7	17,3
Grunnskole	69,9	87,7	16,4	3,3	-2,2	15,9	16,5
Barnehage	42,7	54,9	10,3	3,6	0,3	2,8	2,9
Videregående opplæring	32,3	39,5	7,4	2,9	-1,1	4,1	4,2
Samferdsel	27,6	44,4	8,3	7,0	14,9	21,5	22,4
Administrasjon	25,1	33,3	6,2	4,1	-1,0	3,6	3,8
Sosialtjenester	16,1	21,7	4,1	4,3	-6,3	0,2	0,2
Barnevern	10,7	13,9	2,6	3,8	-3,6	0,1	0,1
Annet	68,7	84,0	15,7	2,9	2,2	31,5	32,7
Sum	406,9	533,5	100,0	4,1	1,3	96,3	100,0

¹ Brutto driftsutgifter inkluderer totale utgifter til lønn, vare- og tjenestekjøp og overføringsutgifter samt avskrivninger til de respektive tjenestene. Se også vedlegg 6 og 20.

² Brutto investeringsutgifter omfatter (fylkes-)kommunens utgifter i forbindelse med investeringer i fast eiendom og anlegg. Begrepet skal si noe om prioritering av nybygging, større utviklingstiltak og andre investeringer innen de enkelte tjenesteområdene og totalt. Se også vedlegg 20.

³ Veksten er korrigert for oppgaveendringene knyttet til kommunal medfinansiering.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA) og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Tabell 4.2 viser at 63 prosent av kommunesektorens utgifter til tjenestene gikk til helse, omsorg, barnehager og undervisning i 2019. Lavere pensjonspremie og reduksjonen i arbeidsgiveravgiften 3. termin 2020 og relativt lav kostnadsvekst har bidratt til å trekke veksten ned fra 2019 til 2020 for alle sektorene. Høy aktivitet i 2020 for å bekjempe pandemien bidro til at helse- og omsorgssektoren har hatt den sterkeste veksten fra 2019 til 2020. Utgiftsveksten innenfor samferdsel må ses i sammenheng med økt aktivitet i fylkeskommunene etter overføringen av SAMS veiadministrasjon fra staten.

4.2 Omfang og kvalitet i kommunale tjenester

I dette kapitlet redegjøres det for befolkningsutviklingen og en del sentrale indikatorer for utviklingen i de kommunale velferdstjenestene. Omtalen tar i første rekke for seg utviklingen fra 2013 til 2020, og da særlig utviklingen i løpet av det siste året.

Tallene er hentet fra KOSTRA, IPLOS og Grunnskolen informasjonssystem (GSI). Indikatorene belyser utviklingstrekk innenfor barnehagesektoren, grunnskolen, videregående opplæring, barnevernet, helse- og omsorgssektoren, sosialtjenesten og administrasjon.

Store deler av den kommunale og fylkeskommunale tjenesteproduksjonen er rettet mot bestemte aldersgrupper, og den demografiske utviklingen gir viktig informasjon om utviklingen i behovet for kommunale tjenester.

De viktigste målgruppene for kommunale og fylkeskommunale tjenester er barn og unge 1-18 år og innbyggere over 80 år. I perioden 2013–2020 økte antall innbyggere i disse gruppene marginalt med nærmere 5 000 personer, noe som isolert sett indikerer et begrenset økt behov for kommunale tjenester. Økningen i aldersgruppen 80 år og over var på nærmere 16 000 personer, mens det var en nedgang i antall barn og unge med nærmere 11 000 personer. Samlet sett økte innbyggertallet i perioden 2013–2020 med vel 282 000 personer, tilsvarende 5,5 prosent.

Tabell 4.3 Befolkningsutviklingen. Innbyggertall per 31.12. i ulike aldersgrupper av spesiell betydning for ulike deler av kommunale tjenester.

	2013	2019	2020	Endring 2013-20	Endring 2019-20	Årlig endring 2013-20, pst.	Årlig endring 2019-20 pst.
Barnehager:							
Antall barn 1-5 år	316 400	296 332	290 630	-25 800	-5 700	-1,2	-1,9
Antall barn 1-2 år	123 600	113 893	111 367	-12 300	-2 500	-1,5	-2,2
Antall barn 3-5 år	192 800	182 439	179 263	-13 500	-3 200	-1,0	-1,8
Grunnskole:							
Antall barn 6-15 år	618 100	642 376	641 083	23 000	-1 300	0,5	-0,2
Videregående opplæring:							
Antall unge 16-18 år	197 100	188 630	189 190	-8 000	600	-0,6	0,3
Barnevern:							
Antall barn og unge 0-17 år	1 125 200	1 118 608	1 111 690	-13 500	-6 900	-0,2	-0,6
Omsorgstjenester:							
Antall eldre 67 år og over	698 700	827 420	849 655	150 900	22 200	2,8	2,7
Antall eldre 67-79 år	478 000	596 710	613 250	135 300	16 500	3,6	2,8
Antall eldre 80-89 år	178 400	185 480	190 309	11 900	4 800	0,9	2,6
Antall eldre 90 år og over	42 400	45 230	46 098	3 700	900	1,2	2,0
Totalt:							
Antall innbyggere i alt	5 109 100	5 367 580	5 391 369	282 300	23 800	0,8	0,4
Antall innbyggere 1-18 år og 80 år og over	1 352 400	1 358 048	1 357 310	4 900	-700	0,1	-0,1
Andel innbyggere 1-18 år og 80 år og over (pst.)	26,5	25,3	25,2	-1,3	-0,1		

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Gjennom 2020 gikk antall barn noe ned. Det ble færre i barnekullene 1-5 år og 6-15 år, mens unge i aldersgruppen 16-18 år gikk noe opp. Det ble 5 700 flere eldre over 80 år. Totalt økte innbyggertallet med i underkant av 24 000 i løpet av 2020, tilsvarende 0,4 prosent.

Barnehage

Etter en lengre periode med sterk vekst i barnehagesektoren, gikk antall barn i aldersgruppen 1-5 år noe ned etter 2013. Antall barn med barnehageplass har også blitt redusert, jf. figur 4.3A, men ikke like mye. Barnehagedekningen gikk dermed opp fra 90,0

prosent i 2013 til 92,7 prosent i 2020, jf. figur 4.3B. Halvparten av plassene var i kommunale barnehager.

For de eldste barna har dekningsgraden stabilisert seg rundt 97 prosent, mens den fortsatt økte for 1–2-åringene i 2020. I 2020 gikk 85,4 prosent av 1–2-åringene i barnehage, en økning på 1,1 prosentpoeng fra året før.

Samtidig økte avtalt, ukentlig oppholdstid per barn med barnehageplass med 0,7 timer fra 2013 til 2020, jf. figur 4.3C. Fra 2019 til 2020 var den avtalte oppholdstiden tilnærmet uendret.

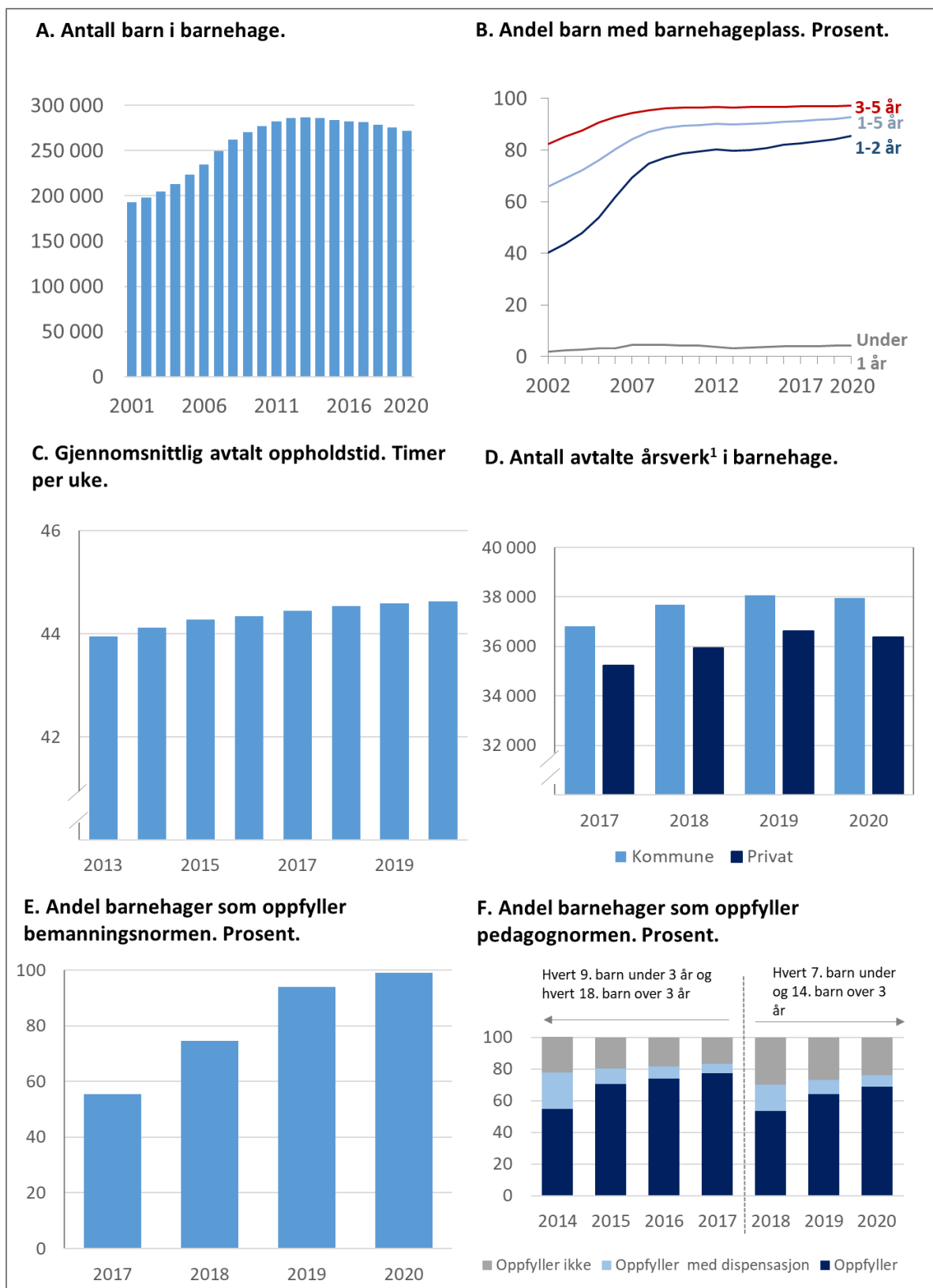
Ressursinnsatsen målt ved avtalte årsverk gikk marginalt ned, både i de kommunale og i de private barnehagene, jf. figur 4.3D. I de kommunale barnehagene ble antall årsverk redusert med vel 100 årsverk i 2020, tilsvarende ca. 0,3 prosent, mens i de private barnehagene ble antall årsverk redusert med vel 200 årsverk i 2020, tilsvarende ca. 1,2 prosent. Nedgangen er noe lavere enn nedgangen i antall barn i barnehagene.

Dette gjorde at bemanningstettheten i grunnbemanningen økte i 2020. Bemanningsnormen for barnehagene stiller krav om minimum én ansatt i grunnbemanningen per tre barn under tre år, og én ansatt per seks barn over tre år. Barn skal regnes for å være over tre år fra og med august det året de fyller tre år. Normen ble innført 1. august 2018, men barnehagene hadde ett år på å innfri kravet. Barnehager som ikke innfrir kravet etter 1. august 2019 må søke om dispensasjon. For å kunne sammenlikne barnehager med ulik sammensetning av barn, justeres det for alder og oppholdstid. I beregningen av barn per ansatt og barn per barnehagelærer teller derfor barn under tre år som to barn.

Kommunale barnehager har over tid hatt litt bedre bemanningstetthet enn private barnehager, og i 2020 var den i snitt på 5,6 barn per ansatt. De private barnehagene økte bemanningstettheten fra 5,8 barn per ansatt i 2018 til 5,7 barn per ansatt i 2020. Forskjellene mellom de kommunale og de private barnehagene har slik blitt mindre etter innføringen av bemanningsnormen.

Siden 2017 har andelen barnehager som oppfyller det nåværende kravet om maksimum seks barn over tre år per ansatt økt fra 55 til 99 prosent, jf. figur 4.3E. Totalt gikk det 2 400 barn i barnehagene som ikke oppfylte bemanningsnormen i 2020. Dette var en stor forbedring fra 2018 da tallet var 86 100.

Pedagognormen innebærer at det skal være minst én pedagogisk leder i grunnbemanningen for hvert syvende barn under tre år og minst én pedagogisk leder for hvert fjortende barn over tre år. Pedagognormen måtte bli innfridd innen 1. august 2018. Før dette var kravet henholdsvis ni og atten barn per pedagogisk leder. Pedagogiske ledere må ha utdanning som barnehagelærer eller annen treårig pedagogisk utdanning med videreutdanning i barnehagepedagogikk. Kommunen kan gi dispensasjon fra utdanningskravet for inntil ett år om gangen, slik at en person som ikke oppfyller utdanningskravet kan jobbe som pedagogisk leder.

Figur 4.3 Utvikling i barnehagesektoren

¹ Avtalte årsverk er stillinger som er opprettet i kommunene. Tall hentet fra A-ordningen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet

69 prosent av barnehagene oppfylte i 2020 pedagognormen uten dispensasjon, jf. figur 4.3F, en økning fra 64 prosent i 2019. I gjennomsnitt er det 13,3 barn per barnehagelærer. Ifølge Utdanningsdirektoratet manglet det rundt 2 500 årsverk på nasjonalt nivå for å oppfylle kravet om maks 14 barn per pedagogisk leder for alle barnehager, og vel 500 årsverk om barnehager med dispensasjon holdes utenom.

En stadig større andel av grunnbemanningen var utdannede barnehagelærere. I 2015 var andelen 37,5 prosent, mens den i 2020 hadde økt til 41,6 prosent.

Grunnskole

Elevtallet i grunnskolen var lenge stabilt, men økte svakt i perioden 2013–2020, jf. figur 4.4A. Veksten var relativt sett noe sterkere i de private skolene, der 4,2 prosent av elevene går, enn i de kommunale.

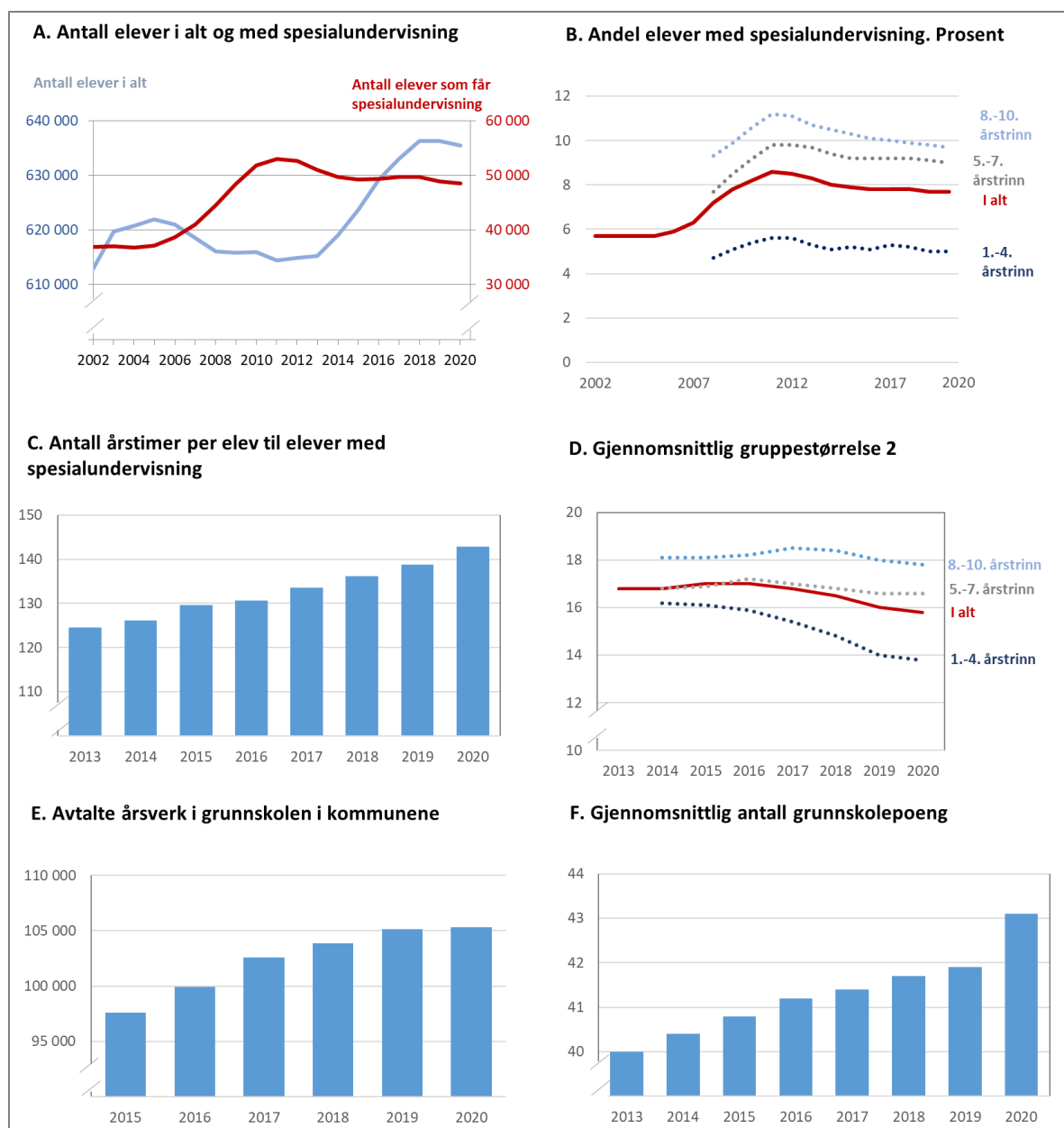
Ressursinnsatsen, målt ved årstimer til undervisning, økte svakt gjennom perioden. Fra 2005 var det først og fremst spesialundervisningen som økte, jf. figur 4.4A og B. Andelen elever som fikk spesialundervisning økte frem til 2011, før den de neste årene ble lavere. Etter 2015 stabiliserte andelen seg på barne- og mellomtrinnet, mens den fortsatte å gå svakt nedover på ungdomstrinnet. Samtidig fikk elevene som hadde spesialundervisning i snitt flere timer, jf. figur 4.4C. Det har lenge vært et politisk mål å forbedre den tilpassede opplæringen slik at alle elever får et bedre læringsutbytte i den ordinære undervisningen. Samtidig har det vært et ønske om å redusere andelen som får spesialundervisning, og særlig unngå at barn tas ut av elevgruppen og klassefelleskapet for å få et eget tilbud. Nedgangen i andelen som får spesialundervisning kan derfor ha sammenheng med at flere skoler har jobbet med å forbedre den tilpassede opplæringen for barn og unge med behov for særskilt tilrettelegging, innenfor rammen av det ordinære opplæringstilbudet. Bedre kvalitet på det ordinære tilbudet kan gjøre behovet for særskilte ordninger for enkeltelever mindre, slik at behovet for spesialundervisning reduseres. Andelen elever med spesialundervisning øker med elevtrinnene, jf. figur 4.4B.

De siste par-tre årene har også lærertettheten økt, jf. figur 4.4D. "Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2" er en indikator som viser antall elever per lærer i ordinær undervisning, hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norskopplæring ikke regnes med. Gruppestørrelse 2 gikk ned på alle trinn i grunnskolen, men nedgangen var størst på 1.-4. trinn. Gjennomsnittlig gruppestørrelse 2 ble redusert fra 16,8 elever i 2013 til 15,8 elever i 2020.

Fra 2015 er det bevilget betydelige midler til flere lærere i grunnskolen, og fra høsten 2018 er det innført en norm for lærertetthet på 1.-10. trinn. Normen for gruppestørrelse 2 var skoleåret 2018–2019 maksimalt 16 elever per lærer på 1.-4. trinn og maksimalt 21 elever per lærer på 5.-10. trinn. Fra og med høsten 2019 ble normen skjerpet til 15 på 1.-4. trinn og 20 på 5.-10. trinn. Normen gjelder på hvert hovedtrinn på skolenivå.

Tall per 1. oktober 2020 viste at 83 prosent av skolene oppfylte lærernormen på 1.-4. trinn, en økning på fem prosentpoeng fra året før. På 5.-7. trinn oppfylte ca. 93 prosent av skolene kravet, mens 88 prosent oppfylte kravet på 8.-10. trinn. I 2020 er det blitt drøyt 200 flere årsverk i den ordinære undervisningen, samtidig som det har blitt ca. 1 800 færre elever i offentlige grunnskoler siden 2019. Dette har bidratt til at noen flere skoler oppfyller normen. Ifølge Utdanningsdirektoratet er det behov for nærmere 500 årsverk for at alle skolene skal oppfylle lærernormen, forutsatt at det ikke er omdisponering av lærerressurser mellom trinn internt på skolen eller mellom skoler.

Gjennomsnittlige grunnskolepoeng for elevene i 10. klasse har økt jevnt de siste årene, jf. figur 4.4F, både nasjonalt og i alle fylker. Grunnskolepoeng er en samlet poengsum beregnet ut fra alle standpunkt- og eksamenskarakterene på vitnemålet, og danner grunnlag for opptak til videregående skole. Avgangselevene fra grunnskolen våren 2020 hadde i snitt 43,1 grunnskolepoeng. Jentene hadde i snitt 4,4 grunnskolepoeng mer enn guttene. Andelen som står uten vurderingsgrunnlag i norsk (begge målformer), engelsk, og kroppsøving er redusert med 0,1 prosentpoeng fra 2019 til 2020. I matematikk er det ingen endring.

Figur 4.4 Utvikling i grunnskolesektoren

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet

Årsakene til økningen i grunnskolepoeng fra 2019 til 2020 kan være høyere standpunktkarakterer og avlyste eksamener. På grunn av koronasituasjonen våren 2020, ble alle eksamener for elever i grunnskolen avlyst. Grunnskolepoengene er derfor kun basert på

standpunkt karakterer. Normalt får elevene noe svakere karakterer på skriftlige eksamener. Da eksamenen ble avlyst, ble også fristen for fastsetting av standpunkt karakterer utsatt. Dermed fikk skolene bedre tid til å vurdere elevene. Disse faktorene kan ha medvirket til at årets tall skiller seg fra tidligere år.

For skolefritidsordningen (SFO) var det i perioden 2013–2018 en liten og jevn reduksjon i andelen elever i SFO, etter at det i årene frem mot 2013 hadde vært en liten, men jevn økning. Andelen barn i alderen 6-9 år som hadde plass i SFO ble redusert fra 60,8 prosent i 2019 til 58,4 prosent i 2020.

Videregående opplæring

Etter en lengre periode med sterk vekst i elevtallet på begynnelsen av 2000-tallet, flatet veksten ut, og siden 2013 har elevtallet vært relativt stabilt. Årskullene ble mindre, men en større andel av 16-18-åringene var i videregående opplæring, og antallet lærlinger og lære kandidater gikk opp, jf. figur 4.5A og B. En stadig lavere andel av elevene sluttet også i løpet av skoleåret. I 2013 sluttet 4,8 prosent, mens i 2020 var andelen redusert til 3,8 prosent.

Avtalte årsverk i videregående opplæring, hvor tallene ikke er sammenliknbare lengre tilbake enn til 2015, har ligget stabilt på noe i overkant av 33 000 avtalte årsverk i perioden fra om med 2015. Lærertettheten ble noe redusert fra 2019 til 2020, jf. figur 4.5C.

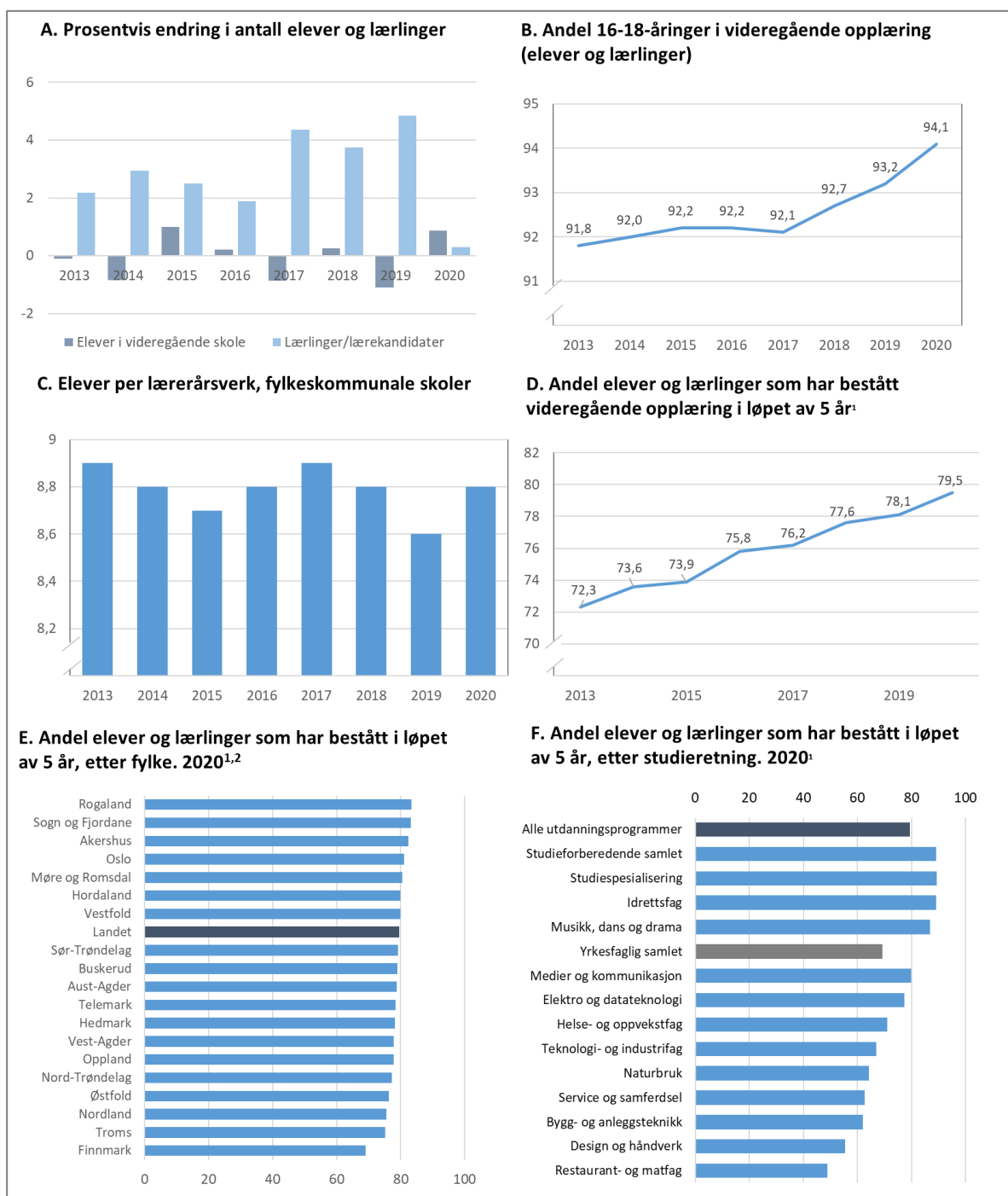
Etter opplæringsloven har alle ungdommer som har fullført grunnskolen rett til tre års videregående opplæring. De har rett til ett omvalg, dvs. inntil to år ekstra videregående opplæring, etter søknad. Ungdomsretten må tas ut i løpet av fem år, det vil si innen utgangen av det året personen fyller 24 år. I alt 79,5 prosent av 2014-kullet som er det siste tilgjengelige året i statistikken, fullførte sin videregående opplæring med oppnådd studie- eller yrkeskompetanse i løpet av fem år, jf. figur 4.5D. Andelen som fullførte er den høyeste siden statistikken ble publisert for første gang for 17 år siden, som er kullet som startet i 1994. Andelen elever som fullførte innen fem år lå lenge rundt 70 prosent, men har økt de siste årene. For elevene som startet videregående opplæring i 2014, var økningen på 1,4 prosentpoeng fra året før.

Tall for fullføring av utdanning innen fem år, strekker seg over perioder hvor det har vært sammenslåing av fylkeskommuner. I omtalen av og figurer for enkeltfylkeskommuner nedenfor, er det derfor tatt utgangspunktet i videregående skoler som var knyttet til fylkeskommuner før sammenslåinger i 2018 og 2020.

Det er variasjon mellom fylkeskommunene i andelen som fullfører og består de enkelte utdanningsprogrammene, jf. figur 4.5E og F. Innenfor studiespesialisering var andelen av elever som fullførte innen fem år på 89,1 prosent. For de yrkesfaglige utdanningsprogrammene var andelen lavere med 69,3 prosent. Variasjonen er også større mellom fylkeskommunene for yrkesfaglige enn for de studieforberevende utdanningsprogrammene. Innenfor studieforberevende utdanningsprogram var andelen høyest i Sogn og Fjordane med 92,7 prosent og lavest i Finnmark med 82 prosent. Innenfor yrkesfaglige program var andelen høyest i Rogaland med 83,3 prosent og lavest i Finnmark med 58,3 prosent. Forskjellene mellom fylkeskommunene har blitt noe mindre over tid.

Variasjonen var også relativ stor mellom de forskjellige yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Mens det i snitt var 81,4 prosent av elevene innen medier og kommunikasjon som fullfører innenfor seks år, var det kun 49,2 prosent av elevene i restaurant- og matfag som fullførte innenfor seks år. Oppmerksomheten om å få elevene

gjennom videregående opplæring har økt, og det jobbes mer systematisk både på skoleeieinivå, skolenivå og i lærebedrifter. Det samarbeides om å sikre en god overgang fra ungdomsskole til videregående skole, styrke sammenhengen i opplæringen mellom kommuner og fylkeskommuner samt rådgivning om opplæringstilbudene i videregående opplæring. Kunnskapsdepartementet har i samarbeid med fylkeskommunene identifisert kritiske faser i videregående opplæring og arbeidet med tiltak knyttet til disse.

Figur 4.5 Utvikling i videregående opplæring

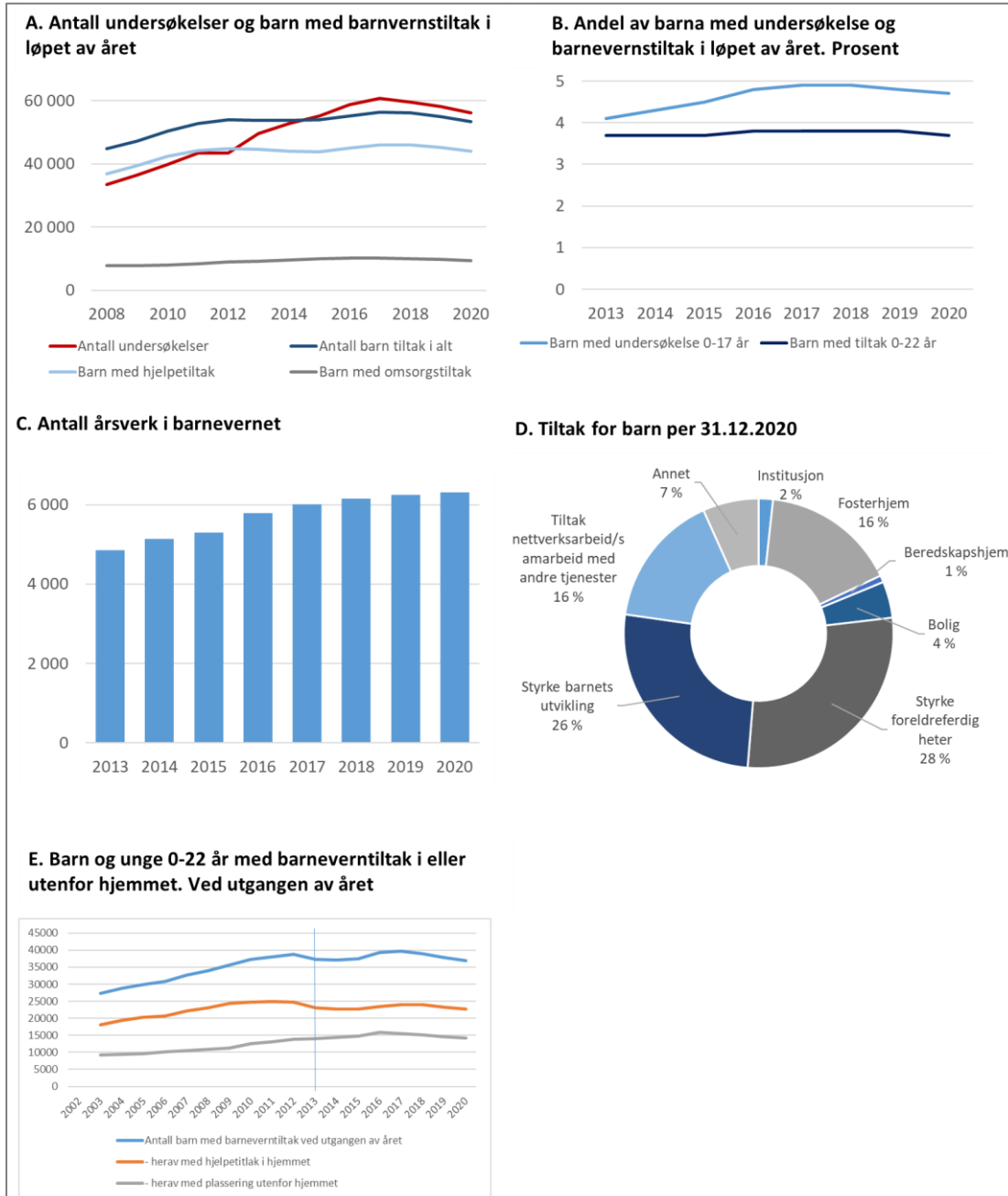
¹ Årstallet tilsvarer kullet som startet videregående opplæring fem år tidligere. For eksempel henviser 2020 til elevene til 2014-kullet.

² Tallene er presentert med fylkesinndelingen før sammenslåinger, da 2014-kullet startet utdanningen i disse.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Utdanningsdirektoratet

Barnevern

Det kommunale barnevernet har ansvaret for barn bosatt i sin kommune og står for førstelinjetjenesten i barnevernet. Dette innebærer å håndtere alle oppgaver som i barnevernloven ikke er lagt til et statlig organ. Dette vil for eksempel omfatte vurderinger av bekymringsmeldinger, hjelpetiltak som veiledning og økonomisk støtte, tjenester som har

Figur 4.6 Utvikling i barnevern

Kilde: Statistisk sentralbyrå

samarbeidsflater med andre kommunale tjenester (barnehage, grunnskole, primærhelsetjenesten/helsestasjonene) og akuttberedskap. Det statlige barnevernet har på sin side ansvaret for andrelinjetjenesten, for institusjoner, spesialiserte fosterhjem eller spesialiserte hjelpetiltak.

Omfanget av de kommunale barnevernstjenestene økte kraftig i flere år. Antall årsverk, antall undersøkelser og antall barn som tok imot hjelp fra barnevernet gikk opp, jf. figur 4.6A og C, også når det blir sett opp mot veksten i antallet barn og unge. Mens det frem mot 2015 var en tendens til at en stadig større andel av barna mottok omsorgstiltak, kan økningen de påfølgende par årene hovedsakelig forklares ved at flere barn mottok hjelpetiltak. Fra 2017 til 2020 gikk antall undersøkelser og tiltak ned, men avtalte årsverk har økt. Andelen barn med undersøkelse og barn med barnevernstiltak har blitt noe redusert, jf. figur 4.6B. I 2020 kan restriksjoner knyttet til fysisk kontakt som følge av koronapandemien isolert sett ha ført til at undersøkelser og tiltak har blitt noe lavere enn de alternativt ville blitt. Samtidig er det grunn til å anta at pandemien har ført til en større grad av samvær mellom sårbare barn og omsorgspersoner og at dette har fått negative konsekvenser som ikke blir fanget opp.

Et hovedskille når det gjelder tiltak, går mellom barn og unge som mottar hjelpetiltak i hjemmet, og barn og unge som er plassert utenfor hjemmet. Definisjon av omsorgstiltak er barn som barnevernet har overtatt omsorgen for gjennom vedtak i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, mens hjelpetiltak inkluderer alle øvrige tiltak, også barn som er plassert utenfor hjemmet.

Tallene for barn plassert utenfor hjemmet inkluderer både de barna som barnevernet har overtatt omsorgen for, og barn som er plassert utenfor hjemmet, hvor plasseringen er hjemlet som et hjelpetiltak eller som et akuttvedtak. Ettersom ett barn kan ha flere tiltak og flere plasseringer i løpet av året, er dette kun oppgitt ved utgangen av året. Av de nærmere 37 000 barna med barnevernstiltak ved utgangen av 2020, hadde om lag 61 prosent hjelpetiltak i hjemmet, mens 39 prosent var plassert utenfor hjemmet. Over lengre tid var det en sterkere vekst i tall på barn som ble plassert utenfor hjemmet, men siden 2014 har disse andelene vært relativt stabile.

Når barnevernstjenesten har grunn til å anta at et barn har behov for hjelp fra barnevernet, skal de undersøke barnets omsorgssituasjon. Hvis det er grunnlag for å åpne undersøkelse, skal barnevernstjenesten snarest og senest innen tre måneder undersøke innholdet i bekymringsmeldingen. Over tid har saksbehandlingstiden ved undersøkelsene gått ned. I 2013 ble 75 prosent av undersøkelsene behandlet i løpet av tre måneder, mens i 2020 ble 91 prosent behandlet innen fristen.

For flertallet av barna og familiene som kommer i kontakt med barnevernet, er det tilstrekkelig med hjelpetiltak i hjemmet (hovedsakelig råd og veiledning, tilbud om besøkshjem og avlastningstiltak, økonomisk hjelp og deltakelse i ansvarsgruppe og samarbeidsteam), jf. figur 4.6D, som viser barn og unge med ulike tiltak ved utgangen av 2020. Plassering av barn og unge utenfor hjemmet er bare aktuelt dersom barnevernets hjelpetiltak ikke er tilstrekkelig for å sikre barnet en forsvarlig omsorgssituasjon.

Norge har ved flere anledninger blitt dømt av Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD) for å ha krenket retten til privat- og familieliv i barnevernssaker. Barnevernsreformen ble vedtatt ved Stortingets behandling av Prop. 73 L (2016–2017) *Endringer i barnevernloven* (barnevernsreform) i juni 2017 og trer i kraft 1. januar 2022. Reformen inneholder både kvalitetstiltak og endringer i ansvarsdelingen mellom stat (Bufetat) og kommune. Kvalitetstiltakene i reformen består først og fremst av et kompetanseløft. Ett av de sentrale tiltakene i barnevernsreformen er avviklingen av den statlige refusjonsordningen for forsterkning av kommunale fosterhjem. Dette medfører at kommunene får økt finansieringsansvar for ordinære fosterhjem. Midlene skal overføres fra Bufetat til kommunene gjennom rammetilskuddet. Målet er at kommunene skal innrette fosterhjemstiltakene i tråd med barnas og fosterhjemmenes behov.

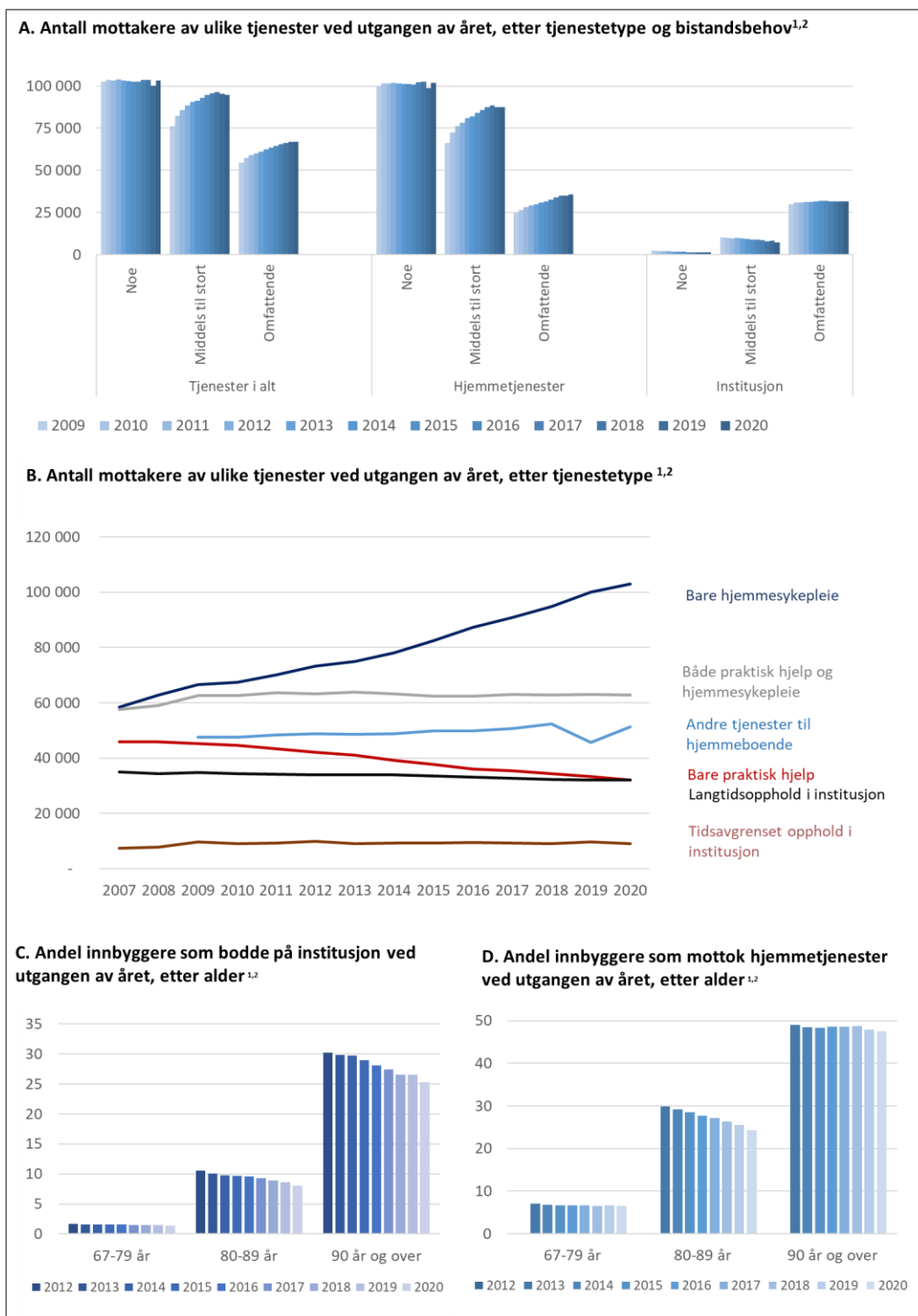

Helse og omsorg

Den forventede levealderen har gradvis økt over tid og er i 2021 84,9 år for kvinner og 81,5 år for menn. Omfanget av helse- og omsorgstjenester tildelt av kommunen har økt over tid. Forskningen er ikke entydig på sammenhengen mellom redusert dødelighet i de eldre årskullene og de aldersspesifikke dekningsgrader for helse- og omsorgstjenester. De fleste som utarbeider langsiktige framskrivinger, legger til grunn en form for friskere aldring. I tillegg ser de eldre ut til å klare seg bedre med sykdommene enn tidligere. Det kan henge sammen med høyere utdanning, bedre mestringsevne, bedre medisinsk behandling, og fysiske omgivelser og teknologi som tilrettelegger for at eldre kan klare seg selv.

I tall fra IPLOS/KOSTRA ser en at det har vært en dreining i retning av at det gis mer hjemmebaserte helse- og omsorgstjenester, jf. figur 4.7A og B. Andelen mottakere som var under 67 år i 2013 var på ca. 37,7 prosent. Denne andelen har økt gradvis frem mot 2020, mens andelen mottakere over 80 år har blitt redusert. I 2020 var ca. 41,3 prosent av personene som mottok kommunale helse- og omsorgstjenester under 67 år, og innenfor hjemmebaserte tjenester gis om lag 69 prosent av timene til denne aldersgruppen. Andelen innbyggere i de tre eldre aldersgruppene som mottar institusjons- og/eller hjemmetjenester har blitt gradvis redusert de siste årene, jf. figur 4.7C og D. Det kan ha sammenheng med at antallet eldre i alle aldersgruppene øker, mens behovet for institusjons- og hjemmetjenester ikke øker like mye.

I løpet av perioden 2013–2020 ser den institusjonsbaserte omsorgen i økende grad ut til å ha blitt forbeholdt dem med størst behov, mens tallet på mottakere med lite eller middels bistandsbehov har gått ned innen den institusjonsbaserte omsorgen, jf. figur 4.7A. Statistikken for mottakere av omsorgstjenester hadde noen svakheter i 2019, jf. fotnotene til figur 4.7, så en må være litt varsom med å tolke resultatene. Samlet sett viser utviklingen over tid en betydelig endring i hvilke grupper som mottar hjemmetjenester. Den gjennomsnittlige pleietyngden per tjenestemottaker økte både for institusjonsbasert omsorg og for hjemmetjenesten frem til 2019. Innen hjemmetjenestene økte gjennomsnittlig bistandsbehov per mottaker fra 8,4 timer i uka i 2013 til 9,6 timer i 2020.

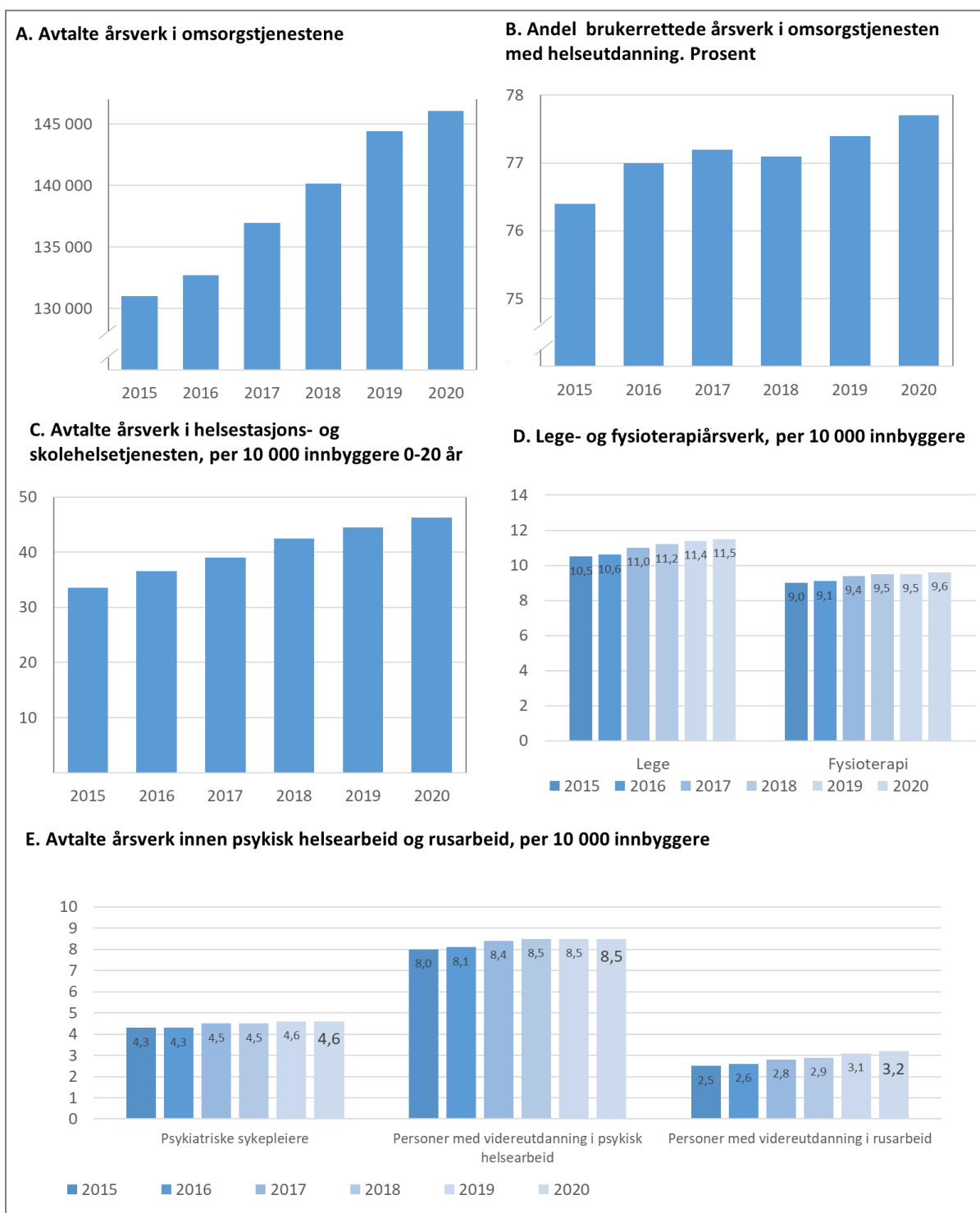

Figur 4.7 Utvikling i omsorgstjenestene

¹ Nedgang i antall brukere med hjemmetjenester fra 2018 til 2019 kan for noen kommuner skyldes ny IPLOS-spesifikasjon, der "rehabilitering utenfor institusjon" f.o.m. 2019 ikke lenger registreres som omsorgstjeneste, men som et kjennetegn ved mottakeren.

² Brukerdata (IPLOS), endringer fra 2018 til 2019: Innføring av ny IPLOS-versjon har ført til mangelfulle registreringer i enkelte kommuner, som kan medføre utslag i tall for enkeltjenester og grupperinger av tjenester i publiseringen. Kommunereformen har for enkelte sammenslåtte kommuner gitt utfordringer med å samkjøre databaser, slik at noen tall for både nye og utgåtte kommuner kan inneholde feil. Noen kommuner har ikke rapportert 2019-tall. Her er 2018-tall kopiert til 2019-årgangen.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 4.8 Utvikling i helse- og omsorgstjenestene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Ressursinnsatsen økte betydelig i perioden 2015 til 2020, med i gjennomsnitt 2,2 prosent årlig, jf. figur 4.8A. I 2020 økte antall årsverk med i overkant av 1 600. En høyere andel av de brukerrettede årsverkene hadde også helsefaglig utdanning, jf. figur 4.8B. Helsestasjons- og skolehelsetjenesten har blitt bygd ut, og målt per 10 000 innbyggere i alderen 0–20 år økte antall avtalte årsverk fra 33,6 i 2015 til 46,3 i 2020, jf. 4.8C.

Legedekningen og fysioterapidekningen har også økt over tid, men var om lag uendret fra 2019 til 2020, jf. figur 4.8D. Innen rusomsorg og psykiatri har det blitt flere årsverk av sykepleiere og personer med videreutdanning i psykiatrisk helsearbeid i kommunene, jf. 4.8E. Førstnevnte økte fra 4,3 til 4,6 årsverk per 10 000 innbyggere fra 2015 til 2020, mens sistnevnte økte fra 8,0 til 8,5 i samme periode. Også årsverk av personer med videreutdanning i rusarbeid økte i perioden, fra 2,5 årsverk per 10 000 innbyggere i 2015 til 3,2 årsverk per 10 000 innbyggere i 2020.

Under koronapandemien har kommunene hatt ansvaret for beredskap og smittevern, og det er kommunene som er ansvarlig for gjennomføringen av TISK-strategien (testing – isolering – smittesporing – karantene). Dette har ført til et økt aktivitetsnivå i helse- og omsorgstjenestene. Samtidig har det vært noe lavere aktivitet knyttet til dagaktivitetstilbud, ordinære konsultasjoner og fysioterapitjenester. De reviderte KOSTRA-tallene per 15. juni 2021 viser at det har vært en reell utgiftsvekst både innenfor annet forebyggende helsearbeid¹⁵ og innenfor tjenestene diagnose, behandling, habilitering og rehabilitering. Innenfor diagnose, behandling, habilitering og rehabilitering¹⁶ har det for landet som helhet vært en realvekst i brutto driftsutgifter på 12 prosent til 16,3 mrd. kroner, mens det for annet forebyggende helsearbeid har vært en realvekst i brutto driftsutgifter på vel 36 prosent til 2,6 mrd. kroner.

Sosialtjenester

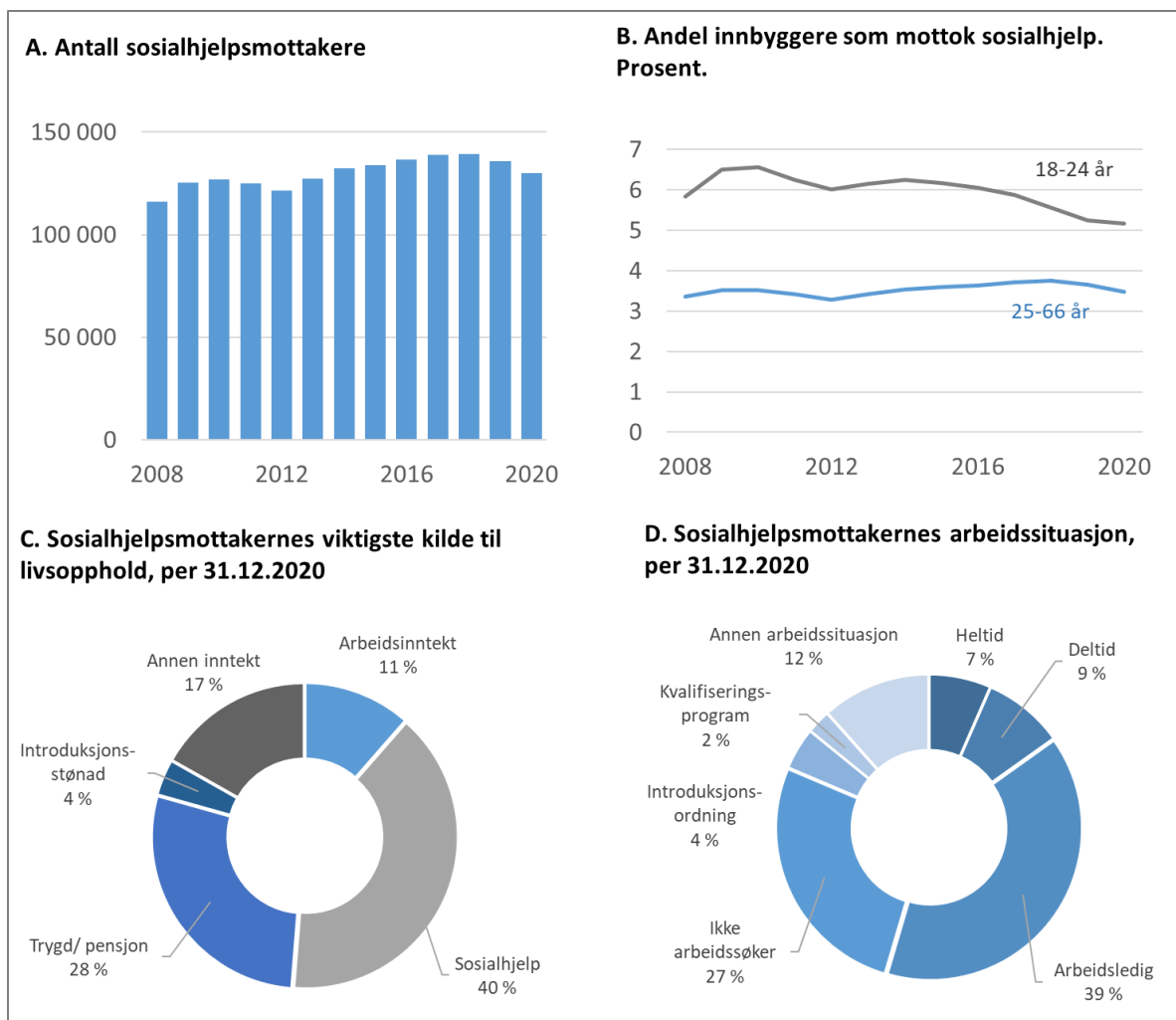
Antallet mottakere av sosialhjelp økte i perioden 2012-2018, men gikk noe ned i 2019 og i 2020, jf. figur 4.9A. Andelen innbyggerne i aldersgruppen 25-66 år som mottar sosialhjelp, har økt svakt de siste årene, mens en stadig mindre andel blant unge voksne i alderen 18-24 år mottok økonomisk sosialhjelp, jf. figur 4.9B.

Om lag 2/3 av mottakerne var utenfor arbeidsmarkedet som registrerte arbeidsledige eller ikke-arbeidssøkende, og 51 800 personer hadde sosialhjelp som viktigste inntektskilde i 2020, jf. figur 4.9C og D. I alt 6,8 mrd. kroner ble utbetalt i stønad i 2020, noe som er en nedgang på ca. 0,2 mrd. kroner fra 2019.

---

¹⁵ KOSTRA-funksjon 233

¹⁶ KOSTRA-funksjon 241

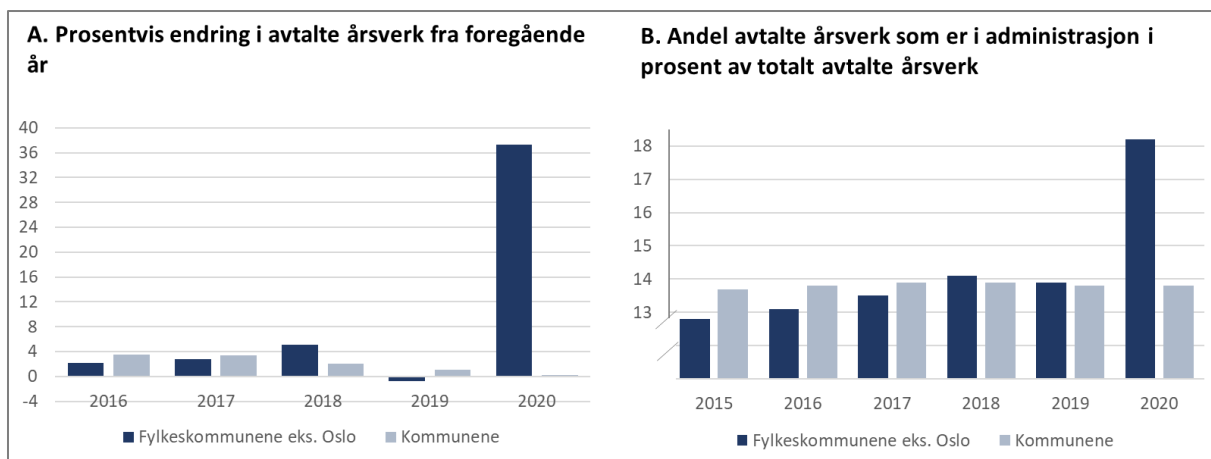

Figur 4.9 Utvikling i sosialtjenestene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Administrasjon

Avtalte årsverk til administrasjonen økte marginalt for kommunene i 2020, mens det gikk vesentlig opp i fylkeskommunene, jf. figur 4.10A. Dette har sammenheng med SAMS veiadministrasjon som er flyttet fra staten til fylkeskommunene. Fylkeskommunenes andel som går til administrasjon økte derfor markant, jf. figur 4.10B.

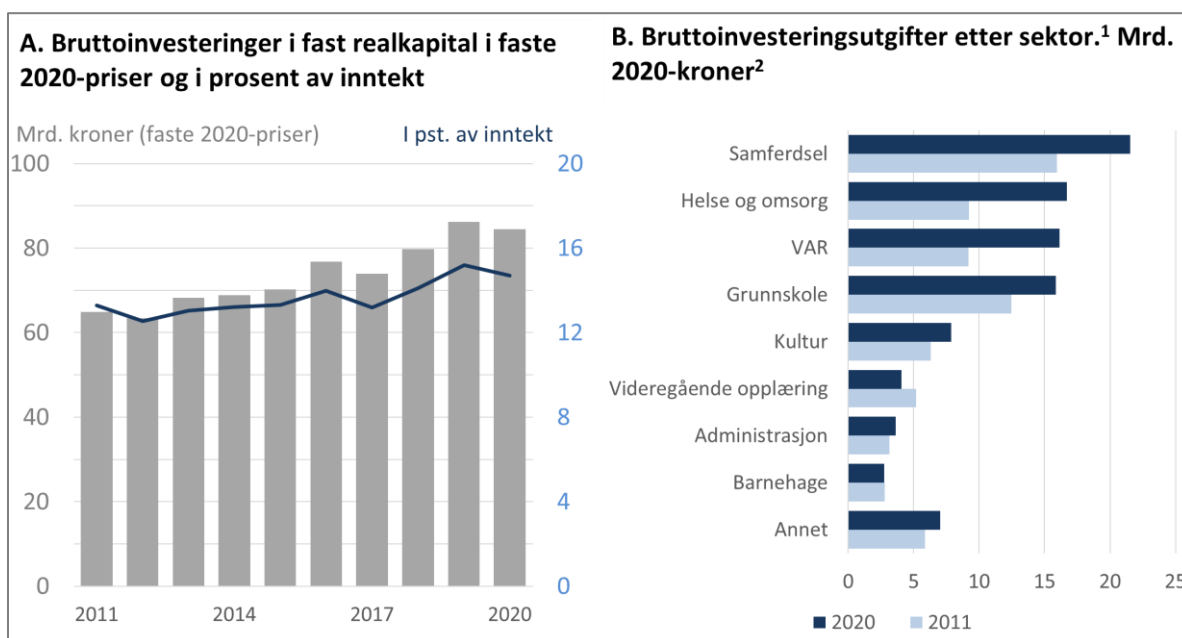
Figur 4.10 Utviklingen i administrasjon

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.3 Investeringer

Investeringene i kommunesektoren ligger på et historisk høyt nivå, men veksten avtok noe i 2020. Kommuneforvaltningens bruttorealinvesteringer var vel 84 mrd. kroner i 2020. Årlige investeringer har reelt sett doblet seg siden 2002. Også sett i forhold til sektorens samlede inntekter har investeringsnivået økt, fra om lag 12 prosent i 2002 til om lag 15 prosent i 2020.

Investeringene er høy innenfor de fleste tjenesteområder. Figur 4.11B viser hvor mye sektoren investerte innen de ulike tjenesteområdene i 2020, sammenholdt med 2013.

Figur 4.11 Kommunesektorens investeringer i fast realkapital

¹ I regnskapsstatistikken i KOSTRA lar det seg ikke gjøre å skille omsorgsboliger fra øvrige kommunalt disponerte boliger. I figuren er kommunalt disponerte boliger lagt inn i gruppen for helse og omsorg.

² Den kommunale deflatoren er brukt til å prisjustere investeringene i 2013 til 2020-kroner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (Nasjonalregnskapet og KOSTRA)

Tekniske tjenester (samferdsel samt vann, avløp og renovasjon) stod for nærmere 40 prosent av de samlede investeringene i sektoren. Investeringene innenfor helse- og omsorgssektoren var stabile i flere år, men har økt de siste årene, og utgjorde i alt nærmere 17 prosent i 2020. Økningen må ses i sammenheng med investeringstilskuddene til omsorgstjenestene i samme periode.

5 Netto driftsresultat

Netto driftsresultatet for kommunesektoren har vært godt de siste årene. I 2020 utgjorde netto driftsresultatet 3,1 prosent av driftsinntektene som er en klar oppgang fra året før. Noe av oppgangen skyldes at kommuner og fylkeskommuner hadde betydelige netto avsetninger til bundne fond i 2020. I gjennomsnitt har netto driftsresultat de siste fem årene vært på 3,2 prosent og dermed en del høyere enn utvalgets anbefaling om at netto driftsresultat for kommunesektoren samlet bør ligge på 2 prosent over tid. Netto driftsresultatene har i flere år på rad blitt trukket opp av merskattevekst mot slutten av året.

I 2020 utgjorde netto driftsresultat i kommunene (inkludert Oslo) 2,7 prosent av driftsinntektene. For kommunene har netto driftsresultatet de siste fem årene vært 3,0 prosent og dermed ligget over utvalgets anbefaling om at netto driftsresultatet for kommunen samlet bør være 1 ¾ prosent over tid. Nivå og endring i netto driftsresultatene varierer fra kommune til kommune. I 2020 var det de de minste og de største kommunene som hadde høyest netto driftsresultat, og 18 av kommunene hadde negative resultater. Netto driftsresultat i fylkeskommunene var 5,7 prosent i 2020. Gjennomsnittet for de siste fem årene er 4,3 prosent, som er noe høyere enn utvalgets anbefaling på 4 prosent over tid.

Utvalgets anbefalinger om nivået på netto driftsresultat er basert på at den kommunale formuen skal opprettholdes over tid. Utvalget beregner derfor også et korrigert netto driftsresultat som skal vise i hvilken grad hensynet til kommunal formuesbevaring er ivaretatt. Beregninger i dette kapitlet viser at formuen de siste fem årene i både kommuner og fylkeskommuner har økt noe. Samtidig har også kommunenes reserver på disposisjonsfond styrket seg.

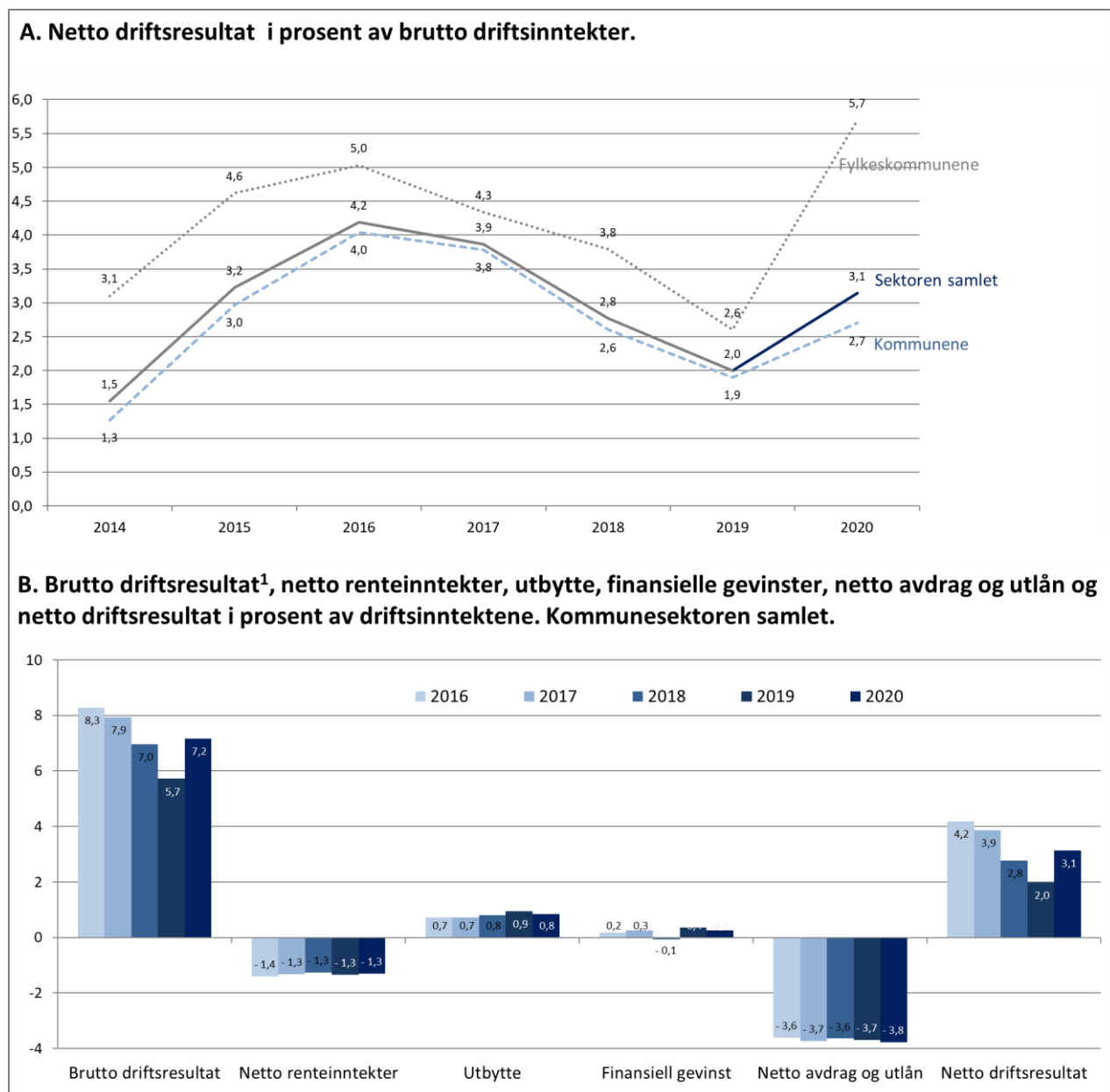
På grunn av stort avvik i 2020 mellom netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne fond har utvalget i denne rapporten vurdert om det å se på netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger vill tilsagt endringer i utvalgets anbefaling om nivået på netto driftsresultat. Utvalget finner at netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger inkludert bruk av bundne driftsfond til investeringer har tilsvart ordinært netto driftsresultat i perioden 2008 til 2019. Fra og med 2020 vil all bruk av bundne fond registreres i driftsregnskapet og dermed vil anbefalingene om nivå på netto driftsresultat være lik for begge regnskapsbegrepene.

Alle økonomiske indikatorer i dette kapitlet inkluderer hhv. kommunale og fylkeskommunale foretak samt interkommunale samarbeid og interkommunale selskaper ("konserntall").

5.1 Netto driftsresultat for kommunesektoren samlet

For kommunesektoren samlet utgjorde netto driftsresultat 3,1 prosent av driftsinntektene i 2020, jf. figur 5.1A. Netto driftsresultatet økte klart fra året før. Oppgangen må ses i sammenheng med flere forhold. Blant annet har kommunesektoren gjennom 2020 mottatt og inntektsført ulike statlige tilskudd knyttet til covid-19, mens deler av utgiftene knyttet til disse tilskuddene først påløper i 2021. I tillegg har rentenedsettelsen og lavere deflator gitt nedgang i kostnader på gebyrfinansierte områder i fjor. Det antas først å gi lavere gebyrer til innbyggerne i kommende år. Disse midlene settes av på bundne fond. Netto driftsresultat etter avsetninger til bundne fond var 2,4 prosent i 2020. Også dette resultatet er høyere enn i 2019. Andre faktorer som har bidratt til økt netto driftsresultat er at ny offentlig tjenestepensjon og nye samordningsregler med folketrygden førte til at kommunenes pensjonskostnader ble redusert fra 2019 til 2020. I tillegg var utbetalingene fra Havbruksfondet høyere i 2020 enn i 2019. For fylkeskommunene bidro også en

Figur 5.1 Driftsresultatene i kommunesektoren

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

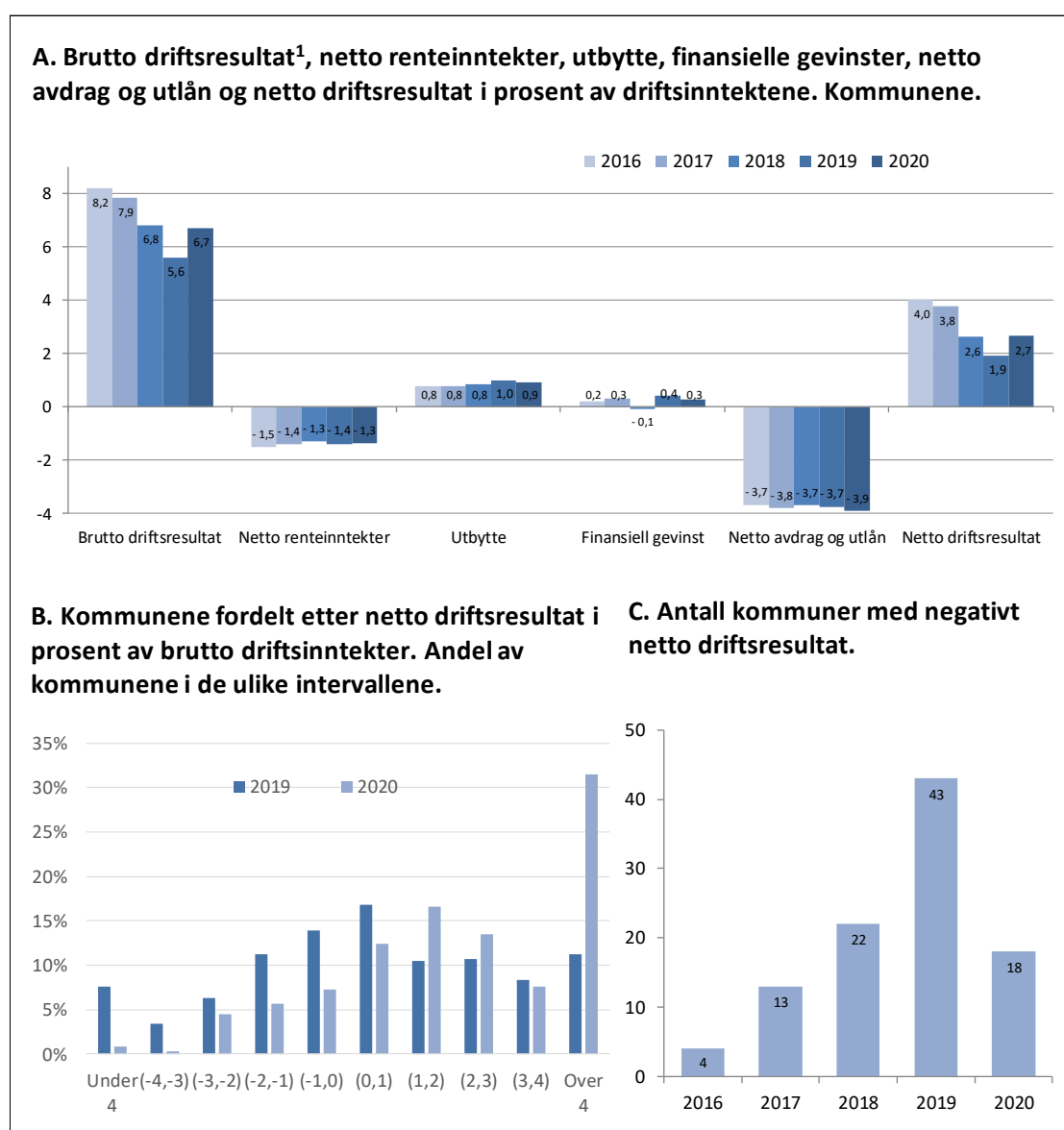
føringsendring av øremerkede midler til rassikring fra investeringsregnskapet til driftsregnskapet til noe økt netto driftsresultat. Regnskapene til kommunesektoren har i 2020 i stor grad også vært påvirket av at sektoren har hatt merutgifter og mindreinntekter som følge av koronapandemien. Med utgangspunkt i rapporten til en arbeidsgruppe som har sett på de økonomiske virkningene av pandemien for kommunesektoren, anslås det at kompensasjonen for sektoren samlet sett har vært noe høyere enn de beregnede merutgiftene og mindreinntektene i 2020.

Brutto driftsresultat er lik forskjellen mellom driftsinntekter og driftsutgifter eksklusiv avskrivninger. Netto finanstransaksjoner utgjør forskjellen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Netto finanstransaksjoner består av netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster og netto avdrag og utlån. Figur 5.1B gir en oversikt over netto og brutto

driftsresultat og en dekomponering av forskjellen mellom dem de fem siste årene. Størrelser over null viser positive resultater eller positive netto inntekter, mens verdier under null innebærer negative resultater eller netto utgifter.

I 2020 hadde kommunesektoren en brutto driftsresultat på 7,2 prosent av driftsinntektene. Brutto driftsresultatet økte betydelig fra året før etter å ha svekket seg gradvis fra 2016 til 2019. Økningen i brutto driftsresultat viser at driftsinntektene økte relativt mer enn driftsutgiftene. Kommunesektorens netto finansutgifter økte fra 2019 til i 2020. Det var både lavere utbytte, lavere finansielle gevinster og høyere netto avdrag som bidro til økte netto utgifter. Sektorens netto finansutgifter utgjorde 4,0 prosent av driftsinntektene i 2020, mot 3,7 prosent i 2019.

5.2 Netto driftsresultat for kommunene

Figur 5.2 Driftsresultatene i kommunene

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene inkludert Oslo

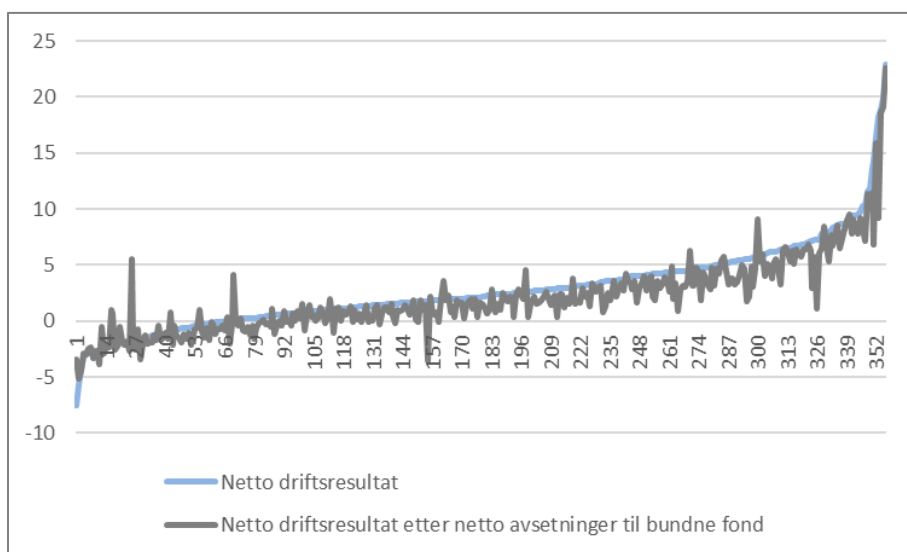
I 2020 utgjorde netto driftsresultat 2,7 prosent av driftsinntektene i kommunene. De siste fem årene har netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo ligget på 3,0 prosent i gjennomsnitt. Resultatet var høyest i 2016 med 4,0 prosent.

I 2020 var brutto driftsresultat i kommunene på 6,7 prosent av driftsinntektene som er en klar økning fra året før. For kommunene var det en økning i netto finansutgifter. Økningen skyldes både reduserte finansielle gevinster og redusert utbytte. Kommunesektorens netto finansutgifter tilsvarte 4,1 prosent av driftsinntektene i 2020, mot 3,7 prosent året før.

Forskjeller mellom kommunene

Figur 5.2B viser at det var betydelige forskjeller kommunene imellom både i 2019 og i 2020. Netto driftsresultat var positivt i 82 prosent av kommunene i 2020, og 57 prosent av kommunene hadde netto driftsresultat høyere enn 1¼ prosent. Tilsvarende tall for 2019 var på henholdsvis 57 og 31 prosent.

Standardavviket er et uttrykk som oppsummerer spredningen kommunene imellom. I 2020 var standardavviket for netto driftsresultat 3,7 mot 3,9 året før. Det innebærer en relativt stor spredning i resultatene mellom kommunene. I 2020 var det Aukra som hadde høyest netto driftsresultat med 22,9 prosent, mens Moskenes hadde lavest med -7,5 prosent.

Figur 5.3 Netto driftsresultat før og etter avsetninger til bundne fond for alle kommuner. Sortert etter størrelsen på netto driftsresultat. Prosent av driftsinntektene

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Avsetning av øremerkede tilskudd og andre bundne inntekter på bundne fond var betydelig for sektoren samlet i 2020. De årene det for sektoren samlet sett er store avvik mellom netto driftsresultat før og etter at det er tatt hensyn til avsetningen til bundne fond, skyldes det gjerne øremerkede tilskudd eller store anslagsendringer som gir avvik i samme retning for mange kommuner. Normalt er avvikene relativt små for sektoren samlet. Likevel vil det for enkeltkommuner og fylkeskommuner ofte være betydelige avvik. Når en sammenlikner resultatene på kommune- og fylkeskommunenivå, bør en derfor være oppmerksom på at resultatene i større eller mindre grad kan være påvirket av at inntektsføring og utgiftsføring av slike tilskudd skjer i ulike år. I figur 5.3 illustreres forskjellene mellom netto driftsresultat før og etter avsetningen til bundne fond i 2020 for enkeltkommuner. Vanligvis er spredningen

i utvalget mindre for netto driftsresultat etter netto avsetninger til bundne fond. Standardavviket for netto driftsresultat etter netto avsetninger til bunden fond var 3,4 i 2020.

5.3 Netto driftsresultat i ulike kommunegrupper

Kommunene gruppert etter fylke

Tabell 5.1 viser kommunenes netto- og brutto driftsresultat samt netto finansutgifter etter fylke i 2019 og 2020. For å få sammenliknbare tall mellom disse to årene er regnskapstallene for kommuner som slo seg sammen fra 1. januar 2020 summert sammen i 2019. Tallene fremstår dermed som om kommunestrukturen i 2020 gjaldt også i 2019.

I 2020 hadde Oslo kommune og kommunene i Rogaland det høyest netto driftsresultat. Lavest netto driftsresultat hadde kommunene i Møre og Romsdal og Innlandet.

Kommunene i Agder hadde størst økning i netto driftsresultat fra 2019 til 2020 med en økning på 1,9 prosentpoeng som andel av driftsinntektene. Deretter fulgte kommunene i Trøndelag. Både for kommunene i Agder og i Trøndelag var det bedring i brutto driftsresultatet som bidro til høyere netto driftsresultat, mens høyere netto finansutgifter trakk i motsatt retning.

Til tross for at Oslo og kommunene i Rogaland hadde de høyeste netto driftsresultatene var det også i disse kommunene som hadde den største nedgangen fra 2019 til 2020. For Oslo skyldes nedgangen svakere brutto driftsresultat, mens for kommunene i Rogaland var det økning i netto finansutgiftene som bidro til nedgangen.

I 2020 hadde kommunene i Troms og Finnmark høyest netto finansutgifter. Oslo hadde lavest netto finansutgifter med 2,9 prosent av driftsinntektene. Kommunene i Troms og Finnmark hadde nedgang i netto finansutgifter, mens det var økning i de øvrige fylkene.

Tabell 5.1 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat, alle i prosent av driftsinntekter. Endring fra året før i prosentpoeng.

	2019			2020			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Viken	6,1	4,3	1,8	7,5	4,5	3,0	1,4	0,2	1,2
Oslo	7,5	2,9	4,5	6,7	2,9	3,7	-0,8	0,0	-0,8
Innlandet	4,4	3,7	0,6	5,1	3,8	1,2	0,7	0,1	0,6
Vestfold og Telemark	4,9	3,1	1,7	5,5	3,5	2,0	0,6	0,4	0,2
Agder	3,7	3,1	0,5	6,2	3,9	2,4	2,6	0,7	1,9
Rogaland	6,7	2,4	4,3	6,7	3,0	3,7	0,0	0,6	-0,6
Vestland	4,8	3,2	1,6	5,8	3,8	2,0	1,1	0,6	0,4
Møre og Romsdal	3,9	4,6	-0,7	6,3	5,3	1,0	2,4	0,7	1,7
Trøndelag	6,1	4,2	1,8	8,6	5,0	3,6	2,5	0,7	1,8
Nordland	4,6	4,0	0,6	6,1	4,3	1,8	1,5	0,3	1,2
Troms og Finnmark	5,2	6,2	-1,0	8,2	5,9	2,4	3,0	-0,4	3,4
Landet	5,6	3,7	1,9	6,7	4,1	2,7	1,1	0,4	0,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Kommunene gruppert etter folketall

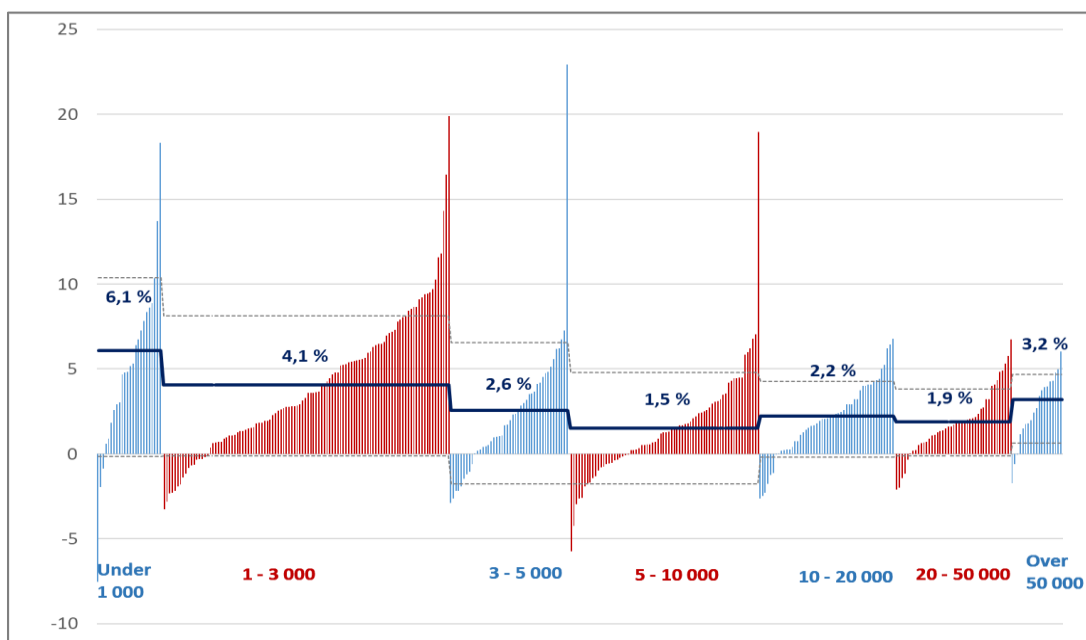
Tabell 5.2 viser kommunenes netto- og brutto driftsresultat samt netto finansutgifter i 2019 og 2020 gruppert etter folketall.

I 2020 hadde kommunene med under 3 000 innbyggere samlet det høyest netto driftsresultatet med 4,3 prosent av driftsinntektene, mens de med mellom 5–10 000 hadde det laveste. Kommunene med under 3 000 innbyggere hadde også den klart største økningen i netto driftsresultatet. Økningen må ses i sammenheng med at utbetalingene fra Havbruksfondet var høyere i 2020 enn i 2019.

Tabell 5.2 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter. Kommunene gruppert etter folketall per 1.1.2021.

Antall innbyggere	2019			2020			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
< 3 000	4,4	3,2	1,0	8,2	3,8	4,3	3,8	0,6	3,2
3 - 5 000	5,7	4,1	1,6	6,7	4,1	2,6	1,0	0,0	1,0
5 - 10 000	4,4	4,3	0,1	6,1	4,5	1,5	1,6	0,3	1,4
10 - 20 000	4,9	4,1	0,7	7,0	4,7	2,2	2,1	0,6	1,5
20 - 50 000	5,0	4,1	0,9	6,5	4,6	1,9	1,5	0,5	1,0
> 50 000	6,5	3,2	3,2	6,7	9,5	3,2	0,2	0,2	0,0
Landet	5,6	3,7	1,9	6,7	4,1	2,7	1,1	0,4	0,8

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figur 5.4 Netto driftsresultat i 2020. I prosent av brutto driftsinntekter. Kommunene gruppert etter innbyggertall, deretter sortert etter nivå på netto driftsresultat.¹

¹ Veide gruppesnitt vist med mørkeblå linje.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Det var en økning i netto driftsresultatet for alle kommunegruppene bortsett fra kommunene med over 50 000 innbygger som hadde uendret netto driftsresultat. For alle kommunegruppene økte brutto driftsresultatet, mens en økning i netto finansutgiftene for alle kommunegruppene bidro til svakere oppgang i netto driftsresultatet enn brutto.

Driftsresultatene i 2020 var jevnt over bedre og variasjonen mellom kommunene mindre blant de store kommunene enn i de små og mellomstore, se figur 5.4. I gruppen av kommuner med mellom 5-10 000 innbyggere som hadde det lavest gjennomsnittet var det også flest kommuner med negativt netto driftsresultat.

Kommunene gruppert etter inntekter korrigert for forskjeller i utgiftsbehov

Tabell 5.3 viser kommunenes netto- og brutto driftsresultat samt netto finansutgifter i 2019 og 2020 gruppert etter inntekter i 2020 korrigert for forskjeller i beregnet utgiftsbehov¹⁷.

Kommunene med høyeste inntektene hadde de beste netto driftsresultatene i 2020. Ellers var det kommunene med inntekter mellom 95 og 100 prosent av landsgjennomsnittet som hadde det laveste netto driftsresultatet. Gruppen med kommuner med mellom 100 og 105 prosent av inntektene hadde nedgang i netto driftsresultat fra 2019 til 2020, mens de øvrige kommunegruppene hadde en økning. Alle kommunegruppene hadde oppgang i netto finansutgifter.

Tabell 5.3 Brutto driftsresultat, netto finansutgifter og netto driftsresultat i prosent av driftsinntekter. Kommunene¹ gruppert etter korrigert frie inntekter inkludert eiendomsskatt, konsesjonskraftsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordelene av differensiert arbeidsgiveravgift (KFI/U) som andel av landsgjennomsnittet per innbygger i 2020

Inntekt	2019			2020			Endring		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
under 95 pst.	5,4	4,1	1,2	6,8	4,4	2,4	1,5	0,3	1,2
95-100 pst.	5,1	3,5	1,5	6,2	4,1	2,1	1,2	0,6	0,6
100-105 pst.	6,8	3,1	3,7	6,5	3,3	3,2	-0,3	0,2	-0,5
Over 105 pst.	5,0	4,1	0,8	7,7	4,4	3,2	2,7	0,3	2,4
Landet	5,6	3,7	1,9	6,7	4,1	2,7	1,1	0,4	0,8

¹ Utenom Oslo og kommunene som deltar i prosjektet med statlig finansiering av omsorgstjenester

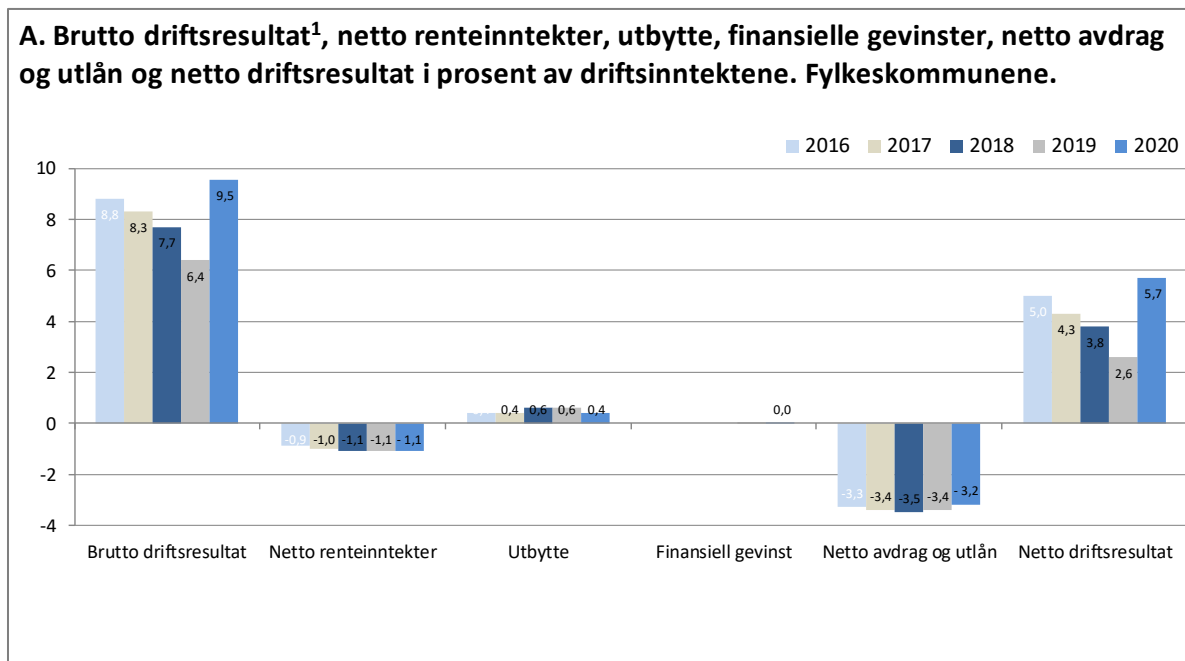
Kilde: Statistisk sentralbyrå

¹⁷ Rammetilskudd korrigert for variasjon i utgiftsbehov, skatt fra inntekt, formue og naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjons- og hjemfallsinntekter, inntekter fra havbruksfond og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift.

5.4 Netto driftsresultat for fylkeskommunene

I 2020 hadde fylkeskommunene samlet et netto driftsresultat på 5,7 prosent av driftsinntektene, en klar økning fra året før. De siste fem årene har driftsresultatet i gjennomsnitt ligget på 4,3 prosent.

Brutto driftsresultat utgjorde 9,5 prosent av driftsinntektene i fylkeskommunene i 2020, mens netto finansutgifter tilsvarte 3,8 prosent. Økningen i netto driftsresultat fra 2019 til 2020 skyldes høyere brutto driftsresultat, mens netto finansutgifter var samlet sett uendret fra 2019 til 2020.

Figur 5.5 Fylkeskommunene. Brutto driftsresultat¹, netto renteinntekter, utbytte, finansielle gevinster, netto avdrag og utlån og netto driftsresultat i prosent av driftsinntektene.

¹ Eksklusiv avskrivninger.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 5.4 viser at det var betydelige forskjeller i nivået på netto driftsresultat og netto finansutgifter mellom fylkeskommunene i 2020. På grunn av endringen i fylkesstrukturen oppgis bare tall for 2020.

Tabell 5.4 Netto driftsresultat og netto finansutgifter i prosent av driftsinntekter i fylkeskommunene

	2020		
	Brutto driftsresultat	Netto finansutgifter	Netto driftsresultat
Viken	6,8	1,5	5,4
Innlandet	10,5	2,7	7,8
Vestfold og Telemark	8,2	4,4	3,9
Agder	9,4	3,5	5,9
Rogaland	11,7	4,3	7,4
Vestland	13,0	5,5	7,4
Møre og Romsdal	5,9	4,5	1,3
Trøndelag	8,8	5,9	2,9
Nordland	13,5	3,8	9,6
Troms og Finnmark	8,1	3,4	4,6
Landet eks Oslo	9,5	3,8	5,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I 2020 hadde Nordland høyest netto driftsresultat med 9,6 prosent. Netto driftsresultatet for Nordland økte betydelig fra 2019 til 2020 og økningen er trolig betydelig påvirket av utbetalingene til Havbruksfondet. Fylkeskommunene mottar 20 prosent av sektorens samlede utbetaling fra Havbruksfondet.

Møre og Romsdal hadde det laveste netto driftsresultatet med et resultat på 1,3 prosent. Trøndelag hadde de høyeste netto finansutgiftene, mens Viken hadde de laveste. Flere fylkeskommuner har satt av midler på bundne fond. For fylkeskommunene samlet sett er netto driftsresultatet 4,4 prosent etter netto bundne fondsavsetning.

5.5 Korrigert netto driftsresultat

Utvalgets anbefalinger om nivået på netto driftsresultat er basert på et prinsipp om at den kommunale formuen skal opprettholdes over tid. Utvalget beregner derfor også et korrigert netto driftsresultat som skal vise i hvilken grad hensynet til kommunal formuesbevaring¹⁸ er ivaretatt. Korrigert netto driftsresultat er utformet slik at verdier lik eller større enn null impliserer at kommunens formue er uendret eller stiger.

Den kommunale kapitalbeholdningen kan deles inn i realkapital og finanskapital. Driftsinntektene kan anvendes til driftsutgifter, netto renteutgifter og avdrag eller settes av som netto driftsresultat. Netto driftsresultat kan igjen brukes til egenfinansiering av investeringer eller avsettes i fond, eventuelt underskudd kan dekkes av fond. For at formuen ikke skal bygges ned, må investeringene i realkapital fratrukket netto gjeldsøkningen være minst like stor som kapitalslitet. Dersom størrelsen på avdragene hadde vært lik kapitalslitet og noen andre forenkling forutsetninger hadde vært oppfylt, ville netto driftsresultat nettopp ha vært uttrykk for økningen i formuen. Avdrag er imidlertid en dårlig indikator for forringelsen av realkapitalen. Når utvalget beregner korrigert netto driftsresultat, erstattes derfor fratrukket av avdragsbetalinger med et fratrukk for beregnet kapitalslit. I tillegg legger man til en beregnet inflasjonsgevinst knyttet til gjelden, ettersom det er realverdien av formuen man er

¹⁸ Begrepet (absolutt) kommunal formuesbevaring er nærmere beskrevet i kapittel 10.2 Utvalgets [november-rapport 2014](#).

opptatt av. De to siste komponentene i korreksjonen består i at inntekter fra bompenger og refundert investeringsmoms legges til. Det er inntekter som ikke med i driftsinntektene og heller ikke er inkludert i det ordinære netto driftsresultatet.

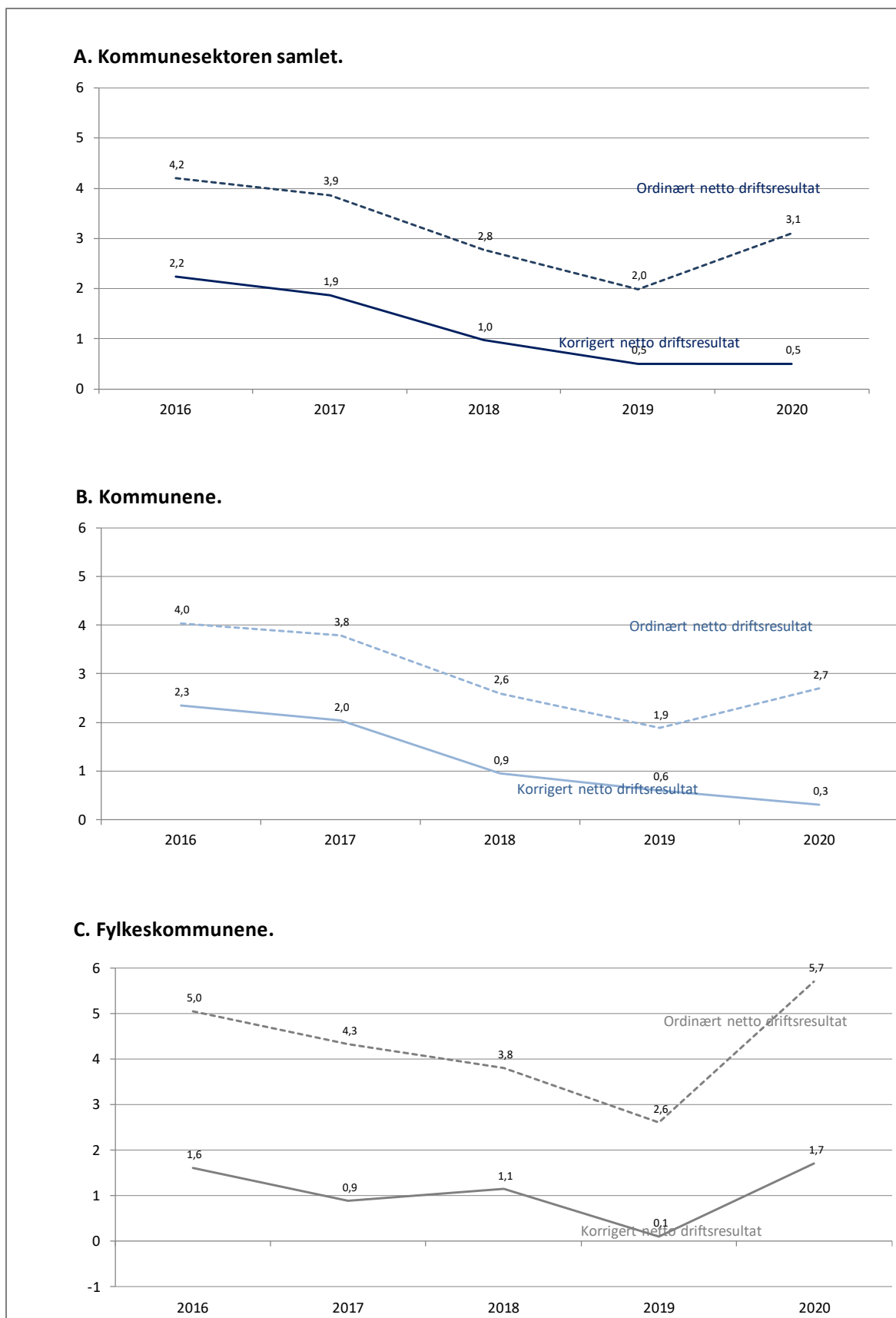
Utvalgets anbefalinger av hva netto driftsresultat bør ligge på i gjennomsnitt over tid, var basert på forskjellene mellom ordinært netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat i perioden 2004 til 2013.

Boks 5.1 Beregningen av korrigert netto driftsresultat

Beregningen av korrigert netto driftsresultat tar utgangspunkt i ordinært netto driftsresultat.

- I første trinn i korrigeringen legges netto avdrag til, mens beregnet kapitalslit trekkes fra.
- I neste trinn legges inflasjonsgevinsten av netto gjeld til. For fylkeskommunenes legges deretter inntekter fra bompenger (som ellers er ført i investeringsregnskapet) til. (Bompengene reduserer fylkeskommunenes behov for å bruke driftsinntekter til investeringer.)
- Til slutt legges kompensasjon for merverdiavgift som også er ført i investeringsregnskapet til. (Mva-kompensasjonen reduserer også behovet for å bruke driftsinntekter til investeringer).

Tall for kapitalslit er hentet fra nasjonalregnskapet. Fordelingen av kapitalslit mellom fylkeskommuner og kommuner (inkl. Oslo) er basert på fordelingen av avskrivninger i KOSTRA, der det gjøres en beregningsmessig korreksjon for at fylkeskommunene fikk overført en stor andel av riksveiene i 2010 som ikke fanges opp av avskrivningene i KOSTRA. Data for netto gjeld hentes fra kredittmarkedsstatistikken, mens deflatoren for kommunal økonomi er brukt i beregningen av inflasjonsgevinst. Tallet for netto gjeld er uten pensjonsreserver, se tabell 2.1.

Figur 5.6 Ordinært og korrigert netto driftsresultat i prosent av driftsinntekt

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 5.5 Beregning av korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren. Prosent av driftsinntekt.¹

Prosent	2016	2017	2018	2019	2020	Gj.sn. 2016-2020
Netto driftsresultat	4,2	3,9	2,8	2,0	3,1	3,2
Netto avdrag	3,6	3,7	3,6	3,7	3,8	3,7
Netto driftsresultat ekskl avdrag	7,8	7,6	6,4	5,6	6,9	6,9
Kapitalslit	9,0	9,0	9,3	9,4	9,4	9,2
Inflasjonsgevinst	1,0	0,9	1,2	1,2	0,4	0,9
Bompenger	0,5	0,5	0,6	0,8	0,6	0,6
Mva-komp invest	2,0	1,9	2,1	2,2	2,0	2,1
Korrigert netto driftsresultat	2,2	1,9	1,0	0,5	0,5	1,2
Netto driftsres - korr netto drres	2,0	2,0	1,8	1,5	2,7	2,0

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene basert på prosentandeler skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Kommunesektoren har økt formuen de siste årene

Et positivt korrigert netto driftsresultat indikerer at formuen bygges opp. I 2020 hadde kommunesektoren samlet et korrigert netto driftsresultat på 0,5 prosent av inntektene, og gjennomsnitt de siste fem årene har vært 1,2 prosent. Formuen i kommunesektoren er altså bygget opp gjennom de fem siste årene. Resultatet var høyest i 2016 og lavest i 2019. Figur 5.6A og tabell 5.5 viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for kommunesektoren samlet fra 2016 til 2020. Det vises til vedlegg 11 for mer detaljerte tall.

Korrigert netto driftsresultat var uendret fra 2019 til 2020, selv om det ordinære netto driftsresultatet økte med 0,9 prosentpoeng. Lavere inflasjonsgevinst på sektorens netto gjeld, men også mindre bompenger og lavere momskompensasjon bidro til svakere utvikling i korrigert netto driftsresultat enn i netto driftsresultat.

I 2020 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat 2,7 prosentpoeng. Det er 1,2 prosentpoeng høyere enn avviket i 2019. Forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat antyder hva ordinært netto driftsresultat må ligge på for at korrigert netto driftsresultat skal være lik null. Dette avviket er utgangspunktet for utvalgets anbefaling om størrelsen på netto driftsresultatet. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært 2,0 prosentpoeng i gjennomsnitt. Forskjellen var størst i 2020. Utvalgets anbefaling om at ordinært driftsresultat i sektoren samlet burde ligge på 2 prosent av driftsinntektene er dermed fremdeles i god overenstemmelse med formuesbevaringsprinsippet.

Kommunene inkludert Oslo

I 2020 hadde kommunene inkludert Oslo et korrigert netto driftsresultat på 0,3 prosent. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for kommunene inkludert Oslo ligget på 1,2 prosent i gjennomsnitt og det indikerer dermed at formuen er bygget opp. Det vises til vedlegg 11 for mer detaljerte tall.

Nedgangen i korrigert netto driftsresultat fra 2019 til 2020 på 0,3 prosentpoeng til tross for økningen i netto driftsresultat, skyldes i hovedsak lavere inflasjonsgevinst på gjeld. I tillegg bidro ekstraordinære høye bompenger til Oslo i 2019 til høyere korrigert netto driftsresultat det året. Vanligvis føres inntektene fra bompenger til fratrukk i fylkeskommunenes behov for å spare til investeringer. Det er vanskelig å finne gode tall for Oslos andel av bompengene,

blant annet fordi bompengene i Osloregionen i mindre grad går til Oslo kommune, men i større grad til de fylkeskommunale kollektivselskapene. Forsøk på å skille ut Oslos andel tyder imidlertid på at beløpene er i en slik størrelsesorden at det har lite å si for resultatene for kommunene samlet. For 2019 er det imidlertid tatt hensyn til de ekstra høye bompengeinntekter til Oslo.

I 2020 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat 2,4 prosentpoeng i kommunene inkludert Oslo. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat vært på 1,8 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er i god tråd med utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i kommunene på 1¾ prosent av driftsinntektene.

Fylkeskommunene

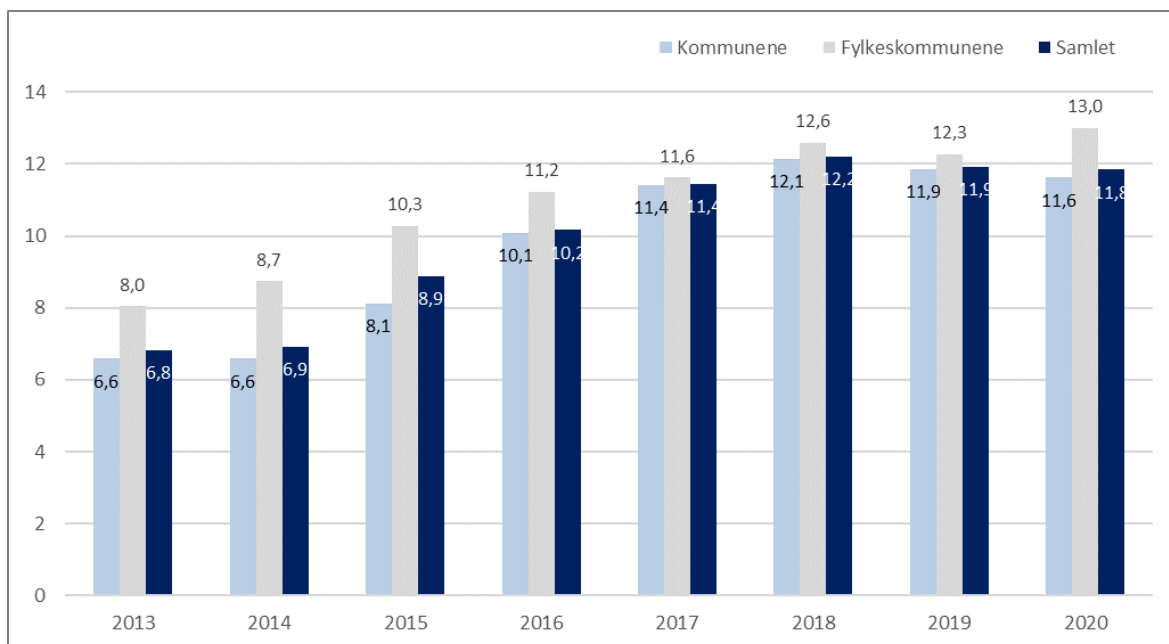
Figur 5.4C viser ordinært og korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene. I 2020 hadde fylkeskommunene et korrigert netto driftsresultat på 1,7 prosent av inntektene, mot 0,1 prosent i 2019. De siste fem årene har korrigert netto driftsresultat for fylkeskommunene ligget på 1,1 prosent i gjennomsnitt, og fylkeskommunene har dermed også bygget opp formuen. Det vises til vedlegg 11 for mer detaljerte tall.

I 2020 var forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat i fylkeskommunene på 4,0 prosentpoeng. De siste fem årene har forskjellen mellom ordinært og korrigert netto driftsresultat ligget på 3,2 prosentpoeng i gjennomsnitt. Dette er noe lavere enn utvalgets anbefaling om et overskudd på netto driftsresultat i fylkeskommunene på 4 prosent av driftsinntektene.

5.6 Disposisjonsfond

Netto driftsresultat kan avsettes i fond. Disposisjonsfondet kan på kort sikt benyttes til å dekke opp for uforutsette negative utslag i økonomien slik som uforutsett økning i rentenivået eller nedgang i skatteinntekter. Disposisjonsfond kan også brukes av kommunene til å spare egenkapital til investeringer. Ved vurderingen av nivået på disposisjonsfondene bør det også tas hensyn til samlet regnskapsmessig mer-/mindreforbruk, da dette også påvirker kommunens reelle økonomiske handlefrihet.

Som følge av relativt gode driftsresultat de siste årene, har kommunesektoren styrket disposisjonsfondene. For sektoren som helhet utgjorde disposisjonsfondene 70 mrd. kroner ved utgangen av 2020. Det tilsvarer 11,8 prosent av driftsinntektene. Disposisjonsfondet utgjorde også 11,8 prosent av driftsinntektene dersom det i tillegg tas hensyn til regnskapsmessig mer-/mindreforbruk, Det er en økning fra 6,8 prosent i 2013. Disposisjonsfondene er relativt sett noe større i fylkeskommunene enn i kommunene.

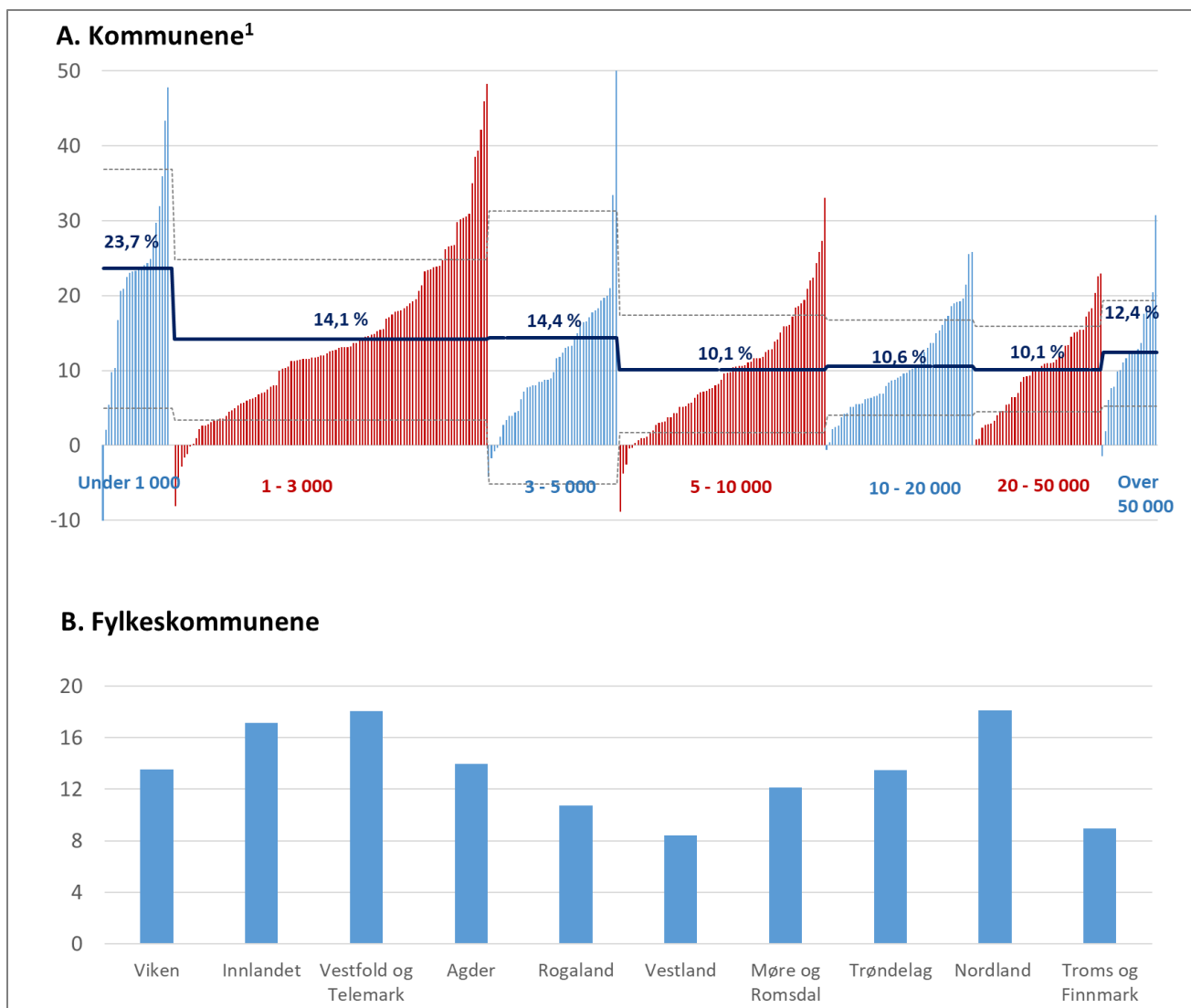
Figur 5.7 Disposisjonsfond inkludert samlet regnskapsmessig mer-/mindreforbruk i prosent av driftsinntektene

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Størrelsen på disposisjonsfondene varierer betydelig mellom kommuner og fylkeskommuner, se figur 5.8A. Hvis verdien er negativ, innebærer det at kommunen har et akkumulert merforbruk som ikke kan dekkes ved hjelp av tilgjengelige disposisjonsfond. Hvis dette merforbruket er større enn 3 prosent, eller ikke dekkes inn i løpet av to år etter at det oppsto, tilsier det normalt sett at kommunen har blitt eller vil bli meldt inn i ROBEK.

I 2020 hadde 73 kommuner (21 prosent) disposisjonsfond som er under 5 prosent av driftsinntektene. Antallet kommuner som har disposisjonsfond på over 8 prosent av driftsinntektene var 227 (64 prosent) i 2020. De minste kommunene hadde de største disposisjonsfondene, tilsvarende rundt 26 prosent av de årlige driftsinntektene. Størrelsen på disposisjonsfondene i 2020 varierte mellom -24 prosent av driftsinntektene i Moskenes kommune og 122 prosent i Aukra kommune.

Disposisjonsfondene er solide i de fleste fylkeskommunene, se figur 5.8B. Ingen fylkeskommune hadde akkumulert merforbruk ved utgangen av 2020.

Figur 5.8 Disposisjonsfond i 2020. I prosent av brutto driftsinntekter. Kommunene gruppert etter innbyggertall, deretter sortert etter nivå på disposisjonsfond

¹ Veide gruppesnitt vist med mørkeblå linje. Standardavvik med stiplet linje.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.7 Netto driftsresultat før og etter netto avsetninger til bundne fond sett opp mot utvalgets anbefalte nivå på netto driftsresultat

Utvalget har sett nærmere på forskjellene mellom netto driftsresultat før og etter netto avsetninger til bundne fond, og vurdert bruken av disse to regnskapsbegrepene opp mot utvalgets anbefalinger om nivået på netto driftsresultatet mot. Avsnittet gir ikke en fullstendig gjennomgang av metoden som ligger til grunn for TBU's anbefaling, men med utgangspunkt i den etablerte metoden som er omtalt i avsnitt 1.5, er det vurdert om bruk av netto driftsresultatet etter netto bundne fondsavsetninger påvirker resultatene og anbefalingene.

På bakgrunn av gjennomgangen konkluderer utvalget med at ordinært netto driftsresultatet fortsatt er hovedindikator. Det kan bli aktuelt for utvalget å vurdere bruk av hovedindikator på nytt når endringen i kommuneloven har fått virke noen år. For vurdering av et enkelt år og fra

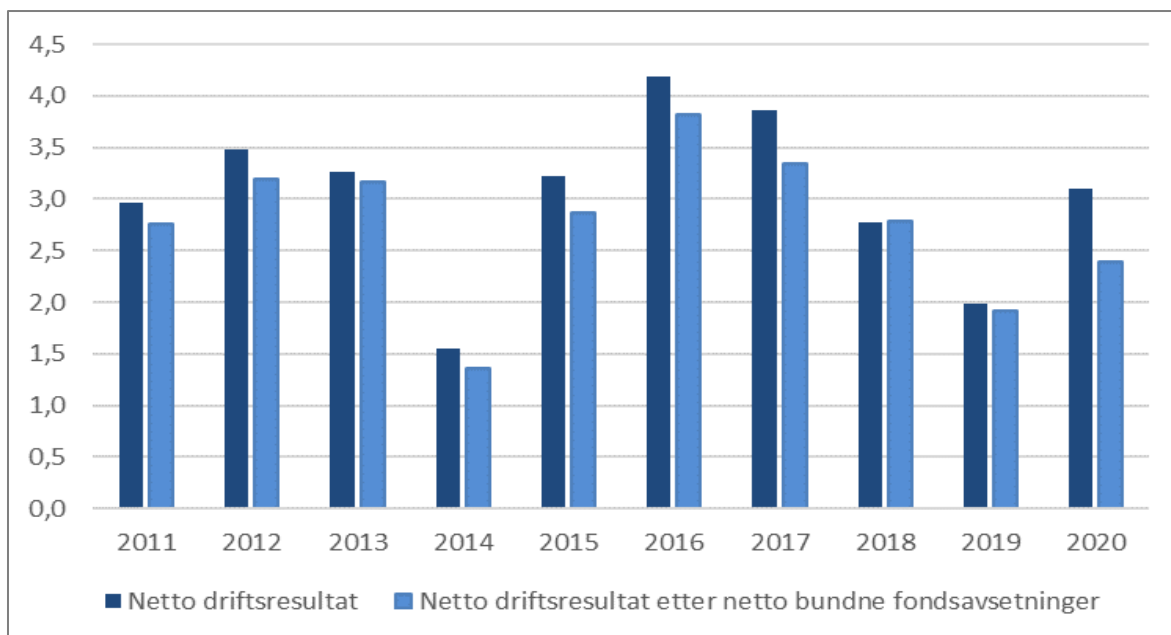
år til år vil det særlig for enkeltkommuner og fylkeskommuner også være relevant å se på netto driftsresultatet etter netto bundne fondsavsetninger.

Noen svakheter med netto driftsresultat

Netto driftsresultat er det mest sentrale regnskapsbegrepet i kommunenes og fylkeskommunene økonomiske oversikt over drift. Netto driftsresultat har likevel svakheter som indikator fra år til år i den enkelte kommune, og i noen grad også for sektoren samlet. Det skyldes at størrelsen på netto driftsresultat påvirkes av periodiseringseffekter som kommunen er pliktig til å ta hensyn til gjennom bundne fondsavsetninger. Det gjelder:

- *Mer-/mindreforbruk av øremerkede tilskudd med bindinger:* Øremerkede tilskudd inntektsføres i kommunenes regnskaper det året kommunene mottar tilskudd. Dersom utgiftene som tilskuddet skal finansiere påløper i samme år, oppstår ingen periodiseringseffekter på driftsresultatet. Dersom inntekten kommer først og bruken av tilskuddet kommer senere (netto driftsresultat styrkes), avsettes de ubrukte midlene til bundet fond. Når utgiftene senere påløper (netto driftsresultat svekkes), finansieres dette ved bruk av det bundne fondet. Et eksempel er at kommuner og fylkeskommuner i løpet av 2020 mottok og inntektsførte øremerkede tilskudd knyttet til covid-19, blant annet til stimulering av aktivitet i bygge- og anleggsnæringen og kompensasjon for merutgifter i næringsliv/frivillige aktører. Deler av utgiftene knyttet til disse tilskuddene vil først påløpe i 2021.
- *Mer- /mindreforbruk på selvkosttjenester;* Gebyrer på selvkosttjenestene fastsettes årlig, og dersom kommunenes faktiske resultat på disse tjenestene avviker fra de estimerte, skal eventuelle overskudd eller underskudd etter hvert tilbakeføres/belastes brukerne. Tilpassingen må skje i løpet av en periode på inntil fem år. Overskudd ved årsoppgjøret settes på bundne fond, mens underskudd skal avregnes mot tidligere avsatte overskudd på bundne fond. For eksempel bidro store rentenedsettelse gjennom 2020 for mange kommuner til overskudd for selvkosttjenestene, og dette overskuddet vil i hovedsak bidra til lavere gebyrer i kommende år.
- *Konsesjonsavgift:* Kraftkommuner som mottar konsesjonsavgift, skal sette ubrukte midler på bundne fond og bruke av bundne fond når kommunen anvender midlene. Midlene skal fortrinnsvis anvendes til næringsformål, som for eksempel bedriftsstøtte og tilrettelegging for næringsutvikling i regi av kommunen. Fondet kan imidlertid også benyttes til kommunale investeringer i varige driftsmidler, men midlene kan ikke brukes til å dekke løpende drift. Vi har ikke tall for hvor mye disse midlene påvirker netto avsetning til bundne fond.

Netto driftsresultatet etter netto avsetninger til bundne fond i driftsregnskapet har i gjennomsnitt ligget lavere enn ordinært netto driftsresultat over en periode på 10 år, se figur 5.9.

Figur 5.9 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne fond. Hele kommunesektoren. Prosent av driftsinntekter

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

I utgangspunktet kan det trekke i retning av at avsetningene til bundne driftsfond har vært større enn bruken av bundne driftsfond, og at saldo på bundne driftsfond har økt i perioden. Tallene i figur 5.9 inkluderer imidlertid kun avsetning til og bruk av bundne driftsfond i driftsregnskapet. Fram til og med 2019 har regnskapsreglene åpnet for at kommunene kunne bruke bundne driftsfond direkte i investeringsregnskapet. Avviket over tid mellom netto driftsresultatet etter bundne fond og ordinært netto driftsresultat kan fram til 2019 forklares av at bruk av bundne driftsfond til finansiering av investeringer er regnskapsført i investeringsregnskapet og ikke i driftsregnskapet. Det kan for eksempel være øremerkede tilskudd eller konsesjonsavgiftmidler som er inntektsført i driftsregnskapet, men som kan brukes både til drift og investeringer. Et eksempel på et øremerket tilskudd som kan brukes både til drift og investering er tilskuddet i forbindelse med kommunereformen.

Fra og med 2020 innebærer endringene i regnskapsforskriften at all bruk av bundne driftsfond til investeringer må føres i driftsregnskapet og finansiere investeringene via overføringsposten fra drift til investering.

Anbefalingene om nivået på netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger

Utvalgets anbefaling for nivå på netto driftsresultat er basert på gjennomsnittlig avvik mellom ordinært netto driftsresultat og korrigert netto driftsresultat. I den grad forskjellen mellom netto driftsresultat og netto driftsresultat etter netto avsetninger til bundne fond bare skyldes periodiseringer vil anbefalingene være lik for de to målene.

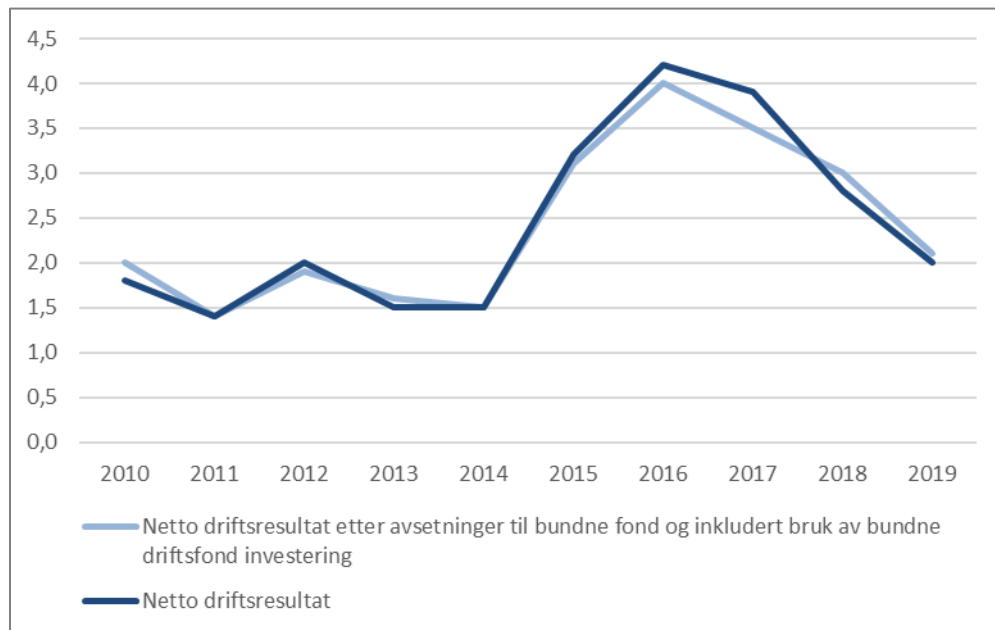
For perioden 2004 til 2020 som er den perioden vi har data for, viser det seg likevel at det har vært et gjennomsnittlig årlig avvik på 0,3 prosentpoeng mellom disse to indikatorene. Forskjellen i de to resultatstørrelsene i perioden 2008 til 2019 kan forklares av bruk av bundne driftsfond til investeringer. I figur 5. vises netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger hensyntatt inntektsført bruk av bundne driftsfond i

investeringsregnskapet. Fra og med 2020 er det slik netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger vil framkomme i driftsregnskapet.

Over tid vil disse regnskapsbegrepene være like og forskjellen vil bare skyldes periodiseringer, se figur 5.10.

Se vedlegg 12 for netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne forndsavsetninger i 2020 for den enkelte kommune og fylkeskommune.

Figur 5.10 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter netto avsetninger til bundne fond inkludert bruk av bundne driftsfond til investeringer. Kommunesektoren

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

6 Gjeld

Kommunesektorens gjeld har økt over tid. Ved utgangen av 2019 var sektorens brutto langsiktige gjeld for første gang høyere enn driftsinntektene. Gjeldsgraden økte videre i 2020. En betydelig del av gjelden belaster imidlertid i realiteten ikke kommuneøkonomien fullt ut, men dekkes helt eller delvis av staten eller innbyggerne (gjennom rentekompensasjonsordninger eller kommunale avgifter). I tillegg har sektoren renteinntekter fra plasseringer, som delvis vil motsvare effekten som en renteendring har på sektorens renteutgifter.

Samtidig med at gjeldsgraden har økt, lå netto driftsresultat i perioden 2015–2020 godt over, utvalgets anbefalte nivå på 2 prosent av driftsinntektene over tid. Unntaket var i 2019 da netto driftsresultat for sektoren var på nivå med utvalgets anbefalte nivå.

Kommuneøkonomien samlet sett har altså vært i god balanse og i tråd med prinsippet om formuesbevaring til tross for økende gjeldsgrad. Det har sammenheng med at økt gjeld motsvares av investeringer som bidrar til å trekke realformuen opp. Med dagens rentenivå, inntektsvekst og nettogjeld ville et netto driftsresultat på 2 prosent av driftsinntektene (utvalgets anbefaling) gi et primærunderskudd som innebærer økende gjeldsgrad. Økt gjeldsgrad kan altså være forenelig med både økonomisk balanse og formuesbevaring, men bidrar like fullt til å gjøre kommuneøkonomien mer sårbar for renteøkninger.

6.1 Utviklingen i kommunesektorens gjeld

Gjelden fortsetter å vokse, men ikke all gjeld belaster kommuneøkonomien

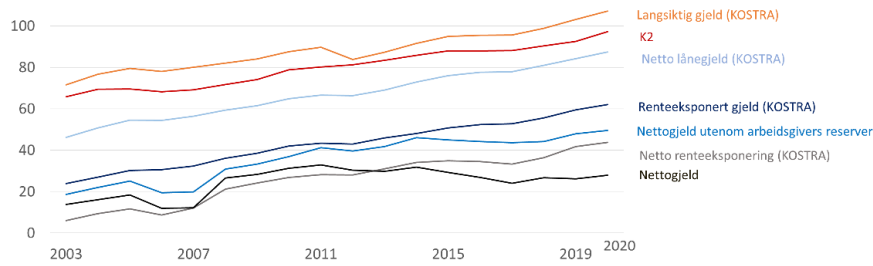
Kommunenes og fylkeskommunenes adgang til å ta opp lån er begrenset til investeringer i bygg og anlegg ("varige driftsmidler") og til videre utlån. Utviklingen i langsiktig gjeld vil derfor være direkte knyttet til kommunesektorens investeringer og hvordan de finansieres, samt hvor raskt gjelden nedbetales.

Utviklingen i kommunesektorens gjeld belyses ved ulike indikatorer. Figur 6.1A viser utviklingen siden 2003 for de ulike gjeldsindikatorerne, målt som andel av inntekt. Alle indikatorene viser at gjeldsgraden har økt siden 2003.

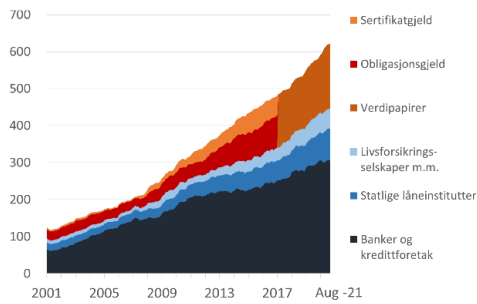
Kommuneforvaltningens gjeld økte fra 149 mrd. kroner i 2003 til nærmere 593 mrd. kroner i 2020, målt ved kredittindikatoren K2, jf. figur 6.1B. Det tilsvarer en gjennomsnittlig årlig vekst på 8,5 prosent, men veksten har vært lavere de fem siste årene (6,5 prosent). De siste årene har kommunesektoren hatt en klar inntektsvekst. Gjelden har imidlertid vokst raskere, og gjeldsgraden har dermed økt over tid.

Kommunesektorens langsiktige gjeld, slik den framgår av kommunenes og fylkeskommunenes balanseregnskaper, utgjorde 630 mrd. kroner ved utgangen av 2020. Da er også langsiktige leieavtaler og samtlige kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper, uavhengig av type virksomhet, inkludert. Ikke all gjeld belaster likevel kommunebudsjettene. I figur 6.1C er sammensetningen av kommunesektorens langsiktige gjeld splittet opp for å illustrere sammenhengen og størrelsesforholdene mellom de ulike gjeldsbegrepene, og for å illustrere hvordan en renteendring vil kunne slå inn på tjenestetilbudet. Deler av gjelden var videreformidlet til privatpersoner og selskaper, og noe bestod av lån som var tatt opp, men som foreløpig ikke hadde blitt disponert. Videre var noe av gjelden knyttet til investeringer innenfor vannforsyning, avløp og renovasjon, hvor kommunene etter selvkostprinsippet får dekket kostnadene gjennom gebyrene fra

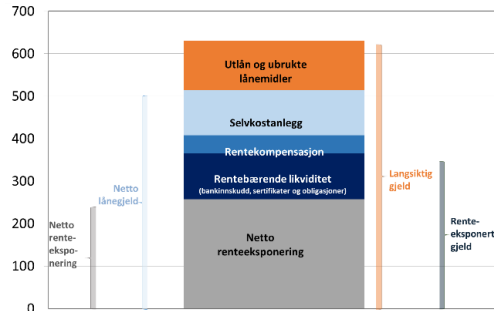
A. Ulike indikatorer for kommunesektorens gjeld. Prosent av kommuneforvaltningens inntekter (K2 og nettogjeld) og kommunesektorens brutto driftsinntekter¹.

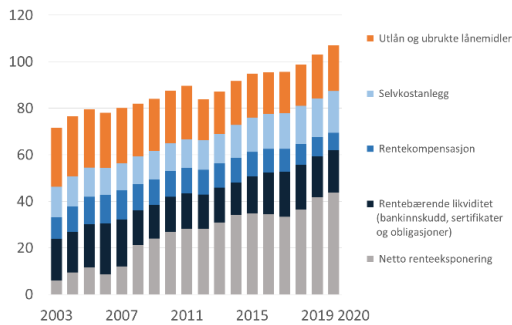
B. Kommuneforvaltningens brutto langsiktige gjeld (K2), fordelt etter kredittkilder². Mrd. kroner.

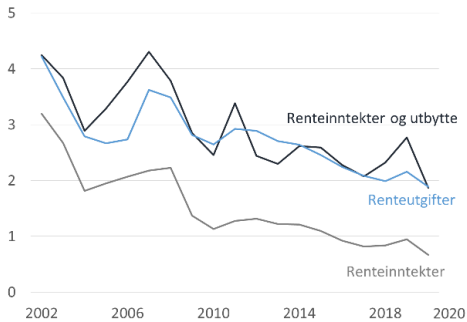
C. Kommunesektorens langsiktige gjeld og renteeksponering ved utgangen av 2020. Mrd. kroner.

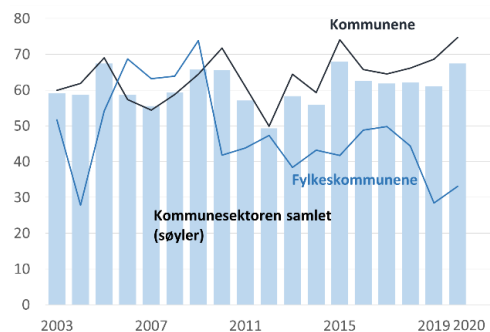
D. Kommunesektorens langsiktige gjeld og renteeksponering. Prosent av brutto driftsinntekter.

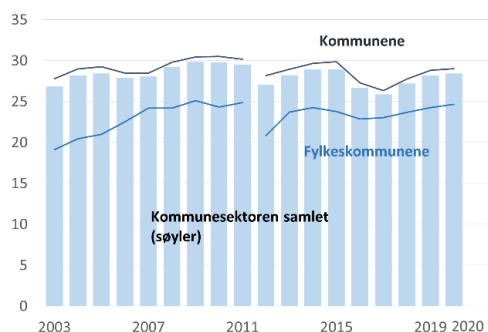
E. Kommuneforvaltningens finansinntekter³ og finansutgifter i prosent av totale utgifter

F. Andel av investeringene finansiert med lån. Prosent.

G. Gjennomsnittlig avdragstid¹. Antall år.

Figur 6.1 Kommunesektorens gjeld

¹ F.o.m. 2012 er det i tallet for langsiktig gjeld korrigert for konserninterne transaksjoner i kommunene og fylkeskommunene (brudd i tidsserien). Dette påvirker kun tallene for langsiktig gjeld, ikke de øvrige gjeldsindikatorene.

² F.o.m. januar 2018 skiller ikke statistikken mellom henholdsvis sertifikatgjeld og obligasjonsgjeld

³ Fra og med 2014 er bruk av premiefond (funksjon 173) inkludert i utbytteinntektene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

innbyggerne. I tillegg faller noe av gjelden innenfor rentekompensasjons-ordninger for skole, kirker, sykehjem og transporttiltak, hvor staten dekker deler av renteutgiftene. For sykehjem og omsorgsboliger innebærer ordningen at staten dekker både renter og avdrag knyttet til prosjekter som fikk oppstartstilskudd under handlingsplan for eldreomsorgen i årene 1998–2003 og under opptrappingsplanen for psykisk helse i årene 1999–2004.

Dersom det ses bort fra disse komponentene, kan gjelden der renteutgiftene må dekkes av kommunesektoren selv, det vil si den renteeksponerte gjelden, anslås til rundt 365 mrd. kroner. Det tilsvarer om lag halvparten av sektorens samlede langsiktige gjeld. For den resterende gjelden vil renteutgiftene (og i stor grad også avdragene) i realiteten bli dekket gjennom gebyrer fra innbyggere, statlige tilskuddsordninger o.l.

Kommunesektoren har i tillegg renteinntekter fra formuesplasseringer (bankinnskudd og plasseringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet). Ved renteendringer vil inntektene fra disse endres og delvis motsvare effekten som en renteendring har på renteutgiftene.

Dersom en trekker ut disse fordringene, kan kommunesektorens netto renteeksponering ved utgangen av 2020 anslås til om lag 257 mrd. kroner, tilsvarende 43,8 prosent av driftsinntektene. Det innebærer at 1 prosentpoeng høyere rente isolert sett vil belaste kommuneøkonomien med om lag 2,6 mrd. kroner, eller vel 0,4 prosent av driftsinntektene. Fylkeskommunene er i utgangspunktet mindre eksponert enn kommunene for endringer i rentenivået, jf. omtale i kapittel 8. Netto renteeksponering på kommune- og fylkeskommunenivå er vist i vedlegg 14.

Av gjelden som kommunene og fylkeskommunene hadde til banker, kredittforetak og finansieringsselskaper ved utgangen av 2020, var 67 prosent av lånene tatt opp med flytende rente, mens 27 prosent hadde en bindingstid på mer enn ett år.¹⁹ Målt i kroner og øre hadde lån på i alt 82 mrd. kroner en bindingstid på mer enn 12 måneder. I tillegg vil sektoren også ha en fastrente på deler sine utestående obligasjonslån på i alt 132 mrd. kroner²⁰. På kort sikt vil utslagene av en renteendring altså dempes ytterligere fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Kommunesektoren har også betydelige pensjonsmidler plassert i fond (livselskaper og andre pensjonsinnretninger). Ved utgangen av 2020 utgjorde pensjonsmidlene 588 mrd. kroner. Endringer i renten vil påvirke finansavkastningen på kommunesektorens oppsparte pensjonsmidler. Det er vanskelig å si noe om de kortsiktige effektene av en renteendring, men sektoren vil over tid isolert sett ha fordel av en høyere rente. Det vil igjen gi kommunesektoren lavere pensjonspremier og lavere pensjonskostnader.

Gjeldsbelastningen varierer mye mellom kommunene

Figur 6.2A viser hver enkelt kommunes renteeksponering, målt som andel av driftsinntektene, og kommunene er sortert stigende etter innbyggertall. Eksempelvis vil en renteeksponering på 50 prosent innebære at ved en økning i renten på ett prosentpoeng vil kommunens netto renteutgifter øke tilsvarende 0,5 prosent av driftsinntektene, før det tas hensyn til rentebindinger og eventuelt andre inntekter som kan være knyttet til renten (for eksempel utleieboliger der leieinntektene dekker rentene). Kommuner med en negativ verdi vil i utgangspunktet tjene på en renteoppgang.

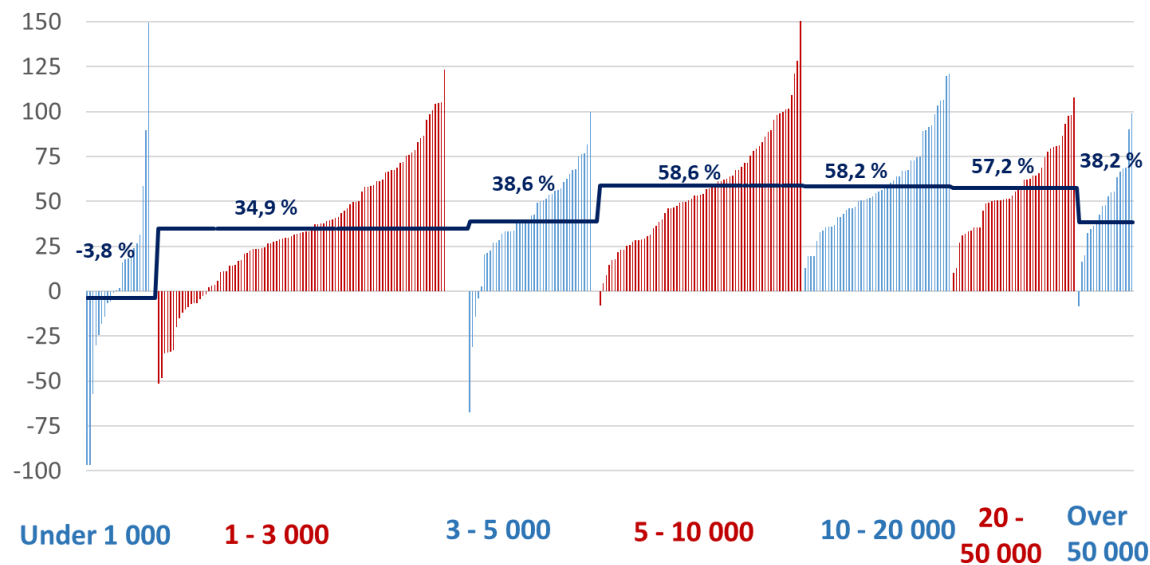
---

¹⁹ Kilde: Statistisk sentralbyrå, tabell 10648. Obligasjonslån og sertifikatlån inngår ikke i disse tallene. I tillegg kan kommunene og fylkeskommunene også styre rentebindingstiden gjennom bruk av rentebytteavtaler o.l.

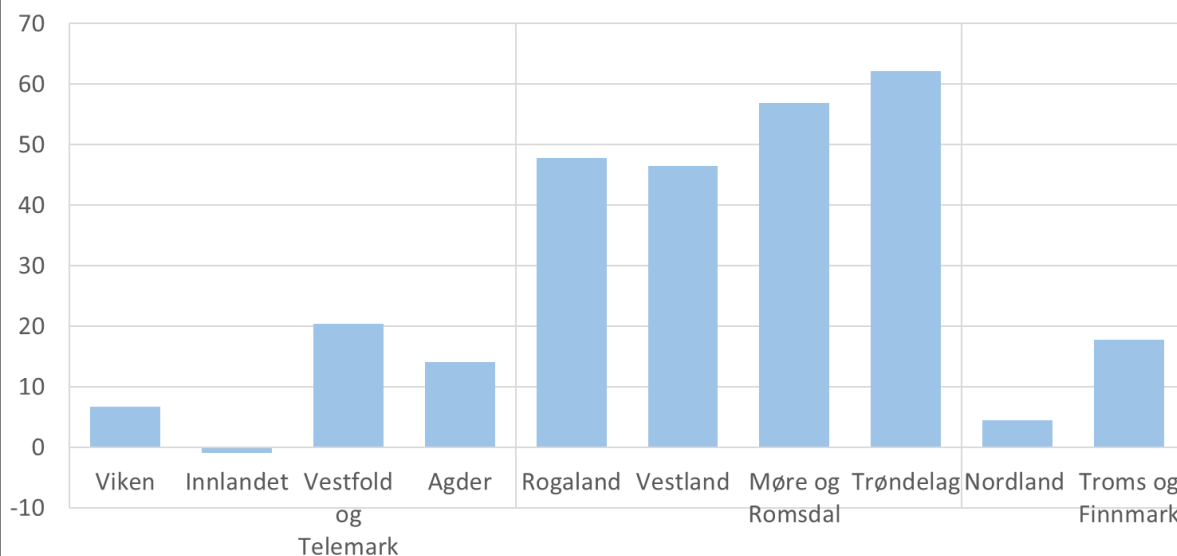
²⁰ Obligasjonslån som forfaller i løpet av 2020 er da holdt utenfor i beløpet.

Netto renteeksponert gjeld. Prosent av brutto driftsinntekter.

A. Kommuner gruppert etter antall innbyggere, deretter stigende etter nivå^{1,2}.

B. Fylkeskommuner

Figur 6.2 Kommunesektorens gjeld

¹ Veide gruppesnitt vist med mørkeblå linje.

² Mangler tall for i alt 19 kommuner. Én kommune (Beiarn) hadde lavere verdi enn skalaen for y-aksen To kommuner (Lurøy og Aukra) hadde høyere verdier enn skalaen for y-aksen.

De minste kommunene hadde lavest renteeksponering, faktisk en negativ renteeksponering i prosent av driftsinntektene. I de tre gruppene av kommuner med mellom 5 000 og 10 000 innbyggere var det høyest renteeksponering med rundt 58 prosent av driftsinntektene. Gjeldsgraden varierte mer blant kommunene med under 5 000 innbyggere, mens spredningen var relativt likere for de øvrige kommunegruppene. Også blant de aller største kommunene var det store forskjeller i gjeldsgraden.

Store variasjoner også mellom fylkeskommunene

Også blant fylkeskommunene var det store variasjoner, både i driftsresultatene, størrelsen på disposisjonsfondene og på den netto renteeksponerte gjelden, jf. figur 6.2B. Disposisjonsfondene er solide i de fleste fylkeskommunene. Ingen fylkeskommune hadde akkumulert merforbruk ved utgangen av 2020.

Øremerkede tilskudd og andre bundne inntekter inntektsføres det året de er kjent, mens utgiftene kan påløpe i andre regnskapsår. Midlene settes i mellomtiden av i bundne fond. Når en sammenlikner resultatene på kommune- og fylkeskommunenivå, bør en derfor være oppmerksom på at resultatene i større eller mindre grad kan være påvirket av at inntekt og bruk av slike tilskudd skjer i ulike år.

En mindre andel av nye lån tas opp i sertifikat- og obligasjonsmarkedet

Kommunesektoren tar opp lån i ulike markeder. Banker og kredittforetak, der Kommunalbanken AS er den klart største enkeltaktøren i markedet, stod bak godt og vel halvparten av gjelden til kommunal sektor, jf. figur 6.1B.

I årene fram til finanskrisen i 2008 ble kommuneforvaltningens gjeld i all hovedsak tatt opp i Kommunalbanken og Kommunekreditt²¹. I årene etter finanskrisen har sertifikat- og obligasjonsmarkedet blitt en viktigere lånekilde for kommunene. En større andel av ny gjeld ble tatt opp i sertifikat- og obligasjonslån, og veksten var spesielt sterk i sertifikatlån, dvs. lån med under ett års løpetid, særlig i 2014 og 2015, og ved utgangen av 2020 utgjorde totale lån tatt opp i sertifikatmarkedet nærmere 62 mrd. kroner, nær 10 prosent av kommunesektorens samlede gjeld.

Renten er vanligvis lavere på kortsiktig finansiering, men kort løpetid gjør kommunene sårbare for endringer i rente og tilgang på nye lån ved forfall i kapitalmarkedet. Ettersom kommunene ved kortsiktig finansiering jevnlig må rullere lånene, kan kortsiktig finansiering innebære at kommunene påtar seg en ekstra refinansieringsrisiko som de ikke får ved lån med lang løpetid. Denne risikoen knytter seg til at kommunen ikke klarer å innfri sine forpliktelser ved forfall uten at det oppstår store kostnader i form av dyr refinansiering. For mindre beløp vil eventuelle vanskeligheter med å skaffe til veie rimelig finansiering kunne håndteres ved at kommunen i stedet trekker på egen likviditet når lånene forfaller. Kommuner som må refinansiere større beløp og ikke har tilstrekkelig likviditet, vil derimot være mer sårbare dersom refinansieringen må skje i et vanskelig marked.

Etter 2017 skilles det ikke mellom obligasjonslån og sertifikatlån i K2-statistikken. Tall fra balanseregnskapene til kommunene og fylkeskommunene viser likevel at de to siste årene har en betydelig mindre del av nye lån blitt tatt opp i sertifikat- og obligasjonsmarkedet. Blant disse lånene var det samtidig en dreining fra sertifikatlån til obligasjonslån med lengre løpetid, og andelen sertifikatlån har dermed gått ned.

Renteutgiftene motsvares om lag av renteinntekter og utbytteinntekter

I 2020 utgjorde renteutgiftene 1,9 prosent av de totale kommunale utgiftene, jf. figur 6.1E. Med unntak av 2018, er dette er det laveste nivået i hele perioden som SSB har tall for (1978–2020). Det kan oppfattes som et paradoks at renteutgiftene relativt sett er lavest i det

---

²¹ Kommunekreditt Norge AS var heleid av Eksportfinans ASA, som igjen var eid av 26 forretnings- og sparebanker (85 prosent) og staten (på 15 prosent). En økning i innlånskostnadene under finanskrisen gjorde at Eksportfinans ASA stoppet tilgangen på kapital til Kommunekreditt Norge AS, som ikke kunne gi nye lån til kommunene. Kommunekreditt ble solgt til KLP i 2009.

året hvor gjelden er høyest. Det lave nivået på renteutgiftene skyldes et historisk lavt rentenivå. Det er imidlertid store forskjeller mellom de enkelte kommunene og fylkeskommunene.

Motsatsen til renteutgifter er renteinntekter. Store renteutgifter er ikke noen stor belastning for sektoren samlet dersom også renteinntektene er store. I 2020 utgjorde renteinntektene i underkant av 40 prosent av rentekostnadene. En eventuell rentøkning vil dermed innebære en netto merkostnad på i overkant av 60 prosent av økningen i rentekostnadene²².

Forskjellen mellom rentekostnadene og renteinntektene for sektoren samlet jevnes i stor grad ut av inntektene fra utbytte. I 2020 dekket inntektene fra utbytte hele differansen mellom rentekostnadene og renteinntektene. Inntektene fra utbytte har tilsvart om lag differansen mellom rentekostnadene og renteinntektene også de fleste av de siste 20 årene.

Siden disse finanspostene – rentekostnader, renteinntekter og inntekter fra utbytte – har utjevnet hverandre, har endringer i dem kun hatt marginal innvirkning på overskuddet i kommuneforvaltningen samlet. Det er likevel ikke sikkert at disse størrelsene vil følge hverandre like tett framover.

Avdragstiden og andelen som finansieres ved lån, er relativt stabil over tid

Andelen av investeringene som lånefinansieres, har over tid ligget på om lag 60 prosent, jf. figur 6.1F. De siste årene har andelen vært noe lavere for fylkeskommunene enn for kommunene. I fylkeskommunene gikk andelen ned etter at ansvaret for store deler av riksvegnettet ble overført fra staten i 2010. Kompensasjonen for både drift og investeringer knyttet til de nye oppgavene ble gitt i form av økte rammetilskudd, og en større del av investeringene ble derfor finansiert av fylkeskommunenes egne driftsinntekter.

Gjennomsnittlig avdragstid har ligget på oppunder 30 år over lengre tid, jf. figur 6.1G, og er avledet fra regnskapstall for langsiktig gjeld og netto avdragsutgifter. Kommuneloven setter en nedre grense for størrelsen på de årlige avdragene, basert på den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene, dvs. byggene og anleggene. De nyeste investeringene vil normalt ha lengst gjenværende levetid. Når investeringsnivået er høyt, vil de nyeste investeringene relativt sett utgjøre en større andel av anleggsmidlene, slik at den gjennomsnittlige levetiden for anleggsmidlene øker. I en situasjon der investeringene øker over tid, vil en naturlig konsekvens kunne være at avdragstiden blir lengre. Til tross for at investeringsnivået har økt i perioden, har likevel avdragstiden i sektoren vært relativt stabil.

Gjeldsveksten ser altså ut til å skyldes at investeringsvolumet som sådan har økt, og kan ikke forklares med at investeringene lånefinansieres i større grad (låneandelen har vært stabil over tid) eller at avdragene skyves ut i tid (selv om avdragstiden kunne forventes å øke, har den vært relativt stabil over tid).

---

²² Det er her forutsatt at rentøkningen vil være lik for rentebærende fordringer og rentebærende gjeld.

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker, finansieringsforetak, forsikringsselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk sentralbyrå henter inn opplysninger fra Verdipapirsentralen (VPS), Statens Pensjonskasse (SPK) og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Tall for netto gjeld omfatter brutto gjeld (både kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.). Nettogjeld oppgis for kommuneforvaltningen samlet, jf. omtalen av K2 ovenfor.

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet. I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer. I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er de ikke trukket fra.

Langsiktig gjeld

Langsiktig gjeld er hentet fra kommunenes og fylkeskommunenes innrapporterte balanseregnskap i KOSTRA. Tallene omfatter også kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS).

Forskjellen mellom konserntall i KOSTRA for langsiktig gjeld og K2-/nettogjeld-statistikken vil, i tillegg til at de rapporteres inn fra ulike aktører, være at førstnevnte inkluderer samtlige kommunale og fylkeskommunale foretak og interkommunale selskaper, uavhengig av type virksomhet, mens sistnevnte kun tar med disse virksomhetene dersom de ikke driver næringsvirksomhet. Langsiktige leieavtaler (finansiell leasing) vil i tillegg ligge inne som langsiktig gjeld i kommunenes balanseregnskaper.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller ansvarlige lån til selskaper).

Renteeksponert gjeld

Renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende aktivaposter. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA). Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Netto renteeksponert gjeld

Netto renteeksponert gjeld tar utgangspunkt i renteeksponert gjeld, men korrigerer i tillegg for rentebærende fordringer (bankinnskudd, sertifikater og obligasjoner). Indikatoren illustrerer omfanget av kommunenes netto forpliktelser/netto fordringer som vil bli påvirket av en renteendring.

6.2 Primærbalanse og gjeldsstabilisering

Gjelden i kommunesektoren har økt kraftig de senere årene. I det følgende analyserer utvalget hva primærbalansen må være for å stabilisere gjelden på dagens nivå. Primærbalansen er definert som inntekter fratrukket utgifter til drift, investering og renter. Kravet til gjeldsstabilisering avhenger av rentenivå og inntektsvekst, og vil variere både over tid og mellom kommuner avhengig av gjeldsnivå. Generelt vil kravet til primærbalanse være høyere når renten er høy, inntektsveksten er lav og gjelden er høy. Utvalget vil i det følgende presentere beregninger for kommunesektoren som helhet som viser hvordan kravet til primærbalansen har utviklet seg over tid. I tillegg presenteres beregninger for den enkelte kommune og fylkeskommune.

Primærbalansen er differansen mellom sektorens samlede inntekter og utgifter i drifts- og investeringsregnskapet når lånetransaksjoner og renter holdes utenfor.²³ For at nettogjeldsgraden²⁴ skal holdes konstant, må primærbalansen som andel av inntekt tilsvare differansen mellom rente og inntektsvekst multiplisert med gjeldsgraden i forrige periode (som altså skal holdes uforandret):

$$\frac{\text{Primærbalanse}_t}{\text{Inntekt}_t} \approx (\text{rente} - \text{inntektsvekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}}$$

Så lenge inntektsveksten er høyere enn renten, kan sektoren ha varig høyere utgifter (utenom renteutgifter) enn inntekter, og dermed et underskudd på primærbalansen, uten at nettogjeldsgraden øker. Jo høyere nettogjeldsgraden er, desto større kan også underskuddet på primærbalansen være, uten at nettogjeldsgraden øker.

Hvis utviklingen derimot snur og renten blir høyere enn inntektsveksten, må kommunesektoren gå fra å ha høyere utgifter enn inntekter til å ha lavere utgifter enn inntekter. Denne endringen blir større jo høyere nettogjeldsgraden er. Høyere gjeldsgrad gjør

²³ Tilsvarende også nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter.

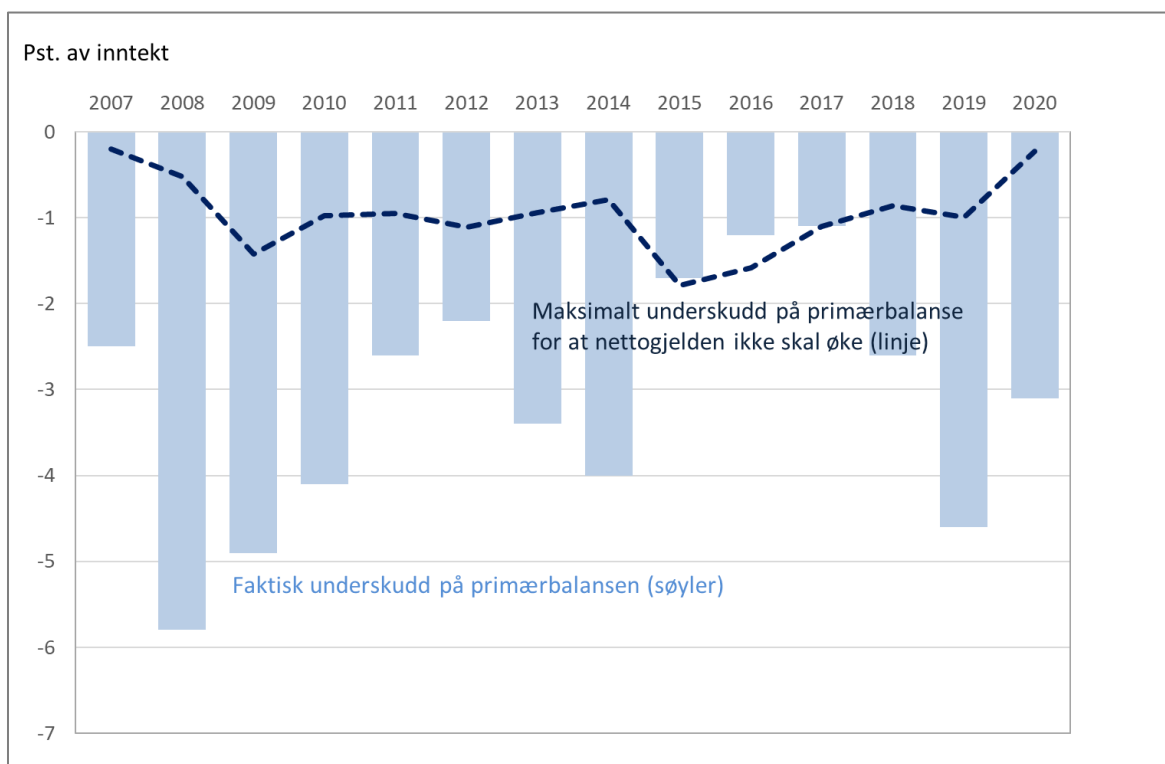
²⁴ Nettogjeld eks. arbeidsgivers reserver. Se tabell 2.1, figur 2.1C og figur 6.1A og boks 6.1, samt vedlegg 20, for nærmere omtale og definisjon av begrepet.

altså kommunene mer sårbare for renteøkninger og lavere inntektsvekst i den forstand at økningen i primærbalansen må være større for å stabilisere nettogjeldsgraden.

Historisk har renten normalt vært høyere enn inntektsveksten. Dette skiller seg fra trenden de siste 15–20 årene, og i de siste ti årene har sektorens inntekter nominelt vokst med i snitt nærmere 5 prosent årlig, mens renten for kommunene i snitt lå på litt over 2 prosent. Selv om kommunesektoren har hatt solide resultater og fått drahjelp fra høy inntektsvekst og lav rente i denne perioden, fortsatte gjeldsgraden lenge å øke for de mest relevante gjeldsbegrepene som følge av et høyt investeringsnivå. Ved utgangen av 2020 utgjorde sektorens nettogjeld utenom arbeidsgivers reserver 48,3 prosent av inntektene.

Etter flere år der nettogjeldsgraden økte, var den relativt stabil i årene 2015–2017, og for noen av øvrige gjeldsbegrepene var det også en nedgang, jf. figur 6.1A. Som vist i figur 6.3, avvek primærunderskuddene i disse tre årene lite fra det beregnede kravet for hva som var nødvendig for at nettogjeldsgraden skulle stabiliseres. Det nærmere tallgrunnlaget er også vist i vedlegg 14. Dette var imidlertid tre år med relativt høy inntektsvekst og et lavt rentenivå. I 2018, 2019 og 2020 var inntektsveksten lavere og primærunderskuddet større, noe som økte nettogjeldsgraden igjen.

Framover er det grunn til å tro at renten vil gå noe opp og at inntektsveksten kan bli noe lavere enn hva den har vært de siste årene. Da vil i så fall også kravet til primærbalansen bli strengere. Nominell rente på fem- og tiårige statsobligasjoner lå på henholdsvis 1,1 og 1,5 prosent i juni 2021. Dette tilsier en rente på 2 – 2 ½ prosent for kommunesektoren i samme periode. For illustrasjonens del tas det utgangspunkt i at veksten i kommunesektorens inntekter over tid vil ligge på samme nivå som veksten i

Figur 6.3 Kravet til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden på foregående års nivå versus faktisk primærbalanse. Prosent av inntekt.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

økonomien for øvrig. Norges Bank anslo i Pengepolitisk rapport 3/20 det langsiktige vekstpotensialet i økonomien til 1,2 prosent. Det er i senere pengepolitiske rapporter uttrykt noe større usikkert om vekstanslagene. Dette kan tilsi en årlig nominell inntektsvekst i størrelsesorden 4 prosent.²⁵

Med disse forutsetningene om rentenivå og inntektsvekst vil kommunesektoren de nærmeste årene fortsatt få hjelp av at rentenivået er lavere enn inntektsveksten, men primærbalansen må likevel bedres for at gjeldsgraden ikke skal øke. Dette talleksempelen og dagens gjeldsgrad på rundt 50 prosent innebærer at et primærunderskudd større enn $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{2}$ prosent vil medføre en økning i gjeldsgraden fra dagens nivå. Til sammenligning lå primærunderskuddet i snitt på i overkant av 3 prosent i perioden 2007-2020, tilsvarende $2\frac{1}{2}$ - $2\frac{3}{4}$ prosentpoeng svakere enn dette kravet. Om gjeldsgraden skal stabiliseres på dagens nivå, må da driftsresultatene bedres eller investeringene reduseres tilsvarende, begge målt som andel av inntektene.

I årene 2015–2019 lå netto driftsresultat klart over TBUs anbefalte nivå på 2 prosent. Et netto driftsresultat på anbefalte nivå på 2 prosent, i kombinasjon med dagens investeringsnivå, målt som andel av inntekt, vil medføre at nettogjeldsgraden øker. For at ikke gjeldsgraden skal øke fra dagens nivå, vil et netto driftsresultat på to prosent innebære at nettoinvesteringene vil måtte reduseres tilsvarende $2-2\frac{3}{4}$ prosent av inntektene.²⁶

Gjeldsgraden har vært økende samtidig som netto driftsresultat for sektoren som helhet har ligget over eller rundt utvalgets anbefalte nivå på 2 prosent av inntektene.

Kommuneøkonomien har altså vært i balanse og i tråd med prinsippet om formuesbevaring til tross for økende gjeldsgrad. Det skyldes at stabilisering av gjeldsgraden vanligvis vil være et strengere krav enn formuesbevaring. Det har sammenheng med at økt gjeld motsvares av investeringer som bidrar til å trekke realformuen opp.

Verken utvalgets anbefalte nivå for netto driftsresultat eller kommunelovens balansekrav, regulerer gjeldsnivået direkte. Så lenge den løpende driften (driftsbudsjettet- og regnskapet) går i balanse, vil gjeldsbelastningen gjenspeile hvordan kommunestyret og fylkestinget har prioritert investeringer med tilhørende renter og avdrag opp mot behovet for å styrke driften av tjenestene på andre områder. Utviklingen de siste årene, med en relativt sterk investeringsvekst og en noe svakere utvikling i sysselsettingen, indikerer at kommunesektoren har prioritert investeringer framfor drift. Økt gjeldsgrad kan være forenelig med både økonomisk balanse og formuesbevaring, men bidrar til å gjøre kommuneøkonomien mer sårbar for renteøkninger.

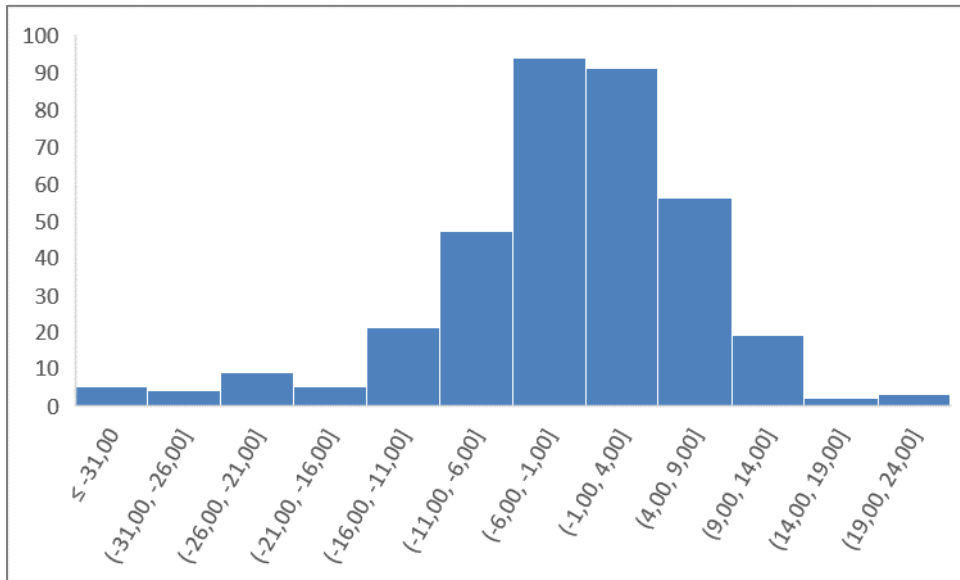
---

²⁵ I Pengepolitisk rapport 3/21 anslås det en nominell lønnsvekst på 3,3 prosent. i 2024 (siste året i prognoseperioden). Med utgangspunkt i en konsumprisindeks på 2 prosent, hvor differansen mellom KPI og relevante priser for kommunene i snitt har vært om lag $\frac{1}{2}$ prosent, kan det tilsi en kommunal deflator på om lag 3 prosent. En realvekst på 1 prosent og en pris- og lønnsvekst på 3 kan tilsi en nominell inntektsvekst på rundt 4 prosent.

²⁶ Det enkle regnestykket bak er som følger: I 2020 utgjorde netto avdrag vel 3% prosent og netto renteutgifter om lag 1% prosent av samlede inntekter, jf. vedlegg 1 og 2. Hvis renten går opp fra rundt 1% prosent som er nivået i 2020, til 2 prosent, og netto renteutgifter øker relativt sett like mye, vil sistnevnte tilsvare 1% prosent av driftsinntektene. Et netto driftsresultat på 2 prosent tilsvarer da en "primærbalanse drift" på 7% prosent ($=2 + 3\% + 1\%$), mens kravet til primærbalanse er et maksimalt underskudd i størrelsesorden $\frac{1}{4}$ - $\frac{1}{2}$ prosent. Det innebærer at dersom netto investeringsutgifter ("primærbalanse investering") er større enn $7\frac{3}{4}$ - 8 prosent av inntektene, vil gjeldsgraden øke. I 2020 utgjorde netto investeringsutgifter vel 11 prosent av inntektene. Dvs. at investeringsnivået må reduseres tilsvarende $2-2\frac{3}{4}$ prosent av inntektene for at gjeldsgraden skal stabiliseres på 2020-nivå.

I eksemplet her er det summert de ulike prosentsetsatsene, selv om nevneren ikke er helt identisk for alle, men ettersom investeringsinntektene er relativt små, har dette liten betydning for regnestykket. Dette er uansett ment å være en enkel illustrasjon.

De samme resonnementene rundt hva som skal til for å stabilisere gjelden, kan også gjøres for den enkelte kommune og fylkeskommune. Beregninger for den enkelte kommune og fylkeskommune finnes i vedlegg 14. Basert på tall for enkeltkommuner i vedlegg 14, er det i figur 6.4 gruppert kommuner i intervaller på fem prosent. Over halvparten av kommunene ligger innenfor de to intervallene som strekker seg fra minus seks prosent til pluss fire prosent.

Figur 6.4 Primærbalansen 2020. Antall kommuner i intervaller på 5 prosent

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

7 Inntekter og tjenesteproduksjon i grupper av kommuner

I dette kapitlet presenterer utvalget tall som viser kommunevise forskjeller for kommunesektorens frie inntekter og andre inntekter som ikke er underlagt strenge føringer med hensyn til bruk. Utvalget bruker i dette kapitlet et inntektsbegrep som i tillegg til å inkludere rammetilskudd, skatt på inntekt, formue og naturressursskatt og eiendomsskatt også inkluderer konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift – samlet omtalt som FI-U. Utvalget ser også på kommunevise forskjeller for tjenesteproduksjon i 2020.

Det framgår at de minste kommunene har de høyeste inntektene pr. innbygger, også når det korrigeres for forskjeller i utgiftsbehovet (KFI-U) som følger av forhold som alderssammensetning, reiseavstander og smådriftsulemper. Dette må ses i sammenheng med at mange mindre kommuner har betydelige regionalpolitiske tilskudd samt at flere av dem også har høye inntekter knyttet til naturressurser samt fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Samtidig er det også betydelige variasjoner mellom kommunene innenfor kommunegruppene. KFI-U pr. innbygger varierte i 2020 fra 10–11 prosent under landsgjennomsnittet i flere kommuner til å ligge 143 prosent over landsgjennomsnittet i Bykle kommune. Også Eidfjord, Modalen og Aukra har KFI-U på over det dobbelte av landsgjennomsnittet. Eiendomsskatt fra annet enn bolig og fritidseiendom, konsesjons- og hjemfallsinntekter, havbruksinntekter og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift bidrar alle til å øke inntektsvariasjonen mellom kommunene. Fra 2013 til 2020 har Frøya hatt den største realveksten i FI-U med en økning på 48 prosent. Lærdal har hatt betydelig nedgang. Store forskjeller i inntektsutviklingen må blant annet ses i sammenheng med variasjon i tilleggssinntekter som inntekter fra Havbruksfondet over perioden.

Det vises også kommunevise tall for enkelte tjenester. Andel barnehagelærere i forhold til grunnbemanning varierer eksempelvis fra null til 68 prosent. I kapitlet vises en produksjonsindeks for kommunale tjenester. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. Analysene viser en nokså klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og inntektsnivå. Kommuner med høye korrigerte inntekter har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lave korrigerte inntekter.

7.1 Frie inntekter, utvidet begrep

Begrepet frie inntekter som benyttes i kommuneproposisjonen og statsbudsjettet i dag, og som Stortinget fokuserer på når kommunesektorens rammer vedtas, omfatter de inntektene som ligger inne i kommuneopplegget. Dette er *rammetilskudd, skatt på inntekt og formue, naturressursskatt og eiendomsskatt*. I 2020 utgjorde eiendomsskatten samlet 14,8 mrd. kroner. Eiendomsskatten er en lokalpolitisk avgjørelse innenfor gjeldende regelverk. Skatten omfattes ikke av skatteutjevningen slik som inntekt på skatt og formue og naturressursskatt.

Det er ikke opplagt hvilket inntektsbegrep som er mest relevant når en skal sammenlikne det økonomiske handlingsrommet mellom kommuner. Utvalget benytter i dette kapitlet en inntektsstørrelse som i tillegg til å omfatte *rammetilskudd, skatt på inntekt, formue og naturressursskatt og eiendomsskatt* også inkluderer *konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter*,

inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Dette er inntekter som ikke er underlagt streng regulering med hensyn til bruk.²⁷

Samlet omtales disse inntektene som "FI-U" når ikke annet er spesifisert.

Nærmere om tilleggsinntektene som inkluderes i det utvidede inntektsbegrepet:

Inntekter fra *hjemfalls- og konsesjonskraftinntekter og havbruksinntekter* omfattes ikke av skatteutjevningen. Eiere av større vannkraftverk må avstå konsesjonskraft til utbyggingskommunen, og eventuelt fylkeskommunen. Verdien av konsesjonskraften bestemmes av differansen mellom kraftpris og konsesjonskraftpris. Kommunene kan selv velge om konsesjonskraften skal selges med profittformål, eller om den skal holdes utenom kommunebudsjettene og kun komme innbyggerne til gode i form av lavere strømpriser. Samlet utgjorde hjemfalls- og konsesjonskraftinntektene basert på KOSTRA-tall 2,6 mrd. kroner i 2019.²⁸

Havbrukskommunene og -fylkeskommunene ble tilført 0,5 mrd. kroner i 2019, 2,25 mrd. kroner i 2020, og i 2021 får de samlet en utbetaling på 1. mrd. kroner. Av salgs- og auksjonsinntekter fra økt kapasitet og nye tillatelser tilfaller 60 prosent staten og 40 prosent kommuner og fylkeskommuner fra og med 2022. I tillegg vil kommunene fra få inntekter fra en produksjonsavgift som også utbetales gjennom Havbruksfondet. Avgiftssatsen er satt til 40 øre per kilo laks, og er anslått å gi kommunene inntekter på rundt 500 millioner kroner årlig.

Den differensierte arbeidsgiveravgiften er det mest omfattende distriktspolitiske virkemiddelet i Norge. Differensiert arbeidsgiveravgift reduserer arbeidskraftkostnadene i distriktene direkte, også til offentlig forvaltning. Fordelen av differensiert arbeidsgiveravgift er beregnet som differansen mellom beregnet full sats og faktisk innkrevd arbeidsgiveravgift for de kommunale tjenestene.

FI-U er klart høyest i de minste kommunene

I dette avsnittet ser vi først på forskjeller i frie inntekter pr. innbygger, målt ved det utvidede inntektsbegrepet for frie inntekter (FI-U). I gjennomsnitt hadde kommunene FI-U på om lag 62 500 kroner per innbygger i 2020. Figur 7.1A viser nivået på kommunenes FI-U der kommunene er gruppert etter innbyggertall. De minste kommunene har FI-U per innbygger på 128 000 kroner i veid gjennomsnitt, det vil si over det dobbelte av landsgjennomsnittet. Forskjellen mellom de høyeste og laveste inntektene er klart størst for kommunene med under 5000 innbyggere. Som vi ser av figuren, bidrar inntekter fra "annen" eiendomsskatt (blant annet knyttet til naturressurser), konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift til å løfte inntektene i denne kommunegruppen vesentlig, men også uten slike inntekter har de inntekter per innbygger som ligger langt over landsgjennomsnittet. Kommunegrupper med kommuner som har flere enn 5 000 innbyggere har et nivå på FI-U per innbygger som ligger nær landsgjennomsnittet.

---

²⁷ Inntektskomponenter som blant annet øremerkede tilskudd, utbytteinntekter og gebyrer er ikke inkludert i dette begrepet, se boks 7.1 i høstrapporten 2020 for en nærmere forklaring vedrørende utbytteinntekter.

²⁸ Disse inntektene inkluderes ett år på etterskudd, slik at tall for 2019 er inkludert i 2020, tall for 2018 er inkludert i 2019 osv.

Forskjellene i inntekter bli mindre når inntektene korrigeres for utgiftsbehov

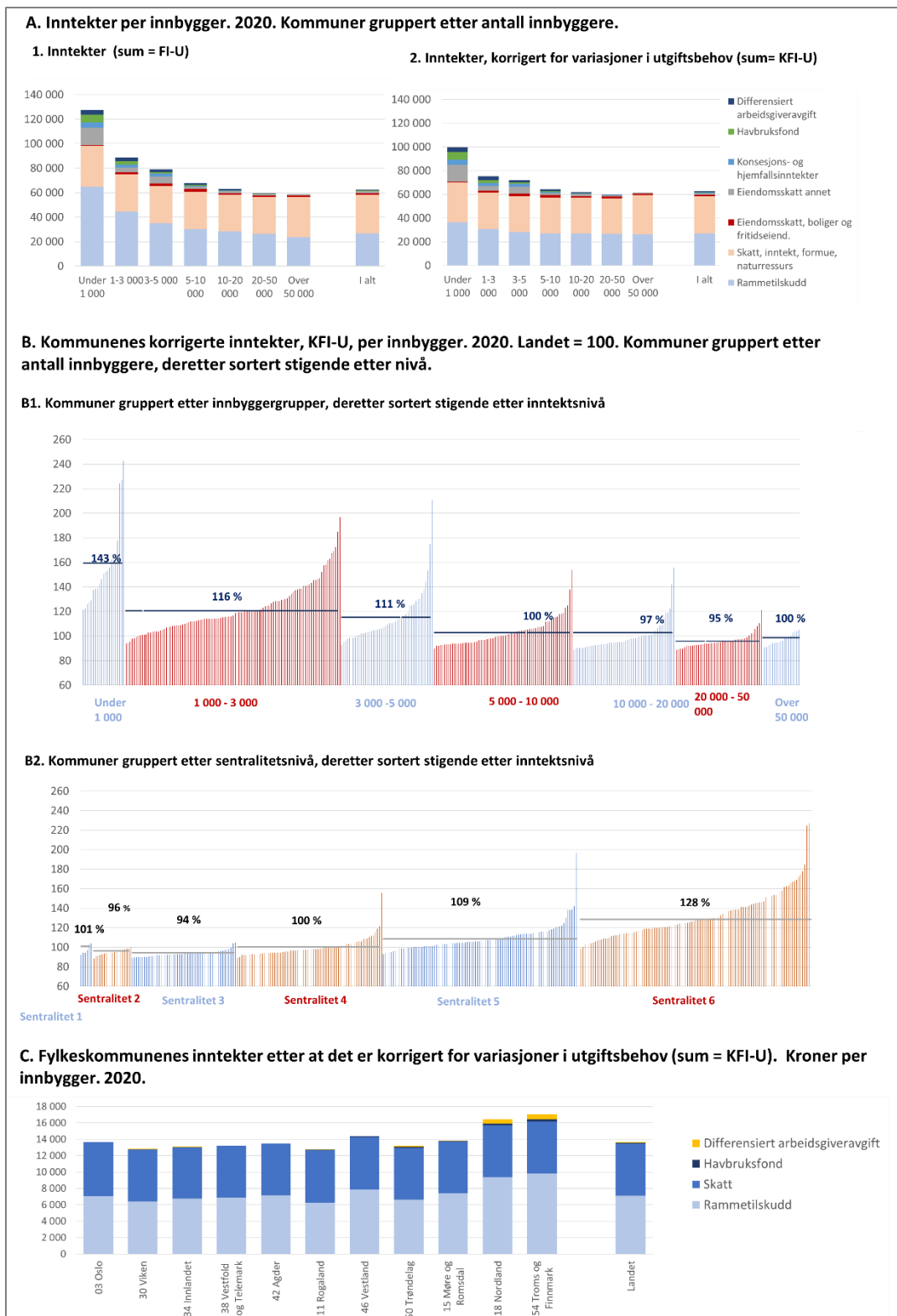
Det er imidlertid variasjoner i hvilke tjenester innbyggerne har behov for og hvilke utgifter kommunene har ved å gi disse tjenestene. De minste kommunene har eksempelvis ofte en alderssammensetning med blant annet en høy andel eldre som kan tilsi at behovet for kommunale tjenester også er høyere enn i andre kommuner. Samtidig har de ofte smådriftsulempere og større reiseavstander noe som tilsier at det er mer kostnadskrevende å tilby tjenester.

Når man skal sammenlikne inntektsnivået mellom kommunene, kan det derfor være hensiktsmessig å ta hensyn til at utgiftsbehovet varierer mellom kommunene. Dette gjør vi når vi sammenlikner korrigerede inntekter. Det korrigeres da for at utgiftsbehovet knyttet til nasjonale velferdstjenester og tjenester av nasjonal karakter er forskjellig mellom kommunene ved hjelp av metodikken i utgiftsutjevningen i inntektssystemet. Kommuner med et lavt beregnet utgiftsbehov — som er lite kostnadskrevende å drifte — vil få justert opp sine inntekter, mens kommuner med et høyt beregnet utgiftsbehov — som er kostnadskrevende å drifte — vil få justert ned sine inntekter.

Summen av *rammetilskudd, skatt på inntekt, formue og naturressursskatt, eiendomsskatt, konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift korrigeret for variasjoner i utgiftsbehov* omtales som "KFI-U" eller "korrigerede frie inntekter utvidet" når ikke annet er spesifisert.

Det er elementer i inntektssystemet og finansieringen av kommunesektoren som fører til ulikt inntektsnivå mellom kommuner også etter utgiftsutjevningen. Regionalpolitiske tilskudd i inntektssystemet og skjønnstilskuddet er ulikt fordelt mellom kommunene og fører til forskjeller i inntektsnivå. Samtidig kommer en betydelig andel av kommunesektorens inntekter gjennom skatt på inntekt, formue og naturressursskatt, og forskjeller i skattenivå utjevnes kun delvis i inntektssystemet. Det er også store forskjeller i eiendomsskatt, konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift – inntekter som ikke er gjenstand for utjevning. Se boks 7.1. for en nærmere forklaring av begrepet KFI-U.

Vi ser av figur 7.1A2 at inntektsforskjellene blir redusert når det korrigeres for variasjoner i utgiftsbehovet (KFI-U). Fortsatt har de minste kommunene i gjennomsnitt over 40 prosent høyere inntekter enn landsgjennomsnittet, inntekter som blant annet kan brukes til å tilby høyere kvalitet og mer omfattende tjenester enn andre kommuner. Høyere KFI-U i de minste kommunene må ses i sammenheng med betydelige regionalpolitiske tilskudd samt at flere mindre kommuner har høye inntekter knyttet til naturressurser samt fordel av differensiert arbeidsgiveravgift.

Figur 7.1 Forskjeller i inntektsnivå mellom kommunene og mellom fylkeskommunene

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Boks 7.1 Inntektsbegrep i kapitlet

Frie inntekter, utvidet begrep (FI-U): Rammetilskudd, inntekter fra skatt på inntekt, formue og naturressursskatt (alle etter skatteutjevning), eiendomsskatt, konsesjons- og hjemfallsinntekter, inntekter fra havbruksfond og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. I tidsserier som ser på endringer over tid er ikke fordel av differensiert arbeidsgiveravgift inkludert.

Korrigerede frie inntekter, utvidet begrep (KFI-U): FI-U korrigeret for variasjoner i utgiftsbehovet, se boks 7.2.

Inntekter: Ordet brukes løselig uten nærmere definisjon i kapitlet.

Boks 7.2 Inntekter korrigeret for variasjoner i utgiftsbehov

Om korrigeringen for variasjoner i utgiftsbehov²⁹

Det er til dels store forskjeller mellom kommunene i befolknings sammensetning, geografi og kommunestørrelse. Dette gir variasjoner i hvilke tjenester innbyggerne har behov for og hvilke utgifter kommunene har ved å gi disse tjenestene.

Når man skal sammenlikne inntektsnivået mellom kommunene, er det derfor relevant å ta hensyn til at kommunene har ulike utgiftsbehov.

Utgiftsutjevningen i inntektssystemet korrigerer i prinsippet for kostnadsforskjeller kommunene ikke selv kan påvirke med hensyn til å tilby et likeverdig tjenestetilbud innenfor de nasjonale velferdstjenestene og tjenester av nasjonal karakter.

I beregningen tas det utgangspunkt i summen av rammetilskudd og skatteinntekter. Den delen av inntektene som inngår i et beregnet samlet utgiftsbehov for sektorene som inngår i utgiftsutjevningen blir korrigeret ved hjelp av mekanismene for utgiftsutjevningen i inntektssystemet, kostnadsnøkkelen. Inntektene for det enkelte år er korrigeret med kostnadsnøkkelen fra samme år. Driftsutgifter til barnehage, skole, pleie og omsorg, helse- og sosialtjenester, administrasjon og miljø inngår i

²⁹ For eiendomsskatt har vi benyttet 2020-tall som ble publisert i juni i år i år.

Kommunene Lillesand, Bjørnafjorden, Stjørdal og Selbu var i 2020 med i et forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Disse kommunene fikk derfor et betydelig uttrekk fra rammetilskuddet i 2020. Med det skisserte beregningsopplegget for korrigerede frie inntekter, utvidet begrep (KFI/U) ville disse kommunene fått et svært lavt nivå på KFI/U, og tallene ville ikke vært sammenliknbare med øvrige kommuner. Vi har valgt å korrigere for forsøket ved å legge trekket tilbake i rammetilskuddet i beregningene. Selv om forsøksmidlene egentlig ikke er frie inntekter, gir dette et rimelig bilde av nivået på KFI/U for disse kommunene, og kan også ses på som en oppgavekorrigering. Det er ikke korrigeret for andre forsøk eller saker med særskilt fordeling.

Oslo har foruten rent kommunale oppgaver også fylkeskommunale og delegerede statlige oppgaver. Inntektsnivået for Oslo fylkeskommune er ikke direkte sammenliknbart med inntektsnivået for de øvrige fylkeskommunene. Vi har derfor valgt å ikke presentere tall for KFI/U for Oslo som fylkeskommune i 2020. Inntektsnivået for Oslo er beregnet med utgangspunkt i Oslos rent kommunale oppgaver.

kommunenes utgiftsbehov, og det korrigeres for variasjonen i kostnadene til drift av disse tjenestene. De resterende inntektene blir deretter lagt til i beregningen.

Kommuner med et lavt beregnet utgiftsbehov — som er lite kostnadskrevende å drifte — vil få justert opp sine inntekter, mens kommuner med et høyt beregnet utgiftsbehov — som er kostnadskrevende å drifte — vil få justert ned sine inntekter.

Det er elementer i inntektssystemet og finansieringen av kommunesektoren som fører til ulikt inntektsnivå mellom kommuner også etter utgiftsutjevningen. Regionalpolitiske tilskudd i inntektssystemet og skjønnstilskuddet er ulikt fordelt mellom kommunene, og fører til forskjeller i inntektsnivå. Samtidig kommer en betydelig andel av kommunesektorens inntekter gjennom skatt på inntekt, formue og naturressursskatt, og forskjeller i skattenivå utjevnes kun delvis i inntektssystemet. Det er også store forskjeller i eiendomsskatt, konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift – inntekter som ikke er gjenstand for utjevning.

For å få et mål på inntektene som er mest mulig sammenliknbart, er blant annet skjønnstilskudd til å dekke utgifter som følge av ekstraordinære hendelser som naturskader o.l. holdt utenom beregningen.

I beregningen av kommunenes utgiftsbehov for 2020 er det brukt innbyggertall per 1. juli 2019, siden det ble benyttet tilsvarende innbyggertall ved beregningen av utgiftsbehovet og fordelingen av rammetilskudd i 2020. Når vi beregner korrigerte frie inntekter per innbygger for 2020, er det brukt innbyggertall per 1. januar 2020.

Store inntektsvariasjoner mellom kommunene, også innenfor kommunegrupper

Figur 7.1B viser KFI-U for enkeltkommuner. Vi ser at de aller fleste kommunene i kommunegruppene med inntil 5000 innbyggere har KFI-U pr. innbygger som ligger over landsgjennomsnittet. Enkeltkommuner har sågar inntekter som ligger over det dobbelte av landsgjennomsnittet. De fleste av kommunene med spesielt høye inntekter er kommuner med inntekter fra naturressurser. For kommunegrupper med antall innbyggere over 5 000 er det en langt større andel som har inntekter under landsgjennomsnittet.

Figur 7.1B2 viser tilsvarende endring for kommunene etter sentralitetsnivå i Statistisk sentralbyrås sentralitetsindeks der nivå 1 er de mest sentrale kommunene og nivå 6 er de minst sentrale kommunene. På samme måte som grupperingen etter innbyggertall ser vi at de fleste kommunene på sentralitet 5 og 6 – de minst sentrale kommunene ifølge Statistisk sentralbyrås sentralitetsindeks – har KFI-U over landsgjennomsnittet.

Figur 7.2A sier noe om bidraget til spredning fra ulike inntektskilder, der spredningen måles ved standardavviket i kommunenes inntektsnivå i prosent av landsgjennomsnittet, variasjonskoeffisienten. Figuren viser at spredningen mellom kommuner øker når inntektene fra hhv. konsesjonskrafts- og hjemfallsinntekter, havbruksinntekter og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift inkluderes i inntektsbegrepet. Eiendomsskatt fra boliger og fritidseiendom virker litt utjevne, mens "annen eiendomsskatt" (blant annet som følge av naturressurser) øker forskjellene. Dette er også i tråd med figur 7.1A1 som viser forskjeller i inntekt når ulike inntekter inkluderes.

Også betydelige forskjeller i inntekter mellom fylkeskommunene

KFI-U varierer fra 6 prosent under landsgjennomsnittet for Rogaland og Viken fylkeskommune til 25 prosent over landsgjennomsnittet for Finnmark og Troms fylkeskommune, se figur 7.1C.

7.2 Utviklingen i frie inntekter, utvidet begrep, over tid

I avsnitt 7.1 så vi på forskjeller i kommunenes FI-U og KFI-U i 2020. I kapittel 3 så utvalget på utviklingen i inntekter over tid. Under ser utvalget nærmere på utviklingen i inntekter for kommuner og grupper av kommuner.

Variasjon mellom kommunegrupper mht. inntektsutviklingen

Når en ser på utviklingen i inntekter over tid, tar en hensyn til endringer i oppgaver, kostnadsvekst og innlemming av øremerkede tilskudd m.m. Tallene er utarbeidet med sikte på å følge utviklingen over tid snarere enn å se på forskjeller i nivået mellom kommunene slik en gjør når en sammenlikner inntektene i prosent av landsgjennomsnitt i enkeltår. Vi bruker her det utvidede begrepet for frie inntekter (FI-U)³⁰ eksklusiv fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Tallene for perioden 2013–2020 i figur 7.2 er tilbakeregnet til kommunestrukturen for 2020.

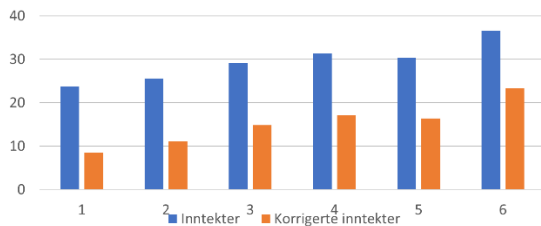
Figur 7.2B og figur 7.2C viser at veksten i FI-U pr innbygger har vært sterkest i de minste kommunene, men disse ville hadde svakest utvikling om enn hadde sett på utviklingen fram til 2019. Utviklingen for mindre kommuner er preget av kortsiktige svingninger som følge av variasjon i utbetalinger fra Havbruksfondet. For de aller minste kommunene kan utviklingen i innbyggertallet og kortsiktige svingninger i skatteinntektene også slå betydelig inn. Veksten per innbygger var svakest i kommuner med 20 000 – 50 000 innbyggere for perioden sett under etter. Over tid vil endringer i inntektssystemet og endringer i kriteriedata i inntektssystemet også ha betydning. Samlet sett er forskjellene i utviklingen mellom kommunegruppene moderate. Forskjellene mellom enkeltkommuner er imidlertid store. Frøya hatt den største realveksten i FI-U, korrigert for oppgaveendringer med en økning på 48 prosent. Lærdal har hatt en nedgang på 17 prosent over perioden.

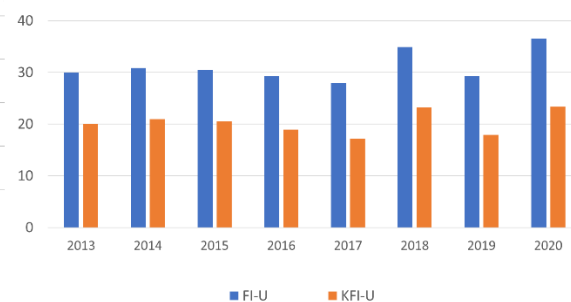
³⁰ Ekskl. fordel av differensiert arbeidsgiveravgift der beregningene er skjematisk, og vi ikke har tilstrekkelig tilbakegående serie. Her er endringene trolig også små.

A. Spredningen i kommunens inntekter før og etter at det er korrigert for variasjoner i utgiftsbehov. Kroner per innbygger i prosent av landsgjennomsnittet. Spredning målt ved standardavvik (variasjonskoeffisienten)

1. Inntektsspredning når ulike inntekter inkluderes i inntektsbegrepet. 2020

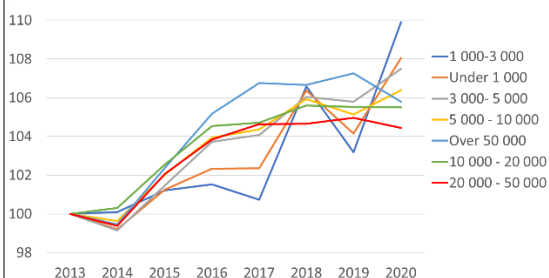
2. Utviklingen i inntektsspredningen for KFI-U. 2013-2020^{1,2}

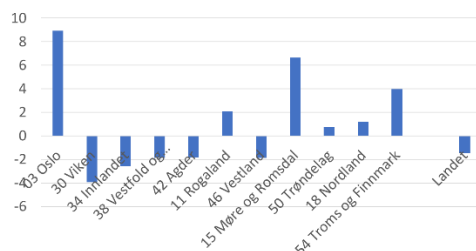
1 = Rammetilskudd og skatt på inntekt og formue, 2 = 1 + konsesjonskrafts- og hjemfallinntekter
3 = 2 + havbruksinntekter, 4 = 3 + fordel av differensiert arbeidsgiveravgift, 5 = 4 + eiendomsskatt boliger og fritidseiendom, 6 = 5 + annen eiendomsskatt

B. Realutviklingen i inntekter, FI-U, korrigert for oppgaveendringer og prisvekst. Per innbygger.^{1,2}

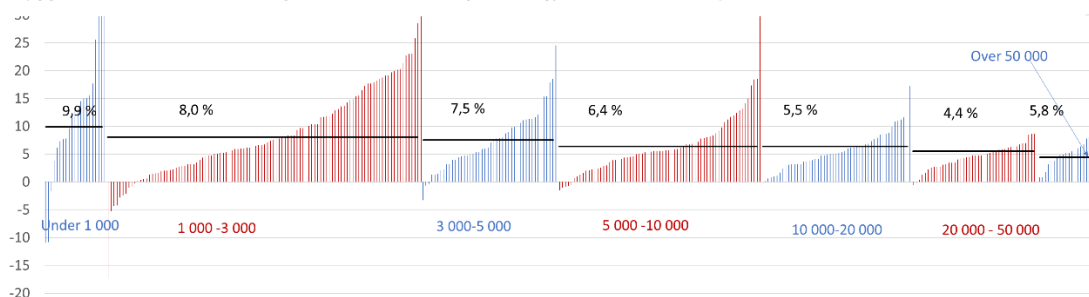
1. Kommuner. 2013=100

2. Fylkeskommuner. Prosentvis endring 2013 til 2020.

C. Prosentvis realendring i inntekter, FI-U, fra 2013 til 2020. Oppgavekorrigert. Kommuner gruppert etter antall innbyggere, deretter sortert stigende etter endring. Landsgjennomsnitt=5,4 prosent.^{1,2,3}

D. Skatt fra inntekt, formue og naturressursskatt før og etter skatteutjevning. Pr. innbygger 2020

Figur 7.2 Inntektsvariasjoner og forskjeller i endringer i inntekter mellom kommunene

¹ Tilbakegående tall er aggregert til kommunestruktur 2020.
² Ikke inkludert fordel av differensiert arbeidsgiveravgift i tidsseriene.
³ Vekst over 30 prosent vises i figuren som 30 prosent.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Inntektene fra Havbruksfondet har påvirket utviklingen i inntektsforskjellene

Figur 7.2.A2 viser at det har vært noe endringer i inntektsspredningen målt ved variasjonskoeffisienten over tid^{31,32}. Variasjonen de senere årene må blant annet ses i sammenheng med at inntektene fra Havbruksfondet har variert over årene 2017 til 2020. Fra 2019 til 2020 kan endring i variasjon også være påvirket av kommunesammenslåinger.

Størst økning i Oslo og Møre og Romsdal for fylkeskommunene

Figur 7.2B2 viser at Oslo og Møre og Romsdal har hatt den største veksten i FI-U pr. innbygger i perioden 2013 til 2020 sett under ett. Viken og Innlandet har hatt den største nedgangen. Utviklingen må blant annet ses i sammenheng med endringer i inntektssystemet, endringer i skatteinntekter og forskjellig utvikling i antall 16–18-åringer, som er et viktig kriterium i inntektssystemet for fylkeskommuner.

7.3 Forskjeller i kommunenes skatteinntekter

I avsnitt 7.1 så vi på forskjeller i kommunenes inntekter, FI-U. I disse inntektene inngår også kommunenes og fylkeskommunenes skatteinntekter etter skatteutjevning. Skatteinntekter fra inntekt og formue samt naturressursskatt er gjenstand for skatteutjevning, mens inntekter fra eiendomsskatt og tilleggsinntekter blir ikke utjevnet. Dette avsnittet ser nærmere på forskjeller i kommunenes skatteinntekter. Som vi så i kapittel 3, utgjør skatteinntektene samlet om lag 40 prosent av kommunesektorens samlede inntekter. De skatteinntektene som er gjenstand for skatteutjevning, utgjorde 169 mrd. kroner, tilsvarende 31 500 kroner per innbygger i 2020.

Forskjeller i skatteinntektene utjevnes

Figur 7.2D viser forskjellene i kommunens skatteinntekter fra skatt på inntekt og formue samt naturressursskatt før og etter skatteutjevning.

Forskjellene mellom kommunene og mellom fylkeskommunene reduseres betydelig gjennom systemet for utjevning av skatt på inntekt og formue. For kommunene innebærer ordningen at kommuner med skatteinngang under landsgjennomsnittet i første omgang blir kompensert for 60 prosent av differansen mellom egen skatteinngang for disse skattene og landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinngang over landsgjennomsnittet blir tilsvarende trukket for differansen mellom egen skatteinngang og landsgjennomsnittet.

Kommuner med skatteinngang under 90 prosent av landsgjennomsnittet blir ytterligere kompensert for 35 prosent av differansen mellom egne skatteinntekter og 90 prosent av landsgjennomsnittet. Stor økning eller nedgang i skatteinngangen for den enkelte kommune vil dermed gjennom skatteutjevningen gi langt mindre utslag i kommunenes inntekter enn endring i skatteinntekter isolert skulle tilsi. Skatteutjevningen fungerer dermed også som en sikring mot variasjon i egen skatteinngang.

Skatteutjevningen bidro til at kommunen med lavest skatteinntekt per innbygger i 2020 hadde 7 prosent under landsgjennomsnittet i skatteinntekter etter utjevning for skatt på

---

³¹ Her har vi sett på den til enhver tid gjeldende kommunestruktur.

³² Frie inntekter - det utvidede inntektsbegrepet (FI-U). Fordel av differensiert arbeidsgiveravgift er imidlertid ikke inkludert.

inntekt og formue, mens kommunen med høyest inntekter hadde 60 prosent over landsgjennomsnittet.

Nærmere om forskjeller i inntekter fra eiendomsskatt

Som vi så i kapittel 3, utgjorde kommunenes inntekter fra eiendomsskatt om lag 14,8 mrd. kroner i 2020, dvs. om lag 2 800 kroner i gjennomsnitt per innbygger i landet.

321 av 356 kommuner har eiendomsskatt i 2021. Utvalget anslår at om lag 4,47 millioner innbyggere bor i en kommune med eiendomsskatt i 2021, anslått til vel 100 000 flere innbyggere enn i 2020³³.

I gjennomsnitt betaler en eier av en enebolig på 120 kvadratmeter i områder med eiendomsskatt 3 673 kroner i eiendomsskatt i 2021, mot 3 901 kroner i 2020. Høyeste rapporterte skattebeløp på slike eiendommer i 2021 var om lag 8 800 kroner, og det laveste 405 kroner.

I 2021 er den uveide gjennomsnittlige generelle skattesatsen 5,7 promille, ned fra 5,8 promille i 2020. Noen kommuner vil ha egne, differensierte skattesatser for boliger og fritidseiendommer. Gjeldende maksimalsats etter eiendomsskatteloven var til og med 2019 på 7 promille og ble redusert til 4 promille i 2021 for bolig- og fritidsbolig, noe som innebærer at for mange kommuner vil den gjennomsnittlige skattesatsen være lavere enn den generelle skattesatsen. Innenfor gjeldende ramme er det kommunene som bestemmer nivået på skattesatsen. Kommuner som har innført eiendomsskatt kan velge å bruke Skatteetatens beregnede markedsverdi for boligeiendommer som grunnlag for beregning av eiendomsskatt eller den kan estimere en markedsverdi selv. For å fastsette skattegrunnlaget reduseres taksten for boligen med en gitt prosent (reduksjonsfaktor), og i tillegg kan kommunen selv redusere eiendomsskattegrunnlaget ytterligere ved bruk av lokal reduksjonsfaktor og/eller et årlig bunnfradrag. Stortinget har vedtatt at den obligatoriske reduksjonsfaktoren i eiendomsskattetakstene skulle være 30 prosent for alle bolig- og fritidseiendommer fra 2020. Det innebærer at skattegrunnlaget skulle settes til maksimalt 70 prosent av taksten for boligen.

F.o.m. 2021 ble maksimalsatsen for bolig- og fritidsbolig redusert til fire promille. 62 kommuner har redusert skattesatsen fra å ligge over 4 promille i 2020 til maksimalt 4 promille fra 2020 til 2021. De økonomiske konsekvensene av lavere sats vil i mange tilfeller helt eller delvis kunne motvirkes av endringer i takst, reduksjonsfaktor eller bunnfradrag. Samtidig vil reduserte eiendomsskatteinntekter, for en gitt vekst i frie inntekter, motsvares av økt skatt på inntekt og formue for kommunesektoren som helhet. Det skyldes at eiendomsskatt inngår ved beregning av skatteandelen.

173 kommuner valgte å benytte muligheten til å differensiere skattesatsen mellom boliger og fritidseiendommer og annen eiendomsskatt i 2021. Dette er 20 flere enn i 2020. 75 kommuner har et bunnfradrag for boliger og fritidseiendommer. Fritak fra eiendomsskatt for nye boliger blir benyttet av 99 kommuner i 2021.

7.4 Tjenester

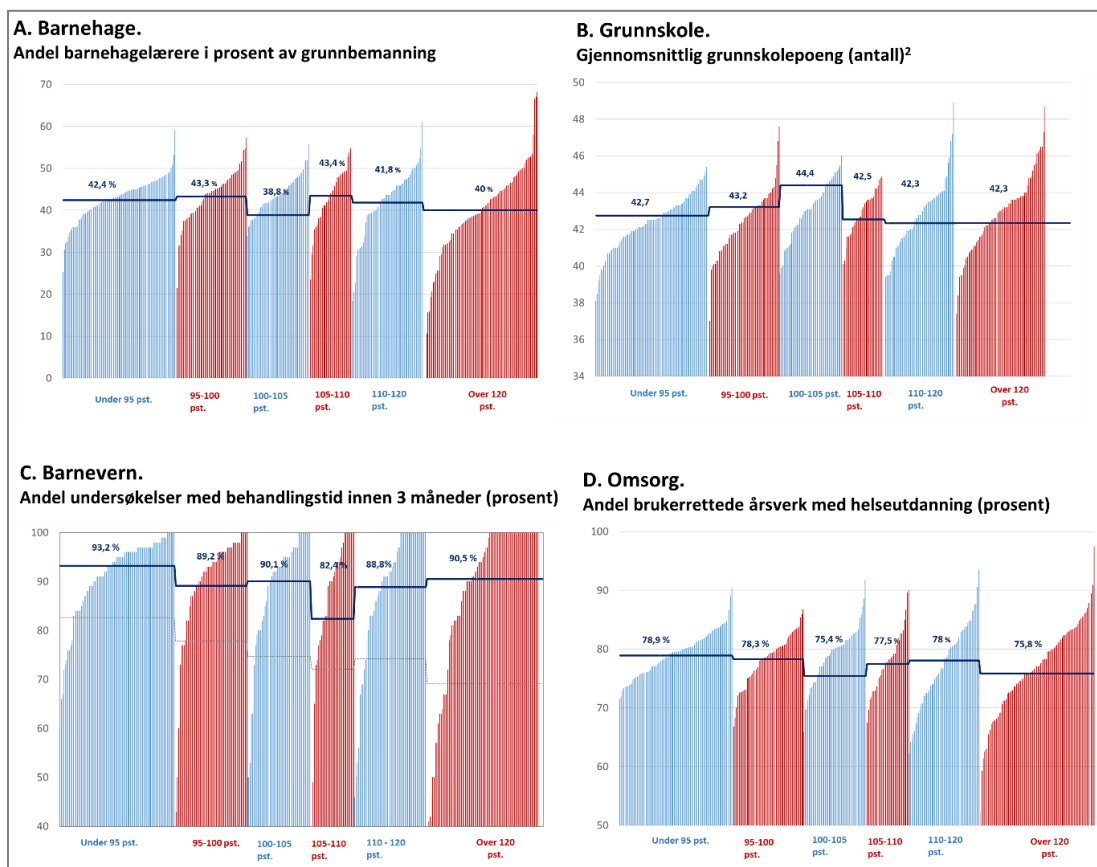
I kapittel 4 viser vi utviklingen i kvalitet og omfang av tjenester over tid. I dette avsnittet ser vi på forskjeller i noen av tjenestene mellom kommunene samt produksjonsindeksene som sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene.

³³ Tall for 2020 er mangelfulle, estimert av utvalget.

Eksempler på forskjeller i tjenesteproduksjonen mellom kommunene

I figur 7.3 er det vist noen enkelte tjenesteindikatorer for alle kommunene for 2020, gruppert etter inntektsnivå og deretter sortert etter nivå på indikatorene. De blå horisontale linjene viser det veide snittet innen hver intervall for inntektsnivået. Korrigerede inntekter er skatt, rammetilskudd, eiendomsskatt, konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter, samt havbruksinntekter og fordelen av differensiert arbeidsgiveravgift som er korrigert for kommunenes variasjoner i utgiftsbehovet (KFI-U).

For barnehagelærere som andelen av grunnbemanningen, er variasjonen størst i gruppen av kommuner som har korrigerede inntekter over 120 prosent av landsgjennomsnittet. Her varierer det fra null i Træna og Værøy, til 68 prosent i Modalen. Gjennomsnittlige grunnskolepoeng er noe lavere i de tre gruppene med korrigerede inntekter over 105 prosent av landsgjennomsnittet. Også innen grunnskolen varierer det mest i gruppen som har inntekter over 120 prosent av landsgjennomsnittet. Her ligger Osen kommune lavest med 37,4 poeng, mens Hattfjelldal ligger høyest med 48,7 poeng. I barnevernet er variasjonen størst i kommuner med korrigerede inntekter over 120 prosent av landsgjennomsnittet. Her har Loppa kommune kun 17 prosent av undersøkelser med behandlingstid innen 3 måneder, mens det er 36 kommuner hvor alle undersøkelsene har mindre behandlingstid enn 3 måneder. Andel brukerrettede årsverk med helseutdanning innen omsorgstjenestene varierer mest for kommuner med korrigerede inntekter over 120 prosent av landsgjennomsnittet. Her er andelen i Karasjok på 53 prosent mens for Bokn er den på 98 prosent.

Figur 7.4 Utvalgte tjenesteindikatorer for enkeltkommuner. Kommunene gruppert etter inntektsnivå, deretter sortert etter nivå på indikatoren

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2020

I dette avsnittet presenteres beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester for 2020. Produksjonsindeksen er et samlemål for kommunenes tjenestetilbud basert på produksjonsindikatorer for utvalgte sektorer og sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen for tjenestene. Indeksen er ment å vise hvor godt tjenestetilbud som blir gitt til innbyggerne i ulike målgrupper. En indeks også for det samlede tjenestetilbudet kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Eksempelvis vil produksjonsindeksen være mindre følsom for forskjeller i prioritering enn produksjonsindikatorer for de enkelte tjenester.

Produksjonsindeksen oppdateres årlig med beregning av delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur, i tillegg til en samlet produksjonsindeks som omfatter alle disse tjenestene. I alt 296 kommuner har levert tilstrekkelige data til å inngå i beregningene for 2020. Manglende data for læringsmiljø i grunnskolen er den viktigste enkeltårsaken til at produksjonsindeksen ikke kan beregnes for mer enn 83 prosent av kommunene.

Vedlegg 15 presenterer tidligere års utviklingsarbeid med produksjonsindeksen. I årets produksjonsindeks er det blant annet gjort endringer i grunnskole som følge av at avlyste eksamener har medført bortfall av beregnet skolebidragsindikator for ungdomstrinnet.

Det må også påpekes at ny kommunestruktur fra 1. januar 2020, hvor man gikk fra 422 til 356 kommuner, kan ha betydning for datakvaliteten på enkelte variabler. I enkelte tilfeller er kommuner ekskludert fra beregningene da rapporterte data er lite troverdig sett opp mot tall for tidligere år. Det må også påpekes at nedstenging som følge av koronapandemien ikke synes å være hensyntatt på en god måte. Som et eksempel har nedstenging av barnehager variert betydelig på tvers av kommunene, mens dette ikke er hensyntatt når produksjonen beregnes. Kommunenes innsats med testing, isolasjon, smittesporing og karantene (TISK) er heller ikke fanget opp i produksjonsindeksen.

Det er særlig små kommuner, målt etter innbyggertall, som ikke inngår med beregnet produksjonsindeks. Blant kommuner med innbyggertall under 1000 er det beregnet en indeksverdi kun for 1 av totalt 22 kommuner, mens andelen er 50 og 92 prosent for kommunene med henholdsvis 1000-2000 og 2000-3000 innbyggere. For større kommuner er det beregnet verdi for 96 prosent av kommunene.³⁴

Tabell 7.1 viser produksjonsindeksen og delindeksene for kommunene gruppert etter korrigert inntekt per innbygger. Inntektene omfatter inntekts- og formuesskatt, rammeoverføringer, eiendomsskatt, konsesjonskraft-/hjemfallsinntekter, havbruksfond og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Kostnadsnøklene i inntektssystemet er benyttet for

³⁴ Lavest andel kommuner med beregnet produksjonsindeks er i Nordland (61 prosent), Troms og Finnmark (64 prosent) og Trøndelag (74 prosent). I Møre og Romsdal, samt for Oslo, er det beregnet en indeksverdi for samtlige kommuner. Sammenhengen mellom korrigert inntekt og om en kommune har en beregnet produksjonsindeks er klart negativ. Blant kommunene med korrigert inntekt lavere enn 110, er det beregnet en indeksverdi for de aller fleste kommuner, mens andelen er henholdsvis 76 og 52 prosent for kommuner med korrigert inntekt mellom 110-125 og over 125.

å korrigere for forskjeller i beregnet utgiftsbehov. Indeksene er normalisert slik at veide gjennomsnitt (innbyggertall som vekt) er lik 100 for kommunene som inngår i analysen.

For barnehage og grunnskole beregnes det relativt små forskjeller i indeksen mellom kommuner ettersom henholdsvis 66 og 93 prosent av kommunene får en beregnet verdi som er mindre enn 5 prosent fra landsgjennomsnittet. I øvrige sektorer er denne andelen klart lavere, og 48 prosent av kommunene har en samlet indeksverdi i intervallet [95,105].

I tråd med resultatene fra tidligere år viser analysene en nokså klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser. Kommuner med høy korrigert inntekt har gjennomgående høyere verdi på produksjonsindeksen enn kommuner med lav korrigert inntekt. Korrelasjonen med korrigert inntekt er klart høyere for samlet produksjonsindeks enn gjennomsnittlig korrelasjon for delindeksene. Det har sammenheng med at kommunevise forskjeller i prioritering slår sterkere ut i delindeksene enn i totalindeksen. Dette kommer også til uttrykk ved at standardavviket til totalindeksen er lavere enn gjennomsnittlig standardavvik for delindeksene.

Tabell 7.1 Produksjonsindekser for kommunene gruppert etter korrigert inntekt, 2020

	Barne- hage	Grunn- skole	Prim. helsetj.	Omsorg	Barne- vern	Sosial- kontor	Kultur	Samlet	Korr. innt.
Under 95	100,9	99,5	95,0	96,4	104,4	97,6	83,0	97,5	92,3
95-100	100,9	99,8	100,9	99,1	99,6	100,6	95,3	99,6	96,9
100-105	96,5	101,6	105,6	98,2	90,2	101,3	105,1	99,5	102,5
105-110	103,6	98,7	98,8	110,9	101,7	101	121,7	105,5	106,4
110-125	101,8	97,8	99,1	118,7	116,6	102,6	141,9	109,6	116,5
Over 125	102,9	98,4	93,0	115,6	123,8	99,9	184,3	110,6	142,6
Standardavvik	5,2	2,1	11,5	21,4	27,0	20,5	67,1	9,3	17,5
Andel i intervallet [95,105]	66%	93%	34%	23%	16%	23%	9%	48%	39%
Korrelasjon korr. innt.	0,00	-0,02	-0,08	0,28*	0,12*	0,05	0,48*	0,43*	1,00
Antall kommuner	296	296	296	296	296	296	296	296	296

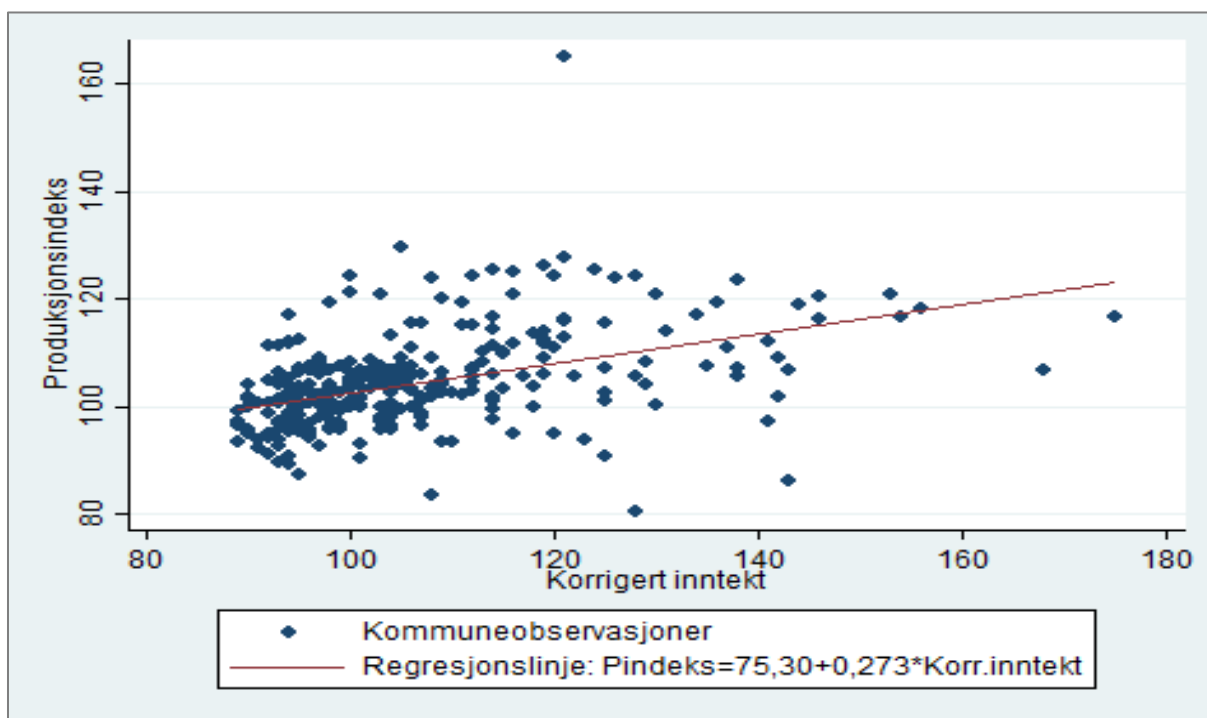
Merknad: Produksjonsindekser og korrigert inntekt er normalisert slik at de veide gjennomsnittene (med antall innbyggere som vekter) for kommunene som inngår er lik 100.

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

Det er delindeksene for pleie og omsorg og kultur som viser sterkst sammenheng med korrigert inntekt. Det er innenfor disse tjenestene at kommuneøkonomien er avgjørende for tjenestetilbudet. Delindeksene for barnehage, grunnskole, primærhelsetjenesten og sosialkontor er praktisk talt ukorrelert med korrigert inntekt. Blant annet har innføring av rett til barnehageplass fra 2011 medført at barnehagedekningen i stor grad er blitt frikoblet fra kommunale inntekter. For barnevern har relativt svak korrelasjon med korrigert inntekt trolig sammenheng med at tilbudet i større grad er styrt av behov enn av økonomiske rammebetingelser.

Sammenhengen mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt er også illustrert i figur 7.5 hvor produksjonsindeksen er plottet mot korrigert inntekt. Den rette linja i figuren er regresjonslinja og den positive helningen viser en klar sammenheng mellom produksjonsindeksen og økonomiske rammebetingelser målt ved korrigert inntekt. Samtidig er det betydelig variasjon rundt regresjonslinja, det vil si at produksjonsindeksen varierer mye mellom kommuner med om lag samme nivå på korrigert inntekt.

I enkelte sammenhenger har variasjonen i produksjonsindeksen mellom kommuner med om lag samme inntektsnivå blitt tolket som en indikasjon på effektivitetsforskjeller kommunene imellom. Utvalget vil påpeke at det er betydelig usikkerhet rundt dette. Det har sammenheng med at produksjonsindeksen ikke fanger opp alle aspekter ved tjenestetilbudet, samt at det ikke er fullt samsvar mellom hvilke inntekter som inngår i korrigert inntekt og finansieringen av de tjenester som inngår i produksjonsindeksen (omfatter også tjenester som finansieres av øremerkede tilskudd og brukerbetaling). I tillegg kan tjenestetilbudet være holdt oppe av et svakt driftsresultat.

Figur 7.5 Sammenheng mellom produksjonsindeks og korrigert inntekt, 2020.

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

Utviklingen i samlet produksjonsindeks over årene 2018 til 2020 er studert mer nøye. Endring i produksjonsindeksen over tid gir uttrykk for utviklingen i den enkelte kommune i forhold til gjennomsnittsutviklingen. En stabil verdi på produksjonsindeksen betyr ikke at produksjonen har vært stabil, men at produksjonsøkningen har vært den samme som i de øvrige kommunene. Økende verdi på produksjonsindeksen over tid betyr at kommunens produksjon har økt raskere enn i de øvrige kommuner. Det kan ikke tolkes som uttrykk for økt effektivitet. Økt verdi på produksjonsindeksen kan skyldes raskere inntektsvekst enn de øvrige kommuner eller sterkere prioritering av de tjenester som omfattes av produksjonsindeksen, som ikke har noe med effektivitet å gjøre.

Det er en klar tendens til at kommuner som skårer høyt på produksjonsindeksen i 2018 også skårer høyt i 2019 og 2020, og at de som skårer lavt ett år også skårer lavt de øvrige år.³⁵

³⁵ Også tall for 2018 og 2019 baserer seg på kommunestrukturen som gjelder i 2020 med totalt 356 kommuner. Vi har beregnet en gjennomsnittsskåring (innbyggertall som vekt) i sammenslåtte kommuner. I tilfeller hvor minst én av de sammenslåtte kommunene ikke opprinnelig fikk beregnet verdi, er det heller ikke beregnet et snitt for den nye kommunen.

Dette kommer til uttrykk ved at produksjonsindeksene for de enkelte år er sterkt positivt korrelert.

Korrelasjonen mellom produksjonsindeksene for 2018 og de to siste årene er henholdsvis 0,90 og 0,83. En litt svakere sammenheng mellom indeksen over tid kan dels også skyldes små justeringer av indikatorsettene over tid. I år ble det blant annet foretatt en revisjon av indikatorsettet innen grunnskole. Men viktigst i år er trolig alle kommunesammenslåinger og innvirkninger av koronapandemien.

Endringen i produksjonsindeks fra 2018 til 2020 er nærmere illustrert i tabell 7.2. Det er 267 kommuner som det er beregnet en samlet produksjonsindikator for i begge årene 2018 og 2020. Her er kommunene gruppert etter verdien på produksjonsindeksen i de to årene. Stabiliteten over tid kommer her til uttrykk ved at 152 av 267 kommunene tilhører samme gruppe i 2020 som i 2018. Det er 18 kommuner (7 prosent) som verken tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2020. I fjorårets produksjonsindeks ble det foretatt tilsvarende sammenlikning for årene 2017 og 2019. Forskjellen fra den gang er primært at andelen som ikke tilhører samme gruppe eller "nabogruppen" i 2020 nesten er halvert.

Tabell 7.2 Utviklingen i produksjonsindeks fra 2018 til 2020

		Produksjonsindeks 2020						
		Under 90	90-95	95-100	100-105	105-110	110-125	Over 125
Produksjonsindeks 2018	Under 90	0	0	2	1	0	0	0
	90-95	3	14	9	4	0	0	0
	95-100	1	7	38	25	2	1	0
	100-105	1	2	9	32	15	1	0
	105-110	0	0	1	12	33	10	0
	110-125	0	0	0	2	4	34	2
	Over 125	0	0	0	0	0	1	1

Kilde: Senter for økonomisk forskning (SØF)

Tabell 7.2 viser også at en del enkeltkommuner har hatt veldig stor endring i verdien på produksjonsindeksen. Maksimal endring er 23 prosentpoeng. Det er i alt 12 kommuner (4,5 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mer enn 10 prosentpoeng fra 2018 til 2020. På den andre siden er det 209 kommuner (78 prosent) som hadde en endring i produksjonsindeksen på mindre enn 5 prosentpoeng fra 2018 til 2020.

I vedlegg 15 gjøres det nærmere rede for oppbyggingen av produksjonsindeksen, og det rapporteres produksjonsindekser for enkeltkommuner og fylkesvise gjennomsnitt. Tall for enkeltkommuner vil også bli lagt ut på Kommunal- og regionaldepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata.

8 Konsekvenser av høyere rente, fall i boligverdier og fall i aksjeverdier

Analysene i dette kapitlet er et bidrag til å belyse konsekvensene som bestemte endringer i rente (økning på 4 prosentpoeng), aksjeverdier (fall på 50 prosent) og boligpriser (fall på 35 prosent) kan få for tjenestene i kommunene og fylkeskommunene.

En renteøkning vil ramme bredere enn et fall i aksjemarkedet, men det er også en del kommuner som vil tjene på høyere renter. Kommuner der en renteøkning rammer særlig hardt, er kommuner som i gjennomsnitt hadde lavere driftsbuffer enn andre kommuner i 2020.

Det vil ta tid før effekten av lavere boligpriser slår inn. For kommunene samlet anslås en renteøkning på 4 prosentpoeng å utgjøre 1,8 prosent av driftsinntektene og et aksjefall på 50 prosent vil redusere driftsinntektene med 1,9 prosent. Til sammenligning utgjorde disposisjonsfondene samlet 11,6 prosent av driftsinntektene i 2020.

Det understrekes at dette er stiliserte beregninger der man ser på isolerte effekter av endringene og ikke andre endringer i realøkonomien som endringer i skatteinntektene. Effekten av disse sjokkene vil slå ut over ulik tidshorisont, og de er ikke nødvendigvis konsistente seg imellom og bør derfor betraktes som isolerte, partielle beregninger for hhv. høyere rente, fall i boligverdier og fall i aksjeverdier.

8.1 Bakgrunn og forutsetninger

Store deler av kommunenes inntekter og utgifter har over tid hatt et stabilt preg, og endringer i eksterne faktorer som rentenivå, aksjeverdier og boligprisfall vil normalt kun ha begrenset betydning for kommunenes økonomi. Inntektsrammene for sektoren som helhet er i stor grad fastsatt av Stortinget. Store endringer i de sentrale rammebetingelsene som et ev. kraftig fall i verdien på Statens Petroleumsfond utland vil kunne påvirke Stortingets beslutninger om inntektsrammene til kommunesektoren. Vi går ikke nærmere inn på effekter av dette i dette kapitlet, og understreker også at kapitlet ser på separate sjokk og konsekvensene for enkeltkommuner.

Inntektssystemet fordeler rammetilskudd og omfordeler skatteinntekter mellom kommunene innenfor de sentralt fastsatte rammene for samlede inntekter i kommunesektoren. Utslag av en lokal skattesvikt vil for alle kommuner dempes av skatteutjevningen, men kompensasjonsgraden vil variere i henhold til den enkelte kommunes forhold til landsgjennomsnittet.

Utvalget går her nærmere inn på hvordan endringer i rentenivå, aksjepriser (gjennom avkastningen på kommunenes og fylkeskommunenes aksjeplasseringer) og eiendomspriser (gjennom eiendomsskatten) kan slå inn i kommunenes og fylkeskommunenes driftsregnskaper. Det blir ikke sett på sekundære effekter av de gitte forutsetningene, slik som for eksempel virkningene som en lavkonjunktur kan ha på skatteinntekter, sosialhjelpsutgifter, sammenhengen mellom rente, lønn og avkastningen på pensjonsmidlene med mer.

Forutsetningene som er lagt til grunn for beregningene

For å belyse hvordan endringer i eksterne faktorer som har betydning for kommunenes og fylkeskommunenes økonomi, gjøres partielle beregninger av ekstreme, men ikke usannsynlige, sjokk i økonomien.

Beregningene er ment som en indikasjon på om et økonomisk sjokk leder vil føre til kutt i tjenestene. Ved solide resultater kan økonomiske sjokk dekkes innenfor den løpende driften eller gjennom å tære på disposisjonsfond, og ikke få umiddelbare konsekvenser for tjenestene. Ved svake driftsresultater eller lave eller negativ driftsbuffer, vil tap slå raskere inn på tjenestene.

Utvalget har valgt å se på følgende endringer med utgangspunkt i 2020-nivå:

- Fall i aksjeverdier på 50 prosent
- Renteøkning på 4 prosentpoeng
- Fall i boligprisene på 35 prosent

Et fall i aksjeverdier på 50 prosent i tråd med de større børskrakkene på Oslo Børs blant annet i 2002 og 2008. For renter og boligverdier er forutsetningene tilnærmet like de som Finanstilsynet benyttet i sine stresstester av norske banker i 2021.³⁶ Ved hjelp av balanseregnskapene og driftsregnskapene til kommunene kan en gjøre noen grove vurderinger av hvordan dette kan slå ut på driftsinntektene for den enkelte kommune.

Effektene vil i ulik grad slå inn et enkelt år eller vedvare, og de vil ha ulik tidshorisont

Sjokkene utvalget ser på, vil slå ut over litt ulik tidshorisont. Det vil også variere i hvilken grad effekten kun slår inn i et enkelt år eller om utgiftsøkningen eller inntektsbortfallet vil vedvare over tid:

- Fall i aksjeverdiene kan skje raskt og vil slå inn i kommuneregnskapene umiddelbart, men vil slå inn som en engangsutgift.
- Renteøkninger og fall i boligprisene vil normalt skje over en lengre periode, men vil innebære vedvarende økte utgifter/lavere inntekter.

For å belyse hvordan sektoren påvirkes av endringer i rentenivået har utvalget illustrert renterisikoen gjennom indikatoren for netto renteesponering, jf. omtale i avsnitt 6.1. Kommunene kan sikre seg for svingninger gjennom å binde renten, og det er ikke tatt hensyn til dette i analysene. Av gjelden som kommunene og fylkeskommunene hadde til banker, kredittforetak og finansieringsselskaper ved utgangen av 2020, var 67 prosent av lånene tatt opp med flytende rente, mens 27 prosent hadde en bindingstid på mer enn ett år.

For å illustrere effekten av et fall i boligverdiene er det i analysene lagt til grunn at boligprisfall påvirker både kommuner som benytter Skatteetatens formuesgrunnlag og kommuner som benytter lokal takst. Et boligprisfall vil slå inn raskere i førstnevnte tilfelle, selv om det også for disse kommunene vil ta to år før boligprisfallet blir synlig i regnskapene. For at lokal takst skal slå inn, vil det ta lenger tid da kommunal taksering etter hovedregelen kun foretas hvert tiende år³⁷. Det er lagt til grunn at et boligprisfall vil slå proporsjonalt inn på eiendomsskatten. En må også kunne forvente at kommuner tilpasser seg lavere takst gjennom å justere lokal reduksjonsfaktor og/eller et årlig bunnfradrag andelsmessig opp om takstene justeres ned. Det er derfor grunn til å tro at effektene som skisseres ved fall i boligmarkedet overvurderes i beregningene samtidig som det vil ta flere år før de eventuelt slår inn. Det er kun sett på boliger og fritidsboliger.

---

³⁶ [Finanstilsynet: Finansielt utsyn, juni 2021](#)

³⁷ Det gis unntak for "særlege høve"

For å beskrive verdien av et *fall i aksjeverdiene* er det tatt utgangspunkt i aksjer og andeler som er ført som omløpsmidler i balanseregnskapene. Disse føres til virkelig verdi i regnskapet, dvs. at verdiendringer føres årlig som en inntekt eller utgift i driftsregnskapet. Aksjer i selskaper der kommunen er inne som aktiv eier (føres i balanseregnskapet som finansielle anleggsmidler), er ikke tatt med ettersom endringer i disse verdiene ikke påvirker driftsregnskapene.

For alle indikatorene som betraktes, er det antatt at en endring i tråd med scenariet vil slå forholdsmessig ut, målt som andel av inntekt. Hvis f.eks. eiendomsskatteinntektene fra bolig utgjør 2 prosent av kommunens samlede driftsinntekter, anslås et fall i boligprisene på 35 prosent å gi kommunen et inntektsbortfall på 35 prosent tilsvarende 0,7 prosent av driftsinntektene.

8.2 Resultater

Netto renteeksponert gjeld utgjorde ved utgangen av 2020 i alt 257 mrd. kroner, tilsvarende 43,8 prosent av sektorens samlede driftsinntekter. For hvert prosentpoeng renten øker vil det isolert sett belaste kommuneøkonomien med om lag 2,6 mrd. kroner, eller vel 0,4 prosent av driftsinntektene. På kort sikt vil utslagene av en renteendring dempes fordi kommunesektoren har bundet renten på deler av gjelden.

Verdien av kommunenes og fylkeskommunenes aksjeplasseringer utgjorde ved utgangen av 2020 i alt 20,7 mrd. kroner, tilsvarende 3,5 prosent av de samlede driftsinntektene. For hvert tiende prosentpoeng aksjeverdiene faller fra 2020-nivå, vil det utgiftsførte tapet i kommunenes og fylkeskommunenes driftsregnskaper utgjøre om lag 2,1 mrd. kroner, tilsvarende 0,4 prosent av driftsinntektene.

For kommunene utgjorde eiendomsskatteinntektene fra boliger og fritidseiendom om lag 1,5 prosent av driftsinntektene i 2020. For kommunesektoren samlet vil et fall i formuesgrunlaget ha relativt små konsekvenser. En boligprisnedgang på 10 prosent vil innebære at eiendomsskatteinntektene reduseres med om lag 0,7 mrd. kroner om effektene hadde slått inn umiddelbart uten tilpasninger.

Tabell 8.1 Anslåtte konsekvenser for kommunegrupper av en økning i rentene på 4 prosentpoeng, et fall i aksjeverdiene på 50 prosent og et fall i boligverdiene på 35 prosent fra 2020-nivå. Virkningen av boligpris er etter 10 år når alle takster vil være justert. Prosent av brutto driftsinntekter.

	Berørte størrelser			Anslåtte effekter		
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendomsskatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntektsbortfall eiendomsskatt
Kommunene	46,8	3,7	1,5	1,9	1,9	0,5
Fylkeskommunene eks. Oslo	27,4	2,3		1,1	1,2	
Sektoren samlet	43,8	3,5	1,2	1,8	1,8	0,4

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Et fall i aksjeverdiene på 50 prosent innebære et verditap tilsvarende 1,8 prosent av sektorens brutto driftsinntekter, jf. tabell 8.1. En renteøkning på 4 prosentpoeng vil også tilsvare henholdsvis økte utgifter på om lag 1,8 prosent av driftsinntektene. Et fall i boligprisene på 35 prosent anslås kun å medføre en reduksjon i inntektene fra eiendomsskatt tilsvarende 0,4 prosent av driftsinntektene for sektoren samlet, men det vil ta lang tid før dette blir effekten, og det vil ikke være noen virkning de to første årene.

Utslagene er noe større for kommuner enn for fylkeskommuner. Fylkeskommunene hadde relativt sett mindre beløp plassert i aksjer og har ikke anledning til å skrive ut eiendomsskatt.

Mer aksjer og mindre gjeld i de aller minste og de aller største kommunene

I tabell 8.2 er kommunene gruppert etter innbyggertall. De minste kommunene (under 1 000 innbyggere) har som gruppe en bedre økonomisk situasjon gjennom høyere inntektsnivå, lavere gjeld, bedre driftsresultater samt større driftsbuffer og likviditet. Likviditeten som er plassert i aksjer, er større enn innen de øvrige gruppene. Kommunene er følgelig også mindre eksponert for endringer i rentenivå, men mer eksponert for endringer i aksjeverdier.

Tabell 8.2 Anslåtte konsekvenser for kommunegrupper av en økning i rentene på 4 prosentpoeng, et fall i aksjeverdier på 50 prosent og et fall i boligverdiene på 35 prosent fra 2020-nivå. Prosent av brutto driftsinntekter. Vektete gjennomsnitt

Innbyggertall per 1.1.20	Antall kommuner	Berørte størrelser			Anslåtte effekter			Finansiell situasjon	
		Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendomsskatt fra boliger 2020	Økte renteutgifter	Verditap aksjer	Inntektsbortfall eiendomsskatt	Netto dr.res. 2020	Disposisjonsfond ¹
Under 1 000	24	-3,6	6,5	0,3	-0,1	3,3	0,1	6,1	22,2
1 000-2 999	106	32,4	0,9	1,3	1,3	0,4	0,5	4,1	13,9
3 000-4 999	44	37,0	1,7	1,8	1,5	0,8	0,6	2,6	14,2
5 000-9 999	70	57,8	2,3	2,0	2,3	1,2	0,7	1,5	9,6
10 000-19 999	50	58,2	3,8	1,3	2,3	1,9	0,5	2,2	10,5
20 000-49 999	43	55,8	3,6	1,5	2,2	1,8	0,5	1,9	10,1
Over 50 000	19	38,2	4,6	1,4	1,5	2,3	0,5	3,2	12,3
Landet	356	46,8	3,7	1,5	1,9	1,9	0,5	2,7	11,6
Minimum		-96,9	0,0	0,0	-3,9	0,0	0,0	-7,5	-33,7
Maksimum		151,1	57,3	8,0	6,0	28,7	2,8	22,9	121,5

¹ Summen av disposisjonsfond og regnskapsmessig mindreforbruk fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

De øvrige kommunene under 5 000 innbyggere har samlet en gjeld rundt landsgjennomsnittet og lavere aksjebeholdninger og inntekter fra eiendomsskatt enn landsgjennomsnittet.

De større kommunene har en gjeld som er jevnt over høyere, med unntak av de aller største (over 50 000 innbyggere), og de disponerer større aksjeplasseringer enn kommunene med mellom 1 000 og 5 000 innbyggere.

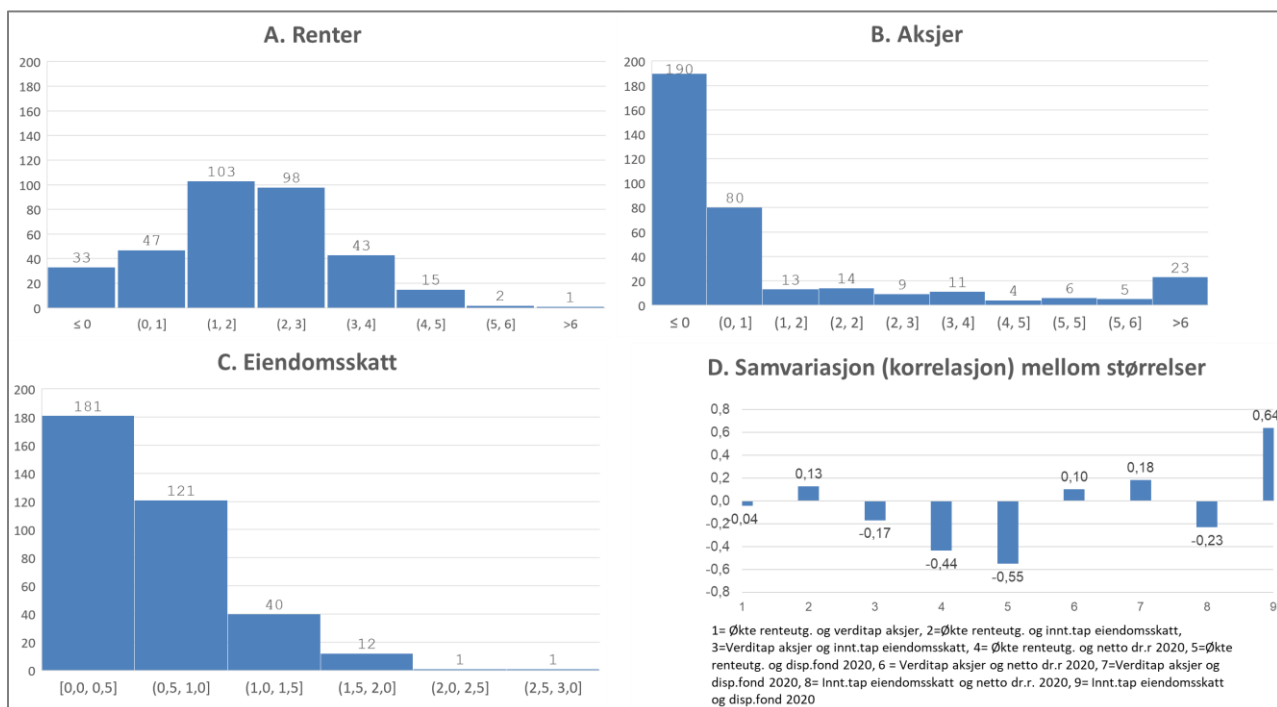
Høyere rente av betydning for mange kommuner

Figur 8.1 viser hvordan stress-scenariet slår ut for enkeltkommuner. Langs den horisontale x-aksen måles utslagene for den enkelte kommune ved de ulike stress-scenariene. Antall kommuner innenfor de ulike intervallene vises langs den vertikale aksene.

Som figur 8.1 viser vil økt rentenivå gi store utslag for mange kommuner, og rundt 60 kommuner kan få økte driftsutgifter på rundt 3 prosent av driftsinntektene eller mer som følge av en slik økning.

For de fleste kommuner vil øvrige hendelser i scenariet ha små konsekvenser for kommunens økonomi. Dette framgår ved at de høyeste søylene i figur for aksjer og

eiendomsskatt ligger til venstre i figurene, hvor kommunene som får de minste utslagene av de angitte scenariene, er gruppert. For eksempel hadde 190 kommuner i 2020 ingen positive verdier for aksjeplasseringer, og de vil da ikke bli berørt av de angitte stress-scenariene. Det kan likevel bli merkbare utslag for enkeltkommuner. For 23 kommuner kan et aksjefall innebære et tap tilsvarende over 6 prosent av brutto driftsinntekter.

Figur 8.1 Anslåtte konsekvenser for kommunegrupper av en økning i rentene på 4 prosentpoeng, et fall i aksjeverdier på 50 prosent og et fall i boligverdiene på 35 prosent fra 2020-nivå. Anslått utgiftsøkning eller inntektsbortfall i prosent brutto driftsinntekter (horisontal akse) og antall kommuner i hvert intervall (vertikal akse). Samvariasjon (D).

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Svakest resultater i de kommunene som rammes hardest av renteøkninger

Figur 8.1D viser samvariasjonen mellom ulike utslag av størrelser i beregningene samt de samme størrelsene og økonomiske resultater. Det er i liten grad samvariasjon mellom kommuner som særlig rammes av renteøkning, kommuner som rammes av nedgang i eiendomsskatt gjennom nedgang i boligprisene og/eller kommuner som rammes av verditap på aksjer, se de tre søylene lengst til høyre.

Vi merker oss imidlertid at det er betydelig negativ korrelasjon mellom økte renteutgifter ved renteoppgang og netto driftsresultat samt økte renteutgifter og disposisjonsfond, noe som indikerer at kommuner som sterkest vil merke en renteøkning også er kommunene som er i svakest økonomisk situasjon til å håndtere renteøkningen. Motsatt kan betydelig korrelasjon mellom tap av eiendomsskatt og disposisjonsfond indikere at kommuner med tap i eiendomsskatt som følge av en boligprisedgang også er best rustet økonomisk til å håndtere det.

Vi får omtrent samme bilde gjennom tabell 8.3. I tabell 8.3 har vi plukket ut de kommunene der hhv. økte renteutgifter, verditap på aksjer og inntektsbortfall eiendomsskatt slår sterkest inn. Tabellen viser at de 22 kommunene som får det største utslaget av en renteøkning i prosent av brutto driftsutgifter, får et litt svakere utslag enn landsgjennomsnittet av en

børsnedgang og omtrent samme utslag som landsgjennomsnittet av et boligprisfall. Både netto driftsresultat og disposisjonsfondet i 2020 er i gjennomsnitt lavere enn landsgjennomsnittet, noe som indikerer at dette er kommuner som er mer sårbare for renteøkninger enn andre kommuner.

De 29 Kommunene som taper mest på et aksjefall er kommuner som i gjennomsnitt er i en bedre økonomisk situasjon til å håndtere dette enn andre kommuner, samtidig som de i mindre grad rammes av renteøkninger og boligprisfall.

De 14 kommunene som taper mest på en boligprisnedgang har en mer gjennomsnittlig økonomisk balanse og taper omtrent som gjennomsnittet på en renteøkning.

Tabell 8.3 Anslåtte konsekvenser for kommunegrupper av en økning i rentene på 4 prosentpoeng, et fall i aksjeverdiene på 50 prosent og et fall i boligverdiene på 35 prosent fra 2020-nivå. Prosent av brutto driftsinntekter. Uveide gjennomsnitt.

	Antall kommuner	Gj. økte renteutgifter	Gj.snitt verditap aksjer	Gj. snitt tap eiendoms-skatt	Gj. snitt netto dr.resultat 2020	Gj.snitt disp.-fond ¹ 2020
Økte renteutgifter, over 4 prosent av driftsinntekter	22	4,5	0,9	0,5	0,7	5,1
Verditap, aksjer, over 5 prosent av driftsinntekter	29	1,7	10,9	0,2	4,1	19,4
Inntektsbortfall eiendomsskatt, over 1,5 prosent av driftsinntekter	14	1,7	0,3	1,8	1,7	10,4
Gjennomsnitt alle kommuner		1,8	1,3	0,5	2,8	12,1

¹ Inkl. regnskapsmessig mindreforbruk og fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Mindre utslag i fylkeskommunene enn i kommunene

For fylkeskommunene er både utslagene og variasjonene mindre enn for kommunene. Den netto renteeksponerte gjelden er lavere og aksjeholdningene er mindre. Trøndelag og Møre og Romsdal vil få de største utslagene av økt rentenivå, mens Innlandet, Nordland og Viken vil berøres langt mindre av dette. Det er særlig Rogaland som vil rammes av et verditap på aksjer, mens for fylkeskommuner som Viken, Vestfold og Telemark og Vestland vil det kun være marginale effekter av lavere verdier på aksjer. De aller fleste fylkeskommunene hadde solide disposisjonsfond i 2020.

Tabell 8.4 Anslåtte konsekvenser for fylkeskommunene en økning i rentene på 4 prosentpoeng og et fall i aksjeverdiene på 50 prosent. Prosent av brutto driftsinntekter.

	Berørte størrelser		Anslåtte effekter		Finansiell situasjon	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Netto dr.res. 2019	Disposisjons-fond ¹
Viken	6,7	0,0	0,3	0,0	5,4	13,5
Innlandet	-1,0	2,1	0,0	1,0	7,8	17,2
Vestfold og Telemark	20,4	0,0	0,8	0,0	3,9	18,1
Agder	14,1	3,6	0,6	1,8	5,9	14,0
Rogaland	47,7	13,5	1,9	6,8	7,4	10,8
Vestland	46,4	0,0	1,9	0,0	7,4	8,4
Møre og Romsdal	56,9	0,6	2,3	0,3	1,3	12,1
Trøndelag	62,1	3,3	2,5	1,6	2,9	13,5
Nordland	4,5	4,5	0,2	2,2	9,6	18,1
Troms og Finnmark	17,7	0,0	0,7	0,0	4,6	8,9
Landet uten Oslo	27,4	2,3	1,1	1,2	5,7	13,0

¹ Inkl. regnskapsmessig mindreforbruk og fratrukket akkumulert merforbruk. Indikatoren gjenspeiler kommunenes oppsparte, frie driftsinntekter.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

9 Effektivitet i kommunale tjenester 2019–2020

Rundt 1/5 av de sysselsatte i Norge jobber i kommunesektoren, og sektoren bringer til veie en betydelig del av offentlige tjenester som er svært viktig for innbyggerne. Det er derfor viktig at kommunene bruker ressursene sine riktig og til det beste for innbyggerne. Behovet for kommunale tjenester som omsorgstjenester vil framover bli stadig større samtidig som det vil være begrenset rom for økning i kommunale budsjetter. Gjennom effektivisering kan den kommunale tjenesteproduksjonen økes utover det som følger av inntektsveksten.

Dette kapitlet presenterer oppdaterte beregninger av effektivitet i kommunale tjenester ved bruk av DEA-analyse (Data Envelopment Analysis), som er den mest anvendte metoden for analyse av effektivitet i offentlig sektor. I tillegg til sektorvise analyser av barnehage, grunnskole og pleie og omsorg, beregnes en indikator for samlet effektivitet i disse tre sektorene. Analysene indikerer at var en oppgang i samlet effektivitet på 1,5 prosent fra 2019 til 2020. Effektivitetsforbedringen har trolig sammenheng med spesielle forhold knyttet til koronapandemien og sier dermed mindre om den underliggende utviklingen.

Det er vanskelig å måle produksjonen av tjenester som ikke omsettes i et marked og hvor kvaliteten ikke er gitt. Generelt kan det i denne type analyser være et motsetningsforhold i tolkningen av resultatene om i hvilken grad de indikerer høy effektivitet eller lav kvalitet. Dette problemet antas å være minst i grunnskolen, hvor det finnes gode mål på læringsutbytte, men større i barnehage og pleie og omsorg hvor det i mindre grad finnes gode mål på kvalitet. I barnehage og grunnskole er det innført bemanningsnormer med sikte på å heve kvalitet og læringsutbytte.

Effektivitetsanalysen gir et utgangspunkt for vurdering av effektivitet i kommunene samlet og i enkeltkommuner. For at den enkelte kommune skal få en riktig forståelse av potensialet for effektivisering i tjenesteproduksjonen, må egne vurderinger og andre tilnærminger komme i tillegg.

9.1 Innledning

Så lenge kvaliteten opprettholdes, er det lett å argumentere for effektivisering av kommunal tjenesteproduksjon. Moderne teknologi og annen kunnskap gjør potensialet for slike effektiviseringsgevinster større over tid. Det foregår derfor et betydelig omstillings- og effektiviseringsarbeid for å frigjøre ressurser for å kunne gi innbyggerne flere og bedre tjenester. Det er imidlertid vanskelig å måle forbedringene. Produksjon er generelt vanskelig å tallfeste i offentlig sektor og effektivitet enda vanskeligere. Det har blant annet sammenheng med at det for de fleste offentlige tjenester ikke er noe marked hvor kjøpere indikerer hvor mye de verdsetter produktene gjennom den prisen de er villige til å betale.

Utvalget initierte vinteren 2010 et prosjekt om effektivitet i kommunale tjenester. Formålet var å få mer kunnskap om effektiviteten og effektivitetsutviklingen for de kommunale tjenestene, samt å utvikle et beregningsopplegg for sektorovergripende effektivitet. Prosjektet ble utført av Senter for økonomisk forskning (SØF) ved NTNU og ble oppsummert i utvalgets rapport fra november 2010. Utvalget har i senere rapporter publisert oppdaterte og utvidede analyser. I dette kapitlet presenteres analyser basert på data for 2019 og 2020.

For kommunene blir resultatene først interessante når det blir presentert tall for hver enkelt kommune. Kommunene kan se hvordan de ligger an i forhold til sammenlignbare kommuner, og kommunene kan bruke resultatene som et utgangspunkt i sitt eget effektiviseringsarbeid og vurdering av egne tjenester. Tall for enkeltkommuner vises i vedlegg 16 og legges ut på Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettsider på www.regjeringen.no/kommunedata. Det vises til en kommende SØF-rapport for mer detaljer.

9.2 DEA-metoden

DEA-analyse (Data Envelopment Analysis) er den mest utbredte analyseteknikken i studier av offentlig sektors effektivitet. Beste observerte praksis identifiseres og de andre enhetene måles mot denne. Metoden beregner relativ effektivitet mellom enheter hvor produksjonsprosessen inkluderer flere innsatsfaktorer og flere produkter, og hvor det er vanskelig å fordele innsatsfaktorbruken mellom de ulike produktene.

Måler beste observerte praksis

Enhetenes effektivitet vurderes mot hverandre ved at enhetene med høyest målt effektivitet (beste observerte praksis) utgjør et referansesett som de andre enhetene måles mot. Effektivitetsscorene ligger mellom 0 og 1, og en verdi på 1 betyr at enheten representerer beste observerte praksis. Metoden gir ikke informasjon om hvor produktive de mest effektive enhetene er i en større kontekst, men indikerer noe om effektiviseringspotensialet til de øvrige enhetene.

Tar hensyn til stordriftsfordeler og smådriftsulemper

I analyser av kommunesektoren er det av stor betydning om det tas hensyn til stordriftsfordeler og smådriftsulemper. I DEA-analysen er dette et spørsmål om det skal antas kontant eller variabelt skalautbytte. Kommunene er av svært ulik størrelse, og små kommuner kan oppleve skalaulemper i tjenesteproduksjonen. I inntektssystemet for kommunene legges det for eksempel til grunn at små kommuner har skalaulemper innen administrasjon, grunnskole, primærhelsetjeneste og pleie og omsorg. Det antas derfor variabelt skalautbytte i samtlige sektorer i dette kapitlet.

Begrensninger og svakheter

Som alle andre metoder har DEA-metoden begrensninger og svakheter. For det første vil datakvaliteten begrense kvaliteten på analysene. Metoden er spesielt følsom for målefeil knyttet til ekstreme observasjoner. Betrakt for eksempel en kommune som kommer ut som effektiv (observert beste praksis), men hvor innsatsfaktorbruken er undervurdert på grunn av målefeil. Det største problemet er ikke at effektiviteten i denne kommunen overvurderes, men at beregnet effektivitet i andre kommuner undervurderes fordi referansefronten feilaktig flyttes utover.

For det andre er det i flere sektorer krevende å finne gode indikatorer som er anvendelige og reflekterer effektene av tjenestene på brukerne og/eller kvaliteten i tjenestene. Innen grunnskole er det gode produktmål som tar utgangspunkt i reelle resultater av undervisningen slik som skolebidrag og læringsmiljø. Dermed sier analysen noe om effekten tjenestetilbudet har på brukerne. I barnehage og pleie og omsorg finnes det foreløpig ikke tilsvarende data.

Analyse basert på data for 2019 og 2020

Analyseopplegget innebærer at det først utføres sektorvise DEA-analyser basert på data for 2019 og 2020 innenfor de tre sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg. Det beregnes en felles referansefront for de to årene, det vil si at fronten inneholder observasjoner fra begge år. Hver enkelt kommune vil da få beregnet en effektivitetsscore for hvert av de to årene. Videre kan det med utgangspunkt i de sektorvise effektivitetsscorene beregnes en indikator for samlet effektivitet for den enkelte kommune. Indikatoren for samlet effektivitet vil være et veid gjennomsnitt av de sektorvise effektivitetsscorene med sektorenes budsjettandeler som vektorer. Siden effektivitetsscorene er beregnet i forhold til samme referansefront, vil endringen i effektivitetsscore gi uttrykk for kommunens endring i beregnet effektivitet fra ett år til det neste.

Kommunereformen fra 1. januar 2020 er håndtert ved å slå sammen kommuner som omfattes av sammenslåinger allerede i 2019.

Tabell 9.1 Innsatsfaktorer og produkter i de sektorvise DEA-analysene

Sektor	Innsatsfaktorer	Produkter
Barnehage	Korrigerte brutto driftsutgifter (faste priser) fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger	Oppholdstimer 0-2 år i kommunale barnehager Oppholdstimer 3-5 år i kommunale barnehager
Grunnskole	Korrigerte brutto driftsutgifter fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger (Utgiftene er i faste priser og korrigert for bosettingsmønster ved bruk av delkostnadsnøkkelen i inntektssystemet)	Skolebidrag småskoletrinnet Skolebidrag mellomtrinnet Grunnskolepoeng (korrigert for sosioøkonomiske variabler) Læringsmiljø (Alle produkter er multiplisert med elevtall i kommunale grunnskoler)
Pleie og omsorg	Brutto driftsutgifter fratrukket arbeidsgiveravgift og avskrivninger (Utgiftene er i faste priser og korrigert for bosettingsmønster ved bruk av delkostnadsnøkkelen i inntektssystemet)	Liggedøgn i institusjoner Institusjonsbeboere med omfattende bistandsbehov Enerom i institusjon Timer til hjemmesykepleie Timer til praktisk bistand

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 9.1 gir en oversikt over innsatsfaktorer og produkter for sektorene som inngår i analysen. Produktmålene i barnehage og grunnskole omfatter kun barn i kommunale barnehager og elever i kommunale grunnskoler. Av den grunn benyttes et utgiftsbegrep (korrigerte brutto driftsutgifter) som bare omfatter kommunale virksomheter. Produksjonsindikatorerne i pleie og omsorg omfatter all virksomhet finansiert av kommunen, og det er derfor ikke gjort tilsvarende korrigering der.

Koronapandemien førte i 2020 til tidvis nedstenging av barnehager og grunnskoler. Både i barnehage og grunnskole har det trolig medført lavere utgifter, blant annet på grunn av mindre bruk av vikarer og redusert reisevirksomhet. I barnehage måles produksjonen ved avtalte oppholdstimer som stort sett er upåvirket av pandemien. Lavere utgifter på grunn av pandemien vil da bidra til å overvurdere effektivitetsutviklingen fra 2019 til 2020.

I grunnskolen benyttes skolebidrag, publisert av Utdanningsdirektoratet, som indikator for læringsutbytte på småskole- og mellomtrinnet. Skolebidrag på småskoletrinnet er basert på nasjonale prøver i 5. trinn, mens skolebidrag på mellomtrinnet er basert på nasjonale prøver i 8. trinn. Elevenes resultater er blant annet korrigert for foreldrenes utdanning, innvandrerbakgrunn og husholdningsinntekt. For resultatene fra nasjonale prøver i 8. trinn er det i tillegg kontrollert for resultatene på nasjonale prøver i 5. trinn. Skolebidragsindikatorerne for 2019 og 2020 er basert på nasjonale prøver avholdt høsten før, og er ikke påvirket av pandemien.

Koronapandemien medførte at eksamener i grunnskolen ble avlyst våren 2020. Utdanningsdirektoratet har derfor ikke publisert skolebidragsindikatorer for ungdomstrinnet som er basert på eksamenskarakter. I stedet har SØF valgt å benytte grunnskolepoeng korrigert for sosioøkonomiske variabler. Som omtalt i kapittel 4, var det en markert økning i grunnskolepoeng fra 2019 til 2020. Økningen skyldes bedre standpunkt karakterer og avlyste eksamener. Avlyste eksamener trekker i retning av økte grunnskolepoeng fordi standpunkt karakterer har en tendens til å være bedre enn eksamenskarakterer.

I grunnskolen inngår også læringsmiljø som produktindikator. Indikatoren er basert på elevundersøkelsen og fanger opp trivsel, mobbing, elevdemokrati og medvirkning.

Lavere utgifter og avlyste eksamener trekker i retning av at analysene overvurderer effektivitetsutviklingen i grunnskolen fra 2019 til 2020.

I pleie og omsorg kan smitteverntiltak ha gjort det vanskeligere å bruke vikarer og kan også ha bidratt til lavere reisevirksomhet. Dette trekker i retning av lavere utgifter i 2020 og at effektivitetsutviklingen fra 2019 til 2020 overvurderes.

9.3 Resultater

Resultatene fra DEA-analysene av de tre sektorene barnehage, grunnskole og pleie og omsorg og samlet effektivitet er vist i tabell 9.2. Det veide gjennomsnittet for samlet effektivitet er 0,79 i 2019 og 0,81 i 2020. Det kan tolkes som at ressursbruken kan reduseres med rundt 20 prosent uten at målt produksjon reduseres.

Tabellen viser at samlet effektivitet økte fra 2019 til 2020, og alle de tre delsektorene bidrar med positiv utvikling, med størst økning innen grunnskole. Det gis en nærmere beskrivelse av utviklingen over tid i kapittel 9.4.

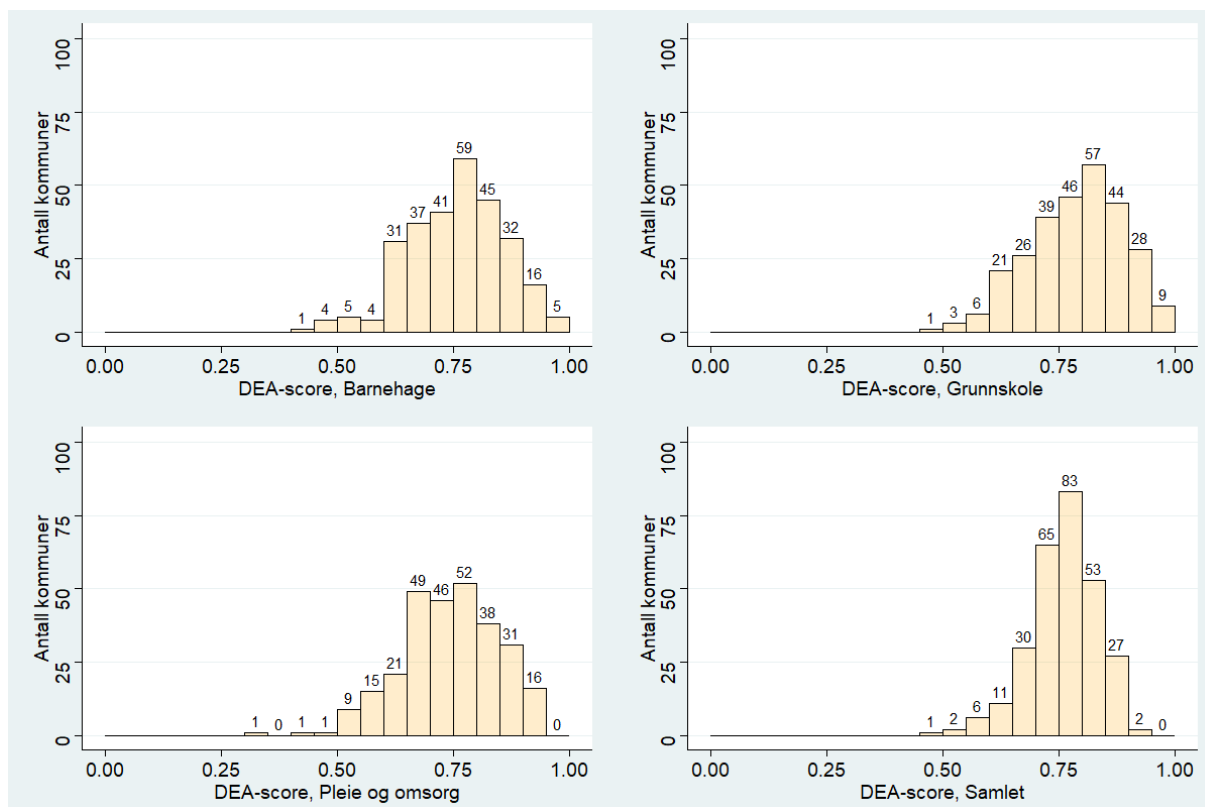
Tabell 9.2 Deskriptiv statistikk for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analyser

Sektor	År	Antall komm.	Uveid snitt	Veid Snitt	Min	1. kvartil	3. kvartil	Max
Barnehage	2019	280	0,742	0,786	0,441	0,680	0,806	0,953
	2020	280	0,756	0,803	0,432	0,690	0,832	0,980
Grunnskole	2019	280	0,756	0,811	0,504	0,697	0,828	0,966
	2020	280	0,787	0,835	0,495	0,717	0,864	0,972
Pleie og omsorg	2019	280	0,734	0,776	0,444	0,666	0,815	0,960
	2020	280	0,742	0,785	0,317	0,674	0,819	0,949
Samlet	2019	280	0,742	0,789	0,527	0,706	0,794	0,911
	2020	280	0,759	0,805	0,483	0,717	0,809	0,931

Merknad: Samlet effektivitet er et veid gjennomsnitt av effektivitetsscorene for barnehage, grunnskole og pleie og omsorg med gjennomsnittlige budsjettandeler som vektor. Beregningene omfatter de 280 kommunene som har rapportert tilstrekkelig med data til å få beregnet effektivitet i de tre sektorene for begge år.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Figur 9.1 viser fordelingene av effektivitetsscorene for enkeltsektorene og samlet effektivitet. Det framgår at variasjonen er minst i barnehage og grunnskole og størst i pleie og omsorg. Videre er variasjonen mellom kommunene betydelig mindre for samlet effektivitet enn for de sektorvise effektivitetsscorene. Lavere variasjon i samlet effektivitet er et uttrykk for at det er få kommuner som er "dårlige i alt" og få kommuner som er "gode i alt".

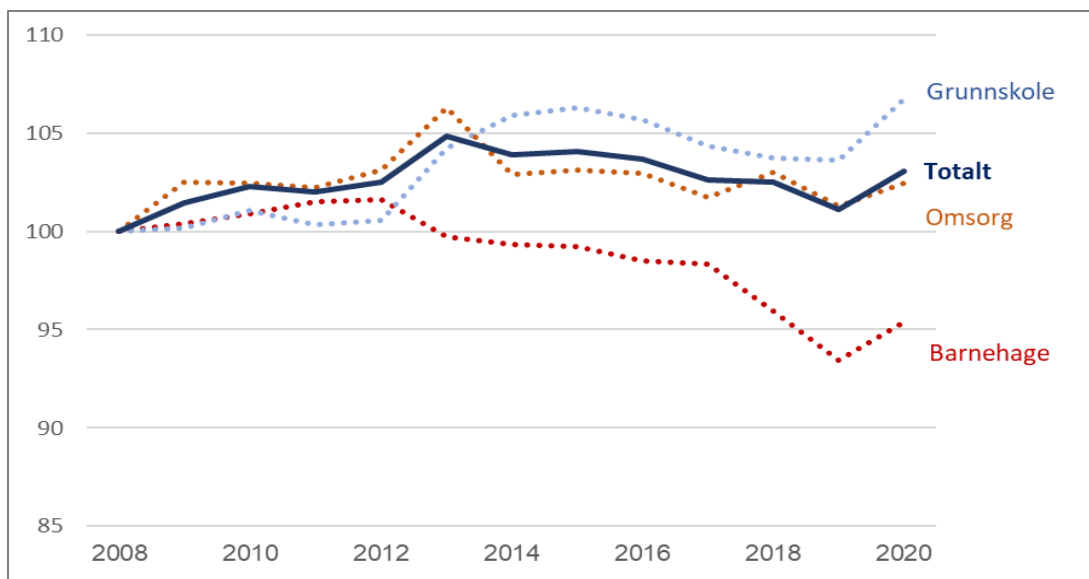
Figur 9.1 Frekvensfordeling for samlet effektivitet og de underliggende DEA-analysene, 2020

Kilde: Senter for økonomisk forskning

9.4 Endring i effektivitet over tid

Figur 9.2 viser utviklingen i beregnet effektivitet i perioden 2008-2020. I årene 2008-2013 var det en økning i samlet effektivitet, noe som kan ha sammenheng med at veksten i frie inntekter per innbygger var relativt lav i denne perioden, [jf. figur 3.2](#). Fra 2015 til 2019 gikk beregnet effektivitet ned i alle sektorer. For barnehage og grunnskole skyldes dette trolig innføring av bemanningsnormer for å øke kvaliteten i barnehage og elevenes læringsutbytte i grunnskolen.

Fra 2019 til 2020 var det en økning i samlet effektivitet på 1,5 prosent. Oppgangen var størst innenfor grunnskole, men også barnehage og pleie og omsorg har målt effektivitetsoppgang. Effektivitetsforbedringen har sammenheng med spesielle forhold knyttet til koronapandemien. Smitteverntiltak trakk utgiftene ned i de analyserte sektorene i 2020, samtidig som produksjonsindikatorene ikke fanger opp stengte barnehager og avlyste eksamener i grunnskolen (se kapittel 9.2). Den målte effektivitetsforbedringen sier derfor mindre om den underliggende utviklingen.

Figur 9.2 Beregnet effektivitet 2008–2020, 2008=100

Kilde: Senter for økonomisk forskning

9.5 Andre tilnærminger

SØFs effektivitetsanalyse er et utgangspunkt for en diskusjon om effektivitet i kommunene. For den enkelte kommune er det imidlertid nødvendig å supplere med andre tilnærminger og egne vurderinger for å få en god forståelse av effektiviteten i produksjonen av egne tjenester. Det er blant annet pekt på at kvaliteten i enkelte av tjenestene i begrenset grad inngår i analysene. Dette bør tas med i betraktning når resultatene for den enkelte kommune skal vurderes.

Data for produkter og innsatsfaktorer i SØFs DEA-analyser er hentet fra KOSTRA, GSI, elevundersøkelsen og skolebidragsindikatorer som alle er offentlig tilgjengelig. Effektivitetsscorene som kommer ut av DEA-analysen er basert på en sammenvekting av produkter og innsatsfaktorer. Vektene varierer mellom kommuner, noe som kan gjøre metoden vanskelig å forstå. Styrken til DEA-analysen er at den er basert på en metode som er spesielt utviklet for å analysere effektivitetsforskjeller mellom kommuner og effektivitetsutvikling over tid.

En enklere tilnærming er systematisk sammenlikning mellom kommuner, såkalt benchmarking. Benchmarking tar utgangspunkt i nøkkeltall for den enkelte kommune og sammenlikner med tilsvarende nøkkeltall i andre kommuner, enten fra KOSTRA eller andre datakilder. Eksempler på nøkkeltall fra kan være utgift per innbygger i administrasjon, utgift per elev i grunnskolen, utgift per time i hjemmebasert omsorg, utgift per institusjonsplass, utgift per undersøkelse/tiltak i barnevernet eller utgift per kilometer kommunal veg. Ved å benchmarke mot sammenliknbare kommuner i forhold til innbyggertall, bosettingsmønster eller KOSTRA-grupper kan det under en del forutsetninger gjøres en beregning av effektiviseringspotensialet i den aktuelle kommunen. Sammenliknet med DEA-analyse har benchmarking to ulemper. For det første kan den ikke håndtere tilfeller hvor det produseres flere produkter og hvor det er umulig å fordele utgiftene mellom produkter. For det andre kontrolleres det ikke eksplisitt for skalaulemper. Ved å sammenlikne med andre kommuner

med omtrent samme innbyggertall, er det imidlertid til en viss grad mulig å kontrollere for skalaulemper.

Ved bruk av sammenliknbare data (benchmarking) og åpenhet om resultatene kan det skapes en bevissthet om hvem som oppnår best resultater og hvor mye ressurser som anvendes. Produktivitetskommissjonen (NOU 2015: 1 og NOU 2016: 3) pekte på at økt offentlighet og oppmerksomhet om resultatindikatorer og ressursbruk kan fungere som insentiv til forbedringsarbeid. Statistisk sentralbyrå publiserer informasjon om økonomien og tjenestene både på kommune-, fylkes- og nasjonalt nivå (KOSTRA). I tillegg til KOSTRA bidrar flere nettsider til å beskrive tjenestene i kommunene. For eksempel har KS og Kommuneforlagets bedrekommune.no vist resultater fra brukerundersøkelser som er gjort i enkelte kommuner. Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) sin innbyggerundersøkelse fra 2019 gir økt innsikt i brukernes og innbyggernes oppfatninger av offentlige tjenester. KS lanserte i 2018 Innovasjonsbarometeret for kommunal sektor, som er en undersøkelse som gir status om innovasjon innen sektorene helse og omsorg, oppvekst og utdanning.

Kommunal- og moderniseringsdepartementets nettportal kommunedata.no har også nyttig informasjon om landets kommuner samlet på ett sted, med blant annet historiske befolkningstall og befolkningsframskrivninger, anslag på framtidig tjeneste- og arbeidskraftbehov og analyser av produktivitet og effektivitet i den enkelte kommune. På kommunedata.no ligger også produksjonsindeksen for de enkelte kommunene. Indeksen er beregnet av SØF på oppdrag fra TBU, og er ment å si noe om omfang og kvalitet på tjenestetilbudet som blir gitt til innbyggerne innenfor nasjonale velferdstjenester. Indeksen kan være et nyttig supplement til mer detaljerte studier av tjenesteproduksjonen i enkeltsektorer. Det må understrekes at produksjonsindeksene i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er uten at de relateres til bruk av ressurser. KS har utviklet en produksjonsindeks for de største kommunene i landet, og ved å relatere utviklingen i produksjon til utvikling i ressursbruk benyttes den til å analysere effektivitetsutviklingen. Produksjonsindekser tar heller ikke hensyn til mulige skalaulemper. Men på samme måte som benchmarking, er det til en viss grad mulig å kontrollere for skalaulemper ved å sammenlikne effektivitetsnivået med andre kommuner med omtrent samme innbyggertall.

10 Befolkningsutvikling og kommunesektorens utgifter

Behovet for mange av tjenestene kommunesektoren har ansvaret for, som barnehager, skoler og helse- og omsorg, henger tett sammen med befolkningens størrelse og sammensetning. Kommunesektorens merutgifter som følge av den demografiske utviklingen forteller hva det vil koste å opprettholde tjenestetilbudet og påvirker sektorens handlingsrom innenfor de økonomiske rammene staten setter.

TBU anslo i juni 2021 kommunesektorens merutgifter som følge av den demografiske utviklingen fra 2021 til 2022 til om lag 1,2 mrd. 2021-kroner. Merutgiftene til demografi i kommunene i 2022 knytter seg særlig til omsorgstjenestene i kommunene. Også i fylkeskommunene anslås utgiftene å øke, og det knytter seg særlig til flere 16–18-åringer og dermed økt behov i videregående skole. I dette kapitlet viser vi hvordan merutgiftene fordeler seg på tjenestesektorer og geografisk på fylkene. Det gis også en oversikt over utviklingen i merutgiftene fra 2006 til 2021, både utvalgets anslag og resultat av etterberegningene.

Utvalget gir i denne rapporten et første, foreløpig anslag for merutgiftene som følger av demografiendringer i 2023. Anslaget er på 1,7 mrd. kroner samlet for kommunesektoren. Av disse er 1,3 mrd. kroner anslått å belaste de frie inntektene.

Utvalget har også gjort framskrivninger av årlige endringer i kommunesektorens utgiftsbehov som følge av endringer i befolkningen lenger frem i tid for å gi en grov indikasjon på hva demografiendringer innebærer. Merkostnadene til eldre vil i tråd med den demografiske utviklingen øke i betydning framover.

10.1 TBUs anslag for merutgifter til demografi 2006–2021

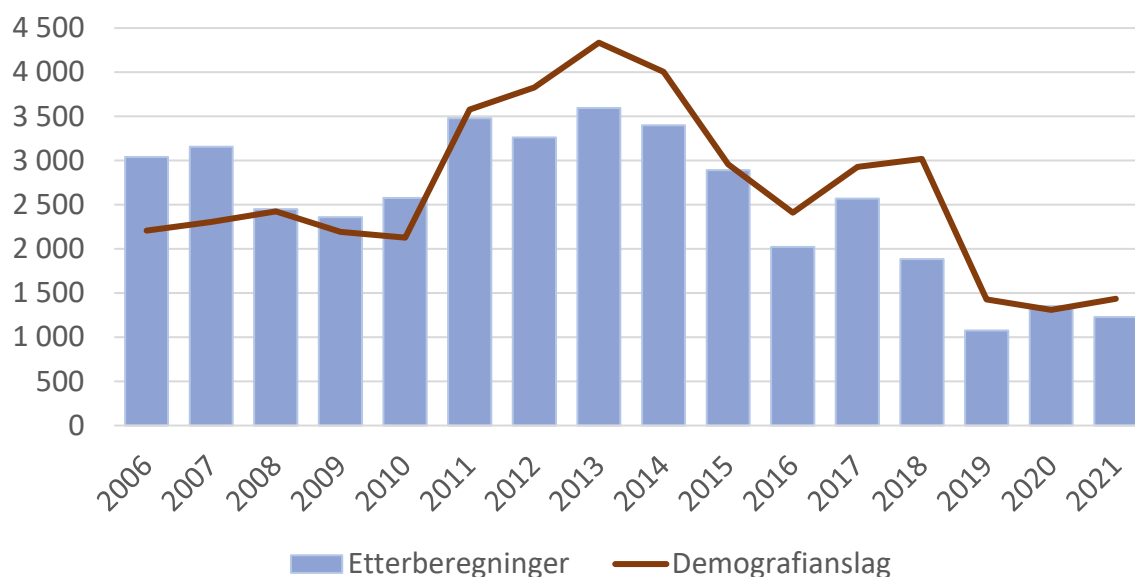
De anslåtte merutgiftene knyttet til demografiske endringer er et uttrykk for hva det vil koste kommunesektoren å opprettholde tjenestetilbudet til den enkelte innbygger. Det legges til grunn konstante reelle gjennomsnittskostnader per innbygger i de ulike aldersgruppene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. Det tas ikke hensyn til regionale forskjeller i kostnadsstruktur, standarder og dekningsgrader. Videre legges det til grunn konstante dekningsgrader for de ulike tjenestene, slik at eventuelle trendmessige endringer i underliggende behov framover ikke hensyntas. Aldersgruppene er grove, slik at kostnadene knyttet til en 50-åring er de samme som til en 66-åring, mens kostnadene til en 90-åring er nær det dobbelte av en 89-åring. Det er ingen oppdeling knyttet til kjønn eller etter innvandrers-/landbakgrunn.³⁸

Beregningene tar normalt utgangspunkt i beregnet utgiftsnivå fordelt på ulike aldersgrupper fra året før året ("budsjettåret") en beregner merkostnadene for. De anslåtte utgiftene per person i hver aldersgruppe multipliseres så med tall for endringen i antall personer i de ulike aldersgrupper for å komme fram til en beregnet mer- eller mindreutgift. De demografiske endringene som legges til grunn for anslagene for det enkelte budsjettår, er endringene fra 1. januar året før til 1. januar i budsjettåret.

I figur 10.1 er utvalgets anslag utarbeidet året før budsjettåret vist med den røde linjen, og dette anslaget er lagt til grunn i forslagene til statsbudsjett for hvordan befolkningsutviklingen isolert sett påvirker kommunesektorens utgifter. Anslagene utarbeides normalt på våren før budsjettforslaget presenteres, altså året før budsjettåret. Anslagene baseres på Statistisk sentralbyrås siste framskrivninger av befolkningsutviklingen, men tok for 2020 hensyn til ny

³⁸ Det er den samme metodikken det tas utgangspunkt i når utvalget i kapittel 3 anslår den historiske utviklingen i kommunesektorens inntekter justert for endring i antall innbyggere og alderssammensetning.

informasjon om den demografiske utviklingen jf. utvalgets vårrapport fra 2019 som beskriver beregningene i mer detalj.³⁹

Figur 10.1 Beregnede merkostnader for kommunesektoren som følge av befolkningsendringene fra 1.1 året før budsjettåret til 1.1. i budsjettåret. Demografianslaget er basert på SSBs befolkningsframskrivninger og etterberegninger er basert på de faktiske endringene i befolkningen i samme tidsperiode. Mill. 2021-kroner.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Ett år senere, dvs. på våren i budsjettåret, er det klart hvordan befolkningsutviklingen gjennom året før budsjettåret faktisk ble. Det benyttes imidlertid ikke ny informasjon om kostnadene, slik at forskjellene mellom demografianslag og etterberegninger skyldes at befolkningsutviklingen ble forskjellig fra det som er lagt til grunn.

På bakgrunn av dette gjør utvalget nye beregninger. De blå søylene i figur 10.1 viser resultatet av disse beregningene.

Utvalget undervurderte demografikostnadene i budsjettene for 2006–2010 – overvurderte dem i 2012–2019

Som det framgår av figuren, innebar utvalgets endelige tall for kommunesektorens merkostnader som følge av befolkningsutviklingen betydelig oppjusteringer for både 2006 og 2007. Det må særlig ses i sammenheng med at nettoinnvandringen ble klart høyere enn forventet i disse årene, jf. også vedlegg 18. Utslaget ble dempet av at befolkningsveksten i hovedsak kom i aldersgruppen 19–66 år, hvor beregnet utgift per innbygger for kommunesektoren er lav.

For de fleste av årene 2012–2021 ble merkostnadene for kommunesektoren lavere enn ventet. Det skyldtes først og fremst færre fødsler enn forventet i framskrivingene, men også en nedgang i nettoinnvandringen. Færre fødsler slår hurtig inn i kommuneøkonomien i form av lavere utgifter til blant annet barnehager. Avvikene var særlig store i 2018. For 2020 traff TBUs anslag godt.

³⁹ Ettersom Statistisk sentralbyrå publiserte nye befolkningsframskrivninger i juni 2020, ble utvalgets siste anslag for 2021 fra våren 2020 basert på disse, og noen justering var derfor ikke aktuell.

Også for 2021 traff anslagene ganske godt. Etterberegningene viser en merutgift som følge av demografiendringer på 1,2 mrd. 2021-kroner. TBUs anslag i juni 2020 var på 1,4 mrd. 2021-kroner.

Samlet for årene 2006–2010 undervurderte utvalget merkostnadene til demografi med 2,3 2021-kroner. Samlet for årene 2011–2021 overvurderte utvalget merkostnadene til demografi med 4,5 mrd. 2021-kroner.

10.2 TBUs anslag for merutgifter til demografi i 2022

I utvalgets vårrapport i 2021 ble det gitt anslag for kommunesektorens merutgifter knyttet til endringer i befolkningen fra 1.1. 2021 til 1.1.2022, merkostnadene i 2022. Anslagene var basert på Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger fra juni 2020 justert med ny informasjon om befolkningen pr. 1. januar 2021. I dette avsnittet utdypes beregningene med anslag på tjeneste- og fylkesnivå.

Merutgiftene anslått til 1,2 mrd. kroner i 2022

I utvalgets rapport fra juni 2021 ble kommunesektorens merutgifter i 2022 som følge av den demografiske utviklingen anslått til om lag 1,2 mrd. 2021-kroner. Anslaget var basert på Statistisk sentralbyrås middelalternativ for fruktbarhet, levealder og innvandring (MMM) fra juni 2020. Disse anslagene er ikke endret i denne rapporten. Detaljer fra disse beregningene er gjengitt i tabell 10.1. Merutgiftene kan hovedsakelig henføres til de eldre aldersgruppene.

Tabell 10.1 Kommunesektorens brutto driftsutgifter som følge av demografiske endringer fra 2021 til 2022. Basert på hovedalternativ (alt. MMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2020.¹

	TBUs anslag for 2022				
	Kostnads- nøkkel	Samlede utg. (mrd. 2021-kr) ¹	Utgift per innb. (2021-kroner)	Anslått endring i folketall 2021-2022	Mer- /mindreutgift (mill. 2021-kr)
0-1 år	0,023	9,7	89 097	-1 792	-160
2-5 år	0,136	56,5	240 175	-4 907	-1 179
6-15 år	0,269	111,8	174 350	-1 272	-222
16-18 år	0,117	48,5	256 404	1 738	446
19-20 år	0,011	4,5	34 241	-3 597	-123
21-22 år	0,010	4,2	31 600	1 114	35
23-29 år	0,029	12,1	23 875	-5 320	-127
30-34 år	0,026	10,9	28 546	3 875	111
35-49 år	0,074	30,8	28 546	-2 138	-61
50-66 år	0,073	30,5	26 726	13 949	373
67-79 år	0,092	38,5	62 707	17 918	1 124
80-89 år	0,095	39,4	206 875	3 929	813
90 år og over	0,045	18,9	409 108	533	218
Samlet	1,000	416,0	77 162	24 030	1 248

¹ Beregning av mer-/mindreutgifter for 2022 tar utgangspunkt i anslått utgiftsnivå for kommunesektoren i 2021. Fordelingen av kommunesektorens utgifter på de ulike aldersgruppene er videre basert på kriterier i kostnadsnøkklene i inntektssystemet for 2021 som knytter seg til bestemte aldersgrupper. Se notat til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren for nærmere redegjørelse for beregningsmetode.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

I tillegg til beregninger på SSBs middelalternativ foretok utvalget alternative utgiftsberegninger med utgangspunkt i hhv. lav og høy nettoinnvandring. Med alternativene

for lav og høy nettoinnvandring ble tallene hhv. 0,5 mrd. og 1,5 mrd. kroner, noe som understreker at det er betydelig usikkerhet knyttet til anslagene.

Deler av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetalinger, andre av øremerking o.l., og disse utgiftene belaster ikke de frie inntektene. Merutgiftene som belastes de frie inntektene, forutsatt MMM-alternativet, ble av utvalget anslått til 0,9 mrd. kroner for 2022.

Merutgiftene øker både i kommunene og i fylkeskommunene

Tabell 10.2 viser beregningene i tabell 10.1 fordelt på kommunene og fylkeskommunene. For kommunene er det økningen i antall personer i aldersgruppene over 50 år som særlig bidrar til merutgifter i 2022. En nedgang i antall barn i barnehagealder trekker i motsatt retning. For fylkeskommunene knytter merutgiftene seg særlig til en økning i antall 16–18-åring, mens enkelte andre aldersgrupper også er med på å trekke utgiftene svakt opp.

Tabell 10.2 TBUs anslag for merutgifter som følge av befolkningsendringer i ulike aldersgrupper, splittet på kommuner og fylkeskommuner. Endring fra 2021 til 2022. Basert på hovedalternativ (alt. MMM) i SSBs befolkningsframskrivinger fra juni 2020.

	Anslått endring i folketall 2021-2022	Kommuner	Fylkeskommuner
		Mer-/mindreutgift (mill. 2021-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2021-kr)
0-1 år	-1 792	-155	-5
2-5 år	-4 907	-1 166	-13
6-15 år	-1 272	-218	-3
16-18 år	1 738	42	404
19-20 år	-3 597	-93	-31
21-22 år	1 114	29	7
23-29 år	-5 320	-96	-31
30-34 år	3 875	88	23
35-49 år	-2 138	-48	-13
50-66 år	13 949	291	82
67-79 år	17 918	1 113	10
80-89 år	3 929	811	2
90 år og over	533	218	0
Sum	24 030	815	433

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

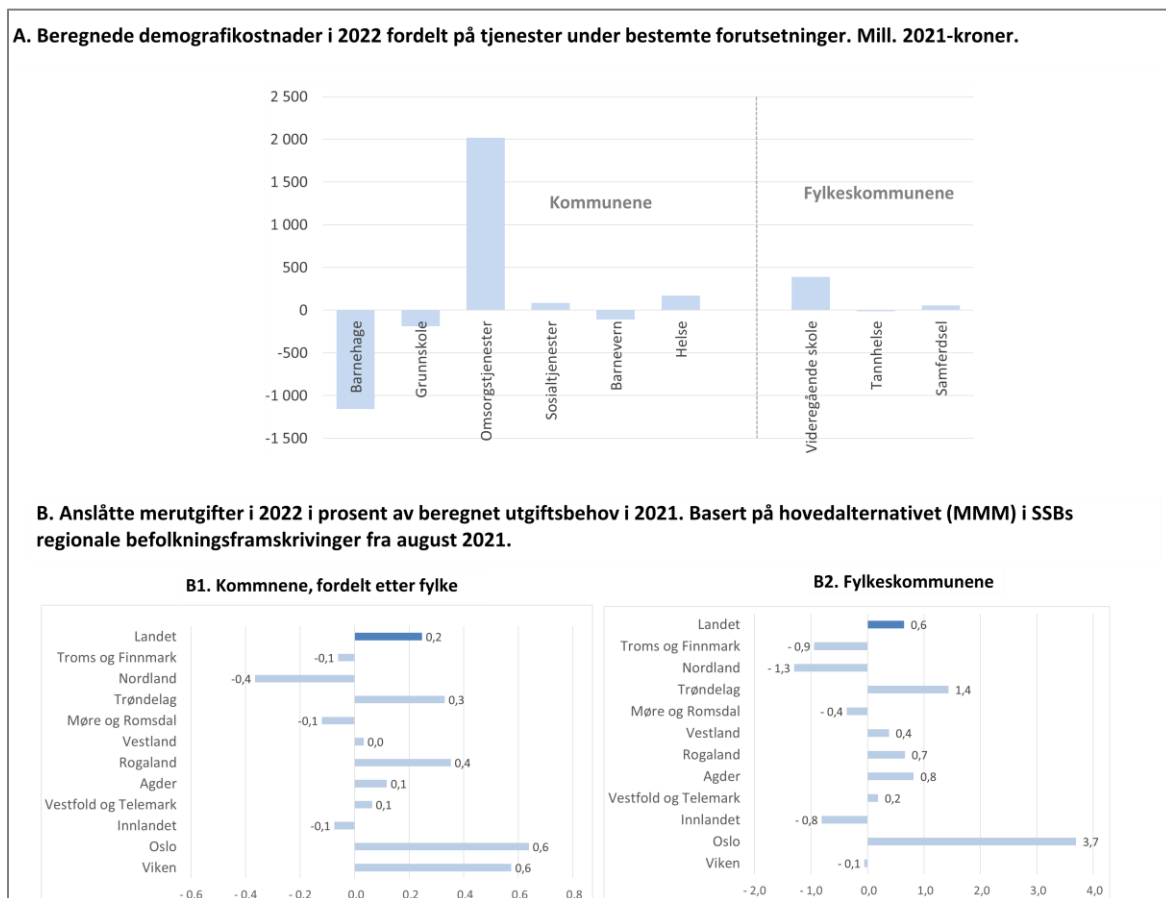
Omsorgstjenester trekker opp utgiftsbehovet i 2022

I dette avsnittet brytes utvalgets demografianslag ned på ulike tjenesteområder vist i figur 10.2. Det forutsettes fortsatt uendret dekningsgrad, produktivitet og standard innen den enkelte tjenestekategori.

Figur 10.2A viser at merutgiftene i kommunene i 2022 særlig knytter seg til omsorgstjenestene. Merutgiftene innenfor omsorgstjenestene skyldes i første rekke økningen i antall eldre mellom 67 og 89 år. Nedgang i aldersgruppen 2–5 år bidrar til reduserte utgifter innen barnehage.

For kommunene samlet utgjør merutgiftene til demografi i vel 0,2 prosent av driftsutgiftene i 2022.

For fylkeskommunene samlet utgjør merutgiftene til demografi 0,6 prosent av driftsutgiftene i 2022. Merutgiftene i fylkeskommunene knytter seg til en økning innen videregående skole som følge av flere 16–18-åringer, mens det anslås at en liten merutgift innen samferdsel.

Figur 10.2 Kommunesektorens anslåtte merutgifter til demografi i 2022

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

For kommunesektoren totalt sett utgjør merutgiftene til demografi 0,3 prosent av driftsutgiftene, noe som er litt lavere enn den anslåtte befolkningsveksten. Dette indikerer at i 2022 blir innbyggerne i gjennomsnitt litt mindre kostnadskrevende for kommunesektoren, dvs. at mye av veksten i antall innbyggere fortsatt kommer i aldersgrupper der behovet for tjenester fra kommunesektoren er relativt lite.

Oslo og kommunene i Viken får sterkest vekst i utgiftsbehovet i 2022

Det er klare forskjeller mellom fylkene med hensyn til endringer i utgiftsbehovet i kommunene som følge av befolkningsendringene fra 2021 til 2022, se figur 10.2B1 og vedlegg 18. Utviklingen både i antall innbyggere og fordelingen på aldersgrupper er forskjellig. Oslo og kommunene i Viken anslås å få sterkest vekst i utgiftsbehovet i 2022. I tillegg er veksten forholdsvis sterk i kommunene i Rogaland og Trøndelag. Økningen er sterkest innen omsorgstjenestene, mens det er nedgang i behovet for barnehagetjenester, se mer i vedlegg 18.

For kommunene i Nordland, Møre og Romsdal, Innlandet og Troms og Finnmark anslås det en nedgang i utgiftsbehovet i 2022 som følge av demografiendringer. For kommunene i disse fylkene vil en økning i de eldste aldersgruppene trekke i retning av økt behov for

omsorgstjenester, mens en reduksjon i de yngste aldersgruppene trekker i retning av lavere behov innenfor barnehage og grunnskole.

Variasjonene mellom fylkeskommunene mht. merutgifter som følge av demografiendringer i 2022 er store, jf. figur 10.2B2. For landet under ett er det en klar økning i utgiftsbehov i 2022. Det er særlig Oslo kommune (fylkeskommunedel) som ventes å få en sterk vekst i utgiftsbehovet i 2022, noe som skyldes vekst i antall 16-18 åringer som gir økte utgifter til videregående opplæring. Også Trøndelag, Agder og Rogaland har en relativ sterk vekst i utgiftsbehovet. For flere fylkeskommuner trekker nedgangen blant personer i alderen 16–18 år utgiftsbehovet ned. Nordland har den største nedgangen i utgiftsbehovet.

10.3 Et første, foreløpig anslag for merutgifter til demografi i 2023

Utvalget vil til 1. konsultasjonsmøte mellom staten og kommunesektoren tidlig i 2022 utarbeide et anslag for merutgiftene som den demografiske utviklingen vil gi kommunesektoren i 2023. Flere faktorer som inngår i utvalgets beregningsopplegg foreligger imidlertid allerede. Dette omfatter blant annet regnskapstall for kommunenes og fylkeskommunenes driftsutgifter i 2019, anslått vekst i frie inntekter fra 2019 til 2022 i henhold til forslag i Statsbudsjettet, kostnadsnøklerne for 2022 og forventet befolkningsøkning fra 1.1.2022 til 1.1.2023. I beregningene til 1. konsultasjonsmøte vil utvalget også kunne ta hensyn til endelige befolkningstall per 1.1.2022. Disse befolkningstallene vil være klare i februar 2022.

Bruker denne gangen regnskapstall for 2019

Normalt ville en for beregning av demografiutgiftene i 2023 tatt utgangspunkt i regnskapstallene fra 2020 når man skal anslå gjennomsnittlig utgift per innbygger i aldersgruppene innenfor de ulike sektorene for deretter å aggregere dette til å gjelde for kommunesektoren samlet. Under koronapandemien har det blitt gitt ekstraordinære overføringer til kommunesektoren, og aktiviteten mellom de ulike sektorene er endret. Dette gjør at regnskapstallene for 2020 i mindre grad gir et bilde av en normalsituasjon for kommunesektoren. I beregningene av demografiutgifter for 2023 legger derfor utvalget til grunn regnskapstallene fra 2019, ikke fra 2020 slik utvalget ville gjort i et normalår.

De samlede merutgiftene i 2023 anslås til 1,7 mrd. kroner

For å kunne gi et første, foreløpig anslag på merutgiftene i 2023, har utvalget benyttet forskjellen mellom anslåtte befolkningstall per 1.1.2022 og 1.1.2023, slik de framgår av hovedalternativet i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2020 og justert for faktisk befolkning 1.1 2021.⁴⁰

Når dette legges til grunn, kan merutgiftene i 2023 anslås til om lag 1,7 mrd. 2022-kroner. Merutgiftene i kommunene kan anslås til om lag 1,1 mrd. kroner, mens merutgiftene i fylkeskommunene anslås til lag 0,7 mrd. kroner.

Merutgiftene i kommunene kan hovedsakelig henføres til de eldre aldersgruppene mellom 67 og 89 år. For fylkeskommunene er det særlig økningen i antall 16–18-åringer som slår ut.

---

⁴⁰ Som anslag på befolkningsendringene fra 1. januar 2022 til 1. januar 2023 tar utvalget nå utgangspunkt i faktisk befolkning per 1. januar 2021. Videre justeres befolkningsframskrivingene per 1.1. 2022 for endringen fra 1.1.2020 til 1.1.2021 på en måte som skal ta hensyn til at realiserte avvik for antall i en alder ett år, vil forplante seg som avvik for antall som er ett år eldre ett år seinere. For 2023 gjør en det på tilsvarende måte, men anslagene som fremkommer for 2022 betraktes nå som "faktiske" tall for 2022.

Av merutgiftene på 1,7 mrd. kroner vil rundt 1,3 mrd. kroner belaste kommunesektorens frie inntekter. Av dette kan merutgiftene som kan henføres til kommunene, anslås til om lag 0,7 mrd. kroner, mens merutgiftene i fylkeskommunene anslås til lag 0,6 mrd. kroner.

Tabell 10. 3 Kommunesektorens driftsutgifter fordelt på aldersgrupper. Endring fra 2022 til 2023. Basert på hovedalternativ (alt. MMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2020 justert for faktisk befolkning 1. januar 2021.

	Uavhengig av finansiering		Belaster de frie inntektene
	Anslått endring i folketall 2022-2023	Mer-/mindreutgift (mill. 2022-kr)	Mer-/mindreutgift (mill. 2022-kr)
0-1 år	-720	-68	-59
2-5 år	-6 289	-1 591	-1 404
6-15 år	-3 137	-576	-494
16-18 år	2 489	667	573
19-20 år	143	5	4
21-22 år	-2 196	-73	-59
23-29 år	-1 493	-37	-30
30-34 år	2 943	88	71
35-49 år	-1 540	-46	-37
50-66 år	12 520	352	284
67-79 år	14 571	962	781
80-89 år	7 740	1 686	1 376
90 år og over	828	357	291
Sum	25 859	1 727	1 298

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

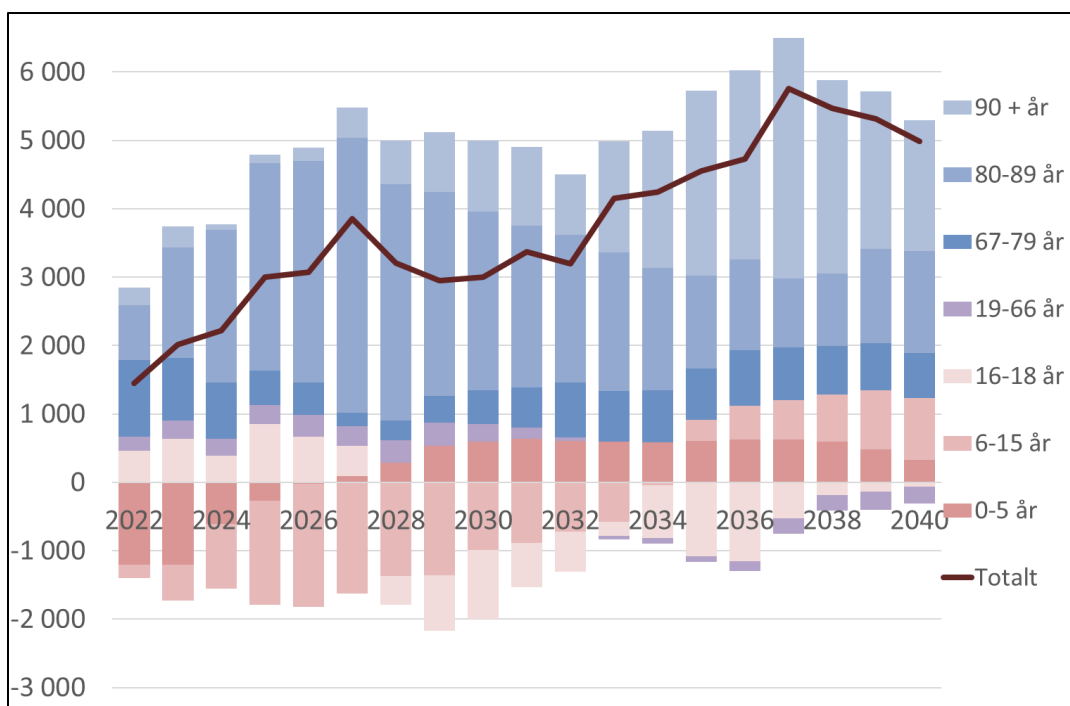
10.4 Utgifter som følge av befolkningsendringer på lengre sikt

I tillegg til å anslå kommunesektorens merutgifter som følge av befolkningsutviklingen for 2022, illustrerer utvalget slike demografiske merkostnader fram til 2040. Metodikken er den samme uavhengig av tidshorisont. For å rendyrke de demografiske merkostnadene, må andre forhold som påvirker kostnader per bruker og brukernes andel av befolkningen holdes uendret. Dette innebærer at anslåtte nivåer for standard, produktivitet og dekningsgrad for 2021 holdes fast. Sannsynligvis vil det skje endringer i disse størrelsene framover, for eksempel som følge av endret helsetilstand for en gitt alder, teknologisk framgang, økt lærertetthet, bedre helse- og omsorgstilbud m.m.

Beregningene av de isolerte effektene av demografiske endringer mot 2040 må derfor ikke oppfattes som en prognose for den mest sannsynlige utviklingen, men er ment å gi en pekepinn på grove utviklingstrekk framover.

Figur 10.3 viser økningen i kommunesektorens driftsutgifter sammenliknet med året før, som følge av demografiske endringer. I likhet med i regjeringens Perspektivmelding fra 2021 og i flere analyser fra SSB er det dominerende trekket en kraftig vekst i befolkningen som er 80 år eller eldre fra 2023. Merkostnadene til eldre vil derfor utgjøre en stadig større andel av de totale merkostnadene knyttet til befolkningsveksten. Da metodikken og forutsetningene i TBUs framskriving avviker noe fra framskrivingene i Perspektivmeldingen og analyser fra SSB, og informasjonsgrunnlaget stadig endres, vil utviklingen i figur 10.3 likevel avvike noe fra disse framskrivingene.

Figur 10.3 Økningen i kommunesektorens brutto driftsutgifter fra året før som følge av den demografiske utviklingen, fordelt på aldersgrupper. 1 Mill. 2021-kroner.

¹ Basert på hovedalternativ (alt. MMM) i SSBs befolkningsframskrivninger fra juni 2020.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Målt i milliarder 2021-kroner vil de årlige merutgiftene samlet sett øke fra om lag 1,2 mrd. 2021-kroner i 2022⁴¹ til nær 4 mrd. kroner allerede fra 2027. Deretter varierer merutgiftene, men ligger over og rundt 5 mrd. kroner når man nærmer seg 2040. Andelen av merutgiftene som må dekkes av de frie inntektene varierer i perioden 2022 til 2040 mellom 77 og 83 prosent, stigende gjennom perioden.

Del av merutgiftene vil dekkes av økte brukerbetaling og øremerkede statlige overføringer. Målt i 2021-kroner forventes de årlige merutgiftene som belaster de frie inntektene å øke fra om lag 0,9 mrd. kroner i 2022 til 2,4–4,7 mrd. kroner i årene fra 2025 til 2040.

Utvalgets framskrivninger forutsetter konstante gjennomsnittskostnader per tjenestebruker i de ulike aldersgruppene, det vil si uendret standard og uendret produktivitet i tjenesteproduksjonen. I tillegg forutsettes det uendret forhold mellom brukere av kommunalt finansierte tjenester og personer i hver aldersgruppe. Dette kan tolkes som at den helsetilstanden for en gitt alder er konstant, samtidig som den ulønnede familieomsorgen øker i takt med den kommunale omsorgen. SINTEF er i gang med et forskningsprosjekt på oppdrag fra Finansdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet som skal utrede og kvantifisere sammenhengen mellom økt levealder og framtidig behov for helse- og omsorgstjenester. Den sterke realveksten i helse- og omsorgsutgifter per innbygger gjennom flere tiår tilsier at også andre forhold enn eldres fremtidige behov/helsetilstand har stor betydning for både brukerandeler og kostnader per

⁴¹ 1,4 mrd. i figur 10.3 da det her brukes samme metodikk for alle årene i figuren. Anslag for 2022 er 1,2 mrd. kroner basert på kjent informasjon om befolkningsutviklingen etter publiseringen av Statistisk sentralbyrås befolkningsframskrivninger juni 2020.

bruker. Spesielt gjelder dette den markerte økningen i andelen yngre brukere av hjemmetjenesten.

Vedlegg

Vedlegg 1   Inntekter og utgifter 2017–2022.

Nasjonalregnskapets gruppering

Tabell 1 Inntekter og utgifter i kommuneforvaltningen i alt. Mill. kroner og endring i prosent

	Millioner kroner						Endring i pst.	
	2017	2018	2019	2020*	2021*	2022**	20/21**	21/22**
A. INNTEKTER I ALT	555 657	577 103	604 213	619 019	656 050	651 584	6,0	-0,7
Løpende inntekter	551 197	573 335	599 724	614 631	651 719	647 298	6,0	-0,7
Gebyrer	76 704	79 558	84 247	81 266	88 170	93 769	8,5	6,3
<i>Bompenger</i>	3 378	3 462	3 659	3 392	3 504	3 592	3,3	2,5
Trygde- og pensjonspremier	3 675	3 813	3 817	2 649	2 749	2 857	3,8	3,9
Renter og utbytte mv.	14 554	16 955	21 186	14 957	14 312	15 403	-4,3	7,6
<i>Eiendomsskatt</i>	13 611	14 205	14 748	14 818	14 900	15 165	0,6	1,8
<i>Skatt på inntekt og formue</i>	188 932	195 987	205 264	203 214	227 200	229 567	11,8	1,0
Overføringer fra staten	245 739	253 998	260 770	288 101	294 138	280 074	2,1	-4,8
<i>Bompenger</i>	1 097	1 429	2 459	2 078	2 172	2 253	4,5	3,7
Andre innenl. overføringer	5 074	5 988	6 680	6 398	6 974	7 187	9,0	3,0
Bøter, inndragninger mv.	110	101	110	52	100	100	92,3	-
Frie banktjenester	2 798	2 730	2 902	3 176	3 176	3 176	-	-
Kapitalinntekter	4 460	3 768	4 489	4 388	4 331	4 286	-1,3	-1,0
Salg av fast realkapital	3 448	2 697	3 489	3 388	3 331	3 286	-1,7	-1,4
Salg av fast eiendom	1 012	1 071	1 000	1 000	1 000	1 000	-	-
B. UTGIFTER I ALT	568 421	597 839	637 347	644 210	677 520	691 973	5,2	2,1
Løpende utgifter	492 608	515 267	543 748	551 329	586 462	602 104	6,4	2,7
Lønnskostnader	282 682	296 681	312 377	316 044	331 391	343 706	4,9	3,7
Produktinnsats	122 374	127 712	135 027	138 449	155 954	155 919	12,6	-0,0
Produktkjøp husholdningene	25 582	27 112	28 321	29 546	30 981	31 258	4,9	0,9
Renter	12 083	12 189	14 027	12 459	10 726	12 270	-13,9	14,4
Produksjonssubsidier mv.	8 126	8 997	9 982	11 494	12 052	12 160	4,9	0,9
Stønader til husholdningene	19 934	19 717	19 144	17 379	18 223	18 386	4,9	0,9
<i>Sosialhjelpsstønader</i>	6 594	7 003	7 018	6 745	7 073	7 136	4,9	0,9
<i>Andre stønader</i>	13 340	12 714	12 126	10 634	11 150	11 250	4,9	0,9
Overføringer ideelle org.	18 666	19 872	21 650	22 463	23 554	23 765	4,9	0,9
Overføringer til staten	2 915	2 747	2 976	3 256	3 335	4 395	2,4	31,8
Andre innenlandske overføringer	246	240	244	239	246	246	2,9	-
Kapitalutgifter	75 813	82 572	93 599	92 881	91 058	89 868	-2,0	-1,3
Anskaffelse fast realkapital	73 239	80 559	90 190	89 558	88 058	86 868	-1,7	-1,4
Kjøp av fast eiendom	974	458	1 000	1 000	1 000	1 000	-	-
Kapitaloverf. næringsv.	1 600	1 555	2 409	2 323	2 000	2 000	-13,9	-
C. NETTOFINANSINVESTERING	-12 764	-20 736	-33 134	-25 191	-21 470	-40 388	-14,8	88,1

* Foreløpige tall

** Anslag

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Finansdepartementet

Vedlegg 2   Inntekter og utgifter 2005–2020. Kommuneregnskapets gruppering

Tabell 1 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunesektoren. Konserntall.^{1,2} Mill. kroner.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Endring 19-20 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	250 446	275 033	289 335	312 984	343 696	366 055	388 900	415 421	438 604	449 780	470 955	501 375	527 247	544 821	564 715	588 301	4,2
2. Brutto driftsutgifter i alt	246 189	263 206	283 924	311 708	338 144	358 105	380 421	404 429	428 354	447 049	459 640	483 230	510 665	533 971	561 315	577 845	2,9
3. Brutto driftsresultater (1-2)	4 250	11 827	5 410	1 275	5 552	7 952	8 477	10 991	10 270	2 731	11 315	18 144	16 582	10 851	3 399	10 456	..
4. Netto avdrag	7 002	7 699	8 268	8 792	9 679	10 770	11 824	12 865	13 552	14 265	15 429	17 955	19 488	19 813	20 668	22 164	7,2
5. Netto finans	-1 794	-1 747	369	3 113	-1 861	-340	1 868	1 104	1 031	1 547	2 556	2 387	1 778	2 802	198	1 347	580,2
6. Utlån	..	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	172	207	200	151	-24,7
7. Avskrivninger	10 932	11 667	12 234	13 131	14 231	15 616	16 895	17 623	18 840	20 253	22 038	23 396	25 241	27 099	28 872	31 685	9,7
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	9 981	17 405	8 851	2 337	11 773	12 961	11 510	14 483	14 337	6 971	15 206	21 028	20 383	15 127	11 205	18 479	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	30 113	34 038	40 190	44 903	50 446	54 622	55 308	56 145	62 321	68 340	74 295	77 488	79 741	87 240	98 898	96 343	-2,6
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	7 974	9 984	11 744	7 412	9 159	10 837	14 721	14 146	14 067	22 782	27 315	24 972	27 318	30 670	36 191	32 620	-9,9
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-4 844	-561	-10 808	-26 202	-19 649	-19 878	-17 087	-14 494	-20 181	-24 128	-16 184	-13 361	-12 381	-21 422	-30 633	-22 800	..
12. Bruk av lån (netto)	20 300	19 998	22 316	26 653	33 137	35 815	31 563	27 675	36 334	38 180	43 851	43 976	41 409	44 741	51 263	46 750	-8,8
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-8 142	-12 126	-2 751	8 474	-3 535	-4 796	-2 373	17	-2 352	209	-13 010	-12 948	-9 616	-2 981	543	-15 017	..

¹ Konsern inkluderer kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

² Beløpene er summen av kommunene og fylkeskommunene i henholdsvis tabell 2 og 3 i dette vedlegget. Det er ikke korrigert for overføringer mellom kommuner og fylkeskommuner.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Hovedtall for drift, investering og finansiering for kommunene. Konserntall. ¹ Mill. kroner.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Endring 19-20 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	214 229	235 004	247 778	268 470	294 291	307 730	327 728	351 488	370 323	380 971	398 291	425 473	448 610	464 134	481 142	496 217	3,1
2. Brutto driftsutgifter i alt	210 420	224 533	243 006	267 074	289 891	303 712	321 473	343 157	363 157	379 198	389 121	410 001	434 304	454 819	478 059	488 912	2,3
3. Brutto driftsresultater (1-2)	3 803	10 471	4 772	1 395	4 400	4 019	6 254	8 331	7 185	1 773	9 170	15 472	14 306	9 315	3 083	7 305	..
4. Netto avdrag	6 293	6 941	7 431	7 839	8 579	9 463	10 301	10 939	11 653	12 223	13 187	15 417	16 795	17 028	17 815	19 235	8,0
5. Netto finans	-1 398	-1 600	812	3 884	-1 440	131	2 334	1 117	1 020	1 476	2 381	2 085	1 309	2 420	-149	762	-612,5
6. Utlån	..	137	151	160	186	176	166	156	182	196	162	171	172	206	195	150	-23,2
7. Avskrivninger	9 582	10 249	10 810	11 570	12 484	13 619	14 587	15 065	15 957	16 961	18 409	19 403	20 952	22 405	23 813	26 056	9,4
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	8 497	15 242	7 182	1 078	9 553	7 867	8 035	11 179	10 280	4 834	11 849	17 202	16 982	12 067	9 034	13 214	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	26 802	29 880	35 164	39 407	43 748	43 350	42 843	43 267	47 692	53 730	60 304	63 268	65 280	70 992	80 270	79 478	-1,0
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	7 166	9 279	11 030	6 989	8 211	7 477	10 808	9 820	9 540	16 164	21 697	18 882	21 843	23 207	25 587	24 710	-3,4
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-4 615	118	-8 558	-23 342	-17 219	-18 367	-13 534	-11 173	-16 036	-20 314	-13 408	-11 594	-9 489	-18 484	-27 638	-22 041	..
12. Bruk av lån (netto)	18 506	17 141	19 138	23 142	28 191	31 104	26 103	21 579	30 714	31 865	38 323	37 288	34 910	37 376	45 004	40 913	-9,1
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-7 366	-10 557	-2 220	8 180	-2 118	-2 906	-1 991	866	-2 775	718	-11 993	-10 565	-8 703	-1 341	948	-10 849	..

¹ Konsern inkluderer kommunale foretak (KF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Hovedtall for drift, investering og finansiering for fylkeskommunene. Konserntall.¹ Mill. kroner.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Endring 19-20 i pst.
1. Brutto driftsinntekter i alt	36 217	40 029	41 557	44 514	49 405	58 325	61 172	63 933	68 281	68 809	72 664	75 902	78 637	80 687	83 573	92 084	10,2
2. Brutto driftsutgifter i alt	35 769	38 673	40 918	44 634	48 253	54 393	58 948	61 272	65 197	67 851	70 519	73 229	76 361	79 152	83 256	88 933	6,8
3. Brutto driftsresultater (1-2)	447	1 356	638	-120	1 152	3 933	2 223	2 660	3 085	958	2 145	2 673	2 276	1 535	317	3 151	..
4. Netto avdrag	709	758	837	953	1 100	1 307	1 523	1 926	1 899	2 042	2 242	2 537	2 693	2 786	2 853	2 928	2,6
5. Netto finans	-396	-147	-443	-771	-421	-471	-466	-13	11	71	176	302	470	383	347	586	68,9
6. Utlån	..	..	..	..	..	..	..	..	..	-	0	-	1	1	5	1	-82,3
7. Avskrivninger	1 350	1 418	1 424	1 561	1 747	1 997	2 308	2 558	2 883	3 292	3 629	3 993	4 289	4 694	5 059	5 629	11,3
8. Netto driftsresultat (3-4-5-6+7)	1 484	2 163	1 669	1 259	2 220	5 094	3 475	3 304	4 057	2 137	3 357	3 826	3 401	3 061	2 170	5 265	..
9. Brutto investeringsutgifter i alt	3 311	4 158	5 026	5 496	6 698	11 272	12 465	12 878	14 629	14 610	13 991	14 221	14 462	16 248	18 627	16 865	-9,5
10. Tilskudd, refusjoner, salgsinntekter mv.	808	705	714	423	948	3 360	3 913	4 326	4 527	6 618	5 617	6 090	5 475	7 462	10 604	7 910	-25,4
11. Overskudd før lån og avsetninger (3-5+7-9+10)	-229	-679	-2 250	-2 860	-2 430	-1 511	-3 553	-3 321	-4 145	-3 814	-2 775	-1 768	-2 891	-2 938	-2 995	-759	..
12. Bruk av lån (netto)	1 794	2 857	3 178	3 511	4 946	4 711	5 460	6 096	5 620	6 315	5 528	6 687	6 498	7 365	6 258	5 837	-6,7
13. Bruk av fond/avsetning til fond (9-10-8-12)	-776	-1 569	-531	294	-1 417	-1 890	-382	-849	423	-509	-1 017	-2 382	-913	-1 640	-405	-4 168	..

¹ Konsern inkluderer fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale samarbeider (§27) og interkommunale selskaper (IKS).

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 3 Kommuneforvaltningens samlede inntekter 2004–2022

Tabell 1 Kommuneforvaltningens inntekter i henhold til nasjonalregnskapets definisjoner. Alle tall er i millioner kroner i løpende priser, bortsett fra linje 9 og 10 som viser kommuneopplegget i faste 2022-priser.

	Regnskap																	Anslag	
	2004 ⁶⁾	2005	2006	2007 ⁷⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. Skatteinntekter	100 687	107 015	119 675	121 934	129 275	136 061	145 331	143 069	153 087	162 253	166 257	177 063	193 484	202 543	210 192	220 012	218 032	242 100	244 732
1.1 Skatt på inntekt og formue	97 157	102 691	114 788	116 363	123 081	129 561	138 222	135 503	145 065	153 374	156 631	165 885	181 199	188 932	195 987	205 264	203 214	227 200	229 567
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatte	3 530	4 324	4 887	5 571	6 194	6 500	7 109	7 566	8 022	8 879	9 626	11 178	12 285	13 611	14 205	14 748	14 818	14 900	15 165
2. Trygde- og pensjonspremier	1 465	1 526	1 634	1 774	1 950	2 094	2 211	2 356	2 498	2 636	2 740	2 883	3 021	3 675	3 813	3 817	2 649	2 749	2 857
3. Overføringer fra staten ¹⁾	84 998	90 992	99 307	108 142	119 019	139 530	149 191	169 121	181 818	192 967	203 522	210 587	220 290	234 834	242 260	247 040	273 957	279 867	265 458
3.1 Rammetilskudd	47 052	48 573	53 931	57 804	62 226	72 768	82 765	127 164	138 411	143 492	151 181	154 211	156 727	161 052	164 884	171 667	193 394	192 904	189 480
3.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	20 497	22 917	27 668	31 863	35 309	37 110	39 776	15 415	16 335	17 785	20 464	22 595	24 049	29 196	31 389	31 561	37 424	44 491	33 996
3.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	9 393	8 789	7 928	7 626	9 062	16 110	11 962	11 980	12 179	14 505	13 372	14 021	18 166	21 770	21 637	16 559	16 129	14 592	13 082
3.4 Momskompensasjon	8 056	10 714	9 780	10 849	12 421	13 542	14 688	14 562	14 893	17 185	18 505	19 760	21 348	22 816	24 349	27 253	27 009	27 880	28 900
4. Gebyrer (eks. bompenger)	34 298	35 839	36 604	41 718	46 178	49 134	52 654	56 020	59 182	61 814	64 493	68 342	70 128	73 326	76 096	80 588	77 874	84 624	90 091
5. Renteinntekter mv.	15 533	15 111	15 278	18 596	16 652	15 390	14 103	18 810	16 610	16 628	18 866	18 618	17 333	17 352	19 685	24 088	18 133	17 488	18 578
6. Andre innenlandske løpende overføringer	3 813	4 318	5 023	5 819	7 320	8 236	8 035	7 861	8 300	9 765	11 844	13 556	16 366	14 882	16 297	17 951	18 464	19 074	19 551
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	240 794	254 801	277 521	297 983	320 394	350 446	371 525	397 237	421 494	446 063	467 722	491 049	520 622	546 612	568 344	593 496	609 109	645 901	641 267
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-3.3-5)	214 403	229 375	252 681	269 987	292 730	316 852	343 249	364 091	390 208	412 294	432 744	455 527	482 102	503 816	523 208	549 032	572 198	611 072	606 750
9. Kommuneopplegget, faste 2022-priser ⁴⁾	382 767	399 507	424 807	434 772	443 041	461 549	483 560	493 669	511 683	520 352	529 739	544 559	561 724	573 265	577 431	587 142	605 858	626 349	606 750
10. Kroner per innbygger, faste 2022-priser ⁵⁾	83 095	86 097	90 749	91 779	92 315	95 004	98 278	99 014	101 298	101 849	102 547	104 442	106 826	108 253	108 372	109 387	112 375	115 608	111 424

1) Se også vedlegg 5

2) Inkluderer overføringer fra andre statsregnskap og 70-poster på statsbudsjettet.

3) Tilskuddene under pkt. 3.3 (tilskudd til arbeidsmarkedstiltak, flyktninger, flom/hjemfall, kirkelov, sletting av sykehusgjeld m.v.) fastlegges ut fra andre vurderinger enn hensynet til kommunesektorens økonomi. De holdes derfor utenfor når veksten i kommunesektorens inntekter beregnes.

4) Prisveksten for kommunesektorens kjøp av varer og tjenester, se vedlegg 6.

5) Innbyggertallet som er lagt til grunn for 2020 og 2021, er hentet fra middelalternativet (MMM) i SSBs befolkningsframskrivninger.

6) Reduksjonen i rammetilskuddet må bl.a. ses i sammenheng med at ansvaret for barnevern, familievern og rusomsorg ble overtatt av staten i 2004. Videre ble generell momskompensasjonsordning finansiert ved trekk i rammetilskuddet.

7) SSB publiserte i november og desember 2014 publiserte en tallrevisjon av offentlige finanser og nasjonalregnskapet, i tråd med internasjonale retningslinjer. Denne revisjonen innebar blant annet en viss omfangsutvidelse i definisjonen av kommuneforvaltningen i forhold til tidligere. Blant annet anses kinodrift og mange kulturinstitusjoner nå som en del av kommuneforvaltningen, noe som har økt nivået på både «andre inntekter» og «gebyrer». Alle sektorendringene er tilbakeført til 2007. Dette gjør at det er et brudd i tallene mellom 2006 og 2007.

Tabell 2 Utviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2004–2022

	Regnskap																	Anslag	
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
I. Frie innt. (tab.5.1 linje 1+3.1). Mill. kr	147 739	155 588	173 606	179 738	191 501	208 829	228 096	270 233	291 498	305 745	317 438	331 274	350 211	363 595	375 076	391 679	411 426	435 003	434 213
II. Skatteinntekter i pst. av frie inntekter	68,2	68,8	68,9	67,8	67,5	65,2	63,7	52,9	52,5	53,1	52,4	53,4	55,2	55,7	56,0	56,2	53,0	55,7	56,4
III. Rammetilskudd i pst. av frie inntekter	31,8	31,2	31,1	32,2	32,5	34,8	36,3	47,1	47,5	46,9	47,6	46,6	44,8	44,3	44,0	43,8	47,0	44,3	43,6
IV. Frie inntekter i pst. av samlede inntekter	68,9	67,8	68,7	66,6	65,4	65,9	66,5	74,2	74,7	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,7	71,3	71,9	71,2	71,6
V. Frie inntekter og mva-kompensasjon i pst. av samlede inntekter	72,7	72,5	72,6	70,6	69,7	70,2	70,7	78,2	78,5	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,3	76,6	75,7	76,3

Tabell 3 Endringer i kommunesektorens inntekter i prosent fra året før. 2004–2022 ¹⁾

	Regnskap																	Anslag	
	2004 ⁶⁾	2005	2006	2007 ⁷⁾	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1. Skatteinntekter	4,4	6,3	11,8	1,9	6,0	5,2	6,8	-1,6	7,0	6,0	2,5	6,5	9,3	4,7	3,8	4,7	-0,9	10,0	1,1
1.1 Skatt på inntekt og formue	4,2	5,7	11,8	1,4	5,8	5,3	6,7	-2,0	7,1	5,7	2,1	5,9	9,2	4,3	3,7	4,7	-1,0	10,7	1,0
1.2 Eiendomsskatt og andre prod.skatter	9,8	22,5	13,0	14,0	11,2	4,9	9,4	6,4	6,0	10,7	8,4	16,1	9,9	10,8	4,4	3,8	0,5	1,0	1,8
2. Trygde- og pensjonspremier	4,8	7,1	9,1	8,9	10,1	17,2	6,9	13,4	7,5	6,1	5,5	3,5	4,6	6,6	3,2	2,0	10,9	13,3	-5,1
3. Overføringer fra staten ¹⁾	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,6	2,8	2,4	4,1	12,7	12,4	-1,8
3.1 Rammetilskudd	-11,9	3,2	11,0	7,2	7,7	16,9	13,7	53,6	8,8	3,7	5,4	2,0	1,6	2,8	2,4	4,1	12,7	12,4	-1,8
3.2 Ørem. tilsk. innenf. k.opplegget ²⁾	23,6	11,8	20,7	15,2	10,8	5,1	7,2	-61,2	6,0	8,9	15,1	10,4	6,4	21,4	7,5	0,5	18,6	41,0	-23,6
3.3 Øremerkede tilsk. utenf. k.oppl. ³⁾	-2,1	-6,4	-9,8	-3,8	18,8	77,8	-25,7	0,1	1,7	19,1	-7,8	4,9	29,6	19,8	-0,6	-23,5	-2,6	-11,9	-10,4
3.4 Momskompensasjon	435,0	33,0	-8,7	10,9	14,5	9,0	8,5	-0,9	2,3	15,4	7,7	6,8	8,0	6,9	6,7	11,9	-0,9	2,3	3,7
4. Gebyrer (eks. bompenger)	5,8	4,5	2,1	14,0	10,7	6,4	7,2	6,4	5,6	4,4	4,3	6,0	2,6	4,6	3,8	5,9	-3,4	5,0	6,5
5. Renteinntekter mv.	-4,4	-2,7	1,1	21,7	-10,5	-7,6	-8,4	33,4	-11,7	0,1	13,5	-1,3	-6,9	0,1	13,4	22,4	-24,7	-27,4	6,2
6. Andre innenlandske løpende overføringer mv.	5,5	13,2	16,3	15,9	25,8	12,5	-2,4	-2,2	5,6	17,7	21,3	14,5	20,7	-9,1	9,5	10,1	2,9	6,3	2,5
7. Sum inntekter (1+2+3+4+5+6)	4,1	5,8	8,9	7,4	7,5	9,4	6,0	6,9	6,1	5,8	4,9	5,0	6,0	5,0	4,0	4,4	2,6	8,8	-0,7
8. Sum inntekter kommuneopplegget (7-3.3-5)	5,1	7,0	10,2	6,8	8,4	8,2	8,3	6,1	7,2	5,7	5,0	5,3	5,8	4,5	3,8	4,9	4,2	11,3	-0,7
9. Kommuneopplegget, faste 2021-priser ⁴⁾	1,8	4,4	6,3	2,3	1,9	4,2	4,8	2,1	3,6	1,7	1,8	2,8	3,2	2,1	0,7	1,7	3,2	6,7	-3,1
10. Kroner per innbygger, faste 2021-priser ⁵⁾	1,1	3,6	5,4	1,1	0,6	2,9	3,4	0,7	2,3	0,5	0,7	1,8	2,3	1,3	0,1	0,9	2,7	5,7	-3,6

1) Se noter på tilsvarende tabelloppsett i tabell

Vedlegg 4   Inntekter korrigert for befolkningsvekst og –sammensetning

Dette vedlegget omfatter tabeller til figurer og omtale i kapittel 3. Anslag for 2021 i alle tabeller.

Tabell 1 Samlede inntekter for kommunesektoren 2002–2021. Mrd. 2022-kroner.¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Sum inntekter kommuneopplegget	368,8	376,1	382,8	399,5	424,8	434,8	443,0	461,5	483,6	493,7	511,7	520,4	529,7	544,6	561,7	573,3	577,4	587,1	605,9	626,3

¹ Trekket som ble foretatt i rammetilskuddet f.o.m. 2004 til å finansiere mva-kompensasjonsreformen er inkludert i de samlede inntektene ut fra at kommunene får disse midlene tilbake gjennom mva-kompensasjonsordningen. Beregningene i denne tabellen er ikke korrigert for oppgaveoverføringer.

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 2 Realutviklingen i kommunesektorens samlede inntekter 2002–2021 korrigert for oppgaveoverføringer, endringer i innbyggertallet og endringer i alderssammensetningen. Indeks. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Gj.snittlig årlig vekst (pst.)
Samlede inntekter	100,0	100,6	104,3	107,9	114,1	115,4	117,8	122,7	126,0	128,6	131,6	133,2	135,1	140,4	144,6	147,4	148,4	150,3	151,8	154,9	2,3
Samlede inntekter, per innbygger	100,0	100,0	103,1	106,0	111,3	111,5	112,5	115,7	117,4	118,3	119,4	119,3	119,7	122,9	125,4	126,8	126,8	127,6	128,0	129,9	1,4
Samlede inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100,0	99,6	102,4	104,9	109,9	110,0	111,3	114,9	117,0	118,3	119,9	120,1	120,6	124,3	127,4	129,1	129,3	130,6	131,5	133,7	1,5

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 3 Kommunesektorens frie inntekter som andel av de samlede inntektene. 2002–2021. Prosent.

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Frie inntekter som andel av samlede inntekter	74,8	73,5	68,9	67,8	68,7	66,6	65,4	65,9	66,5	74,2	74,7	74,2	73,4	72,7	72,6	72,2	71,7	71,3	71,9	71,2
Frie inntekter og mva-kompensasjon som andel av samlede inntekter	75,0	74,2	72,7	72,5	72,6	70,6	69,7	70,2	70,7	78,2	78,5	78,3	77,6	77,1	77,1	76,7	76,3	76,3	76,6	75,7

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 4 Realutviklingen i kommunesektorens frie inntekter 2002–2021, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2002=100.

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Gj.snitt. årlig vekst (pst.)
Frie inntekter	100	99,6	103,0	105,8	112,5	111,6	111,6	115,0	117,7	119,0	121,5	122,2	123,0	127,4	130,9	132,8	133,0	134,5	134,2	137,1	1,7
Frie inntekter, per innbygger	100	99,0	101,8	103,9	109,6	107,9	106,6	108,5	109,6	109,4	110,3	109,5	109,0	111,6	113,6	114,2	113,6	114,2	113,1	115,1	0,7
Frie inntekter, justert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,6	101,0	102,8	108,3	106,4	105,5	107,7	109,3	109,5	110,8	110,2	109,8	112,9	115,4	116,3	115,9	116,9	116,2	118,4	0,8

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 5 Realutviklingen i kommunenes og fylkeskommunenes frie inntekter i perioden 2002-2021, korrigert for oppgaveoverføringer og nye oppgaver. Indeks. 2002=100.¹

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Gj.snitt. lig årlig vekst (pst.)
Kommunene:																					
Frie inntekter	100	99,4	102,7	105,2	111,9	111,0	110,9	114,3	116,6	118,2	120,6	121,4	122,3	126,8	130,6	132,9	133,3	134,9	134,7	137,5	1,7
Frie inntekter, per innbygger	100	98,7	101,5	103,3	109,1	107,3	105,9	107,7	108,6	108,7	109,5	108,8	108,3	111,0	113,3	114,3	113,9	114,6	113,5	115,4	0,8
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,5	101,1	102,9	109,0	107,6	106,7	109,0	110,2	110,6	111,8	111,3	110,9	113,9	116,7	117,9	117,6	118,7	117,4	119,6	0,9
Fylkeskommunene:																					
Frie inntekter	100	100,4	104,0	108,2	114,7	114,3	114,6	118,3	122,2	122,3	125,0	125,3	126,1	129,8	131,9	131,9	131,0	132,0	131,2	134,9	1,6
Frie inntekter, per innbygger	100	99,8	102,7	106,3	111,9	110,4	109,5	111,5	113,8	112,4	113,4	112,3	111,7	113,7	114,5	113,5	111,9	112,1	110,6	113,2	0,7
Frie inntekter, korrigert for befolkningsvekst og endringer i alderssammensetningen	100	98,8	100,3	101,3	104,1	100,3	98,6	100,7	103,8	103,5	105,1	104,2	102,9	106,0	107,7	107,1	106,6	108,7	105,5	108,2	0,4

¹ Oslo er delt i en kommunedel og en fylkeskommunedel

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 6 Skatteinntektenes andel av kommunesektorens samlede inntekter. 2002–2021. Prosent.

År	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Skatteandel	46,8	47,3	47,0	49,0	49,4	47,1	46,0	42,9	42,3	39,3	39,2	39,4	38,4	38,9	40,1	40,2	40,2	40,1	38,1	39,6
- herav eiendomsskatt og andre produksjonsskatter	1,5	1,6	1,6	1,9	1,9	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	2,5	2,5	2,7	2,7	2,7	2,6	2,4

Kilde: Finansdepartementet og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi.

Tabell 7 Eiendomsskatt 2007–2021.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021 ¹
Antall mill. innbyggere i kommuner med eiendomsskatt	2,797	2,872	2,969	3,016	3,061	3,135	3,192	3,27	3,396	4,154	4,199	4,233	4,239	4,377	4,477 ²
Kommuner med eiendomsskatt	272	291	299	309	316	324	330	341	355	365	367	370	371	319	321
- herav eiendomsskatt bare på kraftverk/-nett, vindkraftverk og petroleumsanlegg	137	146	133	129	116	111	113	96	88	78	67	61	63	52	42
- herav eiendomsskatt på både kraftverk m.m. og områder utbygd på byvis	80	66	54	35	25	14	14	12	11	7	6	6	4	2	1
- herav eiendomsskatt i hele kommunen	55	79	112	145	163	174	177	199	221	240	254	261	260	229	233
Gjennomsnittlig eiendomsskatt på en enebolig på 120m ² (kr)	1 668	2 179	2 336	2 579	2 703	2 850	3 109	3 308	3 488	3 785	4 107	4 141	4 204	3 901	3 673
Eiendomsskatt, totalt (mill. kr)	5 575	6 122	6 498	7 107	7 570	8 076	8 879	9 615	11 177	12 285	13 611	14 205	14 749	14 818	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (mill. kr)	2 149	2 439	2 701	3 024	3 211	3 397	3 693	4 156	5 437	6 310	7 067	7 446	7 680	7 224	
- herav fra annen eiendom (mill. kr)	3 426	3 683	3 797	4 083	4 359	4 679	5 186	5 459	5 739	5 975	6 544	6 759	7 069	7 594	
Eiendomsskatt, totalt (pst. av brutto driftsinntekter)	2,2	2,3	2,2	2,3	2,3	2,3	2,4	2,5	2,8	2,9	3,0	3,1	3,1	3,0	
- herav fra boliger og fritidseiendommer (pst. av brutto driftsinntekter)	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	1,0	1,1	1,4	1,5	1,6	1,6	1,6	1,5	
- herav fra annen eiendom (pst. av brutto driftsinntekter)	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5	

¹ Kun enkelte tall tilgjengelig på publiseringstidspunktet for utvalgets rapport. Vesentlig færre kommuner i 2020 enn i 2019.

² Har eiendomsskatt bare på kraftverk/-nett, vindkraftverk og petroleumsanlegg.

Brudd i tidsserien fra 2018 til 2019. Kategorien 'verk og bruk' er ikke lenger i bruk. Eiendom som fram til og med 2018 var definert som verk og bruk vil fra og med 2019 enten være definert som næringseiendom eller som kraftverk, vindkraftverk eller petroleumsanlegg.

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal

Vedlegg 5 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2021

Tabell 1 Statlige overføringer til kommunesektoren i 2021.

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2021	RNB 2021
Øremerkede tilskudd				
Kunnskapsdepartementet				
	225	Tiltak i grunnopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	243 207	242 162
	63	Tilskudd til samisk i grunnopplæringen	87 660	87 660
	65	Rentekompensasjon for skole- og svømmeanlegg		73 826
	66	Tilskudd til skoleturer i forbindelse med handlingsplan mot antisemittisme	15 480	15 480
	67	Tilskudd til opplæring i kvensk eller finsk	9 185	9 185
	68	Tilskudd til opplæring i kriminalomsorgen	302 816	302 816
	69	Tilskudd for fullføring av videregående opplæring	691 500	781 500
	226	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen		
	61	Tilskuddsordning til veiledning for nyutdannede nytilsatte lærere	61 919	61 919
	64	Programfinansiering 0–24-samarbeidet	40 529	40 529
	65	Tilskudd til nye og utvidete sommerskoletilbud ifb. koronapandemien		500 000
	227	Tilskudd til særskilte skoler		
	63	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	43 502	43 502
	231	Barnehager		
	66	Tilskudd til økt barnehagedeltakelse for minoritetsspråklige barn	17 342	17 342
	240	Fagskoler		
	60	Driftstilskudd til fagskoler	1 025 451	1 025 451
	61	Utviklingsmidler til fagskoler	44 543	44 543
	286	Regionale forskningsfond		
	60	Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	194 982	194 982
		Sum	2 778 116	3 440 897
Kulturdepartementet				
	315	Frivillighetsformål		
	60	Tilskudd til frivilligsentraler	206 800	206 800
	323	Musikk og scenekunst		
	60	Landsdelsmusikerordningen i Nord-Norge	23 000	23 033
		Sum	229 800	229 833
Justis- og beredskapsdepartementet				
	430	Kriminalomsorgen		
	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	86 200	86 200
	433	Konfliktråd		
	60	Tilskudd til kommuner	13 611	13 611
	451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2021	RNB 2021
	60	Refusjoner til kommunene og statsforvalterne mv.	120 000	3 983 400
		Sum	219 811	4 083 211
Kommunal- og moderniseringsdepartementet				
	541	IT- og ekompolitikk		
			264	364
	60	Bredbåndsutbygging	082	082
	553	Regional- og distriktsutvikling		
	61	Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling	780 770	856 770
	62	Kompetansepiloter	16 920	16 920
	63	Interreg og Arktis 2030	104 548	105 548
	65	Omstilling	99 046	99 046
	68	Kommunal kompensasjonsordning til lokale virksomheter		3 046 000
	567	Nasjonale minoriteter		
	60	Rom	3 729	5 029
	575	Ressurskrevende tjenester		
	60	Toppfinansieringsordning	11 023 904	11 023 904
	590	Planlegging og byutvikling		
	65	Områdesatsing i byer	65 195	65 195
		Sum	12 358 194	15 582 494
Arbeids- og sosialdepartementet				
	621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	152 085	152 085
		Sum	152 085	152 085
Helse- og omsorgsdepartementet				
	714	Folkehelse		
	60	Kommunale tiltak	95 336	95 336
	740	Helsedirektoratet		
	60	Gjesteinnbyggeroppgjør for fastleger	87 149	87 149
	761	Omsorgstjeneste		
	60	Kommunale kompetansetiltak	9 273	9 273
	61	Vertskommuner	932 308	922 408
	63	Investeringsstilskudd – rehabilitering	3 264 567	3 188 567
	64	Kompensasjon for renter og avdrag	728 000	770 400
	65	Forsøk med statlig finansiering av omsorgstjenestene	2 625 071	2 778 059
	67	Utviklingstiltak	75 269	75 269
	68	Kompetanse og innovasjon	489 591	519 591
	69	Investeringsstilskudd – netto tilvekst	806 835	706 835
	762	Primærhelsetjeneste		
	60	Forebyggende helsetjenester	420 961	427 961
	61	Fengselshelsetjeneste	188 963	188 963
	63	Allmennlegetjenester	854 787	884 587
	765	Psykisk helse, rus og vold		
	60	Kommunale tjenester	230 507	240 507
	62	Rusarbeid	455 178	455 178

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2021	RNB 2021
783		Personell		
	61	Tilskudd til kommuner	160 416	160 416
		Sum	11 424 211	11 510 499
Barne- og familiedepartementet				
840		Tiltak mot vold og overgrep		
	61	Tilskudd til incest- og voldtektssentre	104 917	104 917
846		Familie- og oppveksttiltak		
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	44 220	54 220
	61	Nasjonal tilskuddsordning for å inkludere barn og unge	516 597	581 597
	62	Utvikling i kommunene	115 159	130 159
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	60	Kommunalt barnevern	820 000	820 000
	61	Utvikling i kommunene	66 872	71 185
	62	Tilskudd til barnevernsfaglig videreutdanning	26 703	26 703
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	60	Refusjon av kommunale utgifter til barneverntiltak	385 036	385 036
882		Kirkebygg og gravplasser		
	60	Rentekompensasjon – kirkebygg		20 000
	61	Tilskudd til fredete og verneverdige kirkebygg	59 320	66 320
		Sum	2 138 824	2 260 137
Nærings- og fiskeridepartementet				
919		Diverse fiskeriformål		
	60	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	1 000 000	1 021 406
		Sum	1 000 000	1 021 406
Landbruks- og matdepartementet				
1142		Landsbruksdirektoratet		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	174 945	175 395
		Sum	174 945	175 395
Samferdselsdepartementet				
1320		Statens vegvesen		
	61	Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene		96 000
	64	Utbedring på fylkesveier for tømmertransport	20 000	20 000
	65	Tilskudd til fylkesveier	175 000	100 000
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	300 600	300 600
1332		Transport i byområder mv.		
	63	Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	2 630 000	2 630 000
	65	Konkurransen Smartere transport	16 800	16 800
	66	Tilskudd til byområder	2 805 300	2 811 900
1360		Kystverket		
	60	Tilskudd til fiskerihavneanlegg	34 300	34 300
		Sum	5 982 000	6 009 600
Klima- og miljødepartementet				
1420		Miljødirektoratet		

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2021	RNB 2021
	60	Tilskudd til ivaretagelse av naturmangfold i kommuneplanlegging	1 000	1 000
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	224 244	200 244
	62	Tilskudd til grønn skipsfart	13 820	57 520
	63	Returordning for kasserte fritidsbåter	1 000	1 000
	64	Skrantesykeprøver fra fallvilt	1 200	1 200
	65	Tiltak til kommuner med ulvrevir i Hedmark, Akershus og Østfold	20 560	20 560
	69	Oppryddingstiltak	92 962	92 962
1429		Riksantikvaren		
	60	Kulturminnearbeid i kommunene	8 600	8 600
		Sum	363 386	383 086
Olje- og energidepartementet				
1820		Norges vassdrags- og energidirektorat		
	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	68 000	68 000
		Sum	68 000	68 000
Folketrygden				
2755		Helsetjenester i kommunene mv.		
	62	Fastlønnsordning fysioterapeuter	475 000	476 000
		Sum	475 000	476 000
		Sum øremerkede tilskudd (kommuneopplegget)	37 364 372	45 392 643

Øremerkede tilskudd til flyktninger og asylsøkere (utenfor kommuneopplegget)¹⁾

225		Tilskudd i grunnopplæringen		
	64	Tilskudd til opplæring av barn og unge som søker opphold i Norge	36 265	32 084
231		Barnehager		
	63	Tilskudd til tiltak for å styrke den norskspråklige utviklingen for minoritetsspråklige barn i barnehage	144 549	144 549
291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	60	Integreringstilskudd	6 035 134	5 504 799
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger	992 285	1 050 343
	62	Kommunale innvandrertiltak	250 006	272 577
292		Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 060 508	1 124 482
	61	Kompetansekartlegging i mottak før bosetting	546	412
490		Utlendingsdirektoratet		
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	149 329	151 315
		Sum	8 668 622	8 280 561

Andre poster utenfor kommuneopplegget¹⁾

573 Kommunestruktur

Kap.	Post	Navn	Saldert budsjett 2021	RNB 2021
	60	Kommunesammenslåing	53 200	53 200
1632		Kompensasjon for merverdiavgift		
	61	Tilskudd til kommuner og fylkeskommuner	28 950 000	28 380 000
		Sum	29 003 200	28 433 200
		Sum øremerkede tilskudd utenfor kommuneopplegget	37 671 822	36 713 761

Rammeoverføringer til kommunesektoren

571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	139 545 158	141 971 870
	61	Distriktstilskudd Sør-Norge	808 012	808 012
	62	Distriktstilskudd Nord-Norge	2 269 747	2 269 747
	64	Skjønnstilskudd	2 525 000	4 150 000
	65	Regionsentertilskudd	202 897	202 897
	66	Veksttilskudd	190 848	190 848
	67	Storbytilskudd	604 898	604 898
		Sum rammeoverføringer kommuner	146 146 560	150 198 272
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	37 216 160	37 728 660
	62	Nord-Norge-tilskudd	713 613	713 613
	64	Skjønnstilskudd	2 582 000	4 263 000
		Sum rammeoverføringer fylkeskommuner	40 511 773	42 705 273
		Sum rammeoverføringer	186 658 333	192 903 545

Vedlegg 6 Driftsutgifter 2020 etter funksjon og art

Tabell 1 Kommunene inkl. Oslo. Kommunekassene. 1 000 kroner.

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
100 Politisk styring	1 481 713	303 683	40 314	38 135	132 773	14 306	6 209	38 115	1 966 600	61	13 744	34 764	3 524	1 920 716
110 Kontroll og revisjon	325 321	113 925	105 310	49 869	9 721	395	10 026	49 739	544 776	0	74 723	59 288	32 904	387 887
120 Administrasjon	14 213 987	5 558 537	1 428 584	1 307 172	270 080	1 323 106	438 263	1 304 398	22 358 805	8 603	1 129 273	1 785 915	266 884	19 606 393
121 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltning	1 367 408	378 454	3 538	61 036	1 367	46 238	45 857	61 002	1 751 182	160	63 943	124 874	9 557	1 598 505
130 Administrasjonslokaler	652 747	1 341 068	8 539	339 197	4 984	558 955	33 230	340 994	2 531 266	1 187	209 671	154 544	3 078	2 196 016
Administrasjon	18 041 176	7 695 667	1 586 285	1 795 409	418 925	1 943 000	533 585	1 794 248	29 152 629	10 011	1 491 354	2 159 385	315 947	25 709 517
170 Årets premieavvik	-4 932 936	8	-19	0	0	0	0	0	-4 932 947	0	0	11	0	-4 932 958
171 Amortisering av tidligere års premieavvik	7 112 792	9 162	29	2 561	0	0	117	2 561	7 121 866	0	6 966	327	0	7 114 690
172 Pensjon	51 584	21 369	1 807	426	30 170	0	0	426	104 930	0	0	715	47	104 168
173 Premiefond	-2 733 729	885	-35	25	209	0	0	25	-2 732 670	0	0	129	0	-2 732 799
180 Diverse fellesutgifter	344 022	593 430	22 647	108 827	68 656	52 419	31 069	102 820	1 056 112	1 333	487 515	202 215	85 758	310 360
190 Interne serviceenheter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fellesutgifter (intern service)	-158 267	624 854	24 429	111 839	99 035	52 419	31 186	105 832	617 291	1 333	494 481	203 397	85 805	-136 539
201 Førskole	23 988 717	1 800 942	22 466 468	213 807	697 207	69 572	1 762 309	214 400	47 260 004	3 639 570	3 819 377	2 696 811	170 763	38 695 792
211 Styrket tilbud til førskolebarn	3 293 926	325 200	684 060	13 154	116 372	361	220 276	13 199	4 199 598	14 793	122 994	409 949	32 813	3 839 325
221 Førskolelokaler og skyss	897 218	1 255 337	142 742	279 622	6 668	1 122 184	42 339	278 764	3 382 668	2	74 497	91 734	8 431	3 250 343
Barnehager	28 179 861	3 381 479	23 293 270	506 583	820 247	1 192 117	2 024 924	506 363	54 842 270	3 654 365	4 016 868	3 198 494	212 007	45 785 460
202 Grunnskole	59 327 101	4 551 255	2 642 290	737 106	135 564	615 381	3 027 827	736 631	64 244 239	28 207	257 695	6 974 224	360 753	59 651 187
215 Skolefritidstilbud	4 835 329	230 702	46 855	36 463	26 174	1 123	290 980	36 452	4 849 214	2 756 729	2 813 449	345 184	4 184	-779 352
222 Skolelokaler	3 827 789	4 640 134	21 841	1 077 182	30 937	5 186 277	196 389	1 081 719	13 506 052	610	133 936	479 601	33 710	13 054 584
223 Skoleskyss	5 779	1 334 804	10 300	99 276	370	192	313	99 306	1 351 102	5	245	19 903	185	1 331 077
383 Musikk- og kulturskoler	1 883 908	175 032	63 798	21 967	10 169	10 140	66 022	21 999	2 076 993	297 822	377 195	166 167	10 691	1 291 140
Grunnskoler	69 879 906	10 931 927	2 785 084	1 971 994	203 214	5 813 113	3 581 531	1 976 107	86 027 600	3 083 373	3 582 520	7 985 079	409 523	74 548 636
213 Voksenopplæring	2 828 143	532 258	231 384	100 627	28 625	32 641	112 518	100 355	3 540 805	31 612	145 938	1 478 631	173 767	1 823 375
Voksenopplæring	2 828 143	532 258	231 384	100 627	28 625	32 641	112 518	100 355	3 540 805	31 612	145 938	1 478 631	173 767	1 823 375

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
232 Forebygging, helsestasjons- og skolehelsetjeneste	4 261 063	540 011	81 253	94 769	13 815	22 264	205 615	94 786	4 712 774	13 653	42 544	705 760	135 174	4 021 258
233 Annet forebyggende helsearbeid	1 630 838	706 807	112 538	99 135	165 551	10 762	53 714	99 157	2 581 760	15 287	73 074	371 201	118 958	2 056 954
241 Diagnose, behandling, re-/habilitering	8 731 540	2 155 187	5 337 282	293 011	301 441	105 366	382 934	294 621	16 246 272	474 147	833 704	3 158 224	129 297	12 033 834
Kommunehelsetjenesten	14 632 441	3 402 005	5 531 073	486 915	480 807	138 392	642 263	488 564	23 540 806	503 087	949 322	4 235 185	383 429	18 112 046
242 Råd, veiledning og sosialt forebyggende arbeid	4 510 485	1 012 874	478 711	156 222	458 898	41 911	260 609	156 199	6 242 293	5 866	126 033	940 555	171 547	5 258 901
243 Tilbud til personer med rusproblemer	1 978 813	331 580	465 626	56 963	106 432	14 990	105 350	57 175	2 791 879	13 859	28 637	388 558	43 110	2 423 065
273 Arbeidsrettede tiltak i kommunal regi	598 812	134 012	367 980	15 431	192 124	11 360	22 710	15 439	1 281 570	445	69 821	180 521	65 336	988 157
281 Ytelse til livsopphold	18 634	63 580	100 621	5 320	6 845 183	2 301	738	5 320	7 029 581	3 252	18 403	483 954	23 817	6 500 893
283 Bistand til etabl. og opprettholdelse av egen bolig	425 612	55 109	3 973	8 552	1 337 355	2 342	20 227	8 553	1 804 163	2	19 445	176 411	287 081	1 341 451
Sosialtjenesten	7 532 356	1 597 155	1 416 911	242 488	8 939 992	72 904	409 634	242 686	19 149 486	23 424	262 339	2 169 999	590 891	16 512 467
275 Introduksjonsordningen	2 421 508	160 012	85 466	14 037	55 791	1 821	43 013	14 029	2 681 593	28	25 451	208 097	158 857	2 332 173
Introduksjonsordningen	2 421 508	160 012	85 466	14 037	55 791	1 821	43 013	14 029	2 681 593	28	25 451	208 097	158 857	2 332 173
276 Kvalifiseringsordningen	1 561 324	45 394	14 411	2 949	17 550	64	17 916	3 010	1 620 766	0	4 145	35 659	2 604	1 596 274
Kvalifiseringsordningen	1 561 324	45 394	14 411	2 949	17 550	64	17 916	3 010	1 620 766	0	4 145	35 659	2 604	1 596 274
285 Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	907 409	526 724	362 660	47 465	390 793	65 807	38 354	47 467	2 215 037	12 802	373 024	748 002	149 387	970 176
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	907 409	526 724	362 660	47 465	390 793	65 807	38 354	47 467	2 215 037	12 802	373 024	748 002	149 387	970 176
244 Barneverntjeneste	3 835 609	751 015	556 658	108 400	59 994	19 176	271 865	108 430	4 950 557	405	16 218	1 101 865	312 088	3 791 846
251 Barneverntiltak når barnet ikke er plassert i barnevernet	819 316	241 196	338 555	6 023	253 675	476	32 228	6 036	1 620 977	-139	7 956	141 548	13 787	1 490 053
252 Barneverntiltak når barnet er plassert i barnevernet	3 509 765	1 226 183	1 786 023	19 998	815 064	2 481	59 203	19 998	7 280 313	780	13 645	833 093	182 929	6 309 069
Barnevern	8 164 690	2 218 394	2 681 236	134 421	1 128 733	22 133	363 296	134 464	13 851 847	1 046	37 819	2 076 506	508 804	11 590 968
234 Aktiviserings- og servicetjenester overfor eldre og personer med funksjonsnedsettelse	4 512 893	1 278 462	811 534	161 614	133 584	79 423	239 898	161 107	6 576 505	278 137	717 710	581 960	84 349	5 154 247
253 Helse- og omsorgstjenester i institusjon	40 075 553	5 600 459	5 568 317	926 364	166 772	248 211	2 317 962	925 988	49 341 726	6 606 115	7 153 169	4 607 319	223 032	33 070 053
254 Helse- og omsorgstjenester til hjemmeboende	58 456 558	4 153 171	7 945 873	571 152	103 034	257 030	3 359 370	569 885	67 557 563	679 897	988 544	13 498 568	677 093	55 072 831
261 Institusjonslokaler	1 638 860	2 220 684	172 362	487 557	18 793	1 953 400	81 668	487 301	5 922 687	2 599	138 981	237 762	9 790	5 615 223

	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-285)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon (429)	Overføringer (400,430-480)	Avskrivninger (590)	Refusjon sykkelønn (710)	Mva-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-670)	Overføringer med krav til motytelse (700,710,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Omsorgstjenester	104 683 864	13 252 776	14 498 086	2 146 687	422 183	2 538 064	5 998 898	2 144 281	129 398 481	7 566 748	8 998 404	18 925 609	994 264	98 912 354
255 Medfinansiering somatiske tjenester	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
256 Akuttjenestehelse- og omsorgstjenester	633 092	166 641	166 228	20 547	17 402	5 682	40 320	20 177	949 095	760	22 657	142 035	2 661	821 302
Samhandling	633 092	166 641	166 228	20 547	17 402	5 682	40 320	20 177	949 095	760	22 657	142 035	2 661	821 302
265 Kommunalt disponerte boliger	945 846	4 959 247	138 395	533 261	121 758	2 141 462	34 064	531 097	8 274 808	13 350	8 264 687	284 240	62 091	-315 496
Kommunale boliger	945 846	4 959 247	138 395	533 261	121 758	2 141 462	34 064	531 097	8 274 808	13 350	8 264 687	284 240	62 091	-315 496
290 Interkommunale samarbeid (§ 27 - samarbeid)	2 277 889	761 491	230 947	121 474	237 841	1 394	93 028	121 192	3 416 816	17 545	508 119	2 885 716	169 060	-70 596
Interkommunale samarbeid	2 277 889	761 491	230 947	121 474	237 841	1 394	93 028	121 192	3 416 816	17 545	508 119	2 885 716	169 060	-70 596
301 Plansaksbehandling	1 456 073	386 908	26 789	79 521	21 812	38 000	56 800	79 518	1 872 785	3 480	269 784	183 339	20 250	1 452 732
302 Bygge- delings- og seksjoneringsarbeid	1 566 087	170 571	21 096	26 733	33 242	17 189	74 709	26 722	1 733 487	10 118	1 597 269	84 430	1 358	115 021
303 Kart og oppmåling	835 860	269 530	38 516	48 161	3 990	30 119	20 225	48 153	1 157 798	7 783	616 087	61 884	2 031	490 238
304 Bygge- og delsaksbehandling, ansvarsrett og utslippstillatelser	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
305 Eierseksjonering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
315 Boligbygging og fysiske bimiljøtiltak	93 941	86 988	3 628	8 647	38 366	89 081	2 951	8 647	309 053	391	94 090	24 002	6 084	187 437
335 Rekreasjon i tettsted	773 398	601 549	23 131	140 603	44 889	303 431	28 653	140 601	1 717 747	2 075	161 147	78 171	146 546	1 358 461
360 Naturforvaltning og friluftsliv	478 446	486 848	53 967	90 581	177 243	145 092	13 442	90 526	1 328 209	1 165	203 215	254 081	93 751	789 439
Fysisk planlegging, miljø mv.	5 203 805	2 002 394	167 127	394 246	319 542	622 912	196 780	394 167	8 119 079	25 012	2 941 592	685 907	270 020	4 393 328
320 Kommunal næringsvirksomhet	759 993	1 313 222	161 988	49 810	151 692	449 432	24 268	49 621	2 812 248	74 425	2 815 520	106 642	100 702	-260 773
321 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	4 246	129 524	13 926	18 809	612 570	6 936	0	18 809	767 202	0	1 426 754	2 808	194 590	-856 950
325 Tilrettelegging og bistand for næringslivet	398 583	462 060	256 289	107 603	1 152 091	182 970	12 006	107 739	2 439 851	1 519	326 364	637 000	1 061 532	425 442
329 Landbruksforvaltning og landbruksbasert næringsutvikling	522 835	69 149	202 892	9 609	87 060	1 733	14 855	9 608	868 815	691	27 029	219 548	55 275	581 127
Bistand næringsliv, landbruk mv.	1 685 657	1 973 955	635 095	185 831	2 003 413	641 071	51 129	185 777	6 888 116	76 635	4 595 667	965 998	1 412 099	-111 154
330 Samferdselsbedrifter/transporttiltak	859 226	969 909	49 006	24 270	93 061	612 442	27 256	24 316	2 556 342	82 058	2 963 939	96 782	83 036	-642 217
332 Kommunale veier	1 532 285	3 692 123	112 918	917 806	128 991	1 966 981	47 751	917 614	7 385 739	663	655 912	791 705	46 473	5 938 737
Veier m.m.	2 391 511	4 662 032	161 924	942 076	222 052	2 579 423	75 007	941 930	9 942 081	82 721	3 619 851	888 487	129 509	5 296 520
338 Forebygging av branner og andre ulykker	891 831	223 054	106 360	13 542	3 821	34 180	32 458	13 284	1 227 046	585	867 574	72 137	27 559	291 649
339 Beredskap mot branner og andre ulykker	3 496 818	1 085 655	440 755	218 866	35 687	305 344	77 085	219 002	5 287 038	6 811	569 063	565 184	134 760	4 088 305
Brann- og ulykkesvern	4 388 649	1 308 709	547 115	232 408	39 508	339 524	109 543	232 286	6 514 084	7 396	1 436 637	637 321	162 319	4 379 954

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
340 Produksjon av vann	566 654	796 406	105 805	451	10 175	528 468	14 265	452	1 993 242	-17	486 343	29 313	519	1 491 349
345 Distribusjon av vann	1 282 788	1 642 187	82 010	2 553	32 921	1 582 733	37 870	2 525	4 584 797	-136	7 150 045	58 777	2 610	-2 588 629
350 Avløpsrensing	821 997	1 393 631	307 850	596	11 926	857 957	23 668	596	3 369 693	1 005	926 212	88 296	612	2 377 236
353 Avløpsnett/innsamling av avløpsvann	1 285 119	1 579 055	100 371	2 993	51 481	1 737 795	38 956	3 007	4 714 851	5	8 678 160	73 353	2 124	-3 999 835
354 Tømming av slamavskillere	79 977	189 148	245 642	428	8 515	10 711	1 658	427	532 336	25 225	612 605	5 768	799	-110 403
355 Innsamling, gjenvinning og sluttbehandling av husholdningsavfall	1 769 848	2 520 488	2 612 922	2 155	14 059	609 078	55 107	2 155	7 471 288	392 032	8 236 945	93 995	3 379	-1 199 956
Vann, avløp og renovasjon	5 806 383	8 120 915	3 454 600	9 176	129 077	5 326 742	171 524	9 162	22 666 207	418 114	26 090 310	349 502	10 043	-4 030 238
231 Aktivitetstilbud barn og unge	930 333	358 829	26 318	45 096	197 771	24 774	39 970	44 965	1 498 186	4 520	31 285	189 609	87 236	1 225 506
365 Kulturminneforvaltning	81 697	47 926	8 115	8 830	21 048	6 844	2 087	8 829	163 544	5	3 936	33 427	6 747	121 516
370 Bibliotek	1 273 829	445 569	19 883	63 889	2 842	57 556	43 993	63 835	1 755 740	379	32 998	112 876	26 972	1 626 508
373 Kino	173 225	166 402	3 007	963	3 628	22 259	4 891	964	363 629	48	214 570	19 266	9 264	125 372
375 Muséer	251 552	218 002	32 573	4 781	299 248	20 751	9 283	4 779	812 845	326	42 251	52 495	111 544	615 512
377 Kunstformidling	193 017	119 716	16 056	12 163	803 535	44 969	6 356	12 174	1 170 926	350	50 150	118 984	24 458	983 340
380 Idrett og tilskudd til andres idrettsanlegg	371 403	302 183	35 643	44 377	1 224 261	123 580	16 070	44 890	2 040 487	2 212	239 479	140 064	361 703	1 313 099
381 Kommunale idrettsbygg og idrettsanlegg	1 159 189	1 526 524	60 519	313 794	174 206	1 418 963	46 497	317 100	4 289 598	7 609	640 219	114 148	32 232	3 541 887
385 Andre kulturaktiviteter og tilskudd til andres kultur- og idrettsbygg	977 979	482 016	68 938	61 114	598 165	66 027	33 143	61 374	2 159 722	1 395	203 190	161 810	91 969	1 734 501
386 Kommunale kulturbygg	418 413	906 080	16 287	171 986	52 329	482 032	17 768	170 603	1 858 756	384	253 349	80 800	13 215	1 528 776
Kultur	5 830 637	4 573 247	287 339	726 993	3 377 033	2 267 755	220 058	729 513	16 113 433	17 228	1 711 427	1 023 479	765 340	12 816 017
390 Den norske kirke	9 743	37 295	101 304	5 772	2 679 428	13 643	365	6 887	2 839 933	150	9 643	52 866	5 590	2 772 049
392 Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	274	485	4 777	56	439 515	4	7	56	445 048	0	757	424	165	443 709
393 Gravplasser og krematorier	188 813	91 485	38 669	14 811	315 300	24 446	5 139	14 811	653 574	6 729	132 126	13 203	2 271	504 384
Religiøse formål, inkl. den norske kirke	198 830	129 265	144 750	20 639	3 434 243	38 093	5 511	21 754	3 938 555	6 879	142 526	66 493	8 026	3 720 142
Sum	288 036 710	73 026 541	58 443 815	10 748 065	22 907 764	25 836 533	14 794 082	10 744 461	453 460 885	15 553 469	69 715 138	51 353 221	6 976 453	324 656 686

Kilde: Statistisk sentralbyrå

	Lønn og sosiale utgifter (010-099)	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon (100-285)	Kjøp som erstatter egenproduksjon (300-380)	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon (429)	Overføringer (400,430-480)	Avskrivninger (590)	Refusjon sykelønn (710)	Mva-komp drift (729)	Brutto driftsutgifter (=1+2+3+4+5+6-7-8)	Brukerbetaling (600)	Andre salgs- og leieinntekter (620-670)	Overføringer med krav til motytelse (700,710,730-780)	Overføringer uten krav til motytelse (800-895)	Netto driftsutgifter (=9-10-11-12-13+7)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Administrasjon og fellesutgifter	17 882 909	8 320 521	1 610 714	1 907 248	517 960	1 995 419	564 771	1 900 080	29 769 920	11 344	1 985 835	2 362 782	401 752	25 572 978
Oppvekst (barnehage/skole)	100 887 910	14 845 664	26 309 738	2 579 204	1 052 086	7 037 871	5 718 973	2 582 825	144 410 675	6 769 350	7 745 326	12 662 204	795 297	122 157 471
Helse, sosial og eldreomsorg	139 629 275	20 842 377	24 393 411	3 048 044	11 062 458	2 779 060	7 515 340	3 047 211	191 192 074	8 095 093	10 300 137	27 793 090	2 641 510	149 877 584
Tekniske oppgaver mm.	17 790 348	16 094 050	4 330 766	1 577 906	710 179	8 868 601	552 854	1 577 545	47 241 451	533 243	34 088 390	2 561 217	571 891	10 039 564
Kirker og kultur	6 029 467	4 702 512	432 089	747 632	6 811 276	2 305 848	225 569	751 267	20 051 988	24 107	1 853 953	1 089 972	773 366	16 536 159
Bolig, næringsliv, IKS mm.	4 909 392	7 694 693	1 004 437	840 566	2 363 012	2 783 927	178 221	838 066	18 579 740	107 530	13 368 473	4 135 954	1 643 250	-497 246
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	907 409	526 724	362 660	47 465	390 793	65 807	38 354	47 467	2 215 037	12 802	373 024	748 002	149 387	970 176
I alt	288 036 710	73 026 541	58 443 815	10 748 065	22 907 764	25 836 533	14 794 082	10 744 461	453 460 885	15 553 469	69 715 138	51 353 221	6 976 453	324 656 686
Administrasjon og fellesutgifter	6 %	11 %	3 %	18 %	2 %	8 %	4 %	18 %	7 %	0 %	3 %	5 %	6 %	8 %
Oppvekst (barnehage/skole)	35 %	20 %	45 %	24 %	5 %	27 %	39 %	24 %	32 %	44 %	11 %	25 %	11 %	38 %
Helse, sosial og eldreomsorg	48 %	29 %	42 %	28 %	48 %	11 %	51 %	28 %	42 %	52 %	15 %	54 %	38 %	46 %
Tekniske oppgaver mm.	6 %	22 %	7 %	15 %	3 %	34 %	4 %	15 %	10 %	3 %	49 %	5 %	8 %	3 %
Kirker og kultur	2 %	6 %	1 %	7 %	30 %	9 %	2 %	7 %	4 %	0 %	3 %	2 %	11 %	5 %
Bolig, næringsliv, IKS mm.	2 %	11 %	2 %	8 %	10 %	11 %	1 %	8 %	4 %	1 %	19 %	8 %	24 %	0 %
Tjenester utenfor ordinært kommunalt arbeidsområde	0 %	1 %	1 %	0 %	2 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %	2 %	0 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Fylkeskommunene inkl. Oslo. Fylkeskassene. 1 000 kroner.

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
400 Politisk styring	285 636	55 170	3 469	4 322	102 013	50	948	4 322	445 390	0	19	4 047	500	441 772
410 Kontroll og revisjon	30 256	14 027	40 838	7 669	-209	0	1 395	7 669	83 517	0	5 546	2 012	0	75 959
420 Administrasjon	1 835 141	950 046	11 270	299 944	23 210	108 609	51 800	299 943	2 876 477	77	51 536	140 484	14 926	2 669 454
421 Forvaltningsutgifter i eiendomsforvaltning	140 973	83 839	389	9 469	274	945	3 115	9 469	223 305	0	27 145	8 533	4 354	183 273
430 Administrasjonslokaler	48 838	276 508	391	59 586	1 967	76 397	1 789	59 586	402 312	0	62 786	3 180	61	336 285
Administrasjon	2 340 844	1 379 590	56 357	380 990	127 255	186 001	59 047	380 989	4 031 001	77	147 032	158 256	19 841	3 706 743
460 Tjenester utenfor ordinært fylkeskommunalt ansvarsområde	31 866	64 971	971	972	79 734	5 427	769	972	182 200	521	48 215	97 514	37 976	-2 026
465 Interkommunale samarbeid (§27-samarbeid)	1 861	1 799	0	2	1 395	0	0	2	5 055	0	209	186	3 735	925
470 Årets premieavvik	-483 756	0	0	0	0	0	0	0	-483 756	0	0	0	0	-483 756
471 Amortisering av tidligere års premieavvik	883 744	0	0	0	0	0	0	0	883 744	0	0	0	0	883 744
472 Pensjon	-15 665	471	0	28	0	0	0	28	-15 194	0	0	0	0	-15 194
473 Premiefond	-257 943	0	0	0	0	0	0	0	-257 943	0	0	0	0	-257 943
480 Diverse fellesutgifter	-78 088	27 164	1 821	740	204 168	63	1 798	740	153 330	0	3 752	32 967	89 492	27 119
490 Interne serviceenheter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Fellesutgifter (intern service)	82 019	94 405	2 792	1 742	285 297	5 490	2 567	1 742	467 436	521	52 176	130 667	131 203	152 869
510 Skolelokaler og internater	1 465 759	2 123 266	599 037	435 672	2 233	1 851 888	75 097	435 672	5 967 086	925	92 026	116 787	1 175	5 756 173
515 Fellesutgifter og støttefunksjoner knyttet til videregående opplæring	1 670 616	994 327	22 427	155 318	15 205	152 842	51 694	155 318	2 803 723	9 649	144 165	151 935	21 324	2 476 650
520 Pedagogisk ledelse, pedagogiske fellesutgifter og gjesteelevsoppgjør	2 949 383	372 842	340 921	41 035	59 966	59 088	61 316	41 035	3 720 884	5 001	17 637	1 051 062	58 713	2 588 471
521 Studiespesialisering	5 450 773	248 441	1 055	24 251	1 661	4 533	213 246	24 251	5 493 217	16 105	50 022	264 149	6 783	5 156 158
522 Bygg- og anleggsteknikk	763 010	87 866	53	16 577	125	10 014	23 586	16 577	837 482	565	17 933	27 030	714	791 240
523 Elektrofag	901 133	79 260	270	14 384	504	2 878	25 603	14 384	958 442	2 095	11 526	31 684	384	912 753
524 Design og håndverksfag	279 942	19 379	35	3 416	117	772	12 760	3 416	287 485	273	3 476	14 170	177	269 389
525 Restaurant- og næringsmiddelfag	302 942	48 597	8	8 043	316	1 276	9 532	8 043	343 607	1 309	16 797	14 565	1 075	309 861
526 Helse- og sosialfag	1 671 846	59 073	157	6 996	298	1 113	58 946	6 996	1 673 541	1 374	10 413	74 160	2 325	1 585 269
527 Idrettsfag	885 853	57 882	225	6 020	383	704	26 483	6 020	918 564	798	3 450	36 510	765	877 041
528 Teknikk og industriell produksjon	1 008 150	129 784	505	23 677	227	22 695	27 806	23 677	1 133 555	1 257	16 661	36 495	1 089	1 078 053
529 Musikk, dans og drama	692 594	50 930	1 284	4 301	115	2 119	22 572	4 301	724 470	931	4 700	26 014	3 276	689 549
530 Medier og kommunikasjon	410 534	18 141	75	2 856	91	912	16 571	2 855	413 183	334	1 431	20 409	1 195	389 814

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
531 Naturbruk	463 830	114 347	2 098	10 376	236	17 000	13 968	10 376	583 543	-4 679	83 323	32 418	6 176	466 305
532 Service og samferdsel	590 289	26 251	146	3 034	81	1 364	20 422	3 034	597 709	157	-7 512	24 712	1 566	578 786
554 Fagskoler	598 099	154 115	8 159	21 104	214 163	12 843	11 307	21 104	976 072	13 243	39 819	402 262	540 040	-19 292
559 Landslinjer	222 376	53 479	1 301	9 843	48	22 520	6 377	9 843	293 347	451	8 603	191 546	40 865	51 882
561 Oppfølgings tjenesten og Pedagogisk psykologisk tjeneste	494 317	52 038	52 134	6 988	4 697	140	15 621	6 988	587 705	39	303	29 154	2 856	555 353
562 Spesialundervisning og særskilt tilpasset opplæring	2 805 571	98 678	195 478	9 552	5 607	2 066	125 218	9 552	2 982 182	211	23 051	209 402	5 881	2 743 637
590 Andre undervisningsformål	1 583 136	559 449	259 316	53 558	112 788	25 204	52 326	53 557	2 487 568	78 195	691 274	857 216	142 212	718 671
Videregående skoler	25 210 153	5 348 145	1 484 684	857 001	418 861	2 191 971	870 451	856 999	33 783 365	128 233	1 229 098	3 611 680	838 591	27 975 763
570 Fagopplæring i arbeidslivet	568 992	336 304	3 946 304	7 211	34 262	1 298	9 778	7 211	4 877 382	2 855	19 857	584 138	86 935	4 183 597
581 Voksenopplæring etter opplæringsloven	694 485	119 295	14 767	6 046	9 626	362	17 327	6 046	821 208	1 025	30 348	168 819	117 219	503 797
Voksenopplæring/fagopplæring	1 263 477	455 599	3 961 071	13 257	43 888	1 660	27 105	13 257	5 698 590	3 880	50 205	752 957	204 154	4 687 394
660 Tannhelse tjeneste - Fellesfunksjoner	281 111	425 521	9 666	70 955	260 282	105 644	8 335	70 955	1 073 889	-19	6 526	83 087	38 934	945 361
665 Tannhelse tjeneste - Pasientbehandling	2 073 230	268 380	103 983	37 993	8 122	7 314	143 820	37 993	2 317 209	344 769	467 565	202 298	26 317	1 276 260
Tannhelse	2 354 341	693 901	113 649	108 948	268 404	112 958	152 155	108 948	3 391 098	344 750	474 091	285 385	65 251	2 221 621
701 Tilrettelegging, støttefunksjoner og finansieringsbistand for næringslivet	212 734	100 962	13 197	20 478	2 522 455	33	6 493	20 482	2 842 884	0	3 104	352 940	1 419 425	1 067 415
710 Fylkeskommunal næringsvirksomhet	10 568	22 955	-96	1 223	70 063	13 138	293	1 223	116 335	13 968	97 586	1 962	129 311	-126 492
711 Konesjonskraft, kraftrettigheter og annen kraft for videresalg	0	13 290	55	298	142 116	0	0	298	155 461	0	300 915	-115	183 473	-328 812
715 Lokal og regional utvikling	304 749	186 801	3 916	20 256	881 666	3 796	8 992	20 256	1 371 936	4	1 736	200 398	754 117	415 681
716 Friluftsliv og miljø	54 446	22 672	447	3 603	206 231	145	734	3 603	283 207	0	526	24 527	136 820	121 334
Regional utvikling og miljø	582 497	346 680	17 519	45 858	3 822 531	17 112	16 512	45 862	4 769 823	13 972	403 867	579 712	2 623 146	1 149 126
722 Fylkesveier, miljø- og trafikksikkerhetstiltak	910 488	7 205 985	38 937	1 792 096	281 672	2 735 165	22 799	1 790 693	11 150 851	1 262	111 082	162 932	190 596	10 684 979
Fylkesveier	910 488	7 205 985	38 937	1 792 096	281 672	2 735 165	22 799	1 790 693	11 150 851	1 262	111 082	162 932	190 596	10 684 979
730 Bilruter	255 911	580 971	12 606 394	442 378	764 125	127 122	8 686	442 378	14 325 837	0	1 626 415	1 501 396	672 231	10 525 795
731 Fylkesveiferjer	16 414	-1 938	3 793 077	21 690	32 357	4 214	482	21 690	3 843 642	0	770 712	9 080	0	3 063 850
732 Båtruter	10 239	44 151	1 725 866	33 920	101 017	31 011	517	33 920	1 911 767	0	214 340	140 212	736	1 556 479
733 Transport (ordninger) for funksjonshemmede	18 925	99 306	553 392	42 176	15 398	0	1 225	42 177	685 795	0	76 858	76 614	172 194	360 129
734 Sporveier og forstadsbaner	13 675	31 141	2 167 254	111 986	71 392	210 763	347	111 986	2 493 878	0	138 461	137 137	3 146	2 215 134
Rutegående samferdsel	315 164	753 631	20 845 983	652 150	984 289	373 110	11 257	652 151	23 260 919	0	2 826 786	1 864 439	848 307	17 721 387
740 Bibliotek	100 654	73 232	2 998	8 673	7 919	1 681	3 794	8 673	182 690	300	3 322	29 310	22 635	127 123

	Lønn og sosiale utgifter	Kjøp av varer og tjenester til egenproduksjon	Kjøp som erstatter egenproduksjon	Mva. som gir rett til mva-kompensasjon	Overføringer	Avskrivninger	Refusjon sykelønn	Mva-komp drift	Brutto driftsutgifter	Brukerbetaling	Andre salgs- og leieinntekter	Overføringer med krav til motytelse	Overføringer uten krav til motytelse	Netto driftsutgifter
	(010-099)	(100-285)	(300-380)	(429)	(400,430-480)	(590)	(710)	(729)	(=1+2+3+4+5+6-7-8)	(600)	(620-670)	(700,710,730-780)	(800-895)	(=9-10-11-12-13+8)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
750 Kulturminneforvaltning	264 860	73 067	7 058	11 663	334 740	4 437	7 001	11 663	677 161	9 518	52 845	124 340	194 392	296 066
760 Museer	3 123	9 924	225	2 072	473 153	6 076	38	2 072	492 463	0	1 361	1 286	0	489 816
771 Kunstformidling	103 081	170 355	2 153	6 095	352 308	1 409	4 509	6 095	624 797	60	2 565	50 343	243 529	328 300
772 Kunstproduksjon	47 719	41 906	266	2 650	330 847	273	1 717	2 650	419 294	402	3 295	62 891	25 085	327 621
775 Idrett	30 536	67 633	0	419	1 835 652	17	698	419	1 933 140	0	0	2 622	1 533 482	397 036
790 Andre kulturaktiviteter	74 385	27 123	334	2 458	310 300	4 276	3 381	2 458	413 037	-16	3 687	6 118	68 096	335 152
Kultur	624 358	463 240	13 034	34 030	3 644 919	18 169	21 138	34 030	4 742 582	10 264	67 075	276 910	2 087 219	2 301 114
Sum	33 683 341	16 741 176	26 534 026	3 886 072	9 877 116	5 641 636	1 183 031	3 884 671	91 295 665	502 959	5 361 412	7 822 938	7 008 308	70 600 996

Administrasjon og fellesutgifter	2 422 863	1 473 995	59 149	382 732	412 552	191 491	61 614	382 731	4 498 437	598	199 208	288 923	151 044	3 859 612
Undervisningsformål	26 473 630	5 803 744	5 445 755	870 258	462 749	2 193 631	897 556	870 256	39 481 955	132 113	1 279 303	4 364 637	1 042 745	32 663 157
Tannhelse	2 354 341	693 901	113 649	108 948	268 404	112 958	152 155	108 948	3 391 098	344 750	474 091	285 385	65 251	2 221 621
Regional utvikling m.m.	582 497	346 680	17 519	45 858	3 822 531	17 112	16 512	45 862	4 769 823	13 972	403 867	579 712	2 623 146	1 149 126
Samferdsel	1 225 652	7 959 616	20 884 920	2 444 246	1 265 961	3 108 275	34 056	2 442 844	34 411 770	1 262	2 937 868	2 027 371	1 038 903	28 406 366
Kultur	624 358	463 240	13 034	34 030	3 644 919	18 169	21 138	34 030	4 742 582	10 264	67 075	276 910	2 087 219	2 301 114
I alt	33 683 341	16 741 176	26 534 026	3 886 072	9 877 116	5 641 636	1 183 031	3 884 671	91 295 665	502 959	5 361 412	7 822 938	7 008 308	70 600 996

Administrasjon og fellesutgifter	7 %	9 %	0 %	4 %	3 %	3 %	5 %	10 %	5 %	0 %	4 %	4 %	2 %	5 %
Undervisningsformål	79 %	35 %	21 %	5 %	39 %	39 %	76 %	22 %	43 %	26 %	24 %	56 %	15 %	46 %
Tannhelse	7 %	4 %	0 %	3 %	2 %	2 %	13 %	3 %	4 %	69 %	9 %	4 %	1 %	3 %
Regional utvikling m.m.	2 %	2 %	0 %	39 %	0 %	0 %	1 %	1 %	5 %	3 %	8 %	7 %	37 %	2 %
Samferdsel	4 %	48 %	79 %	13 %	55 %	55 %	3 %	63 %	38 %	0 %	55 %	26 %	15 %	40 %
Kultur	2 %	3 %	0 %	37 %	0 %	0 %	2 %	1 %	5 %	2 %	1 %	4 %	30 %	3 %
I alt	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 7   Kostnadsdeflator for kommunene

Tabell 1 Beregning av samlet kommunal deflator. Prosentvis endring fra året før.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019 ¹	2020	2021 ¹	2022 ¹
Deflator	2,5	3,6	4,4	6,4	3,9	3,4	3,9	3,4	3,9	3,1	2,4	2,6	2,4	3,1	3,2	1,0	3,3	2,5
Sysselsetting, lønnsvekst og pensjonskostnader	3,0	3,5	5,2	7,2	5,0	3,5	4,7	4,7	4,6	3,5	2,5	2,4	2,4	2,6	3,7	0,8		
Årslønnsvekst	3,4	3,9	4,8	6,7	4,6	3,7	4,3	4,1	3,7	3,2	3,3	2,5	2,5	2,9	3,5	1,7	2,8	3,2 ²
Bidrag fra pensjonskostnader	-0,4	-0,4	0,4	0,5	0,4	-0,2	0,4	0,6	0,9	0,3	-0,8	-0,1	-0,1	-0,3	0,2	-0,9		
Kjøp av varer og tjenester, prisvekst	1,7	3,6	3,0	5,1	2,1	3,1	2,5	1,3	2,6	2,5	2,2	2,9	2,5	3,8	2,4	1,3		
Lønnsandel i pst.	63,8	64,7	63,7	62,6	62,8	62,4	61,7	63,3	62,9	62,7	61,9	61,8	61,6	61,2	59,5	58,8		

¹ Anslag i Nasjonalbudsjett 2022

² Anslag på lønnsvekst per årsverk

Kilde: Finansdepartementet.

Vedlegg 8 Lønn og lønnsutvikling

Lønnskostnadene er den klart største utgiftsposten i kommunesektoren. I dette avsnittet ses det nærmere på gjennomsnittlig årslønn og årslønnsvekst i kommunesektoren, men også årslønnsvekst for noen av de andre forhandlingsområdene.

Ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall var veksten i gjennomsnittlig årslønn fra 2019 til 2020 for lønnstakere under ett 3,1 prosent. Årslønnsveksten i kommunesektoren alt var på 1,7 prosent. Årslønnsnivået i 2020 var 543 800 kroner og nivået var 49 700 kroner lavere enn for økonomien i alt ifølge nasjonalregnskapet.

Tabell 1 Årslønnsvekst i prosent og lønn per årsverk 2020 for noen store forhandlingsområder.

Forhandlingsområde	Gjennomsnittlig årslønnsvekst pr år			Årslønn 2020	Lønn heltids- ansatte 2020
	2010-2015	2016-2020	2020		
Nasjonalregnskapet - alle lønnstakere	3,6	2,7	3,1	593 500	
Alle områdene nedenfor			2,2		
Industri i alt (NHO)	3,7	2,4	2,2	641 400	
Industriarbeidere (NHO)	3,5	2,5	2,0	506 600	
Industrifunksjonærer (NHO)	3,8	2,6	2,1	804 800	
Virkebedrifter i varehandel	3,5	3,0	3,6		558 400
Finanstjenester	4,4	3,2	2,9		714 500
Statsansatte	3,6	2,6	1,8	623 600	
Kommunesektoren (KS inkl. bedr.medl) ¹	3,7	2,6	1,7	543 800	
Undervisningspersonell i komm.sekt ¹	3,5	2,4	1,2	591 300	
Øvrige ansatte i kommunesektoren	3,8	2,7	1,9	530 000	
Helseforetak (Spekter)	3,5	2,8	1,8	630 800	
Øvrige bedrifter (Spekter)	3,6	2,6	1,9	579 000	

¹ Omfatter ansatte i kommunene, fylkeskommunene og andre virksomheter som er medlemmer i KS, herunder bedriftsmedlemmer. Tallene omfatter også stillinger med hovedsakelig lokal lønnsdannelse og undervisningsstillinger med hovedsakelig sentral lønnsdannelse. Tallene for kommuneansatte omfatter også ansatte i Oslo kommune inkludert undervisningspersonell.

Kilde: Etter inntektsoppgjørene 2021, Rapport fra Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene, juni 2021.

Av forhandlingsområdene var det Virkebedrifter i varehandel, som hadde høyest årslønnsvekst med 3,6 prosent. Undervisningspersonell i kommunesektoren hadde lavest årslønnsvekst med 1,2 prosent. Samlet hadde kommunesektoren en årslønnsvekst på 1,7 prosent.

I perioden 2016 til 2020 hadde ansatte innen finanstjenester en årslønnsvekst på 3,2 prosent som var høyere enn de øvrige gruppene. Årslønnsveksten i industri i alt og undervisningspersonell i kommunesektoren var litt lavere enn i de andre områdene med 2,4 prosent. Kommunesektoren hadde i denne perioden en årslønnsvekst på 2,6 prosent. Veksten i gjennomsnittlig årslønn for alle lønnstakere fra nasjonalregnskapet var på 2,7 prosent.

Tabell 2 viser gjennomsnittlig antall årsverk, årslønn (gjennomsnittlig månedsfortjeneste per 1.12.2020 *12) og datolønnsvekst ned på enkeltsektorer. Datolønnsvekst vil si prosentvis endring i gjennomsnittlig månedsfortjeneste fra 1. desember 2019 til 1. desember 2020. Dette lønnsbegrepet er ikke sammenlignbart med årslønnsvekst, som normalt brukes til å sammenligne lønnsutvikling mellom tariffområder.

I kommuneforvaltningen var gjennomsnittlig årslønn i 2020 høyest innenfor videregående skole med 596 400 og sentraladministrasjonen med 601 400, og lavest i barnehager med 473 300.

Tabell 2 Kommunal forvaltning. Antall avtalte årsverk og månedsførtjenesten per 1. desember x 12.

	Årsverk per	Månedsførtj. x 12	Prosent
I alt	399 700	544 000	0,8
Av dette:			
Sentraladministrasjon	26 100	601 400	1,7
Grunnskole	83 900	545 200	0,1
Videregående	30 400	596 400	0,5
Barnehager	39 100	473 300	0,7
Pleie/omsorg	161 500	534 100	0,9
Kultur	7 700	526 200	0,8
Teknisk	30 500	556 800	1,2

Kilde: Lønns- og personalstatistikk. PAI/KS

Den største lønnsøkningen fra 2019 til 2020 var innen sentraladministrasjonen med 1,7 prosent, mens den laveste årslønnsveksten hadde grunnskole med 0,1 prosent. En markant økning i antall lærere uten godkjent utdanning, trakk lønnsveksten i grunnskolen ned. Den økte bruken av lærere uten godkjent utdanning har trolig en «koronaårsak», eksempelvis ved at skoleklasser kan ha blitt delt inn i mindre kohorter.

Vedlegg 9 Skattesatser for kommuner og fylkeskommuner

Tabell 1 Maksimalskattøren på alminnelig inntekt fra personlige skattytere¹

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002 ²	2003	2004	2005	2006	2007
Kommuner	13,50	13,00	12,25	11,75	11,50	10,75	11,50	11,20	12,20	12,40	13,00	13,20	13,20	13,30	12,25
Fylkeskommuner	7,50	7,25	7,00	7,00	6,75	6,25	6,60	6,45	6,90	1,90	3,24	2,60	3,00	2,90	2,70
Kommuneforvaltningen	21,00	20,25	19,25	18,75	18,25	17,00	18,10	17,65	19,10	14,30	16,24	15,80	16,20	16,20	14,95
Fellesskatt	7,00	7,75	8,75	9,25	9,75	11,00	9,90	10,35	8,90	13,70	11,76	12,20	11,80	11,80	13,05
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kommuner	12,05	12,80	12,80	11,30	11,60	11,60	11,40	11,35	11,80	11,80	11,80	11,55	11,10	12,15	10,95
Fylkeskommuner	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,65	2,60	2,65	2,65	2,65	2,60	2,45	2,70	2,40
Kommuneforvaltningen	14,70	15,45	15,45	13,95	14,25	14,25	14,05	13,95	14,45	14,45	14,45	14,15	13,55	14,85	13,35
Fellesskatt til staten ³	13,30	12,55	12,55	14,05	13,75	13,75	12,95	13,05	10,55	9,55	8,55	7,85	8,45	7,15	8,65
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	27,00	27,00	25,00	24,00	23,00	22,00	22,00	22,00	22,00

¹ Fra 1979 har maksimalsatsene vært brukt i samtlige kommuner og fylkeskommuner

² Den betydelige reduksjonen i den fylkeskommunale skattøren i 2002 er knyttet til sykehusreformen

³ Skattesatsen på fellesskatt til staten for noen kommuner i Troms og Finnmark (tiltakssonen) er satt til 5,15 prosent i 2022.

Kilde: Finansdepartementet

Tabell 2 Maksimalkattøren på alminnelig inntekt fra etterskuddspliktige skattytere ¹

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998 ²⁾
Kommuner	7,00	7,00	5,50	5,50	4,75	4,25	0,00
Fylkeskommuner	4,00	4,00	4,00	2,75	2,50	2,50	0,00
Kommuneforvaltning	11,00	11,00	9,50	8,25	7,25	6,75	0,00
Fellesskatt	17,00	17,00	18,50	19,75	20,75	21,25	28,00
Alminnelig inntekt	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00	28,00

¹⁾ Tidsangivelsen for etterskuddsskatter gjelder inntektsår. Innbetalingen av etterskuddsskatt foretas året etter inntektsåret

²⁾ Kommunal/fylkeskommunal etterskuddsskatt ble omgjort til statlig skatt fra inntektsåret 1998 med budsjettvirkning i 1999.

Kilde: Finansdepartementet

Vedlegg 10 Utvalgte hovedtall for kommuneforvaltningen 2000–2020

Tabell 1 Utgifter, bruttoprodukt og konsum i kommuneforvaltningen i prosent av bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*	2020*
Utgifter i alt	20,8	21,9	18,0	18,5	17,5	16,8	16,6	16,9	17,6	18,9	19,0	19,3	19,2	19,5	19,6	19,5	19,9	20,1	20,1	20,5	20,9
Bruttoprodukt	13,2	13,7	11,0	11,1	10,6	10,3	9,9	9,8	10,2	10,8	11,0	11,3	11,4	11,4	11,4	11,5	11,7	11,8	11,8	11,9	12,1
Konsum	15,1	16,0	12,9	13,3	12,7	12,3	12,1	11,7	12,3	13,3	13,3	13,6	13,6	13,7	13,8	14,0	14,2	14,4	14,4	14,5	15,0

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Sysselsetting i kommuneforvaltningen.

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019*	2020*
Utførte timeverk	637,0	655,4	518,7	511,7	519,4	524,3	533,7	555,5	576,9	591,9	603,5	620,0	626,2	630,9	634,5	644,6	660,9	672,7	686,7	696,2	692,5
I pst. av utførte timeverk i alt	18,9	19,7	15,9	16,1	16,1	16,1	15,9	15,9	16,0	16,7	17,0	17,1	17,0	17,1	17,0	17,1	17,5	17,7	17,8	17,8	18,1
Sysselsatte personer (1000)	536,1	562,9	451,9	451,7	447,5	446,0	453,9	462,2	471,5	480,9	487,2	497,6	505,7	512,8	515,8	521,7	528,2	538,3	546,7	552,1	552,0
Årsverk, heltidsekvivalenter, for lønnstakere og selvstendige (1000 årsverk)	409,2	424,9	337,4	339,8	339,3	345,0	356,6	371,7	387,2	398,3	403,1	412,2	416,7	423,0	425,6	430,6	439,4	450,1	459,3	466,7	470,1

* Foreløpige tall

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 11 Korrigert netto driftsresultat 2016–2020

Tabell 1 Beregning av korrigert netto driftsresultat¹. Kommune- og fylkeskommunekonsern. Mill. kr.

	2016	2017	2018	2019	2020
Netto driftsresultat	21 028	20 383	15 127	11 205	18 479
+ Netto avdrag	17 955	19 488	19 813	20 668	22 164
= Netto driftsresultat eks. avdrag	38 982	39 872	34 941	31 873	40 643
- Kapitalslit	45 118	47 650	50 439	53 147	55 555
+ Inflasjonsgevinst	4 808	4 657	6 292	6 774	2 379
+ Bompenger	2 672	2 777	3 186	4 573	3 396
+ Mva.-kompensasjon investeringer	9 816	10 130	11 428	12 662	11 993
= Korrigert netto driftsresultat	11 160	9 786	5 408	2 735	2 856
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	9 867	10 597	9 719	8 470	15 623

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 2 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommune- og fylkeskommunekonsern. Prosent av driftsinntektene.¹

	2016	2017	2018	2019	2020	Gj.snitt
Netto driftsresultat	4,2	3,9	2,8	2,0	3,1	3,2
+ Netto avdrag	3,6	3,7	3,6	3,7	3,8	3,7
= Netto driftsresultat eks. avdrag	7,8	7,6	6,4	5,6	6,9	6,9
- Kapitalslit	9,0	9,0	9,3	9,4	9,4	9,2
+ Inflasjonsgevinst	1,0	0,9	1,2	1,2	0,4	0,9
+ Bompenger	0,5	0,5	0,6	0,8	0,6	0,6
+ Mva.-kompensasjon investeringer	2,0	1,9	2,1	2,2	2,0	2,1
= Korrigert netto driftsresultat	2,2	1,9	1,0	0,5	0,5	1,2
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	2,0	2,0	1,8	1,5	2,7	2,0

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 3 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Kommunene inkl. Oslo. Prosent av driftsinntektene.¹

	2016	2017	2018	2019	2020	Gj.snitt
Netto driftsresultat	4,0	3,8	2,6	1,9	2,7	3,0
+ Netto avdrag	3,6	3,7	3,7	3,7	3,9	3,7
= Netto driftsresultat eks. avdrag	7,7	7,5	6,3	5,6	6,5	6,7
- Kapitalslit	8,1	8,2	8,4	8,5	8,6	8,4
+ Inflasjonsgevinst	1,0	0,9	1,2	1,2	0,4	0,9
+ Bompenger (Oslo 2019)				0,3		
+ Mva.-komp investeringer	1,8	1,8	1,9	2,0	1,9	1,9
= Korrigert netto driftsresultat	2,3	2,0	1,0	0,6	0,3	1,2
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	1,7	1,8	1,6	1,3	2,4	1,8

¹ Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 4 Beregning av korrigert netto driftsresultat. Fylkeskommunene. Prosent av driftsinntektene.¹

	2016	2017	2018	2019	2020	Gj.snitt
Netto driftsresultat¹	5,0	4,3	3,8	2,6	5,7	4,3
+ Netto avdrag	3,3	3,4	3,5	3,4	3,2	3,4
= Netto driftsresultat eks. avdrag	8,4	7,8	7,2	6,0	8,9	7,7
- Kapitalslit	14,1	14,0	14,4	14,5	13,8	14,2
+ Inflasjonsgevinst	0,8	0,8	1,0	1,2	0,4	0,8
+ Bompenger	3,5	3,5	3,9	4,0	3,7	3,7
+ Mva.-komp investeringer	3,0	2,9	3,3	3,4	2,6	3,0
= Korrigert netto driftsresultat	1,6	0,9	1,2	0,1	1,7	1,1
Avvik netto driftsres. - korr. netto driftsres.	3,4	3,5	2,6	2,5	4,0	3,2

¹Eventuelle avvik i regnestykkene skyldes avrunding.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 12   Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter bundne fondsavsetninger

Tabell 1 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger. Prosent av driftsinntektene. Kommunene i 2020

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
3001 Halden	1,8	0,8
3002 Moss	2,4	1,6
3003 Sarpsborg	1,5	1,2
3004 Fredrikstad	0,0	-0,8
3005 Drammen	4,3	3,9
3006 Kongsberg	1,1	0,8
3007 Ringerike	1,3	0,0
3011 Hvaler	-2,2	0,7
3012 Aremark	5,6	3,1
3013 Marker	4,8	3,8
3014 Indre Østfold	4,8	3,2
3015 Skiptvet	3,2	2,9
3016 Rakkestad	0,7	0,9
3017 Råde	2,4	2,1
3018 Våler (Viken)	-2,6	-2,7
3019 Vestby	2,4	2,1
3020 Nordre Follo	1,2	0,8
3021 Ås	0,6	0,1
3022 Frogn	-2,3	-2,1
3023 Nesodden	2,3	2,0
3024 Bærum	6,0	5,1
3025 Asker	3,9	3,6
3026 Aurskog-Høland	5,2	4,5
3027 Rælingen	2,5	0,4
3028 Enebakk	1,1	0,6
3029 Lørenskog	2,7	1,6
3030 Lillestrøm	5,0	3,2
3031 Nittedal	4,3	2,6
3032 Gjerdrum	2,5	2,3
3033 Ullensaker	1,7	0,0
3034 Nes	4,9	4,8
3035 Eidsvoll	1,4	0,1
3036 Nannestad	4,1	2,7
3037 Hurdal	3,6	3,6
3038 Hole	4,5	3,0
3039 Flå	4,0	2,8
3040 Nesbyen	-1,1	-1,0
3041 Gol	2,4	0,8
3042 Hemsedal	8,1	5,3
3043 Ål	0,4	0,1
3044 Hol	1,0	1,9
3045 Sigdal	3,6	2,5
3046 Krødsherad	8,4	7,6
3047 Modum	1,5	1,2
3048 Øvre Eiker	0,2	0,2
3049 Lier	5,3	3,8
3050 Flesberg	-3,2	-2,9
3051 Rollag	5,6	4,9
3052 Nore og Uvdal	1,3	-0,1
3053 Jevnaker	2,9	1,5
3054 Lunner	2,7	1,9
0301 Oslo	3,7	2,8
3401 Kongsvinger	3,7	4,3
3403 Hamar	3,2	3,2
3405 Lillehammer	-1,4	-1,3
3407 Gjøvik	-2,0	-0,5

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
3411 Ringsaker	2,1	1,7
3412 Løten	2,6	2,0
3413 Stange	1,1	1,1
3414 Nord-Odal	-0,8	-0,4
3415 Sør-Odal	1,3	0,5
3416 Eidskog	0,0	-0,4
3417 Grue	0,0	0,4
3418 Åsnes	-4,3	-4,4
3419 Våler (Innlandet)	1,1	1,2
3420 Elverum	0,9	0,3
3421 Trysil	0,2	-0,9
3422 Åmot	6,2	5,6
3423 Stor-Elvdal	2,5	2,4
3424 Rendalen	-2,3	-2,4
3425 Engerdal	-2,2	-2,6
3426 Tolga	1,0	-0,2
3427 Tynset	3,5	1,4
3428 Alvdal	1,9	1,3
3429 Folldal	4,0	1,6
3430 Os	9,2	7,7
3431 Dovre	4,7	3,1
3432 Lesja	3,7	3,4
3433 Skjåk	5,2	5,7
3434 Lom	3,6	2,1
3435 Vågå	6,7	5,1
3436 Nord-Fron	6,2	3,8
3437 Sel	3,5	3,2
3438 Sør-Fron	0,3	-1,6
3439 Ringebu	0,7	1,5
3440 Øyer	1,7	0,6
3441 Gausdal	-0,4	-0,6
3442 Østre Toten	0,2	-0,4
3443 Vestre Toten	-1,8	-2,2
3446 Gran	2,0	1,9
3447 Søndre Land	-0,6	-1,2
3448 Nordre Land	1,7	1,4
3449 Sør-Aurdal	2,4	1,7
3450 Etnedal	2,8	2,2
3451 Nord-Aurdal	0,9	0,5
3452 Vestre Slidre	1,3	1,4
3453 Øystre Slidre	1,7	1,8
3454 Vang	1,8	0,6
3801 Horten	0,7	0,2
3802 Holmestrand	2,6	2,0
3803 Tønsberg	1,8	1,4
3804 Sandefjord	4,8	4,8
3805 Larvik	2,2	1,5
3806 Porsgrunn	1,9	1,9
3807 Skien	2,0	1,6
3808 Notodden	1,4	1,4
3811 Færder	1,6	1,0
3812 Siljan	-0,6	-1,9
3813 Bamble	2,9	2,1
3814 Kragerø	-1,1	-1,5
3815 Drangedal	-0,6	-1,1
3816 Nome	0,5	0,0
3817 Midt-Telemark	-2,6	-2,9
3818 Tinn	4,5	3,1
3819 Hjørtal	1,5	-0,3
3820 Seljord	1,8	0,0
3821 Kviteseid	-1,9	-1,8
3822 Nissedal	-2,8	-2,4
3823 Fyresdal	2,9	1,2
3824 Tokke	3,6	2,9
3825 Vinje	0,2	4,2
4201 Risør	1,2	1,3

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
4202 Grimstad	1,5	0,7
4203 Arendal	0,2	0,0
4204 Kristiansand	3,4	3,0
4205 Lindesnes	0,2	-0,5
4206 Farsund	3,1	1,6
4207 Flekkefjord	2,4	2,5
4211 Gjerstad	-0,3	-0,6
4212 Vegårshei	-1,2	-0,4
4213 Tvedestrand	1,8	0,7
4214 Froland	-1,7	-3,4
4215 Lillesand	2,1	1,1
4216 Birkenes	-1,7	-0,7
4217 Åmli	6,5	6,2
4218 Iveland	7,1	6,3
4219 Evje og Hornnes	3,0	2,5
4220 Bygland	1,4	0,2
4221 Valle	6,3	4,6
4222 Bykle	18,3	9,2
4223 Vennešla	2,9	2,5
4224 Åseral	8,3	6,7
4225 Lyngdal	0,0	-2,0
4226 Hægebostad	2,8	2,6
4227 Kvinesdal	1,7	1,9
4228 Sirdal	14,3	6,9
1101 Eigersund	4,1	3,7
1103 Stavanger	4,3	3,3
1106 Haugesund	2,1	1,7
1108 Sandnes	2,7	2,2
1111 Sokndal	4,2	2,2
1112 Lund	2,8	2,0
1114 Bjerkreim	5,5	4,7
1119 Hå	6,2	5,1
1120 Klepp	5,0	4,7
1121 Time	1,8	2,2
1122 Gjesdal	1,6	1,5
1124 Sola	4,1	4,1
1127 Randaberg	-0,1	-0,7
1130 Strand	2,3	0,7
1133 Hjelmeland	7,9	6,6
1134 Suldal	5,6	2,1
1135 Sauda	3,7	2,9
1144 Kvitsøy	3,0	3,8
1145 Bokn	0,6	0,9
1146 Tysvær	6,4	6,6
1149 Karmøy	4,0	3,4
1151 Utsira	8,9	8,9
1160 Vindafjord	5,8	9,1
4601 Bergen	2,4	2,2
4602 Kinn	-1,2	-1,2
4611 Etne	-2,9	-2,4
4612 Sveio	2,1	2,0
4613 Bømlo	1,7	1,1
4614 Stord	4,0	2,9
4615 Fitjar	2,3	2,9
4616 Tysnes	0,6	-0,1
4617 Kvinnherad	2,4	1,0
4618 Ullensvang	0,3	-0,6
4619 Eidfjord	4,8	1,9
4620 Ulvik	5,4	3,5
4621 Voss	2,1	0,3
4622 Kvam	1,3	0,1
4623 Samnanger	0,7	-0,4
4624 Bjørnafjorden	1,8	2,0
4625 Austevoll	6,8	6,4
4626 Øygarden	-0,3	-0,9
4627 Askøy	1,6	0,9

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
4628 Vaksdal	4,1	4,0
4629 Modalen	6,4	6,4
4630 Osterøy	-1,0	-1,6
4631 Alver	0,5	1,1
4632 Austrheim	4,5	2,7
4633 Fedje	8,6	6,5
4634 Masfjorden	4,8	4,5
4635 Gulen	11,6	11,4
4636 Solund	13,7	11,4
4637 Hyllestad	7,8	6,5
4638 Høyanger	2,5	2,8
4639 Vik	2,8	2,0
4640 Sogndal	2,9	2,4
4641 Aurland	1,8	-3,5
4642 Lærdal	5,3	3,8
4643 Årdal	-1,3	-1,9
4644 Luster	4,4	0,8
4645 Askvoll	2,8	2,3
4646 Fjaler	-1,4	-1,9
4647 Sunnfjord	0,7	0,7
4648 Bremanger	1,7	0,1
4649 Stad	4,3	3,6
4650 Gloppen	0,3	-0,2
4651 Stryn	0,6	-0,4
1505 Kristiansund	2,0	1,4
1506 Molde	3,2	1,3
1507 Ålesund	-1,7	-2,6
1511 Vanylven	-1,9	-2,6
1514 Sande	1,1	0,0
1515 Herøy (Møre og Romsdal)	-0,1	-0,6
1516 Ulstein	0,2	-0,9
1517 Hareid	-0,8	-1,4
1520 Ørsta	0,4	-0,3
1525 Stranda	-1,5	-2,1
1528 Sykkylven	-0,4	-0,7
1531 Sula	-0,2	-0,3
1532 Giske	-0,5	-1,7
1535 Vestnes	-1,4	-2,0
1539 Rauma	-5,7	-5,2
1547 Aukra	22,9	22,6
1554 Averøy	6,0	5,9
1557 Gjemnes	-2,3	-2,9
1560 Tingvoll	2,6	1,6
1563 Sunndal	-0,2	-1,7
1566 Sunndal	1,6	1,0
1573 Smøla	8,7	8,3
1576 Aure	4,8	3,1
1577 Volda	2,6	0,4
1578 Fjord	0,7	1,5
1579 Hustadvika	0,7	0,7
5001 Trondheim	4,0	3,4
5006 Steinkjer	1,9	0,3
5007 Namsos	4,4	2,0
5014 Frøya	18,9	18,6
5020 Osen	5,1	5,4
5021 Oppdal	1,9	2,3
5022 Rennebu	7,0	6,4
5025 Røros	0,5	-1,1
5026 Holtålen	-0,7	-1,4
5027 Midtre Gauldal	0,7	0,1
5028 Melhus	4,2	3,5
5029 Skaun	1,6	0,5
5031 Malvik	1,3	0,6
5032 Selbu	2,0	1,7
5033 Tydal	10,3	7,2
5034 Meråker	5,5	1,8

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
5035 Stjørdal	5,8	4,6
5036 Frosta	4,2	3,0
5037 Levanger	-1,2	-1,7
5038 Verdal	3,2	2,2
5041 Snåsa	1,4	1,1
5042 Lieme	1,6	-0,2
5043 Røyrvik	-0,9	0,7
5044 Namsskogan	2,9	0,4
5045 Grong	0,9	0,0
5046 Høylandet	2,3	1,0
5047 Overhalla	3,5	0,7
5049 Flatanger	19,9	19,1
5052 Leka	7,3	1,1
5053 Inderøy	3,1	1,7
5054 Indre Fosen	-3,0	-3,0
5055 Heim	-1,9	-2,1
5056 Hitra	7,0	6,9
5057 Ørland	2,1	2,0
5058 Åfjord	6,2	4,8
5059 Orkland	6,8	5,7
5060 Nærøysund	4,4	3,4
5061 Rindal	1,5	0,8
1804 Bodø	-0,6	-1,6
1806 Narvik	-2,1	-2,2
1811 Bindal	9,4	9,1
1812 Sømna	-0,4	1,0
1813 Brønnøy	1,3	-0,1
1815 Vega	3,1	1,7
1816 Vevelstad	2,6	4,5
1818 Herøy (Nordland)	11,8	10,9
1820 Alstahaug	3,2	2,5
1822 Leirfjord	0,7	-0,9
1824 Vefsn	0,8	0,3
1825 Grane	-1,8	5,5
1826 Hattfjelldal	7,2	3,0
1827 Dønna	5,2	3,3
1828 Nesna	-0,3	-1,4
1832 Hemnes	4,5	3,6
1833 Rana	6,7	6,4
1834 Lurøy	16,4	15,9
1835 Træna	-2,0	-1,8
1836 Rødøy	9,1	9,6
1837 Meløy	2,2	1,2
1838 Gildeskål	8,1	7,7
1839 Beiarn	1,8	3,6
1840 Saltdal	0,5	-0,2
1841 Fauske	-0,6	-2,1
1845 Sørfold	5,4	4,1
1848 Steigen	3,6	1,8
1851 Lødingen	-0,2	-0,1
1853 Evenes	6,5	5,4
1856 Røst	6,7	6,1
1857 Værøy	4,8	2,8
1859 Flakstad	1,9	0,8
1860 Vestvågøy	-2,5	-0,6
1865 Vågan	-2,6	-3,8
1866 Hadsel	1,6	1,5
1867 Bø	5,9	5,3
1868 Øksnes	7,3	5,8
1870 Sortland	4,0	3,6
1871 Andøy	-2,2	1,0
1874 Moskenes	-7,5	-3,4
1875 Hamarøy	6,0	4,1
5401 Tromsø	1,7	1,0
5402 Harstad	1,3	1,0
5403 Alta	0,0	-0,3

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
5404 Vardø	8,6	7,3
5405 Vadsø	0,5	-0,4
5406 Hammerfest	4,4	4,9
5411 Kvæfjord	6,6	6,3
5412 Tjeldsund	-2,6	-3,3
5413 lbestad	7,3	6,0
5414 Gratangen	10,3	8,3
5415 Lavangen	1,1	-1,0
5416 Bardu	0,5	-0,5
5417 Salangen	5,5	5,0
5418 Målselv	0,3	-1,3
5419 Sørreisa	-1,2	-1,7
5420 Dyrøy	2,0	0,2
5421 Senja	3,2	3,4
5422 Balsfjord	4,2	1,9
5423 Karlsøy	9,7	9,2
5424 Lyngen	-0,1	-1,2
5425 Storfjord	-0,8	-2,1
5426 Kåfjord	0,4	-0,1
5427 Skjervøy	4,8	4,3
5428 Nordreisa	1,0	0,8
5429 Kvænangen	9,5	7,8
5430 Kautokeino	6,4	3,2
5432 Loppa	7,8	8,4
5433 Hasvik	0,9	1,2
5434 Måsøy	8,6	8,6
5435 Nordkapp	5,1	4,2
5436 Porsanger	1,0	0,3
5437 Kárásjohka-Karasjok	3,3	2,6
5438 Lebesby	9,4	8,2
5439 Gamvik	1,1	0,1
5440 Berlevåg	5,3	3,3
5441 Tana	2,7	1,5
5442 Nesseby	4,7	6,3
5443 Båtsfjord	2,8	1,4
5444 Sør-Varanger	0,3	-0,4
I alt	2,7	2,0

Tabell 2 Netto driftsresultat og netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger. Prosent av driftsinntektene. Fylkeskommunene utenom Oslo i 2020

	Netto driftsresultat	Netto driftsresultat etter netto bundne fondsavsetninger
3000 Viken	5,4	4,3
3400 Innlandet	7,8	4,9
3800 Vestfold og Telemark	3,9	4,9
4200 Agder	5,9	4,0
1100 Rogaland	7,4	4,5
4600 Vestland	7,4	4,9
1500 Møre og Romsdal	1,3	0,7
5000 Trøndelag	2,9	0,2
1800 Nordland	9,6	9,3
5400 Troms og Finnmark	4,6	6,2
I alt	5,7	4,4

Kilde: Statistisk sentralbyrå og Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 13 Endring i økonomiske rammebetingelser

Dette vedlegget viser tallsettet som ligger til grunn for omtalen i kapittel 8. Tabellen under viser de kommunevise beregningene når det er tatt utgangspunkt i samme alternativene som i kapittel 8 for endringer i aksjeverdier, rentenivå og boligpriser.

Tabell 1 Anslåtte konsekvenser for kommunene av 4 prosentpoeng høyere rente, 50 prosent fall i aksjeverdiene og 35 prosent fall i boligverdien fra 2020-nivå.

Kommune	Finansielle nøkkeltall			Anslåtte utslag			Driftsresultat og -reserver	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendoms-skatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntekts-bortfall eiendoms-skatt	Netto drifts-resultat 2020	Disposisjons-fond (inkl. mer- og mindreforbruk 2020)
(Alle tall i prosent av brutto driftsinntekter)								
3001 Halden	55,4	0,0	1,2	2,2	0,0	0,4	1,8	5,5
3002 Moss	51,1	0,4	3,3	2,0	0,2	1,1	2,4	11,0
3003 Sarpsborg	37,9	0,0	3,2	1,5	0,0	1,1	1,5	9,9
3004 Fredrikstad	47,6	3,2	3,0	1,9	1,6	1,1	0,0	7,8
3005 Drammen	98,9	1,3	0,0	4,0	0,6	0,0	4,3	17,6
3006 Kongsberg	62,7	2,2	1,3	2,5	1,1	0,5	1,1	5,5
3007 Ringerike	50,4	6,7	1,5	2,0	3,4	0,5	1,3	9,1
3011 Hvaler	65,3	0,0	8,0	2,6	0,0	2,8	-2,2	8,5
3012 Aremark	14,3	0,0	2,2	0,6	0,0	0,8	5,6	6,4
3013 Marker	33,2	0,0	2,8	1,3	0,0	1,0	4,8	21,0
3014 Indre Østfold	27,0	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	4,8	10,7
3015 Skiptvet	20,4	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	3,2	7,8
3016 Rakkestad	53,0	0,0	3,5	2,1	0,0	1,2	0,7	16,1
3017 Råde	46,2	0,0	3,2	1,8	0,0	1,1	2,4	12,7
3018 Våler (Viken)	36,6	1,8	3,0	1,5	0,9	1,1	-2,6	11,6
3019 Vestby	50,5	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	2,4	21,5
3020 Nordre Follo	68,3	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	1,2	11,7
3021 Ås	57,3	0,0	0,0	2,3	0,0	0,0	0,6	8,5
3022 Frogn	105,9	0,0	0,0	4,2	0,0	0,0	-2,3	3,8
3023 Nesodden	45,4	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	2,3	10,6
3024 Bærum	16,5	10,5	0,0	0,7	5,3	0,0	6,0	30,8
3025 Asker	47,9	32,4	0,0	1,9	16,2	0,0	3,9	18,2
3026 Aurskog-Høland	41,1	0,0	1,4	1,6	0,0	0,5	5,2	12,3
3027 Rælingen	92,2	0,0	0,0	3,7	0,0	0,0	2,5	9,7
3028 Enebakk	89,2	9,5	0,0	3,6	4,7	0,0	1,1	16,1
3029 Lørenskog	97,6	1,6	0,0	3,9	0,8	0,0	2,7	10,3
3030 Lillestrøm	52,7	0,0	1,5	2,1	0,0	0,5	5,0	11,1
3031 Nittedal	49,9	0,0	2,1	2,0	0,0	0,7	4,3	15,1
3032 Gjerdrum	25,8	6,3	0,0	1,0	3,1	0,0	2,5	33,0
3033 Ullensaker	93,2	0,0	0,0	3,7	0,0	0,0	1,7	4,6
3034 Nes	35,6	5,3	1,5	1,4	2,7	0,5	4,9	14,5
3035 Eidsvoll	35,6	3,2	1,0	1,4	1,6	0,3	1,4	17,9
3036 Nannestad	33,6	5,1	0,0	1,3	2,6	0,0	4,1	25,9
3037 Hurdal	44,7	0,0	2,2	1,8	0,0	0,8	3,6	6,2
3038 Hole	22,9	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	4,5	11,8
3039 Flå	37,2	0,2	4,4	1,5	0,1	1,6	4,0	12,2
3040 Nesbyen	0,0	0,2	1,7	0,0	0,1	0,6	-1,1	-0,8
3041 Gol	38,4	0,2	1,9	1,5	0,1	0,7	2,4	13,0
3042 Hemsedal	-4,4	0,2	2,6	-0,2	0,1	0,9	8,1	23,5
3043 Ål	22,7	0,2	1,9	0,9	0,1	0,7	0,4	13,2
3044 Hol	2,6	0,2	4,4	0,1	0,1	1,5	1,0	9,8
3045 Sigdal	-3,8	7,0	4,4	-0,2	3,5	1,5	3,6	16,4
3046 Krødsherad	23,9	0,2	2,9	1,0	0,1	1,0	8,4	38,5
3047 Modum	19,3	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	1,5	6,6
3048 Øvre Eiker	32,6	6,7	0,0	1,3	3,3	0,0	0,2	6,3
3049 Lier	49,4	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	5,3	12,1
3050 Flesberg	95,3	0,0	3,7	3,8	0,0	1,3	-3,2	-0,1
3051 Rollag	5,8	0,0	2,9	0,2	0,0	1,0	5,6	11,7
3052 Nore og Uvdal	-10,3	0,0	0,0	-0,4	0,0	0,0	1,3	5,3

Kommune	Finansielle nøkkeltall			Anslåtte utslag			Driftsresultat og -reserver	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendoms-skatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntekts-bortfall eiendoms-skatt	Netto drifts-resultat 2020	Disposisjons-fond (inkl. mer- og mindreforbruk 2020)
(Alle tall i prosent av brutto driftsinntekter)								
3053 Jevnaker	47,5	0,0	2,1	1,9	0,0	0,7	2,9	9,6
3054 Lunner	82,9	0,0	2,7	3,3	0,0	0,9	2,7	4,3
301 Oslo	19,9	0,0	0,8	0,8	0,0	0,3	3,7	10,0
3401 Kongsvinger	50,0	0,0	2,3	2,0	0,0	0,8	3,7	19,3
3403 Hamar	48,9	0,0	3,3	2,0	0,0	1,2	3,2	17,2
3405 Lillehammer	68,7	0,3	3,6	2,7	0,2	1,3	-1,4	4,1
3407 Gjøvik	0,0	11,8	2,7	0,0	5,9	1,0	-2,0	15,4
3411 Ringsaker	33,3	0,0	3,6	1,3	0,0	1,2	2,1	18,3
3412 Løten	17,9	0,0	2,7	0,7	0,0	0,9	2,6	25,8
3413 Stange	35,7	0,0	3,0	1,4	0,0	1,1	1,1	20,3
3414 Nord-Odal	98,9	0,2	2,3	4,0	0,1	0,8	-0,8	-0,4
3415 Sør-Odal	67,5	0,0	2,6	2,7	0,0	0,9	1,3	10,5
3416 Eidskog	59,2	0,0	2,0	2,4	0,0	0,7	0,0	7,6
3417 Grue	51,6	0,1	2,7	2,1	0,0	1,0	0,0	3,3
3418 Åsnes	75,4	0,0	1,5	3,0	0,0	0,5	-4,3	1,6
3419 Våler (Innlandet)	74,9	2,3	1,8	3,0	1,2	0,6	1,1	7,7
3420 Elverum	81,0	0,0	4,0	3,2	0,0	1,4	0,9	0,8
3421 Trysil	22,8	0,0	5,1	0,9	0,0	1,8	0,2	22,0
3422 Åmot	56,1	1,8	4,3	2,2	0,9	1,5	6,2	3,9
3423 Stor-Elvdal	28,7	0,0	3,0	1,1	0,0	1,1	2,5	26,2
3424 Rendalen	-6,7	0,1	0,9	-0,3	0,0	0,3	-2,3	42,1
3425 Engerdal	-34,6	0,0	2,0	-1,4	0,0	0,7	-2,2	17,4
3426 Tolga	61,2	1,0	1,4	2,4	0,5	0,5	1,0	11,2
3427 Tynset	28,6	0,0	1,8	1,1	0,0	0,6	3,5	10,6
3428 Alvdal	58,8	0,0	0,9	2,4	0,0	0,3	1,9	12,1
3429 Folldal	29,5	0,1	1,2	1,2	0,0	0,4	4,0	8,0
3430 Os	41,4	0,0	2,7	1,7	0,0	0,9	9,2	17,1
3431 Dovre	23,5	0,0	1,1	0,9	0,0	0,4	4,7	5,0
3432 Lesja	-51,6	0,0	0,0	-2,1	0,0	0,0	3,7	13,2
3433 Skjåk	-8,7	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	5,2	14,6
3434 Lom	11,1	0,0	0,1	0,4	0,0	0,0	3,6	15,4
3435 Vågå	27,0	0,0	2,8	1,1	0,0	1,0	6,7	16,6
3436 Nord-Fron	39,7	3,1	1,5	1,6	1,5	0,5	6,2	10,7
3437 Sel	25,0	0,0	2,4	1,0	0,0	0,8	3,5	13,9
3438 Sør-Fron	21,3	0,0	3,6	0,9	0,0	1,3	0,3	8,5
3439 Ringebu	55,7	0,0	6,8	2,2	0,0	2,4	0,7	17,8
3440 Øyer	35,2	0,0	5,2	1,4	0,0	1,8	1,7	10,5
3441 Gausdal	46,1	0,0	4,8	1,8	0,0	1,7	-0,4	8,8
3442 Østre Toten	46,3	0,0	2,5	1,9	0,0	0,9	0,2	9,2
3443 Vestre Toten	103,5	3,5	3,6	4,1	1,7	1,3	-1,8	4,3
3446 Gran	41,3	5,5	0,9	1,7	2,7	0,3	2,0	9,0
3447 Søndre Land	61,3	12,4	0,0	2,5	6,2	0,0	-0,6	10,6
3448 Nordre Land	17,3	0,7	3,0	0,7	0,4	1,0	1,7	11,2
3449 Sør-Aurdal	43,6	0,0	3,4	1,7	0,0	1,2	2,4	13,2
3450 Etnedal	0,0	0,0	3,9	0,0	0,0	1,4	2,8	26,7
3451 Nord-Aurdal	28,1	0,0	1,8	1,1	0,0	0,6	0,9	24,3
3452 Vestre Slidre	10,6	0,0	3,0	0,4	0,0	1,1	1,3	23,8
3453 Øystre Slidre	49,1	0,0	4,9	2,0	0,0	1,7	1,7	15,0
3454 Vang	2,9	3,4	0,0	0,1	1,7	0,0	1,8	11,8
3801 Horten	80,1	0,0	0,0	3,2	0,0	0,0	0,7	10,2
3802 Holmestrand	50,4	30,1	0,0	2,0	15,1	0,0	2,6	15,1
3803 Tønsberg	54,8	9,9	0,0	2,2	4,9	0,0	1,8	7,6
3804 Sandefjord	-8,5	27,6	0,0	-0,3	13,8	0,0	4,8	20,4
3805 Larvik	53,3	24,3	0,0	2,1	12,1	0,0	2,2	9,2
3806 Porsgrunn	51,5	5,3	3,9	2,1	2,6	1,4	1,9	7,0
3807 Skien	42,7	5,8	2,4	1,7	2,9	0,8	2,0	12,6
3808 Notodden	51,3	4,6	2,8	2,1	2,3	1,0	1,4	8,4
3811 Færder	45,0	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	1,6	13,3
3812 Siljan	-20,2	0,0	2,7	-0,8	0,0	0,9	-0,6	11,5
3813 Bamble	60,1	29,0	2,4	2,4	14,5	0,8	2,9	18,6

Kommune	Finansielle nøkkeltall			Anslåtte utslag			Driftsresultat og -reserver	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendoms- skatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi- tap aksjer	Inntekts- bortfall eiendoms- skatt	Netto drifts- resultat 2020	Disposisjons- fond (inkl. mer- og mindreforbruk 2020)
(Alle tall i prosent av brutto driftsinntekter)								
3814 Kragerø	75,0	0,0	5,7	3,0	0,0	2,0	-1,1	2,5
3815 Drangedal	0,0	0,2	2,9	0,0	0,1	1,0	-0,6	3,9
3816 Nome	57,2	0,2	2,2	2,3	0,1	0,8	0,5	0,7
3817 Midt-Telemark	63,9	0,0	2,3	2,6	0,0	0,8	-2,6	-0,6
3818 Tinn	4,3	0,0	0,0	0,2	0,0	0,0	4,5	9,7
3819 Hjartdal	46,0	0,0	2,9	1,8	0,0	1,0	1,5	23,9
3820 Seljord	31,7	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	1,8	4,7
3821 Kviteseid	24,2	0,0	0,0	1,0	0,0	0,0	-1,9	3,6
3822 Nissedal	21,3	0,1	2,9	0,9	0,1	1,0	-2,8	2,7
3823 Fyresdal	-2,8	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	2,9	5,6
3824 Tokke	11,2	0,0	0,0	0,4	0,0	0,0	3,6	12,0
3825 Vinje	42,5	0,0	0,0	1,7	0,0	0,0	0,2	7,1
4201 Risør	51,3	0,0	3,5	2,1	0,0	1,2	1,2	11,1
4202 Grimstad	30,8	0,0	2,8	1,2	0,0	1,0	1,5	10,1
4203 Arendal	65,8	0,0	1,9	2,6	0,0	0,7	0,2	3,3
4204 Kristiansand	63,6	12,8	2,5	2,5	6,4	0,9	3,4	17,9
4205 Lindesnes	33,7	1,6	2,8	1,3	0,8	1,0	0,2	11,9
4206 Farsund	28,2	0,0	1,8	1,1	0,0	0,6	3,1	14,1
4207 Flekkefjord	53,8	0,1	2,2	2,2	0,1	0,8	2,4	11,6
4211 Gjerstad	78,4	0,0	1,6	3,1	0,0	0,6	-0,3	13,1
4212 Vegårshei	58,0	0,0	3,2	2,3	0,0	1,1	-1,2	5,7
4213 Tvedestrand	59,4	0,0	5,3	2,4	0,0	1,9	1,8	3,2
4214 Froland	79,5	0,4	0,0	3,2	0,2	0,0	-1,7	0,3
4215 Lillesand	72,8	0,0	1,6	2,9	0,0	0,6	2,1	5,6
4216 Birkenes	69,2	18,4	2,0	2,8	9,2	0,7	-1,7	6,3
4217 Åmli	39,2	0,9	1,4	1,6	0,5	0,5	6,5	23,2
4218 Iveland	-15,0	1,0	1,4	-0,6	0,5	0,5	7,1	30,4
4219 Evje og Hornes	38,1	0,1	0,0	1,5	0,1	0,0	3,0	11,8
4220 Bygland	14,7	1,9	0,0	0,6	1,0	0,0	1,4	23,8
4221 Valle	-11,8	1,9	0,0	-0,5	0,9	0,0	6,3	13,6
4222 Bykle	-96,9	2,9	0,0	-3,9	1,4	0,0	18,3	43,4
4223 Vennesla	12,7	7,3	1,5	0,5	3,7	0,5	2,9	19,0
4224 Åseral	-57,4	50,9	0,0	-2,3	25,4	0,0	8,3	47,8
4225 Lyngdal	67,1	10,1	0,0	2,7	5,1	0,0	0,0	6,3
4226 Hægebostad	33,2	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	2,8	10,3
4227 Kvinesdal	14,4	0,5	0,0	0,6	0,2	0,0	1,7	15,9
4228 Sirdal	-34,0	4,8	0,0	-1,4	2,4	0,0	14,3	35,0
1101 Eigersund	36,8	0,0	2,9	1,5	0,0	1,0	4,1	19,1
1103 Stavanger	36,4	0,8	0,8	1,5	0,4	0,3	4,3	13,7
1106 Haugesund	31,8	0,1	2,0	1,3	0,1	0,7	2,1	11,1
1108 Sandnes	55,4	4,2	0,0	2,2	2,1	0,0	2,7	12,8
1111 Sokndal	37,8	40,5	1,4	1,5	20,3	0,5	4,2	20,0
1112 Lund	31,8	0,0	1,4	1,3	0,0	0,5	2,8	6,2
1114 Bjerkreim	-6,5	0,0	2,5	-0,3	0,0	0,9	5,5	12,5
1119 Hå	27,8	0,4	0,0	1,1	0,2	0,0	6,2	17,3
1120 Klepp	35,3	1,1	0,0	1,4	0,5	0,0	5,0	15,3
1121 Time	61,8	1,3	0,0	2,5	0,7	0,0	1,8	6,9
1122 Gjesdal	59,5	2,2	1,1	2,4	1,1	0,4	1,6	10,1
1124 Sola	50,3	0,4	0,0	2,0	0,2	0,0	4,1	11,5
1127 Randaberg	91,5	6,2	1,2	3,7	3,1	0,4	-0,1	6,5
1130 Strand	56,3	0,4	2,0	2,3	0,2	0,7	2,3	12,5
1133 Hjelmeland	16,8	0,3	1,7	0,7	0,1	0,6	7,9	18,6
1134 Suldal	-30,9	4,4	0,0	-1,2	2,2	0,0	5,6	33,5
1135 Sauda	42,1	0,0	1,2	1,7	0,0	0,4	3,7	17,2
1144 Kvitsøy	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	3,0	29,7
1145 Bokn	-24,4	0,1	0,0	-1,0	0,0	0,0	0,6	32,0
1146 Tysvær	35,8	0,1	0,0	1,4	0,0	0,0	6,4	25,5
1149 Karmøy	10,3	3,8	0,9	0,4	1,9	0,3	4,0	15,5
1151 Utsira	-0,8	0,0	0,8	0,0	0,0	0,3	8,9	23,8
1160 Vindafjord	9,0	0,1	2,4	0,4	0,1	0,8	5,8	18,4

Kommune	Finansielle nøkkeltall			Anslåtte utslag			Driftsresultat og -reserver	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendoms-skatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntekts-bortfall eiendoms-skatt	Netto drifts-resultat 2020	Disposisjons-fond (inkl. mer- og mindreforbruk 2020)
(Alle tall i prosent av brutto driftsinntekter)								
4601 Bergen	32,1	0,0	2,5	1,3	0,0	0,9	2,4	12,2
4602 Kinn	89,4	0,0	1,9	3,6	0,0	0,7	-1,2	2,2
4611 Etne	33,8	0,1	3,2	1,4	0,1	1,1	-2,9	12,4
4612 Sveio	21,5	0,9	0,3	0,9	0,5	0,1	2,1	19,0
4613 Bømlo	67,1	0,0	2,9	2,7	0,0	1,0	1,7	8,7
4614 Stord	52,9	2,3	1,7	2,1	1,2	0,6	4,0	5,6
4615 Fitjar	28,4	0,0	1,0	1,1	0,0	0,4	2,3	16,0
4616 Tysnes	23,6	0,0	2,8	0,9	0,0	1,0	0,6	19,5
4617 Kvinnherad	72,9	57,3	1,1	2,9	28,7	0,4	2,4	13,7
4618 Ullensvang	19,7	0,0	0,0	0,8	0,0	0,0	0,3	2,7
4619 Eidfjord	-14,2	37,4	0,0	-0,6	18,7	0,0	4,8	20,6
4620 Ulvik	37,7	5,0	0,0	1,5	2,5	0,0	5,4	7,0
4621 Voss	19,6	0,0	2,1	0,8	0,0	0,7	2,1	4,2
4622 Kvam	64,5	0,0	2,8	2,6	0,0	1,0	1,3	8,0
4623 Samnanger	61,1	0,1	2,2	2,4	0,1	0,8	0,7	3,6
4624 Bjørnafjorden	51,2	19,8	0,0	2,0	9,9	0,0	1,8	22,5
4625 Austevoll	38,5	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	6,8	20,9
4626 Øygarden	58,2	9,2	0,0	2,3	4,6	0,0	-0,3	2,9
4627 Askøy	80,7	1,2	0,0	3,2	0,6	0,0	1,6	6,4
4628 Vaksdal	33,3	3,7	2,3	1,3	1,9	0,8	4,1	19,4
4629 Modalen	23,8	14,0	0,0	1,0	7,0	0,0	6,4	10,3
4630 Osterøy	46,5	0,0	3,7	1,9	0,0	1,3	-1,0	2,8
4631 Alver	64,2	6,7	0,0	2,6	3,3	0,0	0,5	10,9
4632 Austrheim	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,5	2,8
4633 Fedje	17,6	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0	8,6	9,8
4634 Masfjorden	20,8	7,2	0,0	0,8	3,6	0,0	4,8	23,4
4635 Gulen	3,3	0,0	2,6	0,1	0,0	0,9	11,6	30,9
4636 Solund	31,5	0,0	1,0	1,3	0,0	0,4	13,7	23,0
4637 Hyllestad	49,8	3,3	2,7	2,0	1,6	1,0	7,8	14,5
4638 Høyanger	76,1	0,0	0,8	3,0	0,0	0,3	2,5	8,8
4639 Vik	58,3	0,0	2,7	2,3	0,0	1,0	2,8	11,3
4640 Sogndal	35,8	8,2	1,8	1,4	4,1	0,6	2,9	9,6
4641 Aurland	29,3	16,5	0,0	1,2	8,3	0,0	1,8	20,6
4642 Lærdal	68,8	7,2	0,0	2,8	3,6	0,0	5,3	7,5
4643 Årdal	30,4	0,0	1,8	1,2	0,0	0,6	-1,3	2,0
4644 Luster	27,5	11,8	1,0	1,1	5,9	0,4	4,4	15,1
4645 Askvoll	40,9	0,3	1,5	1,6	0,2	0,5	2,8	12,6
4646 Fjaler	0,0	0,3	1,3	0,0	0,2	0,4	-1,4	3,9
4647 Sunnfjord	74,6	8,9	1,7	3,0	4,5	0,6	0,7	4,6
4648 Bremanger	37,8	0,0	1,2	1,5	0,0	0,4	1,7	-1,7
4649 Stad	80,7	4,8	2,0	3,2	2,4	0,7	4,3	12,8
4650 Gloppen	86,2	0,0	1,6	3,4	0,0	0,6	0,3	-0,4
4651 Stryn	31,4	2,4	2,3	1,3	1,2	0,8	0,6	5,6
1505 Kristiansund	79,2	0,0	3,0	3,2	0,0	1,0	2,0	2,9
1506 Molde	98,2	0,0	3,0	3,9	0,0	1,1	3,2	6,5
1507 Ålesund	66,6	9,5	1,6	2,7	4,7	0,6	-1,7	-1,5
1511 Vanylven	38,3	0,0	0,0	1,5	0,0	0,0	-1,9	8,1
1514 Sande	67,2	20,7	0,0	2,7	10,3	0,0	1,1	-1,2
1515 Herøy (Møre og Romsdal)	98,0	11,1	0,0	3,9	5,6	0,0	-0,1	6,8
1516 Ulstein	151,1	6,0	1,5	6,0	3,0	0,5	0,2	5,2
1517 Hareid	95,5	0,0	1,9	3,8	0,0	0,7	-0,8	1,0
1520 Ørsta	74,4	0,0	1,6	3,0	0,0	0,6	0,4	8,8
1525 Stranda	99,8	0,0	1,7	4,0	0,0	0,6	-1,5	8,9
1528 Sykkylven	67,4	0,0	1,3	2,7	0,0	0,5	-0,4	3,1
1531 Sula	61,9	13,2	0,8	2,5	6,6	0,3	-0,2	12,5
1532 Giske	100,0	22,7	2,6	4,0	11,4	0,9	-0,5	-3,7
1535 Vestnes	101,2	0,0	2,1	4,0	0,0	0,7	-1,4	1,1
1539 Rauma	78,0	0,0	1,5	3,1	0,0	0,5	-5,7	-2,6
1547 Aukra	-67,6	17,1	0,0	-2,7	8,6	0,0	22,9	121,5
1554 Averøy	53,2	0,0	4,4	2,1	0,0	1,5	6,0	11,6

Kommune	Finansielle nøkkeltall			Anslåtte utslag			Driftsresultat og -reserver	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendoms- skatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi- tap aksjer	Inntekts- bortfall eiendoms- skatt	Netto drifts- resultat 2020	Disposisjons- fond (inkl. mer- og mindreforbruk 2020)
(Alle tall i prosent av brutto driftsinntekter)								
1557 Gjemnes	50,3	0,0	2,6	2,0	0,0	0,9	-2,3	10,5
1560 Tingvoll	71,8	3,5	3,0	2,9	1,7	1,0	2,6	13,1
1563 Sunndal	29,2	0,0	0,7	1,2	0,0	0,2	-0,2	17,2
1566 Sunnadal	54,0	0,0	2,2	2,2	0,0	0,8	1,6	3,1
1573 Smøla	36,0	0,0	0,0	1,4	0,0	0,0	8,7	18,9
1576 Aure	27,1	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	4,8	14,5
1577 Volda	98,6	15,9	1,3	3,9	7,9	0,5	2,6	6,2
1578 Fjord	71,5	0,0	0,0	2,9	0,0	0,0	0,7	1,0
1579 Hustadvika	50,4	2,6	2,4	2,0	1,3	0,8	0,7	5,1
5001 Trondheim	34,7	9,5	3,2	1,4	4,8	1,1	4,0	12,4
5006 Steinkjer	86,4	0,0	1,8	3,5	0,0	0,6	1,9	9,3
5007 Namsos	46,2	0,3	2,0	1,8	0,1	0,7	4,4	13,7
5014 Frøya	62,6	24,8	0,0	2,5	12,4	0,0	18,9	27,3
5020 Osen	18,3	0,2	0,6	0,7	0,1	0,2	5,1	23,8
5021 Oppdal	-8,0	0,0	3,7	-0,3	0,0	1,3	1,9	15,9
5022 Rennebu	31,3	0,0	3,1	1,3	0,0	1,1	7,0	18,3
5025 Røros	49,7	0,0	4,5	2,0	0,0	1,6	0,5	3,8
5026 Holtålen	75,9	0,0	2,6	3,0	0,0	0,9	-0,7	10,0
5027 Midtre Gauldal	71,4	8,3	1,2	2,9	4,1	0,4	0,7	5,7
5028 Melhus	63,6	13,7	0,8	2,5	6,9	0,3	4,2	16,9
5029 Skaun	63,7	6,4	2,8	2,5	3,2	1,0	1,6	19,4
5031 Malvik	55,3	0,0	2,5	2,2	0,0	0,9	1,3	7,9
5032 Selbu	68,0	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	2,0	8,7
5033 Tydal	-18,3	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0	10,3	23,3
5034 Meråker	14,0	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	5,5	14,8
5035 Stjørdal	62,0	11,7	0,0	2,5	5,9	0,0	5,8	11,0
5036 Frosta	65,9	0,0	2,4	2,6	0,0	0,8	4,2	4,5
5037 Levanger	107,8	0,0	2,3	4,3	0,0	0,8	-1,2	2,4
5038 Verdal	54,6	0,0	1,8	2,2	0,0	0,6	3,2	6,9
5041 Snåsa	86,3	0,0	0,9	3,5	0,0	0,3	1,4	11,2
5042 Lieme	37,1	0,2	1,3	1,5	0,1	0,5	1,6	7,8
5043 Røyrvik	58,7	0,1	0,0	2,3	0,1	0,0	-0,9	2,0
5044 Namsskogan	26,5	0,2	0,7	1,1	0,1	0,2	2,9	22,5
5045 Grong	0,0	0,2	1,5	0,0	0,1	0,5	0,9	16,9
5046 Høylandet	66,5	0,2	1,0	2,7	0,1	0,3	2,3	12,7
5047 Overhalla	67,5	0,3	1,9	2,7	0,1	0,7	3,5	18,0
5049 Flatanger	27,3	0,2	1,7	1,1	0,1	0,6	19,9	11,6
5052 Leka	1,6	15,4	0,6	0,1	7,7	0,2	7,3	26,7
5053 Inderøy	56,6	0,0	2,0	2,3	0,0	0,7	3,1	9,8
5054 Indre Fosen	88,7	0,0	0,0	3,5	0,0	0,0	-3,0	1,0
5055 Heim	49,7	0,0	0,9	2,0	0,0	0,3	-1,9	5,2
5056 Hitra	50,6	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	7,0	18,6
5057 Ørland	121,3	0,0	0,0	4,9	0,0	0,0	2,1	10,2
5058 Åfjord	62,3	0,0	0,0	2,5	0,0	0,0	6,2	19,7
5059 Orkland	47,0	1,4	0,0	1,9	0,7	0,0	6,8	19,6
5060 Nærøysund	89,6	0,2	1,4	3,6	0,1	0,5	4,4	22,4
5061 Rindal	32,9	0,0	1,8	1,3	0,0	0,6	1,5	11,7
1804 Bodø	68,8	3,2	2,6	2,8	1,6	0,9	-0,6	6,0
1806 Narvik	62,1	0,0	1,8	2,5	0,0	0,6	-2,1	0,9
1811 Bindal	37,9	0,2	1,1	1,5	0,1	0,4	9,4	39,3
1812 Sømna	28,1	0,0	1,6	1,1	0,0	0,6	-0,4	15,3
1813 Brønnøy	61,3	0,0	2,6	2,5	0,0	0,9	1,3	7,6
1815 Vega	98,5	0,0	1,1	3,9	0,0	0,4	3,1	11,5
1816 Vevelstad	-6,7	0,0	0,0	-0,3	0,0	0,0	2,6	35,9
1818 Herøy (Nordland)	26,8	0,0	1,5	1,1	0,0	0,5	11,8	46,0
1820 Alstahaug	71,4	0,0	2,0	2,9	0,0	0,7	3,2	7,3
1822 Leirfjord	33,3	0,0	1,3	1,3	0,0	0,4	0,7	6,2
1824 Vefsn	42,9	0,0	1,8	1,7	0,0	0,6	0,8	13,0
1825 Grane	2,3	3,3	1,7	0,1	1,7	0,6	-1,8	13,0
1826 Hattfjellidal	-32,9	0,0	1,2	-1,3	0,0	0,4	7,2	24,7

Kommune	Finansielle nøkkeltall			Anslåtte utslag			Driftsresultat og -reserver	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendoms-skatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntekts-bortfall eiendoms-skatt	Netto drifts-resultat 2020	Disposisjons-fond (inkl. mer- og mindreforbruk 2020)
(Alle tall i prosent av brutto driftsinntekter)								
1827 Dønna	48,5	0,0	1,3	1,9	0,0	0,5	5,2	21,4
1828 Nesna	49,8	0,0	0,9	2,0	0,0	0,3	-0,3	3,3
1832 Hemnes	33,4	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	4,5	11,6
1833 Rana	12,8	0,0	0,7	0,5	0,0	0,3	6,7	23,0
1834 Lurøy	-48,3	0,0	1,1	-1,9	0,0	0,4	16,4	48,2
1835 Træna	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-2,0	-!
1836 Rødøy	-1,9	0,0	0,0	-0,1	0,0	0,0	9,1	30,6
1837 Meløy	49,2	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	2,2	8,2
1838 Gildeskål	-33,9	0,0	2,7	-1,4	0,0	0,9	8,1	17,8
1839 Beiarn	-96,8	0,0	0,0	-3,9	0,0	0,0	1,8	24,1
1840 Saltdal	-14,3	0,0	1,2	-0,6	0,0	0,4	0,5	-0,3
1841 Fauske	120,9	8,0	1,9	4,8	4,0	0,7	-0,6	-8,9
1845 Sørfold	26,5	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	5,4	6,0
1848 Steigen	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	0,6	3,6	3,1
1851 Lødingen	104,0	0,0	1,2	4,2	0,0	0,4	-0,2	-5,5
1853 Evenes	83,0	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	6,5	10,3
1856 Røst	19,2	0,0	0,9	0,8	0,0	0,3	6,7	24,3
1857 Værøy	15,7	0,0	0,6	0,6	0,0	0,2	4,8	5,5
1859 Flakstad	0,0	0,0	2,0	0,0	0,0	0,7	1,9	18,1
1860 Vestvågøy	58,7	0,0	2,0	2,3	0,0	0,7	-2,5	0,5
1865 Vågan	101,6	0,0	3,0	4,1	0,0	1,0	-2,6	5,2
1866 Hadsel	108,9	0,1	2,4	4,4	0,0	0,8	1,6	4,3
1867 Bø	75,2	3,1	1,5	3,0	1,6	0,5	5,9	7,1
1868 Øksnes	57,2	0,0	0,5	2,3	0,0	0,2	7,3	13,3
1870 Sortland	51,7	1,1	1,7	2,1	0,5	0,6	4,0	15,0
1871 Andøy	53,6	0,0	2,6	2,1	0,0	0,9	-2,2	4,4
1874 Moskenes	89,7	0,0	1,9	3,6	0,0	0,7	-7,5	-33,7
1875 Hamarøy	23,4	0,0	1,6	0,9	0,0	0,6	6,0	-8,1
5401 Tromsø	90,0	0,0	2,2	3,6	0,0	0,8	1,7	1,9
5402 Harstad	64,5	0,0	2,4	2,6	0,0	0,8	1,3	13,4
5403 Alta	77,6	0,0	1,3	3,1	0,0	0,5	0,0	2,7
5404 Vardø	62,3	0,0	1,0	2,5	0,0	0,4	8,6	26,6
5405 Vadsø	128,2	0,0	1,8	5,1	0,0	0,6	0,5	7,1
5406 Hammerfest	119,8	0,0	0,7	4,8	0,0	0,3	4,4	10,3
5411 Kvæfjord	29,5	0,0	1,5	1,2	0,0	0,5	6,6	19,2
5412 Tjeldsund	81,7	0,0	0,0	3,3	0,0	0,0	-2,6	8,0
5413 Ibestad	100,7	0,0	0,8	4,0	0,0	0,3	7,3	11,5
5414 Gratangen	32,3	0,0	0,0	1,3	0,0	0,0	10,3	14,9
5415 Lavangen	39,4	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	1,1	8,0
5416 Bardu	76,6	0,0	0,0	3,1	0,0	0,0	0,5	2,7
5417 Salangen	58,0	0,0	1,0	2,3	0,0	0,4	5,5	13,6
5418 Målselv	0,0	0,0	4,0	0,0	0,0	1,4	0,3	3,7
5419 Sørreisa	60,6	0,0	0,0	2,4	0,0	0,0	-1,2	1,2
5420 Dyrøy	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,0	2,7
5421 Senja	67,5	0,0	1,2	2,7	0,0	0,4	3,2	5,2
5422 Balsfjord	43,3	0,0	2,3	1,7	0,0	0,8	4,2	7,2
5423 Karlsøy	30,5	0,0	1,9	1,2	0,0	0,7	9,7	26,8
5424 Lyngen	123,2	0,0	1,1	4,9	0,0	0,4	-0,1	6,9
5425 Storfjord	104,8	0,0	0,0	4,2	0,0	0,0	-0,8	2,1
5426 Kåfjord	85,3	0,0	0,0	3,4	0,0	0,0	0,4	-2,8
5427 Skjervøy	55,6	0,0	1,5	2,2	0,0	0,5	4,8	18,0
5428 Nordreisa	50,2	0,0	1,3	2,0	0,0	0,4	1,0	4,5
5429 Kvæangen	67,5	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	9,5	14,4
5430 Kautokeino	17,5	0,0	0,4	0,7	0,0	0,1	6,4	14,5
5432 Loppa	-30,4	0,0	0,3	-1,2	0,0	0,1	7,8	23,2
5433 Hasvik	-5,6	0,0	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,9	24,9
5434 Måsøy	-7,4	0,0	0,4	-0,3	0,0	0,2	8,6	30,2
5435 Nordkapp	54,0	0,0	0,8	2,2	0,0	0,3	5,1	18,3
5436 Porsanger	50,8	0,0	2,9	2,0	0,0	1,0	1,0	-4,3
5437 Karasjok	39,7	0,0	0,0	1,6	0,0	0,0	3,3	-1,7

Kommune	Finansielle nøkkeltall			Anslåtte utslag			Driftsresultat og -reserver	
	Netto rente-eksponering 2020	Aksjer (omløpsmidler) 2020	Eiendoms-skatt fra boliger 2020	Økte rente-utgifter	Verdi-tap aksjer	Inntekts-bortfall eiendoms-skatt	Netto drifts-resultat 2020	Disposisjons-fond (inkl. mer- og mindreforbruk 2020)
(Alle tall i prosent av brutto driftsinntekter)								
5438 Lebesby	22,4	0,0	0,7	0,9	0,0	0,2	9,4	29,8
5439 Gamvik	0,0	0,0	0,6	0,0	0,0	0,2	1,1	0,2
5440 Berlevåg	149,5	0,0	1,0	6,0	0,0	0,3	5,3	20,9
5441 Tana	105,0	0,0	1,1	4,2	0,0	0,4	2,7	3,4
5442 Nesseby	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	4,7	16,7
5443 Båtsfjord	77,4	0,0	1,0	3,1	0,0	0,3	2,8	15,5
5444 Sør-Varanger	106,3	0,1	2,5	4,3	0,0	0,9	0,3	5,6
Landet	46,8	3,7	1,5	1,9	1,9	0,5	2,7	11,6
Landet uten Oslo	51,2	4,3	1,6	2,0	2,2	0,5	2,5	11,8

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 14 Primærbalanse og gjeldsstabilisering

Det teoretiske rammeverket

Gjeldsdynamikken kan framstilles ved å ta utgangspunkt i følgende definisjonssammenheng:⁴²

$$B_t = (1+r)B_{t-1} + (G_t - Y_t) \quad (1)$$

der B_t er nettogjeld ved utgangen av periode t, Y er inntektene, G er summen av konsum og investeringer og r er renten.

Ved å dele på Y_t og utnytte at $Y_t = (1+g)Y_{t-1}$, dvs. at inntektene i år t er inntektene i år t-1 multiplisert med en vekstrate g, kan (1) omskrives til:

$$\frac{B_t}{Y_t} = \frac{(1+r)B_{t-1}}{(1+g)Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \approx (1+r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \quad (2)$$

Høyre ledd i (2) er en forenklet tilnærming, der $(1+r)/(1+g)$ for enkelhets skyld har blitt avrundet til $(1+r-g)$.⁴³

Gjeldsdynamikken er da gitt ved:

$$\frac{B_t}{Y_t} - \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} = \left(\frac{1+r}{1+g} - 1 \right) * \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \approx (r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} + \frac{G_t - Y_t}{Y_t} \quad (3)$$
$$\frac{\text{Nettogjeld}_t}{\text{Inntekt}_t} - \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}} + \frac{\text{Utgifter}_t - \text{Inntekter}_t}{\text{Inntekt}_t}$$

Y-G angir den såkalte primærbalansen, dvs. konsum og investeringer fratrukket inntekter. For å knytte det opp til mer kjente begreper som går igjen i rapportene fra utvalget, er dette det samme som nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter. Likning (3) sier at økningen i gjeldsgrad er lik opprinnelig gjeldsgrad multiplisert med differansen mellom rente og vekst pluss årets primærunderskudd som andel av inntekten.

Stabilisering av gjeldsgraden krever følgende primærbalanse:

$$\frac{Y_t - G_t}{Y_t} = \left(\frac{1+r}{1+g} - 1 \right) * \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} \approx (r-g) \frac{B_{t-1}}{Y_{t-1}} \quad (4)$$
$$\frac{\text{Primærbalanse}_t}{\text{Inntekt}_t} \approx (\text{rente} - \text{vekst}) \frac{\text{Nettogjeld}_{t-1}}{\text{Inntekt}_{t-1}}$$

Om inntektsveksten er høyere en renten, kan en ha varig høyere utgifter (eks. renter) enn inntekter, dvs. et underskudd på primærbalansen, uten at gjeldsgraden øker. For å holde gjelden som andel av inntekt konstant, er det tilstrekkelig med et underskudd som tilsvarer differansen mellom rente og vekst multiplisert med gjeldsgraden, jf. likning (4). Jo høyere langsiktig gjeldsnivå en legger seg på, desto større kan også underskuddet på primærbalansen være, uten at gjeldsgraden øker.

⁴² Gitt at det ikke er omvurderinger av nettogjelden, eventuelt at omvurderinger er regnet inn i inntektene eller utgiftene.

⁴³ Så lenge r og g er små, vil avrundingen kun gi små utslag. Ved en høyere r og g vil avrundingen være mindre nøyaktig.

Hvis utviklingen derimot snur og renten blir høyere enn inntektsveksten, må en gå fra å ha høyere utgifter enn inntekter til å ha lavere utgifter enn inntekter, noe som kan innebære en betydelig innstramming.

Leddet på høyre side av likhetstegnet i likning (4) sier altså noe belastningen som gjelden har på økonomien og hvor sårbar sektoren er for endringer i veksttakt og rentenivå. Jo høyere denne byrden er, desto mer sannsynlig er det at gjeldsgraden ikke er bærekraftig over tid.

Den nødvendige primærbalansen for å stabilisere gjelden ved ulike kombinasjoner av gjeldsnivå og avvik mellom rente og inntektsvekst er vist i tabell 1, og ulike indikatorer for kommunesektoren i perioden 2010-2020 er vist i tabell 2.

Tabell 1 Stabiliseringskriterier for primærbalanse (prosent av inntekt) under ulike kombinasjoner av gjeldsnivå (nettogjeld i prosent av inntekt) og differanse mellom rentenivå og inntektsvekst. ¹

Nettogjeld (pst. av inntekt)	Differanse rente – inntektsvekst (prosentpoeng)										
	-6	-5	-4	-3	-2	-1	0	1	2	3	4
-20	1,2	1,0	0,8	0,6	0,4	0,2	0,0	-0,2	-0,4	-0,6	-0,8
-10	0,6	0,5	0,4	0,3	0,2	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,3	-0,4
0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10	-0,6	-0,5	-0,4	-0,3	-0,2	-0,1	0,0	0,1	0,2	0,3	0,4
20	-1,2	-1,0	-0,8	-0,6	-0,4	-0,2	0,0	0,2	0,4	0,6	0,8
30	-1,8	-1,5	-1,2	-0,9	-0,6	-0,3	0,0	0,3	0,6	0,9	1,2
40	-2,4	-2,0	-1,6	-1,2	-0,8	-0,4	0,0	0,4	0,8	1,2	1,6
50	-3,0	-2,5	-2,0	-1,5	-1,0	-0,5	0,0	0,5	1,0	1,5	2,0
60	-3,6	-3,0	-2,4	-1,8	-1,2	-0,6	0,0	0,6	1,2	1,8	2,4
70	-4,2	-3,5	-2,8	-2,1	-1,4	-0,7	0,0	0,7	1,4	2,1	2,8
80	-4,8	-4,0	-3,2	-2,4	-1,6	-0,8	0,0	0,8	1,6	2,4	3,2
90	-5,4	-4,5	-3,6	-2,7	-1,8	-0,9	0,0	0,9	1,8	2,7	3,6
100	-6,0	-5,0	-4,0	-3,0	-2,0	-1,0	0,0	1,0	2,0	3,0	4,0
110	-6,6	-5,5	-4,4	-3,3	-2,2	-1,1	0,0	1,1	2,2	3,3	4,4
120	-7,2	-6,0	-4,8	-3,6	-2,4	-1,2	0,0	1,2	2,4	3,6	4,8

¹ Her er det som en forenklet tilnærming tatt utgangspunkt i at $(1+r)/(1+g)$ er tilnærmet lik $(r-g)$, jf. høyre ledd i (2). Ved høyere rente eller høyere inntektsvekst vil kravet til primærbalanse avvike noe fra det som er oppgitt i tabellen.

Tabell 2 Indikatorer for inntektsvekst, rente, primærbalanse og nettogjeld i kommunesektoren. 2010-2020.¹

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Snitt
Nominell inntektsvekst (pst.)	6,2	6,0	5,8	5,2	4,6	6,3	5,7	4,4	3,9	4,4	2,0	4,8
Nominell rente (pst.) ²	3,1	3,3	2,9	2,7	2,6	2,2	2,0	1,8	1,8	2,2	1,5	2,2
Nettofinansinvesteringer (pst. av inntekter)	-5,7	-4,3	-3,9	-5,0	-5,5	-3,1	-2,6	-2,4	-3,7	-5,8	-4,3	-4,2
Netto renteutgifter (pst. av inntekter)	1,6	1,7	1,7	1,6	1,5	1,4	1,4	1,3	1,2	1,2	1,3	1,4
Primærbalanse (pst. av inntekter)	-4,1	-2,6	-2,2	-3,4	-4,0	-1,7	-1,2	-1,1	-2,5	-4,6	-3,1	-2,8
Nettogjeld uten pensjonsreserver (pst. av inntekter)	36,9	41,2	40,8	42,7	47,1	47,2	46,8	47,2	49,9	46,4	48,3	
Krav til primærbalanse for at gjelden ikke skulle ha økt fra foregående år (pst. av inntekt)	-1,0	-0,9	-1,1	-1,0	-0,8	-1,8	-1,7	-1,2	-0,9	-1,0	-0,2	-1,0
Differanse krav til primærbalanse – primærbalanse (prosentpoeng) ³	3,1	1,7	1,1	2,4	3,2	-0,1	-0,5	-0,1	1,6	3,6	2,9	1,8
Økning nettogjeld (prosentpoeng) ³	3,7	4,3	-0,4	1,8	4,4	0,1	-0,4	0,4	2,8	1,7	2,2	1,4

¹ Kilde for nettofinansinvesteringer og nettorenteutgifter er nasjonalregnskapet, for nominell inntektsvekst er avledet fra tallene i tabell 2.1 for hhv. realvekst i samlede inntekter og deflator.

² Her er det oppgitt rente for kommunelån. Her er det lagt til grunn nivået på lånerenten, dvs. renten på bruttogjelden, mens renten på innskudd på sin side vil være noe lavere. Renten på kommunens nettogjeld vil derfor i realiteten være litt høyere enn det som er oppgitt i tabellen.

³ Det at det ikke er fullt samsvar mellom differansen mellom primærbalanse og krav til primærbalanse på den ene siden og økningen i nettogjeld på den andre, kan skyldes som blant annet omvurderinger, at innskuddsrenten ikke er trukket inn i illustrasjonene (jf. fotnote 2) og at inntektsveksten er korrigert for oppgaveendringer.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Beregninger for kommuner og fylkeskommuner

For enkeltkommuner har en ikke helt samme de samme økonomiske størrelsene for nettofinansinvesteringer, nettogjeld osv. som i nasjonalregnskapet, som er benyttet i kapittel 6.

Analogien i kommuneregnskapet til nasjonalregnskapets nettofinansinvesteringer er overskudd før lån, jf. vedlegg 2, som er over- eller underskuddet i det samlede drifts- og investeringsregnskapet når låneopptak og avdrag holdes utenom. Disse størrelsene samsvarer også godt når de aggregeres opp til nasjonalt nivå, selv om det vil være noen mindre avvik som følge av at populasjonen er annerledes samt at gevinst/tap på aksjer behandles forskjellig. Ved å holde netto renteutgifter utenfor, kan en avlede en primærbalanse for kommunene og fylkeskommunene. Indikatoren for overskudd før lån publiseres i KOSTRA som andel av brutto driftsinntekter. For den enkelte kommune og fylkeskommune vil den typisk svinge mer fra år til år enn de nasjonale tallene som følge av at investeringsnivået varierer mer.

For inntektsvekst er det som en illustrasjon lagt til grunn gjennomsnittlig årlig vekst i brutto driftsinntekter i perioden 2010–2020. De kommende årene vil den mest sannsynlig være lavere enn hva den var de siste ti årene.

Når det gjelder rentenivå, er det lagt til grunn samme rente for alle kommuner. Selv om det vil kunne være noen forskjeller i hvilke renter kommunene får i sertifikat- og obligasjonsmarkedet (f.eks. hvis er i ROBEK, om de ratet osv.), og forskjeller mellom dette markedet og Kommunalbanken, vil lånerentene variere relativt lite mellom kommunene. De største kommunene, som i mindre grad har lån i Kommunalbanken, vil kunne avvike noe fra illustrasjonsberegningene her, men utslagene av dette vil være relativt små. Rentene på plasseringer og innskudd antas også å være relativt like, men lavere enn lånerenten. Renten som kommunene står overfor på nettogjelden vil derfor variere ut fra størrelsen på

fordringene. Det er ikke tatt hensyn til det i disse beregningene for enkeltkommuner og fylkeskommuner, og i illustrasjonsberegningene er det her for enkelhets skyld lagt inn en rente fra 2020 på 1,8 prosent for alle kommuner, jf. tabell 2 i dette vedlegget.

Nettogjeld i nasjonalregnskapet har ikke en helt klar analog i KOSTRA. Netto renteeksponering, jf. kapittel 6, er benyttet i disse illustrasjonsberegningene. Da er også gjeld der kommunene kan legge rentekostnadene over på andre (selvkosttjenester og rentekompensasjon) tatt med.

Både rentekompensasjonen og selvkosttjenestene påvirker netto renteeksponert gjeld, som er benyttet på de kommunevise beregningene, men vil over tid ikke ha betydning for nettogjeld, som er benyttet når en ser på sektoren samlet i kapittel 6. Fordringene som knytter seg til investeringene der kommunene kan kreve rentekompensasjon, blir ikke balanseført (gir i utgangspunktet høyere nettogjeld), men rentekompensasjonen føres som en årlig inntekt i de etterfølgende regnskapene (bedrer primærbalansen og lavere nettogjeld). Tilsvarende vil investeringene på selvkosttjenester (svækker primærbalansen og gir høyere nettogjeld, selv om investeringen i realiteten blir dekket av innbyggerne) over tid motsvares av økte gebyrinntekter i de påfølgende årene (bedrer primærbalansen og reduserer nettogjelden). På sikt er altså sektorens nettogjeld upåvirket av disse faktorene.

Kortsiktige fordringer og gjeld, aksjer og andeler inngår ikke i dette gjeldsbegrepet, så det vil ikke være fullt samsvar mellom størrelsen på primæroverskuddet/-underskuddet og utviklingen i denne gjeldsindikatoren. Men det vil likevel være en betydelig sammenheng, og det er egnet til å belyse forskjellene mellom kommunene.

Utvalget har gjort noen enkle beregninger for alle kommuner og fylkeskommuner for å illustrere forskjellene mellom dem i gjeldsnivå og veksttakt, og skissere hvilken primærbalanse som er nødvendig for å stabilisere gjelden basert på forutsetningene. Disse er vist i tabell 5 og 6, og i tabell 3 er de samme indikatorene vist når kommunene er gruppert etter innbyggertall og i tabell 4 etter inntektsnivå.

Tabell 3 Primærbalanse 2018–2020, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Kommuner gruppert etter innbyggertall. Prosent av brutto driftsinntekter.

Innbyggertall	Primærbalanse 2018	Primærbalanse 2019	Primærbalanse 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 2 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)	Gjennomsnittlig primærbalanse 2018-20	Avvik fra krav primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 1,8 pst.)
Under 3 000	-1,0	-4,2	0,0	-0,6	-0,1	0,7	-1,7	-1,1
3 000-5 000	0,1	-2,0	-4,7	-0,9	-0,2	0,9	-2,2	-1,3
5 000-10 000	-2,6	-5,8	-2,4	-1,8	-0,7	1,0	-3,6	-1,8
10 000 - 20 000	-4,8	-6,0	-2,8	-2,1	-1,0	0,7	-4,5	-2,5
20 000-50 000	-4,9	-6,5	-4,0	-2,0	-0,9	0,7	-5,1	-3,1
Over 50 000	-1,7	-2,9	-3,4	-1,4	-0,7	0,4	-2,6	-1,3

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 4 Primærbalanse 2018–2020, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Kommuner gruppert etter inntektsnivå. Prosent av brutto driftsinntekter.

Inntektsnivå	Primærbalanse 2018	Primærbalanse 2019	Primærbalanse 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 2 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)	Gjennomsnittlig primærbalanse 2017-19	Avvik fra krav primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2009-2019 og rente på 1,8 pst.)
Under 95 pst.	-3,6	-4,4	-2,7	-1,9	-0,9	0,7	-3,6	-1,6
95-100 pst.	-2,5	-3,6	-2,7	-1,6	-0,7	0,7	-2,9	-1,3
100-105 pst.	-2,7	-4,9	-5,0	-1,3	-0,6	0,3	-4,2	-2,9
105-110 pst.	-1,0	-5,1	-1,3	-1,2	-0,3	1,0	-2,5	-1,3
110-120pst.	-0,9	-4,0	-1,8	-1,5	-0,6	0,8	-2,2	-0,7
Over 120 pst.	-1,7	-4,3	-1,7	-0,9	-0,2	0,9	-2,6	-1,6

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 5 Primærbalanse 2018–2020, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Kommunene. Prosent av brutto driftsinntekter.

Kommune	Primærbalanse 2018	Primærbalanse 2019	Primærbalanse 2020	Netto rente-eksponert gjeld 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
301 Oslo	-2,2	-4,7	-5,8	19,9	-0,8	-0,4	0,2
3 Oslo	-2,2	-4,7	-5,5	19,9	-0,8	-0,4	0,2
1101 Eigersund	-5,9	-4,0	-8,5	36,8	-0,8	-0,1	1,0
1103 Stavanger	0,0	5,7	1,7	36,4	-1,0	-0,3	0,8
1106 Haugesund	1,2	3,9	1,3	31,8	-1,0	-0,4	0,6
1108 Sandnes	-9,6	-5,7	-4,1	55,4	-1,7	-0,6	1,0
1111 Sokndal	4,1	3,8	3,2	37,8	-0,5	0,2	1,4
1112 Lund	-7,7	-6,3	3,8	31,8	-0,2	0,4	1,4
1114 Bjerkreim	-0,9	0,8	6,1	-6,5	0,1	0,0	-0,2
1119 Hå	-5,1	2,2	1,6	27,8	-0,9	-0,4	0,5
1120 Klepp	-3,3	-3,1	-4,7	35,3	-1,2	-0,6	0,4
1121 Time	-6,1	-3,0	-2,5	61,8	-1,7	-0,6	1,2
1122 Gjesdal	0,9	-7,3	-2,6	59,5	-2,3	-1,2	0,5
1124 Sola	-4,3	-7,0	0,7	50,3	-1,7	-0,8	0,7
1127 Randaberg	-2,7	-3,9	2,4	91,5	-2,6	-0,9	1,8
1130 Strand	-12,6	-18,5	-15,3	56,3	-1,8	-0,7	0,9
1133 Hjelmeland	6,7	2,7	6,7	16,8	0,0	0,3	0,8
1134 Suldal	2,2	4,5	5,3	-30,9	0,4	-0,2	-1,1
1135 Sauda	-4,9	0,1	3,1	42,1	-0,7	0,2	1,4
1144 Kvitsøy	9,2	-4,0	0,9	0,1	0,0	0,0	0,0
1145 Bokn	-17,3	9,1	9,2	-24,4	0,6	0,2	-0,5
1146 Tysvær	3,1	-0,1	-5,6	35,8	-1,0	-0,3	0,7
1149 Karmøy	2,2	1,0	0,3	10,3	-0,3	-0,1	0,2
1151 Utsira	-2,6	-7,0	4,5	-0,8	0,0	0,0	0,0
1160 Vindafjord	-4,1	-5,7	4,6	9,0	-0,2	0,0	0,2
11 Rogaland	-2,6	-0,1	-0,6	38,3	-1,1	-0,3	0,8
1505 Kristiansund	-13,5	-7,0	2,7	79,2	-2,0	-0,5	1,8
1506 Molde	-3,3	-8,1	-4,0	98,2	-2,2	-0,3	2,6
1507 Ålesund	-0,5	-11,1	-5,0	66,6	-2,2	-0,9	1,0
1511 Vanylven	3,6	-6,4	-2,9	38,3	-0,6	0,2	1,3
1514 Sande	-7,0	-2,4	2,9	67,2	-1,2	0,1	2,0
1515 Herøy (Møre og Romsdal)	3,3	-1,0	-10,3	98,0	-1,3	0,6	3,5
1516 Ulstein	1,9	4,2	-0,5	151,1	-5,2	-2,3	2,0
1517 Hareid	-8,8	-23,6	-27,4	95,5	-3,4	-1,6	1,1
1520 Ørsta	-16,6	-0,5	-2,8	74,4	-2,0	-0,6	1,6
1525 Stranda	8,7	2,3	-3,6	99,8	-1,8	0,2	3,1
1528 Sykkylven	1,0	-1,0	-2,0	67,4	-1,5	-0,2	1,8
1531 Sula	-10,6	-0,5	2,5	61,9	-2,6	-1,5	0,3
1532 Giske	0,7	0,2	6,1	100,0	-3,7	-1,9	1,0
1535 Vestnes	-11,2	-18,6	-5,0	101,2	-2,3	-0,3	2,6
1539 Rauma	13,4	0,4	-7,5	78,0	-1,7	-0,2	2,1
1547 Aukra	23,6	26,7	4,9	-67,6	2,6	1,3	-0,6
1554 Averøy	6,1	2,3	7,9	53,2	-1,3	-0,3	1,2
1557 Gjemnes	1,8	-6,9	-13,1	50,3	-0,7	0,3	1,8
1560 Tingvoll	8,4	-3,2	3,1	71,8	-0,9	0,5	2,6
1563 Sunndal	-1,5	-4,7	21,3	29,2	-0,2	0,4	1,2
1566 Sunndal	-4,4	-3,0	-7,2	54,0	-1,4	-0,4	1,2
1573 Smøla	12,8	-7,6	4,2	36,0	-0,8	-0,1	0,9
1576 Aure	0,2	-5,5	-5,4	27,1	-0,6	0,0	0,8
1577 Volda	-9,4	-13,0	-5,4	98,6	-3,2	-1,3	1,5
1578 Fjord	-0,9	-8,3	6,9	71,5	-0,3	1,1	3,3
1579 Hustadvika	-8,7	-8,6	3,0	50,4	-1,0	0,0	1,5
15 Møre og Romsdal	-2,4	-6,0	-1,9	72,8	-1,9	-0,5	1,6
1804 Bodø	-11,0	-9,2	-8,8	68,8	-1,8	-0,4	1,6
1806 Narvik	-0,9	-20,6	-9,4	62,1	-0,9	0,3	2,1
1811 Bindal	-15,0	-10,2	-5,5	37,9	-0,8	0,0	1,1
1812 Sømna	5,8	0,9	-1,4	28,1	-0,8	-0,3	0,5
1813 Brønnøy	4,4	2,7	-6,0	61,3	-1,4	-0,3	1,5
1815 Vega	-8,5	-15,3	12,2	98,5	-1,1	0,9	3,8
1816 Vevelstad	9,8	14,8	-1,4	-6,7	0,2	0,1	-0,1

Kommune	Primær- balanse 2018	Primær- balanse 2019	Primær- balanse 2020	Netto rente- eksponert gjeld 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)	
1818	Herøy (Nordland)	20,2	4,2	6,8	26,8	-0,7	-0,2	0,6
1820	Alstahaug	4,6	-3,2	3,9	71,4	-2,2	-0,9	1,2
1822	Leirfjord	-2,9	-1,1	-3,5	33,3	-1,2	-0,6	0,4
1824	Vefsn	-2,2	0,8	0,9	42,9	-0,9	0,0	1,2
1825	Grane	5,0	-16,5	-24,4	2,3	-0,1	0,0	0,1
1826	Hattfjelldal	2,4	-5,4	8,5	-32,9	0,6	0,0	-1,0
1827	Dønna	6,6	-13,7	-1,1	48,5	-0,9	0,0	1,5
1828	Nesna	1,4		-7,4	49,8	-0,1	0,9	2,4
1832	Hemnes	-2,6	5,4	3,6	33,4	-0,4	0,2	1,2
1833	Rana	1,1	0,2	0,9	12,8	-0,3	-0,1	0,3
1834	Lurøy	15,9	3,2	-1,5	-48,3	1,3	0,4	-1,1
1835	Træna	11,9		-1,4				
1836	Rødøy	19,9	-0,7	11,2	-1,9	0,0	0,0	-0,1
1837	Meløy	-5,1	-11,1	0,0	49,2	-0,7	0,3	1,7
1838	Gildeskål	-6,9	0,6	4,6	-33,9	0,5	-0,2	-1,2
1839	Beiarn	-16,3	13,6	-2,4	-96,8	1,2	-0,6	-3,5
1840	Saltdal	-5,9	2,5	3,9	-14,3	0,2	0,0	-0,5
1841	Fauske - Fuosko	-18,6	-6,5	-0,5	120,9	-2,8	-0,5	3,0
1845	Sørfold	-5,7	0,3	9,1	26,5	-0,5	0,0	0,8
1848	Steigen	6,8	1,6	4,7				
1851	Lødingen	-18,8	-35,5	2,3	104,0	-2,1	-0,1	2,9
1853	Evenes	-0,2		-58,2	83,0	-1,1	0,6	3,0
1856	Røst	9,1	1,8	-1,4	19,2	-0,2	0,1	0,7
1857	Værøy	-4,5	-0,7	1,2	15,7	-0,3	0,0	0,5
1859	Flakstad	9,4	2,2	-0,8				
1860	Vestvågøy	-3,8	-5,7	-7,2	58,7	-1,0	0,1	1,9
1865	Vågan	-3,5	-21,8	-22,5	101,6	-2,3	-0,3	2,7
1866	Hadsel	-3,7	-17,5	-14,8	108,9	-3,1	-1,0	2,2
1867	Bø	-3,5	-1,4	1,5	75,2	-0,4	1,1	3,3
1868	Øksnes	-1,8	-1,5	6,4	57,2	-1,1	0,0	1,7
1870	Sortland - Suortá	-0,4	-0,9	2,1	51,7	-1,3	-0,3	1,2
1871	Andøy	3,1	3,2	-10,5	53,6	-0,2	0,8	2,5
1874	Moskenes	-1,0	-1,1	2,7	89,7	-2,8	-1,1	1,5
1875	Hamarøy	1,8	0,6	8,1	23,4	-0,3	0,1	0,8
18	Nordland	-2,9	-6,3	-3,9	51,3	-1,1	-0,1	1,4
3001	Halden	-12,0	-0,1	-7,2	55,4	-1,5	-0,5	1,1
3002	Moss	-2,9	-7,8	3,3	51,1	-1,3	-0,4	1,1
3003	Sarpsborg	0,9	0,8	0,0	37,9	-1,2	-0,5	0,6
3004	Fredrikstad	3,9	-4,4	-0,8	47,6	-1,4	-0,5	0,9
3005	Drammen	-2,7	-3,7	2,6	98,9	-2,8	-0,9	2,0
3006	Kongsberg	-4,9	-4,1	-8,8	62,7	-1,5	-0,3	1,6
3007	Ringerike	-13,3	-11,7	-16,9	50,4	-1,4	-0,4	1,1
3011	Hvaler	-2,8	-6,1	-21,5	65,3	-1,7	-0,5	1,4
3012	Aremark	-0,8	5,1	14,6	14,3	-0,2	0,1	0,5
3013	Marker	1,0	-1,1	-13,7	33,2	-1,0	-0,3	0,6
3014	Indre Østfold	1,0	-5,1	2,6	27,0	-0,7	-0,2	0,6
3015	Skiptvet	-1,2	-5,5	-23,6	20,4	-0,5	-0,2	0,4
3016	Rakkestad	2,3	-3,4	2,0	53,0	-1,5	-0,5	1,0
3017	Råde	1,9	5,1	4,9	46,2	-1,5	-0,6	0,7
3018	Våler (Viken)	-4,8	-5,5	-9,5	36,6	-1,5	-0,9	0,2
3019	Vestby	-1,7	-3,0	-6,4	50,5	-2,2	-1,2	0,2
3020	Nordre Follo	-11,7	-10,3	-7,8	68,3	-2,2	-0,9	1,1
3021	Ås	-10,4	-4,0	-6,8	57,3	-2,1	-1,1	0,6
3022	Frogn	-7,1	-17,5	-7,6	105,9	-3,5	-1,5	1,5
3023	Nesodden	-1,1	-15,6	-2,2	45,4	-1,6	-0,7	0,6
3024	Bærum	-1,6	-3,5	-2,9	16,5	-0,5	-0,2	0,3
3025	Asker	-1,2	-2,2	-8,9	47,9	-1,7	-0,8	0,5
3026	Aurskog-Høland	-8,1	0,5	4,9	41,1	-1,5	-0,7	0,5
3027	Rælingen	-13,9	-4,4	-6,8	92,2	-3,5	-1,8	0,9
3028	Enebakk	-7,9	4,2	11,6	89,2	-2,6	-0,9	1,7
3029	Lørenskog	-2,4	-6,2	-14,5	97,6	-3,9	-2,0	0,8
3030	Lillestrøm	-2,0	-3,4	-0,5	52,7	-1,8	-0,8	0,8
3031	Nittedal	-9,3	-12,7	-15,5	49,9	-1,9	-1,0	0,4

Kommune	Primær- balanse 2018	Primær- balanse 2019	Primær- balanse 2020	Netto rente- eksponert gjeld 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)	
3032	Gjerdrum	5,1	7,8	2,0	25,8	-1,0	-0,5	0,3
3033	Ullensaker	-8,6	-8,6	-10,1	93,2	-4,8	-3,1	-0,5
3034	Nes	-1,8	-4,8	-6,0	35,6	-1,3	-0,6	0,4
3035	Eidsvoll	-9,6	-5,8	-2,0	35,6	-1,5	-0,8	0,2
3036	Nannestad	-7,9	2,8	4,6	33,6	-1,4	-0,8	0,1
3037	Hurdal	4,9	-5,2	-0,8	44,7	-1,1	-0,3	1,0
3038	Hole	5,4	-0,1	4,9	22,9	-0,7	-0,2	0,4
3039	Flå	-15,2	-1,4	-3,6	37,2	-1,0	-0,3	0,8
3040	Nesbyen	-8,7	-14,7	-17,1				
3041	Gol	3,8	3,9	2,7	38,4	-1,2	-0,5	0,6
3042	Hemsedal	1,4	2,4	6,2	-4,4	0,2	0,2	0,0
3043	Ål	2,7	-8,8	1,6	22,7	-0,5	0,0	0,7
3044	Hol	-0,5	-0,3	1,5	2,6	0,0	0,0	0,1
3045	Sigdal	-0,4	-1,7	4,4	-3,8	0,1	0,0	-0,1
3046	Krødsherad	-7,1	-38,1	-2,0	23,9	-1,0	-0,5	0,2
3047	Modum	6,8	0,4	-3,6	19,3	-0,5	-0,1	0,5
3048	Øvre Eiker	1,1	-1,3	3,7	32,6	-1,2	-0,6	0,4
3049	Lier	-0,5	-12,9	-10,9	49,4	-1,8	-0,8	0,6
3050	Flesberg	-63,5	-34,3	-2,2	95,3	-3,0	-1,2	1,6
3051	Rollag	2,4	-3,4	-2,2	5,8	-0,1	0,0	0,2
3052	Nore og Uvdal	0,1	-5,0	-2,4	-10,3	0,2	0,0	-0,3
3053	Jevnaker	-17,2	-2,3	1,1	47,5	-1,4	-0,5	0,8
3054	Lunner	-17,8	-22,1	-1,5	82,9	-2,2	-0,7	1,8
30	Viken	-3,4	-4,9	-3,6	51,6	-1,7	-0,7	0,8
3401	Kongsvinger	-9,1	-0,7	3,0	50,0	-1,4	-0,5	1,0
3403	Hamar	3,1	-5,0	-4,9	48,9	-1,8	-0,9	0,5
3405	Lillehammer	-11,8	-16,2	-7,7	68,7	-2,2	-0,9	1,1
3407	Gjøvik	-0,5	-3,5	-12,3				
3411	Ringsaker	-11,9	-8,9	-3,2	33,3	-1,2	-0,5	0,4
3412	Løten	2,4	-2,4	-10,4	17,9	-0,5	-0,1	0,4
3413	Stange	-2,3	-7,1	-5,5	35,7	-1,0	-0,4	0,7
3414	Nord-Odal	-14,3	-19,5	2,1	98,9	-2,2	-0,3	2,6
3415	Sør-Odal	-21,6	-18,4	3,4	67,5	-2,0	-0,7	1,3
3416	Eidskog	0,2	0,4	-1,9	59,2	-1,3	-0,1	1,6
3417	Grue	3,8	1,7	2,4	51,6	-0,4	0,6	2,1
3418	Åsnes	-6,1	-13,6	-12,7	75,4	-0,8	0,7	2,9
3419	Våler (Innlandet)	-6,4	-4,7	-31,6	74,9	-1,2	0,2	2,4
3420	Elverum	-15,0	0,0	3,3	81,0	-2,2	-0,6	1,7
3421	Trysil	-3,7	-3,8	-1,1	22,8	-0,5	-0,1	0,6
3422	Åmot	-1,7	7,1	11,2	56,1	-0,6	0,5	2,1
3423	Stor-Elvdal	4,3	0,5	2,6	28,7	-0,1	0,4	1,3
3424	Rendalen	6,2	8,4	-11,2	-6,7	0,0	-0,1	-0,3
3425	Engerdal	-12,7	-10,6	-14,6	-34,6	0,5	-0,2	-1,2
3426	Tolga	-0,3	-15,0	-25,0	61,2	-1,5	-0,3	1,5
3427	Tynset	3,8	-0,1	2,4	28,6	-0,5	0,1	0,9
3428	Alvdal	-24,3	3,8	2,0	58,8	-1,5	-0,3	1,4
3429	Folldal	-1,9	3,3	6,3	29,5	-0,5	0,1	1,0
3430	Os	6,7	1,3	6,9	41,4	-1,1	-0,3	0,9
3431	Dovre	1,3	3,3	6,2	23,5	-0,4	0,1	0,8
3432	Lesja	-7,9	-18,4	13,6	-51,6	0,8	-0,2	-1,7
3433	Skjåk	-9,5	2,7	8,9	-8,7	0,1	-0,1	-0,3
3434	Lom	-3,9	0,9	6,2	11,1	-0,1	0,1	0,4
3435	Vågå	-0,4	2,5	8,0	27,0	-0,2	0,3	1,1
3436	Nord-Fron	-4,5	-9,6	4,0	39,7	-1,0	-0,2	0,9
3437	Sel	-9,1	-1,2	1,6	25,0	-0,6	-0,1	0,6
3438	Sør-Fron	-4,9	0,1	-5,6	21,3	-0,4	0,0	0,6
3439	Ringebu	-5,2	-6,6	-0,4	55,7	-1,8	-0,8	0,8
3440	Øyer	5,5	4,4	4,1	35,2	-1,0	-0,3	0,7
3441	Gausdal	-0,9	-3,0	-4,3	46,1	-0,8	0,1	1,5
3442	Østre Toten	-20,1	-17,2	15,1	46,3	-1,0	-0,1	1,3
3443	Vestre Toten	-14,4	-12,2	-6,4	103,5	-3,0	-1,0	2,0
3446	Gran	0,5	-4,4	-1,7	41,3	-0,8	0,0	1,2
3447	Søndre Land	-3,2	-20,4	-24,2	61,3	-0,4	0,8	2,6

Kommune	Primær- balanse 2018	Primær- balanse 2019	Primær- balanse 2020	Netto rente- eksponert gjeld 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
3448 Nordre Land	-2,9	-4,8	-15,7	17,3	-0,3	0,0	0,5
3449 Sør-Aurdal	-4,6	-14,7	1,3	43,6	-0,9	-0,1	1,2
3450 Etnedal	-4,8	1,1	-0,3				
3451 Nord-Aurdal	-9,2	0,3	-5,1	28,1	-1,0	-0,5	0,3
3452 Vestre Slidre	7,9	0,5	-10,5	10,6	-0,1	0,1	0,5
3453 Øystre Slidre	-6,4	-24,5	-39,5	49,1	-1,1	-0,1	1,3
3454 Vang	4,5	-0,8	-3,2	2,9	0,0	0,0	0,1
34 Innlandet	-5,7	-6,3	-3,5	43,0	-1,1	-0,3	1,0
3801 Horten	-4,1	-5,7	-13,0	80,1	-2,0	-0,4	1,9
3802 Holmestrand	-3,0	-6,4	-2,6	50,4	-1,4	-0,4	1,1
3803 Tønsberg	-4,8	-2,5	-4,6	54,8	-2,0	-1,0	0,6
3804 Sandefjord	1,5	0,5	-0,6	-8,5	0,2	0,0	-0,2
3805 Larvik	-1,6	-0,3	-1,4	53,3	-1,2	-0,2	1,4
3806 Porsgrunn	-7,8	-6,2	-1,4	51,5	-1,4	-0,4	1,1
3807 Skien	0,8	-3,1	-1,5	42,7	-1,1	-0,3	1,0
3808 Notodden	-7,6	-4,2	1,3	51,3	-1,5	-0,6	0,9
3811 Færder	-1,2	-0,8	-6,6	45,0	-1,2	-0,3	1,0
3812 Siljan	2,3	7,0	-14,0	-20,2	0,4	0,0	-0,6
3813 Bamble	-3,2	-12,6	-21,7	60,1	-1,5	-0,3	1,5
3814 Kragerø	-0,4	-0,5	-1,7	75,0	-2,0	-0,5	1,7
3815 Drangedal	1,5	-2,6	-5,3				
3816 Nome	-0,7	0,4	1,5	57,2	-0,8	0,3	2,0
3817 Midt-Telemark	-1,2	-6,2	-8,7	63,9	-1,8	-0,6	1,3
3818 Tinn	-8,1	-5,9	-3,2	4,3	0,0	0,1	0,2
3819 Hjartdal	-19,2	2,2	3,4	46,0	-1,3	-0,4	0,9
3820 Seljord	-0,9	2,2	4,2	31,7	-0,9	-0,3	0,6
3821 Kviteseid	0,1	-14,5	-7,7	24,2	-0,6	-0,1	0,6
3822 Nissedal	-4,2	-24,9	-11,0	21,3	-0,7	-0,3	0,4
3823 Fyresdal	3,9	-5,0	3,1	-2,8	0,0	0,0	-0,1
3824 Tokke	-1,2	-2,8	2,7	11,2	-0,2	0,0	0,4
3825 Vinje	-6,0	-10,2	-7,1	42,5	-0,8	0,0	1,2
38 Vestfold og Telemark	-2,4	-3,2	-3,8	42,2	-1,1	-0,3	1,0
4201 Risør	0,3	-0,1	0,3	51,3	-0,7	0,3	1,8
4202 Grimstad	-1,7	-1,2	2,8	30,8	-1,0	-0,4	0,5
4203 Arendal	0,4	-1,3	-1,4	65,8	-2,2	-1,0	0,9
4204 Kristiansand	-0,8	-2,3	-1,6	63,6	-1,6	-0,3	1,5
4205 Lindesnes	-0,8	-8,3	-5,5	33,7	-1,0	-0,3	0,7
4206 Farsund	-3,4	6,2	2,9	28,2	-0,8	-0,2	0,6
4207 Flekkefjord	2,5	1,0	-3,0	53,8	-1,3	-0,2	1,3
4211 Gjerstad	-10,6	-9,4	4,0	78,4	-2,0	-0,5	1,8
4212 Vegårshei	-8,1	-4,8	-7,6	58,0	-1,1	0,0	1,8
4213 Tvedestrand	-14,4	-17,9	-6,1	59,4	-1,8	-0,6	1,1
4214 Froland	-3,6	-8,5	-6,6	79,5	-2,8	-1,3	1,0
4215 Lillesand	-1,5	-3,7	-7,6	72,8	-2,4	-1,1	1,0
4216 Birkenes	0,7	-5,4	-1,8	69,2	-2,2	-0,9	1,1
4217 Åmli	3,2	-1,3	10,1	39,2	-0,7	0,0	1,2
4218 Iveland	0,1	-2,7	0,8	-15,0	0,3	0,0	-0,4
4219 Evje og Hornes	-1,1	-3,3	-8,6	38,1	-1,1	-0,4	0,7
4220 Bygland	1,0	-11,4	-8,9	14,7	-0,3	0,0	0,4
4221 Valle	-3,3	4,0	6,3	-11,8	0,1	-0,2	-0,5
4222 Bykle	-13,9	-15,8	21,5	-96,9	3,5	1,7	-1,1
4223 Vennesla	-3,9	-2,9	2,3	12,7	-0,5	-0,2	0,1
4224 Åseral	13,9	-21,4	1,0	-57,4	1,1	0,0	-1,7
4225 Lyngdal	-15,0	-36,0	10,1	67,1	-2,2	-1,0	1,0
4226 Hægebostad	0,1	-3,9	-4,3	33,2	-0,8	-0,1	0,8
4227 Kvinesdal	2,2	7,9	4,3	14,4	-0,5	-0,2	0,2
4228 Sirdal	-5,1	3,0	7,0	-34,0	0,6	0,0	-1,0
42 Agder	-1,8	-3,9	-0,6	48,6	-1,4	-0,4	1,0
4601 Bergen	3,5	3,7	-1,6	32,1	-0,9	-0,3	0,6
4602 Kinn	-6,5	-2,0	-7,8	89,4	-1,8	0,0	2,6
4611 Etne	-6,1	16,5	-5,5	33,8	-0,9	-0,2	0,8
4612 Sveio	3,7	-8,8	-3,9	21,5	-0,7	-0,2	0,4
4613 Bømlo	-0,3	-1,4	0,0	67,1	-2,0	-0,7	1,3

Kommune	Primær- balanse 2018	Primær- balanse 2019	Primær- balanse 2020	Netto rente- eksponert gjeld 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)	
4614	Stord	-13,9	-5,8	-2,6	52,9	-1,8	-0,8	0,7
4615	Fitjar	5,5	-1,4	3,2	28,4	-1,0	-0,5	0,3
4616	Tysnes	11,6	0,9	-1,6	23,6	-0,6	-0,2	0,5
4617	Kvinnherad	-0,7	4,4	-2,9	72,9	-1,2	0,2	2,4
4618	Ullensvang	-2,8	-10,5	-10,6	19,7	-0,4	0,0	0,6
4619	Eidfjord	-8,6	-15,9	-0,8	-14,2	0,2	-0,1	-0,5
4620	Ulvik	-18,2	-53,6	22,0	37,7	-1,1	-0,3	0,7
4621	Voss	0,0	-1,6	1,8	19,6	-0,5	-0,1	0,5
4622	Kvam	-4,6	-7,1	4,6	64,5	-1,4	-0,2	1,7
4623	Samnanger	5,1	-8,9	-3,1	61,1	-1,3	-0,1	1,7
4624	Bjørnafjorden	2,0	-9,7	-4,4	51,2	-2,2	-1,3	0,2
4625	Austevoll	0,2	-8,2	8,0	38,5	-1,5	-0,7	0,4
4626	Øygarden	-11,0	-15,8	9,2	58,2	-1,9	-0,8	0,8
4627	Askøy	-6,5	-3,8	-1,4	80,7	-2,8	-1,3	1,1
4628	Vaksdal	-13,6	-25,7	-9,4	33,3	-0,5	0,2	1,2
4629	Modalen	-3,4	-1,0	-19,4	23,8	-0,4	0,1	0,8
4630	Osterøy	-4,3	-6,5	-1,8	46,5	-1,4	-0,5	0,8
4631	Alver	-7,9	-12,7	-8,8	64,2	-1,9	-0,7	1,2
4632	Austrheim	-0,5	7,0	6,7				
4633	Fedje	-15,2	-2,4	8,6	17,6	-0,3	0,0	0,6
4634	Masfjorden	4,2	-1,8	-21,9	20,8	-0,6	-0,2	0,4
4635	Gulen	9,1	4,9	6,4	3,3	-0,1	-0,1	0,0
4636	Solund	10,1	-7,8	4,1	31,5	-1,2	-0,6	0,3
4637	Hyllestad	-4,9	-6,7	11,0	49,8	-1,6	-0,6	0,8
4638	Høyanger	0,4	-0,5	-7,7	76,1	-1,1	0,4	2,6
4639	Vik	-3,9	-8,0	-4,0	58,3	-1,0	0,1	1,9
4640	Sogndal	-5,3	-8,4	0,3	35,8	-1,2	-0,6	0,5
4641	Aurland	-2,7	-4,6	-2,2	29,3	-0,4	0,2	1,1
4642	Lærdal	-9,3	0,3	-1,6	68,8	-0,5	0,9	2,9
4643	Årdal	4,7	-3,3	-1,6	30,4	-0,3	0,3	1,2
4644	Luster	-0,5	2,3	-1,7	27,5	-0,4	0,2	1,0
4645	Askvoll	1,2	-4,4	-0,7	40,9	-1,3	-0,5	0,7
4646	Fjaler	-0,6	-8,5	-32,0				
4647	Sunnfjord	-3,1	-2,8	1,7	74,6	-2,2	-0,7	1,4
4648	Bremanger	3,7	3,4	7,7	37,8	-0,6	0,1	1,2
4649	Stad	-2,7	-2,9	-2,6	80,7	-2,9	-1,4	0,9
4650	Gloppen	-7,9	-8,1	-7,0	86,2	-2,2	-0,6	2,0
4651	Stryn	-0,2	-8,3	-1,8	31,4	-0,8	-0,2	0,7
46	Vestland	-0,9	-2,2	-1,7	44,7	-1,3	-0,4	0,9
5001	Trondheim	-2,1	-3,7	-1,5	34,7	-1,0	-0,4	0,7
5006	Steinkjer	-20,2	-18,7	-10,7	86,4	-3,1	-1,4	1,1
5007	Namsos	4,6	-1,6	0,9	46,2	-1,2	-0,3	1,0
5014	Frøya	5,7	-21,0	-8,7	62,6	-3,6	-2,5	-0,7
5020	Osen	4,0	-2,3	0,8	18,3	-0,4	0,0	0,5
5021	Oppdal	9,0	0,4	0,6	-8,0	0,2	0,0	-0,2
5022	Rennebu	8,3	7,4	5,6	31,3	-0,5	0,1	1,0
5025	Rørøs	-0,3	-11,4	-3,9	49,7	-1,2	-0,2	1,2
5026	Holtålen	-0,5	-16,7	9,4	75,9	-1,5	-0,1	2,2
5027	Midtre Gauldal	7,1	-0,1	5,9	71,4	-1,4	0,0	2,1
5028	Melhus	4,2	3,6	-4,8	63,6	-2,1	-0,9	1,0
5029	Skaun	-24,7	-6,5	2,8	63,7	-2,9	-1,7	0,1
5031	Malvik	-4,8	-4,2	5,3	55,3	-1,9	-0,8	0,8
5032	Selbu	15,2	-19,2	-7,6	68,0	-1,2	0,1	2,1
5033	Tydal	1,8	4,2	12,2	-18,3	0,2	-0,2	-0,7
5034	Meråker	4,7	4,7	6,4	14,0	-0,1	0,2	0,6
5035	Stjørdal	5,0	-2,2	1,3	62,0	-2,7	-1,6	0,2
5036	Frosta	0,1	-5,7	4,4	65,9	-1,2	0,1	2,0
5037	Levanger	2,5	-2,0	-3,0	107,8	-3,2	-1,2	1,9
5038	Verdal	1,8	-3,6	-24,2	54,6	-1,2	-0,2	1,4
5041	Snåase - Snåsa	7,4	-2,4	-30,2	86,3	-1,1	0,6	3,2
5042	Lierne	-0,6	7,2	0,0	37,1	-0,8	-0,1	1,0
5043	Raarvihke - Røyrvik	-2,8	28,6	0,1	58,7	-1,3	-0,1	1,6
5044	Namsskogan	-1,4	24,1	5,2	26,5	-0,3	0,2	1,0

Kommune	Primær- balanse 2018	Primær- balanse 2019	Primær- balanse 2020	Netto rente- eksponert gjeld 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 1,8 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
5045	Grong	4,7	9,1	2,9			
5046	Høylandet	1,3	-27,4	-16,0	66,5	-1,5	1,7
5047	Overhalla	6,3	-5,5	-10,6	67,5	-2,0	1,2
5049	Flatanger	-13,9	11,3	11,2	27,3	-1,1	0,2
5052	Leka	20,6	7,6	8,6	1,6	-0,1	0,0
5053	Inderøy	9,2	5,8	-6,3	56,6	-1,3	1,4
5054	Indre Fosen	-17,6	-15,4	3,2	88,7	-1,7	2,7
5055	Heim	-7,0	-11,9	-15,2	49,7	-0,9	1,6
5056	Hitra	6,4	-4,5	4,0	50,6	-1,9	0,5
5057	Ørland	-8,4	-27,3	-15,3	121,3	-2,9	3,0
5058	Åfjord	6,1	-6,3	-19,7	62,3	-2,4	0,6
5059	Orkland	-15,1	-22,4	-3,4	47,0	-1,0	1,3
5060	Nærøysund	3,7	-11,2	-18,4	89,6	-3,6	0,6
5061	Rindal	2,8	0,0	3,5	32,9	-0,4	1,2
50	Trøndelag	-2,0	-5,9	-3,5	52,8	-1,5	1,0
5401	Tromsø	-4,8	-4,2	-1,2	90,0	-2,9	1,4
5402	Harstad	0,5	-2,6	6,1	64,5	-1,7	1,5
5403	Alta	-18,7	-12,4	-5,1	77,6	-2,7	1,0
5404	Vardø	5,0	7,1	10,6	62,3	-0,2	2,9
5405	Vadsø	3,5	3,3	-2,2	128,2	-0,6	5,8
5406	Hammerfest	1,6	-5,6	-10,1	119,8	-3,5	2,2
5411	Kvæfjord	0,0	-10,9	-0,6	29,5	-0,2	1,3
5412	Tjeldsund	-6,5	-7,9	-10,9	81,7	-1,0	3,0
5413	Ibestad	15,3	-27,5	-26,8	100,7	-2,4	2,5
5414	Gratangen	8,5	-4,2	12,6	32,3	-0,7	0,9
5415	Loabåk - Lavangen	-0,9	-19,3	-2,5	39,4	-0,9	1,0
5416	Bardu	-10,3	0,3	-29,9	76,6	-1,4	2,3
5417	Salangen	5,5	4,4	5,9	58,0	-1,8	1,0
5418	Målselv	-12,0	-14,8	7,3			
5419	Sørreisa	-9,2	-6,9	-5,4	60,6	-1,3	1,6
5420	Dyrøy	5,2	-12,4	-15,7			
5421	Senja			0,4	67,5		
5422	Balsfjord	3,7	1,8	8,4	43,3	-1,1	1,0
5423	Karlsøy	6,4	9,8	13,6	30,5	-0,8	0,7
5424	Lyngen	-16,5	-6,9	3,1	123,2	-0,5	5,6
5425	Storfjord - Omasvuotna - Omasvuono	-10,5	-30,8	-15,7	104,8	-1,9	3,2
5426	Gáivuotna - Kåfjord - Kaivuono	-52,3	19,2	11,3	85,3	-0,6	3,6
5427	Skjervøy	4,5	-12,1	-0,3	55,6	-1,7	1,0
5428	Nordreisa	2,1	-4,9	-3,7	50,2	-0,8	1,6
5429	Kvænangen	-9,0	-37,5	4,3	67,5	-1,9	1,4
5430	Guovdageaidnu - Kautokeino	6,8	4,8	5,4	17,5	-0,4	0,4
5432	Loppa	15,4	-12,4	-1,9	-30,4	0,4	-1,0
5433	Hasvik	-0,3	-7,8	-1,2	-5,6	0,2	-0,1
5434	Måsøy	12,9	6,3	6,5	-7,4	0,2	-0,2
5435	Nordkapp	9,7	-6,4	4,9	54,0	-0,7	2,0
5436	Porsanger - Porsángu - Porsanki	-2,7	-1,2	0,1	50,8	-0,8	1,6
5437	Kárásjohka - Karasjok						
5438	Lebesby	9,1	9,1	10,9	22,4	-0,4	0,6
5439	Gamvik	5,4	-4,3	-11,8			
5440	Berlevåg	-27,4	-28,9	-40,5	149,5	-4,9	2,2
5441	Deatnu-Tana	-14,4	-2,3	-5,3	105,0	-1,5	3,7
5442	Unjárga-Nesseby	9,4	6,7	-3,0			
5443	Båtsfjord	3,3	-5,5	-15,7	77,4	-2,2	1,6
5444	Sør-Varanger	-5,5	-12,3	-1,1	106,3	-1,9	3,3
54	Troms og Finnmark	-3,9	-5,6	-1,6	73,8	-2,3	1,2
	Landet	-2,7	-4,4	-3,1	46,8	-1,4	0,9

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Tabell 5 Primærbalanse 2018–2020, samt krav til primærbalansen for å stabilisere nettogjelden under ulike forutsetninger om rentenivå og inntektsvekst. Fylkeskommunene. Prosent av brutto driftsinntekter.

Fylkeskommunene	Primærbalanse 2018	Primærbalanse 2019	Primærbalanse 2020	Netto renteeksponert gjeld 2020	Krav til primærbalanse (inntektsvekst på nivå med 2010-2020 og rente på 2 pst.)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 1 pp lavere og rente 1 pp høyere)	Krav til primærbalanse (inntektsvekst 2 pp lavere og rente 3 pp høyere)
Rogaland	3,2	2,7	4,1	47,7	-1,3	-0,4	1,0
Møre og Romsdal	-3,7	-5,6	-16,6	56,9	-2,2	-1,1	0,5
Nordland	-7,6	-4,6	4,1	4,5	-0,1	0,0	0,1
Viken	2,2	2,1	-0,1	6,7	-0,2	-0,1	0,1
Innlandet	-1,9	-7,7	5,3	-1,0	0,0	-0,0	-0,0
Vestfold og Telemark	-2,9	1,6	3,4	20,4	-0,5	-0,1	0,5
Agder	-4,0	-5,8	-2,6	14,1	-0,4	-0,1	0,3
Vestland	-0,5	-4,1	-1,0	46,4	-1,4	-0,5	0,8
Trøndelag	-7,2	-14,7	2,9	62,1	-1,8	-0,6	1,2
Troms og Finnmark	-2,5	-7,2	1,2	17,7	-0,4	-0,0	0,5
Landet	-1,8	-3,7	0,2	27,4	-0,8	-0,2	0,6

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi

Vedlegg 15   Produksjonsindekser for kommunale tjenester 2020

Det er i tidligere rapporter fra utvalget blitt presentert beregninger av en produksjonsindeks for kommunale tjenester basert på KOSTRA-data for årene 2000-2019.

Produksjonsindeksen er et samlemål på kommunenes tjenesteproduksjon basert på indikatorer for tjenestetilbudet for de ulike sektorer. Dette vedlegget rapporter oppdaterte beregninger av produksjonsindeksen basert på data for 2020.

Ny kommunestruktur fra 1. januar 2020, hvor man gikk fra 422 til 356 kommuner, kan ha betydning for datakvaliteten på enkelte variabler. I enkelte tilfeller er kommuner ekskludert fra beregningene da rapporterte data er lite troverdig sett opp mot tall for tidligere år. Det må også påpekes at nedstenging som følge av koronapandemien ikke synes å være hensyntatt på en god måte. Som et eksempel har nedstenging av barnehager variert betydelig på tvers av kommunene, mens dette ikke er hensyntatt når produksjonen beregnes. Kommunenes innsats med testing, isolasjon, smittesporing og karantene (TISK) er heller ikke fanget opp i produksjonsindeksen.

Den produksjonsindeksen som beregnes er basert på delindekser for barnehage, grunnskole, primærhelsetjeneste, pleie og omsorg, barnevern, sosialkontortjenester og kultur. De øvrige sektorer (administrasjon, teknisk sektor, samferdsel, bolig og næring) er utelatt fordi det er vanskelig å finne gode indikatorer på tjenesteproduksjonen. De tjenestene som er inkludert i totalindeksen utgjorde om lag 72 prosent av kommunenes brutto driftsutgifter i 2020.

Tabell 1 gir en oversikt over kriterier og vekter i delindeksene og hvilken vekt de enkelte delindekser har i totalindeksen. Produksjonsindeksen som beregnes for 2020 består i hovedsak av de samme indikatorene som den nye og forbedrede produksjonsindeksen som først ble rapportert i utvalgets rapport fra april 2009 (kapittel 3), i tillegg til endringer gjort i produksjonsindeksen for rapporteringsårene 2012, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019 og 2020 (dokumentert i denne rapporten og i utvalgets tidligere høstrapporter). Vektene i delindeksene og totalindeksen er oppdatert i forhold til utviklingen i budsjettandeler. I alt 296 kommuner har levert tilstrekkelige data til å kunne inngå i årets analyse. Som følge av kommunesammenslåinger gjeldende fra 1. januar 2020 er dette naturlig, og andelen kommuner som inngår (83 prosent) er på samme nivå som i fjor.

Tabell 2 rapporterer sektorindekser, samlet produksjonsindeks og korrigert inntekt for alle kommunene i 2020, samt fylkesvise gjennomsnitt. Kommuner uten verdi på en sektorindeks får ikke beregnet en verdi for samlet produksjon. Både sektorindekser, og samlet produksjonsindeks er normalisert slik at veide gjennomsnitt (med antall innbyggere som vekter) er lik 100 for kommunene som inngår i beregningen av samlet produksjon. Også de fylkesvise gjennomsnittene er veid med innbyggertall som vekter. I tillegg vises netto driftsresultat for 2020. For sektorindeksene og samlet produksjonsindeks indikerer en indeksverdi over 100 at tjenestetilbudet er bedre enn gjennomsnittet, mens en verdi lavere enn 100 indikerer at tjenestetilbudet er dårligere enn landsgjennomsnittet. En verdi på 110 indikerer for eksempel at tjenestetilbudet er 10 prosent bedre enn landsgjennomsnittet.

Tabell 3 viser utviklingen i samlet produksjonsindeks, korrigert inntekt og netto driftsresultat de tre siste årene. Tallene for 2018 og 2019 baserer seg på kommunestrukturen som gjelder

i 2020 med totalt 356 kommuner. Vi har beregnet en gjennomsnitt्सindikator (innbyggertall som vekt) i sammenslåtte kommuner. I tilfeller hvor minst én av de sammenslåtte kommunene ikke opprinnelig fikk beregnet verdi, er det heller ikke beregnet et snitt for den «nye» kommunen.

Den første produksjonsindeksen ble utviklet av Borge mfl. (2001).⁴⁴ I utvalgets rapport fra april 2009 ble det presentert en ny og forbedret produksjonsindeks for kommunene basert på data for 2007. Produksjonsindeksen ble forbedret ved å inkludere flere kvalitetsindikatorer, ved å inkludere kultursektoren og ved å ta hensyn til flere etterspørselsfaktorer enn alder. I arbeidet med produksjonsindeksen for 2012 ble en indikator for somatiske helseundersøkelser av barn og svangerskapskontroller inkludert i indeksen for primærhelse, mens en indikator for kvalifikasjonsprogrammet ble inkludert i indeksen for sosiale tjenester.

I produksjonsindeksen for 2015 ble det foretatt en revisjon av indikatorsettene for pleie og omsorg og grunnskole. For pleie og omsorg ble tidligere indikatorer for hjemmetjenester erstattet med totalt antall timer per uke til hjemmesykepleie og praktisk bistand, mens tidligere indikator for beboere i institusjon ble erstattet med totalt antall oppholdsdøgn i institusjon. For grunnskole ble nasjonale prøver på 8. trinn (korrigert for sosioøkonomiske faktorer) inkludert som ny indikator.

Høsten 2017 startet SSB med å publisere statistikk på forbruk av omsorgstjenester i løpet av året målt i døgn og timer etter tjenestetype. I produksjonsindeksen for 2016 ble derfor tidligere indikator for hjemmetjenester erstattet med ny tilgjengelig statistikk for praktisk bistand og hjemmesykepleie. I tillegg ble indikatoren for oppholdstid i barnehage erstattet med en ny indikator som baserte seg på en ny vektning hvor barn 0-2 år antas å ha en ressursinnsats/produksjon som er 60 prosent høyere enn barn 3-5 år. Videre ble indikatoren for timer utført av leger i primærhelsetjenesten erstattet med en indikator for fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune) for indeksen i 2017, i tillegg til at det ble inkludert to nye indikatorer i kultursektoren, henholdsvis timer åpne kommunale fritidssenter og barn i kulturskole.

I produksjonsindeksen for 2018 ble det gjort endringer i grunnskole og pleie og omsorg. Utdanningsdirektoratet startet med å beregne såkalte skolebidragsindikatorer for grunnskolene. Hovedformålet med skolebidragsindikatorer er at de skal reflektere skolenes og kommunenes bidrag til elevenes læringsutbytte, slik også tidligere indikatorer i indeksen har forsøkt å måle. Styrken til de nye skolebidragsindikatorerne er at beregningene er gjort på individnivå, slik at læringsutbytte er korrigert for hver elevs sosioøkonomiske/foreldrebakgrunn.⁴⁵ Det ble inkludert tre indikatorer som måler skolebidrag på henholdsvis småbarn-, mellom- og ungdomstrinnet. Disse erstattet tidligere indikatorer for korrigerede grunnskolepoeng og nasjonale prøver. I pleie og omsorg ble det inkludert en supplerende indikator for hjemmetjenester, som består av totalt antall timer til alt annet enn hjemmesykepleie og praktisk bistand. Mange av disse tjenestene er både komplementære tjenester og substitutter for hjemmesykepleie og praktisk bistand, og vil også fange opp deler av aktiviseringstjenester.

I fjorårets produksjonsindeks er det gjort tilpasninger i sektorindeksen for barnehage. Tidligere indikator som målte leke- og oppholdsareal er utelatt fra produksjonsindeksen som

---

⁴⁴ Borge, L.-E., T. Falch og P. Tovmo (2001): Produksjonsindeks for kommunale tjenester, Rapport, ALLFORSK.

⁴⁵ Se <https://www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/tema/hva-er-skolebidragsindikatorer-for-grunnskolen/> for en fylldigere beskrivelse av de nye skolebidragsindikatorerne.

følge av mangel på positiv korrelasjon med foreldres vurdering av fysiske attributter rapportert i spørreundersøkelser (Foreldreundersøkelsen i barnehage). I tillegg er antall ansatte med barnehagelærerutdanning nå relatert til korrigerte oppholdstimer istedenfor totalt antall ansatte.

Skolebidragsindikatoren for ungdomstrinnet er ikke rapportert i 2020 grunnet kansellerte eksamener. Dette har medført at indikatoren er erstattet av en indikator som inkluderer grunnskolepoeng korrigert for sosioøkonomiske forskjeller, på samme måte som indikatoren var inkludert før Utdanningsdirektoratet startet med å publisere skolebidragsindikatorer. Utdanningsdirektoratet har også endret rapporteringen av mobbing ved skolene. Ettersom indikatoren er anonymisert for svært mange kommuner i 2020, er mobbing tatt ut fra indikatoren som måler læringsmiljøet i grunnskolesektoren.

Det bør understrekes at produksjonsindeksene sier noe om nivået på produksjonen i forhold til størrelsen på målgruppen, og at de i seg selv ikke sier noe om hvor effektiv den enkelte kommune er. For at totalindeksen skal si noe om effektivitet må den relateres til hvor store ressurser den enkelte kommune disponerer, og delindeksene kan bare si noe om effektivitet dersom de relateres til hvor store ressurser som er allokert til den enkelte sektor sett i forhold til målgruppen. En kommune med samlet produksjonsindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til de ressurser kommunen disponerer, og en kommune med delindeks lavere enn 100 vil kunne være effektiv dersom produksjonen er høy relativt til mengden av ressurser som er allokert til sektoren.

Tabell 1: Oversikt over indikatorer og vektorer i delindeksene og samlet produksjonsindeks, 2020

Sektor / Indikator	Vekt
Barnehage (BH)	0,157
Korrigerte oppholdstimer i kom. og private barnehager i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,800
Ansatte med barnehagelærerutdanning i forhold til korrigerte oppholdstimer	0,200
Grunnskole (GS)	0,250
Skolebidrag småbartrinnet	0,251
Skolebidrag mellomtrinnet	0,251
Korrigerte grunnskolepoeng	0,251
Læringsmiljø	0,189
Andel innbyggere i alderen 6-9 år med plass i kommunale SFO	0,029
Andel av brukerne av kommunale SFO med fulltidsplass	0,029
Primærhelsetjeneste (PH)	0,068
Antall fastlegekonsultasjoner (legens praksiskommune) i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,438
Fysioterapiårsverk (F233, 241 og 253) i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,363
Antall helseundersøkelser barn og svangerskapskontroller i forhold behovskorrigert innbyggertall	0,199
Pleie og omsorg (PO)	0,372
Timer hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,458
Timer til annet enn hjemmesykepleie og praktisk bistand i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,115
Oppholdsdøgn i institusjon i alt i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,342
Andelen av institusjonsplasser som er i enerom	0,085
Barnevern (BV)	0,040
Barn omfattet av barnevernsundersøkelse i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,286
Barn 0-17 år omfattet av tiltak i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,514
Andel ansatte med fagutdanning	0,200
Sosialkontortjenester (SK)	0,062
Antall mottakere av økonomisk sosialhjelp i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,463
Gjennomsnittlig utbetaling per stønadsmåned	0,462
Nettoutgifter til kvalifiseringsordningen i forhold til behovskorrigert innbyggertall	0,075

Kultur (KU)	0,051
Bokbestand ved bibliotekene per innbygger	0,154
Utlån av bøker per innbygger	0,154
Antall kinoforestillinger per innbygger	0,032
Besøk kino per innbygger	0,032
Støtte til aktivitetstilbud til barn og unger per innbygger 6-18 år	0,132
Kommunale fritidssenter, timer åpen årlig per 1 000 innbyggere 6-20 år	0,132
Barn 6-15 år i kommunens kulturskole (prosent)	0,364

Note: Tilhørende sektorvekt er angitt med høyrejusterte, fete bokstaver

Tabell 2 Produksjonsindekser, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat¹. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigert inntekt. Netto driftsresultat oppgitt i prosent av brutto driftsinntekter. Tall for 2020.

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
3001 Halden	102,7	97,4	86,7	104,2	103,1	114,6	81,3	100,5	93	1,8
3002 Moss	99,7	101,6	94,1	115,7	92,3	101,1	74,0	104,3	96	2,4
3003 Sarpsborg	99,1	101,0	94,7	99,1	121,4	104,2	103,7	100,7	96	1,5
3004 Fredrikstad	100,6	100,0	94,0	97,7	89,9	94,7	69,2	96,5	94	0,0
3005 Drammen	98,6	100,3	98,0	87,3	95,0	94,8	57,4	92,3	91	4,3
3006 Kongsberg	102,0	102,8	108,6	121,4	75,4	84,6	83,8	106,8	96	1,1
3007 Ringerike	102,0	98,0	106,1	91,1	103,7	97,9	50,1	94,4	92	1,3
3011 Hvaler	102,6	99,3	55,9	118,6	161,8	125,0	77,0	107,0	105	-2,2
3012 Aremark	107,1	98,1		91,2	103,3	87,2	121,8		101	5,6
3013 Marker	91,3	99,4	87,9	90,3	126,7	97,7	211,9	100,7	98	4,8
3014 Indre Østfold	99,4	99,6	90,0	107,6	113,6	87,9	81,5	100,8	93	4,8
3015 Skiptvet	103,3	96,0	77,0	109,1	124,1	71,5	92,0	100,1	95	3,2
3016 Rakkestad	101,3	100,9	109,7	95,4	144,8	77,3	71,2	98,3	95	0,7
3017 Råde	108,8	97,7	81,0	94,9	137,4	95,0	58,2	96,7	94	2,4
3018 Våler	97,6	99,1	120,0	117,1	142,6	72,3	35,4	103,8	95	-2,6
3019 Vestby	99,0	100,7	85,6	97,6	94,3	97,1	71,8	96,3	94	2,4
3020 Nordre Follo	97,6	103,1	109,8	98,3	107,0	106,3	94,3	100,8	95	1,2
3021 Ås	99,4	100,7	87,1	91,1	104,9	94,4	122,9	96,9	94	0,6
3022 Frogner	95,4	101,8	96,7	101,9	112,1	80,3	50,6	97,0	95	-2,3
3023 Nesodden	95,8	99,6	93,8	90,9	94,8	111,9	58,1	93,8	93	2,3
3024 Bærum	94,9	102,6	101,8	97,5	73,3	100,4	72,6	96,6	104	6,0
3025 Asker	95,9	100,2	99,2	105,2	84,6	80,6	65,5	97,7	98	3,9
3026 Aurskog-Høland	102,1	98,6	86,6	81,3	101,1	104,0	105,4	92,7	93	5,2
3027 Rælingen	99,3	100,7	96,1	92,2	99,5	76,6	81,3	94,5	92	2,5
3028 Enebakk	96,0	98,3	86,8	99,9	118,8	89,1	68,7	96,5	89	1,1
3029 Lørenskog	89,6	101,8	95,7	82,1	109,3	116,0	86,2	92,5	97	2,7
3030 Lillestrøm	97,2	101,7	96,3	79,5	103,9	95,1	77,4	90,8	94	5,0
3031 Nittedal	102,7	100,9	92,9	94,3	91,7	97,5	60,3	95,6	96	4,3
3032 Gjerdrum	100,8	99,2	110,9	109,5	100,9	68,7	90,3	101,8	94	2,5
3033 Ullensaker	98,1	99,2	104,1	87,0	121,6	89,9	80,3	94,2	92	1,7
3034 Nes	98,8	97,8	100,3	79,4	110,6	87,4	95,5	91,0	92	4,9
3035 Eidsvoll	100,9	96,8	97,6	87,8	109,6	103,1	70,7	93,7	91	1,4
3036 Nannestad	94,7	98,5	91,7	92,4	137,0	78,9	65,5	93,8	91	4,1
3037 Hurdal	99,5	98,6	83,0	91,8	176,0	112,9	94,2	98,9	94	3,6
3038 Hole	95,4	102,3	99,7	74,5	125,8	87,8	74,2	89,3	94	4,5
3039 Flå	101,5		106,7	102,6	172,0	101,9	106,8		121	4,0
3040 Nesbyen	100,4	100,1	113,4	158,2	91,6	70,8	163,9	123,8	108	-1,1
3041 Gol	94,1	98,2	97,1	121,2	106,6	89,2	113,8	106,6	112	2,4
3042 Hemsedal	94,0	98,3	137,1	112,9	80,3	68,7	260,7	111,4	114	8,1
3043 Ål	100,1	94,5	97,9	101,1	92,4	72,6	200,3	102,0	111	0,4
3044 Hol	106,8	98,3	103,9	104,4	97,3	66,1	206,8	105,8	138	1,0
3045 Sigdal	98,3	94,7	107,9	93,9	79,9	92,3	108,4	95,8	99	3,6
3046 Krødsherad	100,6	96,4	106,9	114,8	129,0	95,4	72,1	104,6	103	8,4
3047 Modum	103,5	99,1	112,8	111,4	119,9	96,5	73,3	104,7	92	1,5
3048 Øvre Eiker	100,7	100,3	95,3	106,0	114,7	108,0	120,9	104,2	90	0,2
3049 Lier	99,0	101,4	94,1	96,4	97,0	99,9	68,8	96,7	94	5,3
3050 Flesberg	94,5	95,2	89,6	93,3	115,1	83,3			104	-3,2
3051 Rollag	101,6			101,3	116,7	88,9	119,8		116	5,6
3052 Nore og Uvdal	109,6	95,5	102,2	116,1	151,4	83,5	163,7	110,8	137	1,3

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.	
3053	Jevnaker	98,5	97,4	91,4	87,8	82,7	86,4	104,6	92,7	93	2,9
3054	Lunner	101,5	99,4	111,1	91,5	117,2	91,0	22,4	93,8	93	2,7
	Viken	98,3	100,5	97,6	96,4	100,2	95,6	78,2	97	95,5	3,0
301	Oslo	93,6	103,1	109,9	93,6	80,7	101,4	99,4	97,4	103	3,7
3401	Kongsvinger	100,6	99,0	106,9	86,4	128,5	72,7	87,3	94,1	96	3,7
3403	Hamar	98,4	103,3	102,7	115,6	87,0	105,5	109,7	106,9	98	3,2
3405	Lillehammer	101,1	100,3	103,6	99,6	112,2	89,6	98,9	100,1	97	-1,4
3407	Gjøvik	101,8	99,3	108,6	105,2	112,8	109,5	80,3	102,7	94	-2,0
3411	Ringsaker	104,3	98,0	96,6	107,9	113,0	113,7	77,8	103,1	95	2,1
3412	Løten	97,6	98,5	110,6	92,3	107,7	90,9	75,4	95,6	93	2,6
3413	Stange	103,4	100,2	89,8	96,3	99,3	97,4	84,1	97,5	94	1,1
3414	Nord-Odal	91,7	99,2	99,3	113,2	112,5	130,2	47,3	103,0	98	-0,8
3415	Sør-Odal	98,3	97,6	97,0	99,9	137,7	124,0	101,1	102,0	97	1,3
3416	Eidskog	99,9	97,5	107,6	117,8	146,7	126,9	69,2	108,5	97	0,0
3417	Grue	101,6	95,8	90,6	92,6	99,1	129,9	86,6	96,9	99	0,0
3418	Åsnes	101,4	98,1	97,0	104,2	136,0	109,7	78,3	102,0	97	-4,3
3419	Våler	108,5	97,4	78,5	115,9	152,0	102,8	100,5	107,4	99	1,1
3420	Elverum	102,2	101,1	96,8	101,7	92,7	108,1	73,0	99,8	95	0,9
3421	Trysil	102,0	100,8	93,5	109,0	111,5	106,0	192,7	109,0	105	0,2
3422	Åmot	108,0	97,3	105,7	107,1	116,9	118,8	110,5	106,0	114	6,2
3423	Stor-Elvdal	92,5	99,6	63,6	96,4	125,3	97,4	182,9	100,0	106	2,5
3424	Rendalen	90,1	99,3	69,9	78,8	96,1	113,4	268,1	97,6	114	-2,3
3425	Engerdal	109,7	99,6	105,6	106,8	216,7	108,7	207,8	115,1	112	-2,2
3426	Tolga	95,4	101,2	84,3	69,3	74,4	131,6	328,2	99,7	105	1,0
3427	Tynset	108,0	98,4	99,9	106,2	79,7	112,1	169,3	106,6	104	3,5
3428	Alvdal	92,9	97,7	94,5	119,0	73,1	113,5	154,0	107,5	105	1,9
3429	Follidal	93,5	100,3	102,5	87,3	60,0	97,2	364,6	106,2	109	4,0
3430	Os	94,8	96,0	76,3	106,1	126,4	102,4	301,2	110,3	113	9,2
3431	Dovre	98,4	98,8	89,4	93,5	118,1	99,8	154,0	99,8	100	4,7
3432	Lesja	105,5	98,6	86,7	101,0	146,5	75,6	110,6	100,9	114	3,7
3433	Skjåk	101,6	94,8	90,8	116,7	109,7	88,5	289,0	113,9	119	5,2
3434	Lom	89,4	96,2	98,5	115,0	113,6	78,1	108,4	102,5	110	3,6
3435	Vågå	100,2	93,9	98,1	110,8	83,5	91,5	157,5	104,2	109	6,7
3436	Nord-Fron	101,0	97,9	101,5	88,2	105,1	116,3	184,4	100,9	107	6,2
3437	Sel	101,9	97,9	99,6	99,3	165,1	148,7	144,8	107,4	103	3,5
3438	Sør-Fron	102,3	95,6	120,5	92,1	89,4	87,6	67,0	94,8	116	0,3
3439	Ringebu	95,8	97,3	86,0	85,9	93,7	84,5	139,6	93,3	110	0,7
3440	Øyer	101,1	100,2	86,7	92,2	77,0	113,1	145,4	98,6	104	1,7
3441	Gausdal	102,3	98,9	83,5	100,3	116,1	56,3	121,6	98,1	97	-0,4
3442	Østre Toten	100,3	98,9	100,0	97,0	130,2	89,6	83,2	98,4	94	0,2
3443	Vestre Toten	102,6	99,3	105,5	101,9	113,8	94,4	75,0	100,3	95	-1,8
3446	Gran	98,9	98,9	99,3	107,8	91,3	103,8	92,9	101,9	90	2,0
3447	Søndre Land	96,1	99,1	90,2	132,3	114,4	71,6	135,9	111,1	93	-0,6
3448	Nordre Land	95,8	97,5	112,7	119,7	114,8	65,9	120,1	106,4	103	1,7
3449	Sør-Aurdal	86,3	94,6	86,0	108,5	89,0	113,5	182,3	103,3	108	2,4
3450	Etnedal	94,3	93,4	77,9	82,2	121,1	131,6			112	2,8
3451	Nord-Aurdal	97,7	96,5	103,8	98,9	105,8	119,3	210,9	105,7	106	0,9
3452	Vestre Slidre	98,5	100,2	89,0	97,2	141,3	138,9	221,9	108,3	113	1,3
3453	Øystre Slidre	93,8	94,7	100,1	88,9	112,1	110,0	236,8	101,7	114	1,7
3454	Vang	99,2	102,1	93,1	141,6	137,1	98,0	184,0	121,0	116	1,8
	Innlandet	100,6	99,2	99,2	103,3	110,1	102,3	108,8	102	98,4	1,2
3801	Horten	101,2	101,5	90,2	81,5	106,8	109,5	89,1	93,3	89	0,7
3802	Holmestrand	102,7	100,1	93,7	115,1	105,0	88,9	77,1	104,0	93	2,6
3803	Tønsberg	101,8	100,0	98,0	101,4	104,7	104,2	90,0	100,6	91	1,8
3804	Sandefjord	101,7	100,4	97,3	90,3	84,6	98,3	83,7	95,0	90	4,8
3805	Larvik	99,8	99,3	98,2	89,7	92,4	102,7	98,6	95,6	90	2,2
3806	Porsgrunn	106,3	99,8	102,7	94,3	91,1	90,4	92,9	97,7	98	1,9
3807	Skien	100,5	100,2	91,8	105,4	90,6	102,7	84,2	100,6	93	2,0
3808	Notodden	104,8	97,2	95,0	93,3	103,1	93,4	80,4	95,9	98	1,4
3811	Færder	98,3	99,9	89,8	98,9	108,3	122,8			94	1,6
3812	Siljan	102,6	101,1	80,0	89,0	119,4	83,6	110,3	95,5	98	-0,6
3813	Bamble	102,8	100,4	94,7	98,4	101,9	127,1	126,8	102,7	99	2,9
3814	Kragerø	104,9	100,8	89,3	92,5	97,8	133,7	112,4	100,1	101	-1,1
3815	Drangedal	104,9	96,7	94,1	105,3	128,2	134,2	104,3	105,0	101	-0,6
3816	Nome	100,2	98,2	91,5	135,5	121,9	119,0	234,6	121,1	100	0,5
3817	Midt-Telemark	99,1	98,6	102,2	114,2	87,9	111,5	129,8	106,7	101	-2,6
3818	Tinn	112,0	103,3	101,3	138,2	98,4	95,3	235,4	123,6	138	4,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
3819 Hjordal	104,0		82,7	81,4	97,5	82,2	283,9		121	1,5
3820 Seljord	108,2	97,3	77,2	102,3	113,7	114,2	137,9	103,3	104	1,8
3821 Kviteseid	95,9	98,3	68,1	104,2	164,6	87,4	147,5	102,6	104	-1,9
3822 Nissedal	107,6	99,4	83,1	152,9	111,6	119,3	225,1	127,6	121	-2,8
3823 Fyresdal	98,3	98,4	79,0	121,6	104,1	82,5	317,5	116,1	121	2,9
3824 Tokke	109,8	98,1	110,7	126,4	96,0	80,8	296,3	120,3	146	3,6
3825 Vinje	109,7	98,5	109,9	137,4	105,8	82,4	181,9	119,0	144	0,2
Vestfold og Telemark	102,3	99,9	95,8	99,1	97	102,3	100	99,7	94,8	2,0
4201 Risør	99,1	96,9	85,5	96,6	116,6	109,9	58,1	96,0	98	1,2
4202 Grimstad	102,7	98,9	95,0	146,2	103,6	106,0	91,3	117,1	94	1,5
4203 Arendal	103,3	99,9	103,8	84,1	99,8	98,7	105,1	95,0	92	0,2
4204 Kristiansand	99,3	99,6	100,8	67,6	80,2	100,7	109,2	87,5	95	3,4
4205 Lindesnes	102,7	98,5	97,2	102,4	127,9	87,3	96,8	100,9	98	0,2
4206 Farsund	103,5	98,1	87,0	86,9	107,9	79,1	168,8	96,8	96	3,1
4207 Flekkefjord	101,6	99,3	112,2	118,3	102,1	74,6	101,4	106,3	100	2,4
4211 Gjerstad	107,7	97,6	90,8	116,7	151,3	98,2	43,7	105,3	101	-0,3
4212 Vegårshei	104,7	95,2	77,7	108,7	132,3	93,1	87,8	101,5	101	-1,2
4213 Tvedestrand	107,1	100,9	118,7	94,2	115,3	125,7	163,6	105,9	97	1,8
4214 Froland	96,6	97,7	91,3	93,1	120,1	85,3	128,2	97,1	95	-1,7
4215 Lillesand	98,2	96,7	104,7	111,4	107,4	84,5	57,8	100,6	92	2,1
4216 Birkenes	101,0	95,8	98,4	106,7	101,9	62,6	165,0	102,5	95	-1,7
4217 Åmli	100,1	95,2	81,0	53,2	176,0	61,6	152,1	83,4	108	6,5
4218 Iveland	97,9		105,7	127,9	108,0	86,3	78,7		110	7,1
4219 Evje og Hornes	94,9	97,2	83,7	80,2	112,8	93,3	90,7	89,6	93	3,0
4220 Bygland	104,4	100,1	64,9	160,0	164,4	76,4	189,9	126,4	119	1,4
4221 Valle	98,0	101,8		125,5	45,7	60,3	164,6		158	6,3
4222 Bykle	113,2		146,1	124,9	134,1	73,6	1150,3		243	18,3
4223 Vennesla	105,6	95,6	95,2	100,6	104,8	94,0	117,5	100,4	95	2,9
4224 Åseral	105,3	92,3	101,8	70,8	70,3	73,7	115,7	86,1	143	8,3
4225 Lyngdal	98,3	96,6	110,3	117,5	101,9	86,4	119,0	106,3	95	0,0
4226 Hægebostad	97,3		93,0	84,1	90,8	71,2	173,9		94	2,8
4227 Kvinesdal	99,2	93,1	101,1	97,7	87,2	74,8	251,9	103,0	112	1,7
4228 Sirdal	85,0	101,4	82,8	120,4	111,6	63,5	255,4	110,5	197	14,3
Agder	101,0	98,6	99,6	90,3	98,3	95,3	111,4	96,4	96,2	2,4
1101 Eigersund	101,1	98,7	91,0	102,3	116,5	101,2	101,6	100,9	100	4,1
1103 Stavanger	96,1	102,1	106,8	95,9	102,6	105,6	126,4	100,6	100	4,3
1106 Haugesund	104,1	98,5	103,4	111,2	103,5	100,3	143,9	107,0	95	2,1
1108 Sandnes	98,5	100,7	90,9	95,0	93,3	103,9	91,5	97,0	93	2,7
1111 Sokndal	95,3	96,0	82,8	109,3	103,3	78,6	185,4	103,7	100	4,2
1112 Lund	101,9	94,9	101,1	81,5	145,5	67,4	163,0	95,2	96	2,8
1114 Bjerkreim	95,9	99,0	107,1	64,3	103,4	82,3	196,1	90,2	101	5,5
1119 Hå	95,5	96,5	86,8	103,2	130,6	97,0	84,7	99,0	89	6,2
1120 Klepp	106,3	97,7	100,3	99,8	108,6	85,9	98,1	99,7	90	5,0
1121 Time	100,0	98,7	94,7	92,8	108,8	95,5			90	1,8
1122 Gjesdal	99,0	98,2	87,3	93,2	106,1	115,0	104,7	97,4	93	1,6
1124 Sola	107,3	99,1	86,7	89,2	93,1	91,2	87,0	94,5	96	4,1
1127 Randaberg	100,1	100,8	133,5	106,0	154,4	109,3	79,8	106,5	97	-0,1
1130 Strand	99,5	94,0	98,4	89,2	105,0	100,6	116,9	95,4	95	2,3
1133 Hjelmeland	101,5	97,9	89,3	72,3	215,3	89,8	192,0	97,3	141	7,9
1134 Suldal	97,9	96,8	88,1	118,7	104,9	121,8	300,1	116,8	175	5,6
1135 Sauda	105,7	96,8	81,5	105,7	109,7	92,9	89,9	100,4	130	3,7
1144 Kvitsøy	89,5		65,7	115,2	71,3		238,7		123	3,0
1145 Bokn	108,2		95,6	110,1	47,8	79,4	147,0		138	0,6
1146 Tysvær	102,0	95,3	103,1	125,2	115,6	104,8	88,8	109,1	119	6,4
1149 Karmøy	106,3	98,4	83,1	113,5	91,7	99,9	93,8	103,8	94	4,0
1151 Utsira	118,0				108,5		683,9		162	8,9
1160 Vindafjord	99,8	97,1	89,6	112,9	135,8	102,9	72,1	103,6	104	5,8
Rogaland	100,0	99,7	97,5	99,9	104,8	101,6	111,3	100,6	98	3,7
4601 Bergen	100,7	100,4	102,4	98,9	89,6	103,0	89,8	99,2	98	2,4
4602 Kinn	107,9	98,9	99,9	106,1	112,3	82,0	104,8	102,8	106	-1,2
4611 Etne	98,8	96,7	95,3	94,9	114,6	122,2	140,5	100,8	104	-2,9
4612 Sveio	107,8	97,7	82,3	103,2	124,1	101,4	85,3	100,9	94	2,1
4613 Bømlo	105,9	95,2	86,4	115,4	121,8	80,0	101,1	104,2	98	1,7
4614 Stord	104,4	95,0	95,5	105,3	112,5	88,4	95,7	100,6	95	4,0
4615 Fitjar	105,1	97,6	82,6	138,0	112,2	105,2	132,1	115,6	106	2,3
4616 Tysnes	100,6	97,1	82,8	100,7	74,8	99,1	106,4	97,7	114	0,6
4617 Kvinnherad	107,0	97,5	97,4	118,6	112,4	104,5	134,2	109,7	115	2,4

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.
4618 Ullensvang	100,4	99,0	78,3	101,1	120,2	106,3	133,2	101,7	142	0,3
4619 Eidfjord	111,2		128,6	91,2	60,9	103,7	277,5		224	4,8
4620 Ulvik	102,1	97,8	104,5	101,1	41,9	133,6	311,0	111,0	120	5,4
4621 Voss	104,0	97,0	94,8	105,0	112,4	102,3	99,3	102,0	101	2,1
4622 Kvam	100,5	97,5	121,8	112,6	122,3	105,4	169,1	110,4	115	1,3
4623 Samnanger	97,7	98,7	84,7	91,8	71,8	78,0	112,7	93,4	109	0,7
4624 Bjørnafjorden	103,5	98,9	90,0	125,8	101,4	85,4	59,4	106,3	93	1,8
4625 Austevoll	105,0	96,6	86,8	114,7	143,5	73,0	76,5	103,4	115	6,8
4626 Øygarden	102,6	99,0	99,4	90,8	115,0	104,5	74,2	96,3	99	-0,3
4627 Askøy	102,6	99,9	82,4	99,3	109,2	107,0	54,8	97,4	89	1,6
4628 Vaksdal	88,1	100,7	89,2	96,9	125,1	132,2	109,7	99,9	118	4,1
4629 Modalen	151,7		164,7	141,0	45,2	140,7	1659,0		227	6,4
4630 Osterøy	101,8	98,7	92,1	106,9	134,5	98,8	109,2	103,8	98	-1,0
4631 Alver	103,2	98,9	102,6	106,4	104,1	100,0	144,7	105,2	103	0,5
4632 Austrheim	106,7	96,6	80,3	85,8	102,5	104,5	151,5	96,6	107	4,5
4633 Fedje	96,5		88,6	112,2	101,4	146,2	240,2		128	8,6
4634 Masfjorden	106,6	95,2	100,1	95,9	133,1	109,1	270,4	108,9	142	4,8
4635 Gulen	104,8	101,9	61,4	102,1	181,8	106,0	178,0	107,0	138	11,6
4636 Solund	92,1		70,3	119,1	105,1	42,6	309,2		152	13,7
4637 Hyllestad	104,0		105,0	114,3	108,1	75,3	592,4		128	7,8
4638 Høyanger	98,2	99,5	92,1	136,5	94,9	104,0	258,4	120,8	153	2,5
4639 Vik	112,9	95,0	97,3	133,2	128,5	72,8	160,1	115,5	125	2,8
4640 Sogndal	103,7	98,1	101,1	155,3	57,2	106,9	109,7	120,0	109	2,9
4641 Aurland	113,1	102,8	90,6	147,8	87,8	75,5	238,0	124,9	185	1,8
4642 Lærdal	102,3	99,3	94,4	143,6	193,2	94,5	194,9	124,2	112	5,3
4643 Årdal	105,3	100,2	92,0	124,0	144,2	69,5	185,5	113,5	118	-1,3
4644 Luster	103,3	98,5	106,1	123,6	87,2	75,6	130,7	108,9	119	4,4
4645 Askvoll	93,6	95,1	95,2	93,1	118,6	126,5	130,5	98,8	107	2,8
4646 Fjaler	101,2	98,0	74,0	111,1	117,0	79,0	66,2	99,7	103	-1,4
4647 Sunnfjord	105,8	100,1	106,3	106,2	91,0	97,8	105,6	103,5	102	0,7
4648 Bremanger	108,0	99,7	97,8	145,0	104,8	79,3	185,7	121,0	130	1,7
4649 Stad	100,3	97,9	92,3	111,9	102,3	96,6	110,9	103,9	101	4,3
4650 Gloppen	105,5	94,8	101,7	117,0	81,3	96,5	162,1	108,2	100	0,3
4651 Stryn	108,8	95,6	93,8	106,4	85,5	84,6	108,0	101,1	95	0,6
Vestlandet	102,3	99,2	98,2	104,8	100,1	99,8	100,7	101,8	101,7	2,0
1505 Kristiansund	102,1	100,5	102,7	125,1	94,5	87,3	78,1	107,9	97	2,0
1506 Molde	100,0	99,2	105,0	116,1	88,2	78,7	118,7	105,3	100	3,2
1507 Ålesund	100,3	99,9	95,4	109,8	105,7	95,1	93,0	102,9	96	-1,7
1511 Vanylven	100,5	99,0	100,8	149,6	125,3	87,7	144,4	120,8	103	-1,9
1514 Sande	93,4	97,0	91,5	153,2	116,3	74,5	155,0	119,3	98	1,1
1515 Herøy	106,6	98,5	99,3	123,4	101,0	106,4	140,4	111,8	94	-0,1
1516 Ulstein	109,7	99,6	109,6	120,8	91,0	104,4	146,6	112,1	94	0,2
1517 Hareid	100,8	97,7	98,2	123,4	142,2	101,1	131,3	111,5	92	-0,8
1520 Ørsta	109,5	99,8	88,9	104,1	117,7	92,7	81,8	101,6	93	0,4
1525 Stranda	105,8	97,9	80,5	118,9	119,3	55,2	133,5	105,8	102	-1,5
1528 Sykkylven	104,5	96,7	102,2	103,3	113,4	63,2	87,4	98,9	92	-0,4
1531 Sula	106,4	96,6	86,1	109,0	137,6	68,6	82,8	101,3	90	-0,2
1532 Giske	101,1	99,1	78,2	119,2	122,5	87,9	91,8	105,3	94	-0,5
1535 Vestnes	95,2	95,1	78,3	170,0	110,4	94,5	129,5	124,2	100	-1,4
1539 Rauma	105,0	98,4	103,8	112,4	114,5	39,9	187,8	106,6	102	-5,7
1547 Aukra	95,1	101,9	90,5	124,8	84,8	111,2	130,6	109,9	211	22,9
1554 Averøy	106,6	96,9	71,9	109,2	92,8	111,5	124,4	103,4	100	6,0
1557 Gjemnes	99,9	98,4	99,4	97,8	95,5	79,8	153,4	100,0	99	-2,3
1560 Tingvoll	105,6	100,3	97,5	95,1	150,0	80,3	277,8	108,8	102	2,6
1563 Sunndal	104,9	101,5	97,2	107,2	118,3	84,3	147,2	105,8	112	-0,2
1566 Surnadal	106,9	95,5	84,4	114,0	108,7	72,5	164,5	106,1	106	1,6
1573 Smøla	99,5	95,2	104,4	117,8	214,7	109,6	223,0	117,1	134	8,7
1576 Aure	103,6	96,4	77,9	114,9	130,8	105,0	461,4	123,7	126	4,8
1577 Volda	108,4	98,9	102,0	124,3	93,2	86,4	96,9	109,0	97	2,6
1578 Fjord	96,1	99,0	102,0	114,1	134,2	66,8	499,7	124,2	128	0,7
1579 Hustadvika	99,3	98,8	84,9	121,8	90,5	87,6	76,6	104,3	100	0,7
Møre og Romsdal	102,4	99,0	95,4	116,8	106,4	87,3	119,2	106,5	99,9	1,0
5001 Trondheim	103,4	99,7	110,2	94,0	91,7	116,2	106,6	99,9	98	4,0
5006 Steinkjer	104,6	94,6	87,4	117,5	116,5	122,5	112,0	107,7	96	1,9
5007 Namsos	103,4	94,9	94,7	99,2	125,0	98,4	160,0	102,6	109	4,4
5014 Frøya	102,5	97,0	86,7	129,8	109,7	126,9	196,4	116,8	154	18,9
5020 Osen	118,1		96,9	99,5	68,0		128,3		126	5,1

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.	
5021	Oppdal	108,4	98,0	97,0	131,3	108,9	81,5	182,2	115,7	107	1,9
5022	Rennebu	82,9	98,0	93,9	130,8	157,8	92,8	137,3	111,6	116	7,0
5025	Rørros	101,6	97,8	91,0	107,3	113,1	92,7	197,8	106,9	105	0,5
5026	Holtålen	104,4	97,7	66,4	104,1	113,1	85,2	214,5	104,8	104	-0,7
5027	Midtre Gauldal	106,7	94,3	93,2	106,7	161,4	103,6	119,1	105,3	93	0,7
5028	Melhus	105,8	99,1	84,6	84,4	93,5	97,2	116,4	94,2	92	4,2
5029	Skaun	102,7	99,1	81,3	89,9	99,3	108,1	90,7	95,2	94	1,6
5031	Malvik	98,2	100,7	103,1	73,1	137,0	115,6	104,3	92,8	93	1,3
5032	Selbu	99,0	93,8	97,0	95,6	93,4	96,9	164,1	99,3	99	2,0
5033	Tydal	103,8		116,3	115,1	44,7	140,9	345,8		167	10,3
5034	Meråker	104,7	98,6	88,5	113,0	186,3	107,7	263,7	116,7	114	5,5
5035	Stjørdal	104,6	97,9	86,0	84,2	111,7	116,2	101,9	95,0	90	5,8
5036	Frosta	105,5	95,6	121,1	100,1	142,6	94,4	91,2	102,2	95	4,2
5037	Levanger	107,2	98,0	113,5	89,4	128,6	77,9	68,2	95,8	93	-1,2
5038	Verdal	108,9	98,5	95,2	85,5	160,1	91,8	100,3	97,2	94	3,2
5041	Snåsa	110,0	94,2	93,6	112,7	72,9	113,6	191,9	108,9	108	1,4
5042	Lierne	101,3		76,6	106,8	73,0	211,2	245,2		120	1,6
5043	Røyrvik	95,4		82,4	149,5	109,4	202,6	457,4		139	-0,9
5044	Namsskogan	114,8		63,9	122,7	138,4	201,6	312,4		156	2,9
5045	Grong	105,6	95,8	98,2	120,1	137,4	134,7	168,5	114,3	114	0,9
5046	Høylandet	99,8	98,1	115,1	105,8	101,3	236,4	258,7	119,3	111	2,3
5047	Overhalla	106,5	95,7	79,9	84,0	99,8	103,1	157,7	95,8	104	3,5
5049	Flatanger	103,1		118,3	107,8	146,8	76,5	321,6		162	19,9
5052	Leka	115,5		101,8	124,3	91,1	85,5	249,0		166	7,3
5053	Inderøy	102,2	96,0	114,0	72,6	104,0	122,0	127,8	93,1	101	3,1
5054	Indre Fosen	104,5	98,5	87,0	123,1	117,7	104,7	167,5	112,5	95	-3,0
5055	Heim		98,8	83,7	114,3	139,7	100,9	114,1		116	-1,9
5056	Hitra		96,4	100,6	117,8	110,8	103,9	168,7		123	7,0
5057	Ørland	103,3	100,0	101,0	94,9	122,8	96,5	119,9	100,4	101	2,1
5058	Åfjord	104,4	100,0	104,9	103,6	137,1	97,2	176,4	107,6	135	6,2
5059	Orkland		99,3	94,3	100,9	102,6	93,4	82,4		98	6,8
5060	Nærøysund	104,9	95,4	82,4	109,8	117,1	126,7	87,4	103,7	118	4,4
5061	Rindal	106,0	97,8	79,5	109,7	65,2	76,6	68,2	98,1	107	1,5
	Trøndelag	103,9	98,5	101,5	96,1	106,9	110,4	115,9	100,6	99,2	3,6
1804	Bodø	100,3	100,0	112,7	95,0	99,3	106,0	70,0	97,9	104	-0,6
1806	Narvik		100,4	107,6	124,7	117,0	108,7	100,3		110	-2,1
1811	Bindal	100,7		110,5	117,2	111,1	127,3	204,8		152	9,4
1812	Sømna	117,9	100,0	101,6	125,0	87,2		188,4		109	-0,4
1813	Brønnøy	100,6	98,6	99,2	124,2	90,0	109,8	70,1	107,4	106	1,3
1815	Vega	104,5	95,1	105,3	119,8	111,5		173,0		117	3,1
1816	Vevelstad	106,7		127,9	119,1	133,9	89,6	155,0		146	2,6
1818	Herøy	97,9	103,3	97,2	107,3	89,5	115,0	149,3	106,0	119	11,8
1820	Alstahaug	106,0	100,6	106,7	102,7	122,3	96,6	114,4	104,0	105	3,2
1822	Leirfjord	105,8	95,2	117,8	115,4	121,4	100,2	44,7	104,7	109	0,7
1824	Vefsn	107,8	98,6	99,3	118,2	151,3	94,5	179,0	113,3	104	0,8
1825	Grane	107,8	98,4	80,6	72,0	190,4	72,8	180,2	95,1	120	-1,8
1826	Hattfjelldal	95,2	100,0	126,0	131,7	106,2		224,4		130	7,2
1827	Dønna	104,4	98,4	84,5	112,6	94,2	157,1	123,5	108,4	129	5,2
1828	Nesna	105,7	97,5	67,8	94,2	122,8	91,8	164,5	99,6	114	-0,3
1832	Hemnes	104,5	95,6	81,6	94,8	153,7	120,0	187,5	104,3	129	4,5
1833	Rana	103,7	97,8	85,1	111,6	125,0	105,9	72,2	103,3	106	6,7
1834	Lurøy	109,9	100,7	76,5	142,4	87,7	63,2	75,9	111,9	141	16,4
1835	Træna	99,6		87,6	141,3	138,0		207,3		137	-2,0
1836	Rødøy	89,9		88,0	20,0	96,0	70,5	140,4		158	9,1
1837	Meløy	96,8	98,0	104,6	125,4	86,1	115,3	61,4	107,2	125	2,2
1838	Gildeskål	92,6	97,8	81,3	110,3	154,9	96,2	178,0	106,8	143	8,1
1839	Beiarn	96,7		94,9	134,6	115,0	99,7	221,5		138	1,8
1840	Saltdal	105,5	97,7	99,1	162,9	124,6	171,2	114,9	129,8	105	0,5
1841	Fauske	103,8	98,4	92,6	101,5	127,7	111,1	148,6	104,5	112	-0,6
1845	Sørfold	95,4	98,0	109,5	101,2	125,1	138,9	167,0	106,7	168	5,4
1848	Steigen	100,3	97,5	72,3	94,4	175,1	149,9	181,1	105,7	128	3,6
1851	Lødingen	106,8	105,5	83,5		103,5	98,1	116,3		115	-0,2
1853	Evenes	69,6			119,2	128,8	118,7	102,2		114	6,5
1856	Røst	104,0			104,0	120,3	109,7	410,5		129	6,7
1857	Værøy	85,2			89,8	147,6	112,6	281,3		121	4,8
1859	Flakstad	97,6		96,9	84,6	159,0	85,8	148,7		115	1,9
1860	Vestvågøy	101,8	96,0	95,2	100,6	101,1	118,4	94,5	100,1	101	-2,5

Kommune	Barne- hage	Grunn- skole	Prim- helse	Omsorg	Barne- vern	Sosial	Kultur	Samlet	Korrigert inntekt	Nto. dr.res.	
1865	Vågan	99,1	99,2	96,2	115,8	129,6	104,7	74,9	105,5	104	-2,6
1866	Hadsel	108,5	100,9	95,4	103,2	85,9	107,3	89,8	101,8	107	1,6
1867	Bø	93,3	96,9	92,9	120,6	89,5	114,2	125,1	107,1	112	5,9
1868	Øksnes	100,6	96,3	122,3	126,2	81,1	111,0	111,7	111,0	106	7,3
1870	Sortland	109,2	99,1	111,0	101,5	115,7	126,5	129,7	106,3	104	4,0
1871	Andøy	100,8	93,7	95,2	94,2	116,1	107,3	119,0	98,1	103	-2,2
1874	Moskenes	92,4		76,3	117,5	100,0	86,2	218,0		120	-7,5
1875	Hamarøy		99,2	82,7	88,7	158,3	142,3	242,6		147	6,0
	Nordland	102,6	98,6	100,1	106,9	113,8	109,8	100,6	103,8	108,3	1,8
5401	Tromsø	105,0	100,8	105,6	108,9	91,0	101,8	100,2	104,4	105	1,7
5402	Harstad	103,8	100,4	115,1	97,5	96,3	93,8	129,7	101,8	108	1,3
5403	Alta	103,1	98,1	117,0	134,2	114,3	129,2	95,4	116,0	121	0,0
5404	Vardø	75,0	101,4	100,8	83,0	113,9	92,0	172,0	93,9	123	8,6
5405	Vadsø	98,7		100,9	142,5	95,2	89,4	196,1		115	0,5
5406	Hammerfest	102,9	98,9	105,2	133,9	118,3	115,4	162,8	118,1	156	4,4
5411	Kvæfjord	93,2	100,3	104,4	166,6	84,1	115,7	109,4	124,9	116	6,6
5412	Tjeldsund	99,7	98,8	93,9	117,8	112,4	93,4	95,1	105,7	117	-2,6
5413	Ibestad	104,8		40,9	108,5	318,2	107,3	287,3		138	7,3
5414	Gratangen	83,6		99,9	122,9	145,5	116,5	140,4		127	10,3
5415	Lavangen	103,1	101,2	68,7	141,2	187,7	131,5	196,5	124,3	120	1,1
5416	Bardu	111,9	99,5	89,9	104,1	182,2	64,2	82,1	102,7	125	0,5
5417	Salangen	107,2	99,0	94,3	132,2	158,2	112,1	295,5	125,5	114	5,5
5418	Målselv	104,2	100,8	101,6	135,6	154,0		128,4		108	0,3
5419	Sørreisa	105,7	96,3	88,8	96,0	112,4	87,4	62,4	95,5	103	-1,2
5420	Dyrøy	95,1			114,4	201,5	89,3	228,0		130	2,0
5421	Senja	104,5	97,2	107,7	134,1	103,2	85,0	85,3	111,7	119	3,2
5422	Balsfjord	99,3	93,7	87,7	128,1	110,9	83,3	71,2	105,9	107	4,2
5423	Karlsøy	107,3	98,1	93,9	133,1	148,5	103,6	126,6	116,1	146	9,7
5424	Lyngen	103,9	97,7	86,5	107,1	134,2	114,0	272,2	112,8	121	-0,1
5425	Storfjord	93,3	95,7	85,5	134,3	174,5	87,1	245,6	119,3	136	-0,8
5426	Kåfjord	84,1	95,5	81,1	102,9	91,9		453,4		133	0,4
5427	Skjervøy	93,2	96,5	112,1	129,0	193,1	79,5	139,8	114,2	131	4,8
5428	Nordreisa	108,6	97,3	88,2	133,9	124,8	118,9	107,9	115,1	111	1,0
5429	Kvænangen	98,2		116,9	130,1	147,7	135,8	125,7		169	9,5
5430	Kautokeino	111,2	99,1	95,9	161,3	103,5	154,9	54,3	125,3	124	6,4
5432	Loppa	86,1		107,2	130,1	118,3	100,5	246,6		178	7,8
5433	Hasvik	86,9		77,5	165,8	179,1	143,2	79,4		145	0,9
5434	Måsøy	80,6		72,4	103,0	119,2	101,8	293,6		163	8,6
5435	Nordkapp	103,9	99,6	76,9	71,5	116,4	91,8	143,5	90,7	125	5,1
5436	Porsanger	108,1	99,2	103,5	114,4	138,4	100,9	183,6	112,5	119	1,0
5437	Karasjok	100,0	100,9	91,2	278,0	80,5	117,2	81,7	165,2	121	3,3
5438	Lebesby	87,2		115,0	132,7	183,0	99,2	291,5		172	9,4
5439	Gamvik	96,8		76,9	102,5	179,2	105,3	91,9		141	1,1
5440	Berlevåg	98,4		79,9	102,0	78,1	86,1	400,1		153	5,3
5441	Tana	95,3	94,9	102,6	102,8	101,1	126,3	101,4	101,0	125	2,7
5442	Nesseby	98,4			76,7	118,8	134,9	260,8		151	4,7
5443	Båtsfjord	104,6	97,5	88,9	44,5	85,6	68,8	186,4	80,6	128	2,8
5444	Sør-Varanger	101,5	99,7	106,0	112,8	114,2	83,7	112,9	105,5	122	0,3
	Troms og Finnmark	103,6	99,3	104,5	117,4	106,7	101,9	114	108,3	115,3	2,4

¹ Fylkessnitt for netto driftsresultat er oppgitt for alle kommuner i fylket, ikke bare for kommunene som inngår i produksjonsindeksen.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Tabell 3 Samlet produksjonsindeks, frie inntekter per innbygger korrigert for variasjoner i utgiftsbehov og netto driftsresultat. Landsgjennomsnitt = 100 for produksjonsindekser og korrigert inntekt. Netto driftsresultat¹ oppgitt i prosent av brutto driftsinntekter. Tall for årene 2018–2020.

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
3001 Halden	97,4	98,3	100,5	96	93	93	3,7	1,8	1,8
3002 Moss	105,1	103,1	104,3	97	95	96	1,3	-0,6	2,4
3003 Sarpsborg	99,0	99,1	100,7	97	96	96	1,5	1,5	1,5
3004 Fredrikstad	96,7	95,3	96,5	96	95	94	0,4	0,8	0,0
3005 Drammen	95,4		92,3	92		91	3,2		4,3
3006 Kongsberg	107,3	109,1	106,8	98	96	96	1,8	1,1	1,1
3007 Ringerike	95,4	96,0	94,4	94	93	92	1,0	2,5	1,3
3011 Hvaler	108,8	107,2	107,0	108	106	105	2,4	-3,8	-2,2
3012 Aremark	95,7			106			4,0		
3013 Marker	99,4	101,2	100,7	99	98	98	2,9	4,6	4,8
3014 Indre Østfold	102,7		100,8	95		93	0,5		4,8
3015 Skiptvet	98,1	94,6	100,1	95	94	95	1,2	3,6	3,2
3016 Rakkestad	97,4	98,5	98,3	96	95	95	3,5	2,7	0,7
3017 Råde	95,9	96,1	96,7	95	94	94	1,8	1,2	2,4
3018 Våler	110,8	108,2	103,8	98	96	95	-0,1	-1,8	-2,6
3019 Vestby	93,1	94,3	96,3	97	96	94	5,5	3,7	2,4
3020 Nordre Follo	102,3	102,0	100,8	96	94	95	1,0	0,0	1,2
3021 Ås	97,5	98,1	96,9	97	95	94	1,2	-2,1	0,6
3022 Frogn	94,3	96,6	97,0	97	96	95	0,5	-2,5	-2,3
3023 Nesodden	93,8	91,9	93,8	94	93	93	3,2	2,3	2,3
3024 Bærum	96,0	95,4	96,6	106	106	104	5,3	7,3	6,0
3025 Asker	97,4	96,6	97,7	101	100	98	2,4	4,5	3,9
3026 Aurskog-Høland			92,7			93			5,2
3027 Rælingen	92,8	94,8	94,5	93	92	92	3,4	1,0	2,5
3028 Enebakk	98,6	95,0	96,5	91	90	89	0,2	2,7	1,1
3029 Lørenskog	92,6	93,4	92,5	98	98	97	3,4	2,6	2,7
3030 Lillestrøm	98,2	95,7	90,8	96	95	94	0,5	-0,6	5,0
3031 Nittedal	97,7	98,0	95,6	98	97	96	2,0	4,7	4,3
3032 Gjerdrum	99,3	97,6	101,8	97	95	94	3,2	3,6	2,5
3033 Ullensaker	95,6	94,2	94,2	93	93	92	-0,9	0,9	1,7
3034 Nes	95,7	94,9	91,0	93	93	92	-0,2	0,8	4,9
3035 Eidsvoll	93,4	92,7	93,7	91	90	91	0,6	0,9	1,4
3036 Nannestad	94,2	90,4	93,8	92	92	91	2,8	5,0	4,1
3037 Hurdal	95,1	97,8	98,9	94	95	94	3,4	-3,5	3,6
3038 Hole	92,9	91,9	89,3	99	95	94	2,1	0,3	4,5
3040 Nesbyen	117,5	126,8	123,8	105	106	108	-1,2	-3,5	-1,1
3041 Gol	109,7	108,6	106,6	109	115	112	-0,3	-2,0	2,4
3042 Hemsedal	112,4		111,4	102		114	1,9		8,1
3043 Ål	100,5	101,4	102,0	108	110	111	3,9	3,0	0,4
3044 Hol	108,0	109,4	105,8	135	152	138	-0,9	-0,5	1,0
3045 Sigdal	96,7	96,6	95,8	101	99	99	1,6	-0,4	3,6
3046 Krødsherad	104,6	102,9	104,6	106	104	103	8,2	4,3	8,4
3047 Modum	101,2	102,7	104,7	93	92	92	1,6	1,2	1,5
3048 Øvre Eiker	96,5	97,4	104,2	91	90	90	1,1	1,7	0,2
3049 Lier	96,9	95,2	96,7	95	94	94	2,3	2,5	5,3
3050 Flesberg		94,0			105			-1,5	
3052 Nore og Uvdal	119,4	115,6	110,8	124	131	137	-0,7	0,2	1,3
3053 Jevnaker	93,5	94,0	92,7	95	93	93	0,9	0,4	2,9
3054 Lunner	94,6	95,0	93,8	94	93	93	-1,1	-1,1	2,7
301 Oslo	97,1	96,6	97,4	105	104	103	5,2	4,5	3,7
3401 Kongsvinger	96,0	96,0	94,1	96	96	96	2,1	2,3	3,7
3403 Hamar	108,0	107,1	106,9	99	97	98	3,2	1,5	3,2
3405 Lillehammer	99,4	99,7	100,1	100	98	97	1,2	-2,0	-1,4
3407 Gjøvik	101,8	101,9	102,7	97	95	94	0,8	0,9	-2,0
3411 Ringsaker	106,6	104,5	103,1	97	96	95	1,4	-1,6	2,1
3412 Løten	95,0	96,0	95,6	96	94	93	5,2	3,7	2,6
3413 Stange	98,2	97,9	97,5	97	95	94	1,5	1,5	1,1
3414 Nord-Odal	94,9	97,5	103,0	98	100	98	-2,6	-2,6	-0,8
3415 Sør-Odal	102,9	104,1	102,0	97	98	97	-0,2	0,0	1,3
3416 Eidskog	106,8	108,9	108,5	97	98	97	1,0	-0,6	0,0
3417 Grue	96,4		96,9	99		99	2,1		0,0
3418 Åsnes	102,4	102,1	102,0	95	97	97	-0,7	-1,0	-4,3

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
3419 Våler	106,1	107,2	107,4	98	99	99	-5,0	-0,4	1,1
3420 Elverum	99,1	99,7	99,8	96	96	95	0,1	0,8	0,9
3421 Trysil	108,1	110,2	109,0	102	104	105	-2,4	-0,7	0,2
3422 Åmot	106,7	105,8	106,0	103	106	114	-3,2	0,5	6,2
3423 Stor-Elvdal		99,1	100,0		106	106		3,6	2,5
3424 Rendalen	97,9	95,4	97,6	107	114	114	6,1	7,3	-2,3
3425 Engerdal	110,1	105,1	115,1	107	114	112	-4,7	-5,2	-2,2
3426 Tolga	102,1	104,3	99,7	102	107	105	2,1	3,3	1,0
3427 Tynset	103,6	103,3	106,6	98	103	104	2,7	0,6	3,5
3428 Alvdal	108,6	104,5	107,5	104	107	105	-0,1	-1,1	1,9
3429 Follidal	107,5	99,9	106,2	103	109	109	-0,9	1,0	4,0
3430 Os		108,9	110,3		111	113		0,7	9,2
3431 Dovre	108,2	99,4	99,8	97	101	100	-1,5	-0,1	4,7
3432 Lesja	102,5	99,6	100,9	108	111	114	0,1	3,5	3,7
3433 Skjåk	106,7	112,7	113,9	112	115	119	1,6	7,1	5,2
3434 Lom	106,0	98,7	102,5	104	112	110	2,7	2,0	3,6
3435 Vågå	107,0	103,4	104,2	103	108	109	0,3	-0,6	6,7
3436 Nord-Fron	99,8	99,7	100,9	110	110	107	-1,6	-2,7	6,2
3437 Sel	102,3	106,6	107,4	100	105	103	-0,9	2,0	3,5
3438 Sør-Fron	90,9	94,4	94,8	109	114	116	1,4	2,4	0,3
3439 Ringebu	90,3	94,0	93,3	107	112	110	0,3	1,5	0,7
3440 Øyer	98,8	100,0	98,6	105	104	104	3,4	0,8	1,7
3441 Gausdal	96,7	97,6	98,1	102	102	97	0,0	-0,1	-0,4
3442 Østre Toten	97,2	97,0	98,4	94	94	94	1,0	2,2	0,2
3443 Vestre Toten	98,8	99,1	100,3	97	96	95	0,8	0,1	-1,8
3446 Gran	96,8	99,1	101,9	91	90	90	2,5	0,1	2,0
3447 Søndre Land	114,5	111,8	111,1	91	93	93	-1,1	-0,7	-0,6
3448 Nordre Land	107,5	106,6	106,4	102	104	103	0,9	1,5	1,7
3449 Sør-Aurdal	104,0	104,2	103,3	105	110	108	0,7	3,5	2,4
3450 Etnedal	100,3	94,2		107	113		-3,5	0,1	
3451 Nord-Aurdal	103,3	106,1	105,7	103	106	106	3,2	2,4	0,9
3452 Vestre Slidre	105,2	105,0	108,3	112	117	113	7,4	5,3	1,3
3453 Øystre Slidre	103,5	103,5	101,7	108	114	114	6,6	3,2	1,7
3454 Vang	117,0	120,7	121,0	111	118	116	2,2	4,6	1,8
3801 Horten	92,3	93,1	93,3	90	89	89	2,9	2,2	0,7
3802 Holmestrand		94,4	104,0		94	93		-1,1	2,6
3803 Tønsberg	101,6		100,6	94		91	0,3		1,8
3804 Sandefjord	92,1	93,3	95,0	91	91	90	4,2	4,8	4,8
3805 Larvik		93,9	95,6		90	90		3,3	2,2
3806 Porsgrunn	98,7	97,0	97,7	97	97	98	0,7	2,4	1,9
3807 Skien	101,7	103,7	100,6	95	94	93	2,0	1,2	2,0
3808 Notodden	94,8	94,5	95,9	100	99	98	-0,4	1,4	1,4
3812 Siljan	87,7	91,6	95,5	104	101	98	3,8	3,3	-0,6
3813 Bamble	100,6	100,0	102,7	100	99	99	1,1	3,5	2,9
3814 Kragerø	102,9	101,1	100,1	99	99	101	0,1	1,7	-1,1
3815 Drangedal	97,4	101,7	105,0	97	100	101	0,2	-1,6	-0,6
3816 Nome	121,0	121,6	121,1	98	100	100	0,5	-0,7	0,5
3817 Midt-Telemark	107,5	105,0	106,7	101	100	101	0,6	-2,6	-2,6
3818 Tinn	116,0	116,8	123,6	125	133	138	1,2	1,8	4,5
3819 Hjartdal	98,3	99,2		121	122		2,9	16,3	
3820 Seljord	102,9	104,5	103,3	100	104	104	0,3	1,4	1,8
3821 Kviteseid	102,1	102,3	102,6	101	104	104	3,1	-1,5	-1,9
3822 Nissedal		124,8	127,6		119	121		-3,2	-2,8
3823 Fyresdal	113,6	117,8	116,1	114	121	121	4,3	0,9	2,9
3824 Tokke	113,3	121,1	120,3	134	141	146	4,5	-1,2	3,6
3825 Vinje	107,9	110,9	119,0	142	138	144	2,7	3,3	0,2
4201 Risør	95,4	98,2	96,0	96	98	98	0,2	-0,6	1,2
4202 Grimstad	99,7	122,2	117,1	96	95	94	0,2	-0,4	1,5
4203 Arendal	94,8	93,9	95,0	95	94	92	1,8	0,1	0,2
4204 Kristiansand	97,6	96,5	87,5	97	96	95	1,7	1,6	3,4
4205 Lindesnes	94,4	90,3	100,9	98	96	98	1,2	-2,3	0,2
4206 Farsund	91,5	95,9	96,8	97	95	96	3,6	0,4	3,1
4207 Flekkefjord	108,0	103,4	106,3	97	98	100	2,7	0,7	2,4
4211 Gjerstad	103,8	100,6	105,3	104	104	101	1,7	0,0	-0,3
4212 Vegårshei	100,3	103,5	101,5	100	98	101	1,2	-0,9	-1,2
4213 Tvedestrand	105,5	106,2	105,9	97	98	97	1,1	-1,5	1,8
4214 Froland	100,3	100,0	97,1	96	95	95	-0,7	-1,2	-1,7
4215 Lillesand	97,4	100,1	100,6	94	92	92	1,1	0,4	2,1

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
4216 Birkenes	98,1	100,7	102,5	97	94	95	-0,3	-0,2	-1,7
4217 Åmli	92,8	89,0	83,4	105	108	108	1,4	2,6	6,5
4218 Iveland		112,9			108			1,3	
4219 Evje og Hornes	94,4	95,3	89,6	93	93	93	2,2	-0,3	3,0
4220 Bygland			126,4			119			1,4
4223 Vennesla	96,7	96,2	100,4	97	95	95	0,9	1,7	2,9
4224 Åseral			86,1			143			8,3
4225 Lyngdal	106,4	107,9	106,3	95	93	95	1,1	-6,0	0,0
4227 Kvinesdal	96,3	98,7	103,0	112	111	112	2,2	4,1	1,7
4228 Sirdal	112,7	113,6	110,5	183	187	197	-1,1	3,7	14,3
1101 Eigersund	104,1		100,9	98		100	-0,3		4,1
1103 Stavanger	99,8	100,5	100,6	101	101	100	3,8	7,4	4,3
1106 Haugesund	104,2	104,3	107,0	97	96	95	2,9	5,0	2,1
1108 Sandnes	96,0	97,2	97,0	94	93	93	2,9	0,6	2,7
1111 Sokndal	107,9	105,6	103,7	101	101	100	3,1	4,3	4,2
1112 Lund	102,3	97,7	95,2	97	94	96	-2,4	-1,9	2,8
1114 Bjerkreim	101,6	93,3	90,2	99	100	101	2,7	-0,4	5,5
1119 Hå	98,5	100,4	99,0	90	89	89	4,3	3,0	6,2
1120 Klepp	97,6	99,9	99,7	91	90	90	3,0	3,8	5,0
1121 Time	97,5	97,1		91	90		0,4	1,7	
1122 Gjesdal	98,5	96,8	97,4	94	93	93	3,3	1,3	1,6
1124 Sola	94,3	93,1	94,5	97	97	96	3,8	5,3	4,1
1127 Randaberg	107,6	104,3	106,5	97	97	97	-0,2	0,0	-0,1
1130 Strand	98,2	96,0	95,4	95	96	95	3,3	0,4	2,3
1133 Hjelmeland	97,9	95,2	97,3	125	126	141	8,6	3,1	7,9
1134 Suldal	119,5	117,6	116,8	154	165	175	10,5	9,9	5,6
1135 Sauda	100,0	102,5	100,4	117	130	130	3,2	4,6	3,7
1146 Tysvær	107,3	107,3	109,1	120	118	119	9,0	5,4	6,4
1149 Karmøy	100,7	100,9	103,8	95	95	94	2,6	4,3	4,0
1160 Vindafjord	101,6	101,9	103,6	102	102	104	2,1	1,7	5,8
4601 Bergen	98,9	99,4	99,2	100	100	98	4,3	3,6	2,4
4602 Kinn	101,7	102,0	102,8	100	102	106	-0,4	-0,2	-1,2
4611 Etne	92,0	98,1	100,8	102	102	104	5,4	-0,1	-2,9
4612 Sveio	98,1	99,9	100,9	93	92	94	5,4	1,6	2,1
4613 Bømlo	104,8	101,4	104,2	96	96	98	2,6	0,9	1,7
4614 Stord	101,7	101,9	100,6	94	94	95	0,2	2,6	4,0
4615 Fitjar	105,6	115,3	115,6	104	103	106	5,4	2,0	2,3
4616 Tysnes	101,2	99,8	97,7	103	107	114	3,5	2,1	0,6
4617 Kvinnherad	102,8	106,1	109,7	105	111	115	2,0	6,7	2,4
4618 Ullensvang			101,7			142			0,3
4620 Ulvik			111,0			120			5,4
4621 Voss			102,0			101			2,1
4622 Kvam	106,2	106,7	110,4	111	113	115	4,7	2,0	1,3
4623 Samnanger	95,4	92,7	93,4	105	107	109	1,4	-0,3	0,7
4624 Bjørnafjorden	104,8	104,6	106,3	94	94	93	6,4	2,6	1,8
4625 Austevoll	98,7	99,5	103,4	100	106	115	6,1	2,0	6,8
4626 Øygarden	96,0	96,8	96,3	100	99	99	-0,8	-4,6	-0,3
4627 Askøy	97,5	96,7	97,4	94	90	89	-0,3	0,3	1,6
4628 Vaksdal	99,1	96,9	99,9	115	112	118	3,5	3,2	4,1
4630 Osterøy	96,1	95,2	103,8	98	97	98	3,1	-0,6	-1,0
4631 Alver	102,6	101,8	105,2	104	103	103	2,4	-1,8	0,5
4632 Austrheim	104,2	99,9	96,6	104	105	107	0,4	2,4	4,5
4634 Masfjorden	111,6	107,9	108,9	121	135	142	3,4	2,3	4,8
4635 Gulen	105,3	106,1	107,0	112	121	138	11,4	6,8	11,6
4637 Hyllestad	127,1	135,5		106	113		8,4	1,0	
4638 Høyanger	121,9	121,1	120,8	140	150	153	0,5	0,3	2,5
4639 Vik	110,8	113,2	115,5	118	120	125	2,3	2,7	2,8
4640 Sogndal	118,9		120,0	106		109	2,9		2,9
4641 Aurland	122,7	131,6	124,9	176	174	185	8,2	3,4	1,8
4642 Lærdal		125,2	124,2		109	112		-1,2	5,3
4643 Årdal	111,7	111,5	113,5	118	120	118	2,9	-0,3	-1,3
4644 Luster	100,0	104,7	108,9	113	115	119	0,9	5,0	4,4
4645 Askvoll	97,7	100,0	98,8	98	101	107	4,4	-0,2	2,8
4646 Fjaler	98,6	97,1	99,7	100	101	103	4,0	-1,4	-1,4
4647 Sunnfjord	104,1	102,8	103,5	101	100	102	0,7	1,9	0,7
4648 Bremanger	119,3	116,5	121,0	120	126	130	7,1	2,8	1,7
4649 Stad	107,2	108,5	103,9	98	99	101	1,3	1,1	4,3
4650 Gloppen	105,9	109,7	108,2	99	100	100	-0,3	-1,5	0,3

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
4651 Stryn	98,2	100,8	101,1	96	96	95	2,5	-2,8	0,6
1505 Kristiansund	108,0	107,7	107,9	98	97	97	-0,9	0,9	2,0
1506 Molde	104,6	103,3	105,3	99	98	100	1,3	-1,2	3,2
1507 Ålesund	101,9		102,9	97		96	0,7		-1,7
1511 Vanylven	119,4	121,5	120,8	92	99	103	4,7	-5,1	-1,9
1514 Sande	112,5	117,7	119,3	95	98	98	-1,1	-0,3	1,1
1515 Herøy	110,6	109,8	111,8	93	93	94	0,1	1,7	-0,1
1516 Ulstein	109,9	110,6	112,1	96	95	94	0,7	0,6	0,2
1517 Hareid	111,0	107,0	111,5	92	92	92	-0,3	0,0	-0,8
1520 Ørsta	101,8	103,0	101,6	94	94	93	0,3	-0,2	0,4
1525 Stranda	108,1		105,8	100		102	2,9		-1,5
1528 Sykkylven	100,6	99,2	98,9	93	92	92	0,3	-0,3	-0,4
1531 Sula	101,0	103,5	101,3	91	89	90	-1,3	0,6	-0,2
1532 Giske		106,5	105,3		93	94		-1,0	-0,5
1535 Vestnes	132,7	129,9	124,2	95	99	100	1,4	-0,5	-1,4
1539 Rauma	106,1	103,7	106,6	102	104	102	0,9	-1,5	-5,7
1547 Aukra	106,9	108,8	109,9	214	209	211	22,8	27,2	22,9
1554 Averøy	99,7	101,1	103,4	101	99	100	3,2	-0,7	6,0
1557 Gjemnes	94,5	95,5	100,0	101	99	99	4,3	0,0	-2,3
1560 Tingvoll	102,1	104,7	108,8	101	102	102	4,3	-2,7	2,6
1563 Sunndal	117,2	104,2	105,8	114	113	112	-0,4	-3,8	-0,2
1566 Sumadal	113,1	111,6	106,1	101	104	106	-2,3	-2,6	1,6
1573 Smøla	110,7	113,1	117,1	105	116	134	11,5	-1,1	8,7
1576 Aure	100,7	106,4	123,7	122	123	126	4,0	-1,3	4,8
1577 Volda	112,9		109,0	97		97	0,3		2,6
1578 Fjord		115,7	124,2		122	128		-4,6	0,7
1579 Hustadvika	103,8	113,5	104,3	100	98	100	-1,2	-2,5	0,7
5001 Trondheim	101,3	101,9	99,9	100	99	98	1,8	3,5	4,0
5006 Steinkjer	101,3	105,2	107,7	97	96	96	2,0	0,2	1,9
5007 Namsos			102,6			109			4,4
5014 Frøya	124,4	130,0	116,8	104	109	154	8,9	-4,9	18,9
5021 Oppdal	112,5	114,4	115,7	104	107	107	4,3	2,4	1,9
5022 Rennebu	109,6	109,3	111,6	111	116	116	4,2	4,6	7,0
5025 Røros	104,9	102,1	106,9	104	106	105	2,6	0,7	0,5
5026 Holtålen	99,5	102,9	104,8	101	105	104	3,7	-1,2	-0,7
5027 Midtre Gauldal	104,9	105,4	105,3	96	96	93	2,7	0,1	0,7
5028 Melhus	100,4	96,2	94,2	93	92	92	2,0	2,8	4,2
5029 Skaun	92,7	84,9	95,2	95	94	94	0,4	1,1	1,6
5031 Malvik	94,9	94,1	92,8	95	94	93	2,3	0,3	1,3
5032 Selbu	101,7	100,7	99,3	100	99	99	-0,6	0,7	2,0
5034 Meråker	114,6	106,9	116,7	110	113	114	1,3	3,2	5,5
5035 Stjørdal	92,9	95,1	95,0	91	89	90	3,1	5,1	5,8
5036 Frosta		102,9	102,2		96	95		-0,2	4,2
5037 Levanger	95,2	94,6	95,8	95	93	93	-0,6	-0,6	-1,2
5038 Verdal	95,7	96,7	97,2	95	94	94	-0,4	0,8	3,2
5041 Snåsa	108,8	107,0	108,9	103	109	108	-3,5	2,3	1,4
5042 Lierne	114,3	107,0		120	122		2,0	0,5	
5045 Grong	113,9	114,1	114,3	113	115	114	2,0	2,9	0,9
5046 Høylandet	109,7	113,1	119,3	105	112	111	1,7	0,6	2,3
5047 Overhalla	96,0	94,6	95,8	98	105	104	1,1	2,1	3,5
5053 Inderøy	92,8	94,6	93,1	101	101	101	1,8	3,2	3,1
5054 Indre Fosen		111,8	112,5		96	95		-0,4	-3,0
5057 Ørland	85,9	99,4	100,4	97	96	101	5,0	-1,4	2,1
5058 Åfjord			107,6			135			6,2
5060 Nærøysund	105,2	103,0	103,7	100	107	118	12,8	-1,1	4,4
5061 Rindal	103,2		98,1	106		107	-0,5		1,5
1804 Bodø	96,6	98,0	97,9	103	105	104	0,6	1,0	-0,6
1806 Narvik	110,8	111,0		106	111		2,6	-1,1	
1812 Sømna	112,6	113,9		102	110		3,7	-1,7	
1813 Brønnøy	104,7	107,7	107,4	101	105	106	4,4	2,6	1,3
1815 Vega	116,4			107			-1,1		
1818 Herøy	100,0	99,2	106,0	105	114	119	12,7	-0,1	11,8
1820 Alstahaug	107,1	106,9	104,0	101	105	105	1,6	-0,5	3,2
1822 Leirfjord	99,6	103,0	104,7	102	109	109	2,1	0,5	0,7
1824 Vefsn	107,3	109,3	113,3	102	106	104	0,8	-0,1	0,8
1825 Grane	96,2	95,2	95,1	113	115	120	6,5	5,7	-1,8
1826 Hattfjell	111,2			118			4,5		
1827 Dønna			108,4			129			5,2

Kommune	Produksjonsindeks			Korrigert inntekt			Netto driftsresultat		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
1828 Nesna	88,4		99,6	103		114	1,2		-0,3
1832 Hemnes	107,3	104,7	104,3	126	125	129	-1,0	2,5	4,5
1833 Rana	105,6	106,6	103,3	103	106	106	5,5	5,0	6,7
1834 Lurøy	112,1	104,3	111,9	118	131	141	18,0	9,8	16,4
1836 Rødøy	88,4			119			17,1		
1837 Meløy	106,2	111,4	107,2	114	120	125	5,2	3,8	2,2
1838 Gildeskål	99,5	98,5	106,8	117	128	143	1,1	3,5	8,1
1840 Saltdal	118,8	124,7	129,8	101	108	105	1,1	-0,3	0,5
1841 Fauske	98,8	101,2	104,5	108	109	112	-2,0	-3,7	-0,6
1845 Sørfold	105,3	109,6	106,7	154	147	168	-0,9	1,5	5,4
1848 Steigen			105,7			128			3,6
1851 Lødingen	127,6	118,2		100	107		0,5	-5,6	
1860 Vestvågøy	103,3	101,2	100,1	97	102	101	-0,2	-1,7	-2,5
1865 Vågan	108,1	105,6	105,5	99	102	104	0,8	-2,8	-2,6
1866 Hadsel	106,4	104,3	101,8	101	105	107	4,8	-0,2	1,6
1867 Bø	105,9	108,5	107,1	102	111	112	1,8	-1,5	5,9
1868 Øksnes	108,5	108,8	111,0	94	101	106	5,6	0,3	7,3
1870 Sortland	105,5	105,2	106,3	101	105	104	1,8	0,4	4,0
1871 Andøy		100,4	98,1		103	103		-0,5	-2,2
1875 Hamarøy	116,5			120			2,3		
5401 Tromsø	106,1	106,2	104,4	104	105	105	-1,1	-2,3	1,7
5402 Harstad	101,1	100,9	101,8	103	107	108	4,1	0,2	1,3
5403 Alta	112,7	112,5	116,0	111	120	121	1,4	0,0	0,0
5404 Vardø		95,9	93,9		123	123		-0,8	8,6
5405 Vadsø	116,8	116,9		109	116		1,0	-0,2	
5406 Hammerfest			118,1			156			4,4
5411 Kvæfjord		126,2	124,9		111	116		1,3	6,6
5412 Tjeldsund			105,7			117			-2,6
5415 Lavangen	116,0	124,1	124,3	113	118	120	0,8	-6,0	1,1
5416 Bardu	101,0	104,9	102,7	119	122	125	-3,5	-2,6	0,5
5417 Salangen	120,3	122,1	125,5	108	112	114	4,5	0,4	5,5
5418 Målselv	114,8	115,7		107	111		-0,2	1,5	
5419 Sørreisa	94,0	94,9	95,5	99	103	103	-1,0	-3,5	-1,2
5421 Senja			111,7			119			3,2
5422 Balsfjord	108,1	101,5	105,9	103	109	107	3,1	-1,0	4,2
5423 Karlsøy		113,2	116,1		133	146		-1,2	9,7
5424 Lyngen	106,1	109,4	112,8	110	120	121	2,1	0,5	-0,1
5425 Storfjord	111,6		119,3	118		136	1,2		-0,8
5426 Kåfjord		110,5			129			-4,2	
5427 Skjervøy	114,9	117,0	114,2	110	120	131	8,3	-1,0	4,8
5428 Nordreisa	113,4	113,5	115,1	103	112	111	1,8	-3,6	1,0
5429 Kvænangen		112,4			145			-2,7	
5430 Kautokeino	130,9		125,3	117		124	6,1		6,4
5435 Nordkapp		90,0	90,7		120	125		3,0	5,1
5436 Porsanger	114,1	122,0	112,5	111	119	119	-5,4	-0,1	1,0
5437 Karasjok			165,2			121			3,3
5438 Lebesby	125,4			142			8,5		
5441 Tana	119,4	114,4	101,0	117	126	125	-1,3	0,2	2,7
5443 Båtsfjord	103,7	108,2	80,6	121	130	128	1,2	2,0	2,8
5444 Sør-Varanger	105,7	105,4	105,5	116	124	122	2,5	1,8	0,3

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Vedlegg 16   Effektivitetsverdier for kommunale tjenester 2019 og 2020

I analysene avhenger effektiviteten til en gitt kommune av avstanden til referansefronten. For alle kommuner under referansefronten vil dette forholdet representeres ved et tall (kalt effektivitetsscore) mellom 0 og 1, mens det for kommunene på referansefronten vil være lik 1.

En verdi på eksempelvis 0,88 betyr at kommunen vil ha et effektiviseringspotensial på 12 prosent – ressursbruken kan reduseres med 12 prosent uten at produksjonen reduseres dersom kommunen blir like effektiv som de mest effektive kommunene innen den tjenesten. Sammenliknet med tidligere års analyser er det to viktige forskjeller. For det første benyttes nå driftsutgifter som eneste innsatsfaktor, mens det tidligere ble skilt mellom ulike typer av arbeidskraft og andre driftsutgifter enn lønn. For det andre rapporteres såkalt skjevhetsskorrigerte effektivitetsscorer, som gjennomgående er lavere enn de ordinære effektivitetsscorene. Begge forhold trekker i retning av lavere effektivitetsscore i årets analyser enn i tidligere års analyser.

Med utgifter som eneste innsatsfaktor kan effektivitetsbegrepet tolkes som kostnadseffektivitet. Dette er et strengere effektivitetskrav enn teknisk effektivitet som lå til grunn i tidligere års analyser. Med et strengere effektivitetsbegrep vil gjennomsnittlig effektivitet bli lavere.

Skjevhetsskorrigeringen tar blant hensyn til at det er lettere å ligge på effektivitetsfronten og få en målt effektivitet på 1 når det er få sammenliknbare kommuner. Alle kommuner har skjevhetsskorrigert effektivitetsscore mindre enn 1, mens det ikke er tilfelle for de ordinære effektivitetsscorene.

I kolonnene står DEA for skjevhetsjustert DEA-score, NKI står for nedre konfidensintervall og ØKI står for øvre konfidensintervall.

Merk at utviklingen fra 2019 til 2020 kan være påvirket av forhold knyttet til pandemien. Se kapittel 9 for nærmere vurderinger av dette.

Tabell 1 Samlet effektivitet og underliggende DEA-score, 2019 og 2020. (skjevhetiskorrigerede score).

Kommune	Barnehage						Grunnskole						Pleie og omsorg						Samlet		
	2019			2020			2019			2020			2019			2020			2019	2020	Endring
	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	DEA	
301 Oslo	0,81	0,69	0,97	0,81	0,69	0,98	0,86	0,75	0,98	0,83	0,70	0,99	0,82	0,68	0,99	0,82	0,68	0,98	0,83	0,82	-0,01
1101 Eigersund	0,62	0,61	0,62	0,73	0,70	0,75	0,76	0,75	0,77	0,78	0,77	0,79	0,77	0,73	0,81	0,76	0,71	0,83	0,74	0,76	0,03
1103 Stavanger	0,78	0,71	0,86	0,84	0,76	0,92	0,85	0,79	0,90	0,91	0,85	0,96	0,84	0,75	0,91	0,85	0,77	0,94	0,83	0,87	0,04
1106 Haugesund	0,44	0,43	0,45	0,43	0,42	0,44	0,90	0,87	0,92	0,88	0,86	0,91	0,85	0,81	0,90	0,70	0,67	0,74	0,78	0,70	-0,08
1108 Sandnes	0,82	0,77	0,87	0,91	0,86	0,96	0,83	0,79	0,86	0,88	0,84	0,92	0,79	0,75	0,83	0,80	0,76	0,84	0,81	0,85	0,04
1111 Sokndal							0,80	0,79	0,81	0,86	0,85	0,87	0,71	0,69	0,74	0,66	0,63	0,68			
1112 Lund	0,75	0,74	0,76	0,86	0,85	0,88	0,76	0,75	0,77	0,73	0,72	0,73	0,60	0,58	0,63	0,65	0,63	0,67	0,69	0,72	0,03
1114 Bjerkreim	0,67	0,66	0,68	0,51	0,50	0,52	0,84	0,82	0,85	0,85	0,84	0,86	0,65	0,62	0,67	0,59	0,57	0,61	0,71	0,66	-0,05
1119 Hå	0,94	0,90	0,97	0,96	0,92	0,99	0,84	0,82	0,87	0,93	0,91	0,94	0,93	0,89	0,97	0,92	0,88	0,96	0,90	0,93	0,03
1120 Klepp	0,81	0,78	0,83	0,87	0,84	0,89	0,83	0,81	0,84	0,90	0,88	0,91	0,77	0,72	0,82	0,77	0,75	0,80	0,80	0,83	0,04
1121 Time	0,84	0,81	0,86	0,86	0,83	0,88	0,86	0,83	0,88	0,95	0,93	0,97	0,66	0,62	0,70	0,67	0,63	0,71	0,76	0,80	0,04
1122 Gjesdal	0,88	0,85	0,90	0,96	0,93	0,98	0,92	0,90	0,94	0,94	0,92	0,97	0,63	0,59	0,66	0,61	0,58	0,65	0,77	0,79	0,02
1124 Sola	0,74	0,71	0,76	0,73	0,71	0,75	0,94	0,91	0,95	0,97	0,95	0,99	0,74	0,70	0,78	0,79	0,75	0,83	0,80	0,84	0,04
1127 Randaberg	0,79	0,77	0,81	0,76	0,75	0,78	0,89	0,88	0,90	0,86	0,84	0,87	0,72	0,71	0,74	0,72	0,70	0,74	0,79	0,77	-0,02
1130 Strand	0,69	0,68	0,70	0,73	0,72	0,74	0,74	0,73	0,75	0,81	0,80	0,82	0,73	0,70	0,77	0,76	0,72	0,80	0,73	0,77	0,04
1133 Hjelmeland	0,65	0,64	0,65	0,65	0,64	0,65	0,65	0,63	0,66	0,66	0,64	0,67	0,52	0,48	0,56	0,51	0,47	0,55	0,58	0,58	0,00
1134 Suldal	0,63	0,63	0,64	0,62	0,61	0,62	0,65	0,64	0,67	0,62	0,61	0,63	0,64	0,62	0,66	0,63	0,61	0,65	0,64	0,63	-0,02
1135 Sauda	0,82	0,81	0,82	0,77	0,76	0,78	0,87	0,86	0,87	0,89	0,88	0,90	0,68	0,65	0,70	0,69	0,67	0,71	0,76	0,77	0,00
1144 Kvitsøy	0,65	0,62	0,69	0,68	0,64	0,71				0,86	0,75	0,98	0,83	0,73	0,95						
1145 Bokn	0,75	0,72	0,76	0,73	0,71	0,74				0,50	0,47	0,53	0,67	0,63	0,70						
1146 Tysvær	0,72	0,70	0,74	0,71	0,69	0,73	0,74	0,73	0,75	0,77	0,75	0,78	0,70	0,67	0,72	0,68	0,66	0,71	0,72	0,72	0,00
1149 Karmøy	0,71	0,69	0,73	0,71	0,69	0,73	0,81	0,78	0,83	0,86	0,83	0,88	0,82	0,79	0,84	0,90	0,86	0,95	0,79	0,85	0,06
1160 Vindafjord	0,80	0,79	0,81	0,82	0,80	0,83	0,68	0,67	0,69	0,71	0,70	0,72	0,73	0,71	0,76	0,68	0,66	0,70	0,73	0,72	-0,01
1505 Kristiansund	0,72	0,70	0,73	0,85	0,83	0,87	0,83	0,81	0,84	0,88	0,86	0,90	0,80	0,76	0,84	0,77	0,73	0,81	0,79	0,82	0,03
1506 Molde	0,75	0,72	0,77	0,86	0,83	0,89	0,77	0,75	0,79	0,83	0,81	0,84	0,78	0,74	0,82	0,88	0,85	0,93	0,77	0,86	0,09
1507 Ålesund	0,78	0,75	0,82	0,78	0,74	0,81	0,75	0,71	0,79	0,73	0,69	0,77	0,80	0,74	0,86	0,78	0,72	0,85	0,78	0,76	-0,02
1511 Vanylven	0,71	0,68	0,73	0,68	0,67	0,70	0,60	0,59	0,62	0,57	0,55	0,58	0,92	0,90	0,95	0,94	0,91	0,96	0,78	0,77	-0,01
1514 Sande	0,69	0,67	0,71	0,74	0,73	0,74				0,67	0,66	0,69	0,93	0,90	0,98	0,81	0,78	0,84		0,75	
1515 Herøy (M og R)	0,77	0,76	0,78	0,85	0,84	0,85	0,79	0,78	0,80	0,82	0,80	0,83	0,88	0,86	0,91	0,92	0,89	0,95	0,83	0,87	0,04
1516 Ulstein	0,66	0,64	0,67	0,65	0,63	0,66	0,80	0,78	0,81	0,78	0,76	0,78	0,95	0,91	0,98	0,90	0,86	0,94	0,84	0,81	-0,03
1517 Hareid	0,91	0,88	0,93	0,83	0,82	0,84	0,84	0,83	0,85	0,74	0,73	0,74	0,79	0,76	0,82	0,86	0,83	0,89	0,83	0,81	-0,01
1520 Ørsta	0,84	0,81	0,85	0,96	0,93	0,98	0,83	0,81	0,86	0,88	0,86	0,88	0,82	0,79	0,85	0,87	0,84	0,90	0,83	0,89	0,06
1525 Stranda	0,83	0,82	0,84	0,81	0,80	0,81				0,77	0,76	0,78	0,86	0,83	0,91	0,79	0,76	0,84		0,79	
1528 Sykkylven	0,70	0,68	0,71	0,64	0,63	0,65	0,81	0,80	0,82	0,81	0,80	0,81	0,83	0,77	0,88	0,86	0,81	0,90	0,79	0,80	0,00
1531 Sula	0,84	0,83	0,85	0,79	0,77	0,80	0,91	0,90	0,92	0,96	0,94	0,99	0,87	0,82	0,92	0,82	0,78	0,87	0,88	0,86	-0,02
1532 Giske	0,77	0,76	0,78	0,78	0,77	0,80	0,82	0,81	0,83	0,94	0,93	0,95	0,91	0,85	0,99	0,80	0,75	0,87	0,85	0,84	-0,02
1535 Vestnes	0,80	0,78	0,80	0,83	0,81	0,84	0,79	0,78	0,80	0,85	0,84	0,86	0,78	0,76	0,79	0,79	0,78	0,81	0,79	0,82	0,03
1539 Rauma	0,69	0,67	0,71	0,69	0,68	0,70	0,78	0,77	0,79	0,79	0,78	0,80	0,67	0,65	0,70	0,70	0,68	0,72	0,71	0,73	0,01
1547 Aukra	0,64	0,63	0,65	0,72	0,70	0,74	0,97	0,95	0,98	0,96	0,95	0,98	0,63	0,61	0,64	0,61	0,59	0,62	0,74	0,74	0,01
1554 Averøy	0,83	0,81	0,83	0,82	0,80	0,84	0,70	0,69	0,71	0,82	0,81	0,83	0,60	0,57	0,64	0,66	0,64	0,70	0,68	0,75	0,07
1557 Gjemnes	0,67	0,66	0,68	0,63	0,62	0,63	0,93	0,91	0,95	0,97	0,95	0,99	0,88	0,85	0,90	0,81	0,78	0,83	0,85	0,82	-0,03
1560 Tingvoll	0,74	0,73	0,74	0,71	0,70	0,72	0,76	0,75	0,77	0,78	0,76	0,79	0,79	0,76	0,83	0,78	0,75	0,82	0,77	0,77	0,00
1563 Sunndal	0,73	0,72	0,74	0,79	0,77	0,80	0,76	0,75	0,77	0,70	0,70	0,71	0,75	0,73	0,77	0,69	0,67	0,70	0,75	0,71	-0,04
1566 Sunndal	0,72	0,71	0,73	0,78	0,76	0,79	0,68	0,68	0,69	0,70	0,69	0,71	0,83	0,79	0,88	0,81	0,77	0,86	0,76	0,77	0,00
1573 Smøla	0,78	0,76	0,81	0,75	0,72	0,78	0,75	0,73	0,76	0,78	0,77	0,80	0,71	0,69	0,73	0,70	0,69	0,72	0,74	0,74	0,00
1576 Aure	0,64	0,63	0,64	0,66	0,65	0,67				0,63	0,62	0,64	0,68	0,66	0,72	0,73	0,70	0,76		0,68	
1577 Volda	0,89	0,86	0,91	0,88	0,86	0,89	0,76	0,75	0,76	0,79	0,78	0,80	0,83	0,81	0,86	0,83	0,81	0,86	0,82	0,83	0,01
1578 Fjord	0,71	0,69	0,71	0,64	0,62	0,64	0,78	0,76	0,79	0,82	0,80	0,83	0,68	0,64	0,72	0,66	0,63	0,71	0,72	0,71	-0,01
1579 Hustadvika	0,83	0,82	0,84	0,78	0,76	0,79	0,71	0,69	0,72	0,74	0,73	0,75	0,87	0,80	0,99	0,78	0,74	0,83	0,81	0,77	-0,04
1804 Bodø	0,78	0,74	0,81	0,75	0,72	0,78	0,74	0,71	0,77	0,75	0,72	0,77	0,72	0,69	0,75	0,72	0,69	0,75	0,74	0,74	0,00
1811 Bindal	0,60	0,58	0,61	0,57	0,56	0,58				0,78	0,76	0,81	0,68	0,67	0,70						
1812 Sømna	0,83	0,81	0,84	0,66	0,64	0,67	0,72	0,70	0,73	0,81	0,80	0,83	0,83	0,79	0,87	0,81	0,77	0,87	0,79	0,78	-0,01
1813 Brønnøy	0,64	0,63	0,65	0,66	0,65	0,67	0,66	0,65	0,67	0,68	0,67	0,69	0,85	0,83	0,88	0,79	0,77	0,81	0,75	0,73	-0,02

Kommune	Barnehage						Grunnskole						Pleie og omsorg						Samlet		
	2019			2020			2019			2020			2019			2020			2019	2020	Endring
	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	DEA	2019-20
1828 Nesna	0,62	0,60	0,63	0,65	0,61	0,68				0,70	0,67	0,73	0,40	0,38	0,43	0,35	0,34	0,38		0,52	
1832 Hemnes	0,66	0,65	0,66	0,76	0,74	0,77	0,72	0,71	0,73	0,74	0,73	0,75	0,61	0,59	0,62	0,63	0,61	0,64	0,65	0,69	0,04
1833 Rana	0,94	0,90	0,96	0,84	0,82	0,86	0,72	0,71	0,73	0,85	0,83	0,86	0,91	0,88	0,94	0,91	0,88	0,94	0,85	0,88	0,02
1834 Lurøy	0,62	0,62	0,63	0,63	0,62	0,63	0,51	0,49	0,53	0,56	0,54	0,57	0,76	0,72	0,82	0,90	0,85	0,99	0,65	0,73	0,08
1835 Træna	0,79	0,72	0,85	0,59	0,54	0,65							0,85	0,79	0,91	0,73	0,67	0,79			
1836 Rødøy	0,59	0,57	0,60	0,63	0,61	0,64	0,61	0,58	0,64	0,64	0,62	0,65	0,44	0,42	0,48	0,32	0,30	0,34	0,53	0,48	-0,04
1837 Meløy	0,75	0,73	0,76	0,69	0,68	0,70	0,55	0,54	0,56	0,57	0,56	0,58	0,76	0,74	0,79	0,73	0,71	0,75	0,69	0,67	-0,02
1838 Gildeskål	0,65	0,64	0,66	0,62	0,60	0,63	0,55	0,54	0,58	0,61	0,60	0,63	0,60	0,58	0,62	0,65	0,63	0,68	0,60	0,63	0,04
1839 Beiarn	0,71	0,69	0,73	0,59	0,56	0,62							0,75	0,73	0,77	0,79	0,77	0,81			
1840 Saltdal	0,75	0,74	0,76	0,72	0,70	0,72	0,78	0,77	0,79	0,79	0,78	0,80	0,81	0,77	0,87	0,88	0,82	0,95	0,79	0,82	0,03
1841 Fauske	0,70	0,68	0,72	0,76	0,74	0,77	0,63	0,62	0,63	0,70	0,69	0,71	0,73	0,71	0,76	0,74	0,72	0,76	0,69	0,73	0,04
1845 Sørfold	0,58	0,57	0,59	0,62	0,60	0,63	0,51	0,50	0,53	0,50	0,49	0,52	0,53	0,50	0,57	0,54	0,51	0,58	0,53	0,54	0,01
1848 Steigen	0,71	0,70	0,72	0,73	0,72	0,74	0,59	0,57	0,60	0,66	0,64	0,67	0,69	0,67	0,71	0,66	0,64	0,67	0,66	0,67	0,01
1851 Lødingen	0,85	0,76	0,98	0,83	0,75	0,98	0,71	0,69	0,73	0,83	0,82	0,85	0,92	0,91	0,94	0,85	0,82	0,88	0,84	0,84	0,00
1853 Evenes	0,64	0,62	0,65	0,72	0,70	0,74							0,64	0,62	0,67	0,74	0,72	0,77			
1856 Røst	0,68	0,62	0,75	0,88	0,83	0,98							0,82	0,76	0,87	0,69	0,62	0,75			
1857 Værøy	0,57	0,54	0,59	0,70	0,68	0,72							0,70	0,66	0,75	0,67	0,63	0,71			
1859 Flakstad	0,67	0,62	0,73	0,92	0,86	0,98							0,66	0,63	0,70	0,54	0,52	0,57			
1860 Vestvågøy	0,56	0,55	0,56	0,48	0,47	0,49	0,74	0,73	0,75	0,70	0,69	0,70	0,72	0,70	0,73	0,72	0,70	0,75	0,69	0,66	-0,03
1865 Vågan	0,73	0,72	0,74	0,79	0,78	0,80	0,66	0,65	0,67	0,67	0,66	0,67	0,76	0,74	0,78	0,82	0,80	0,85	0,72	0,77	0,05
1866 Hadsel	0,70	0,69	0,71	0,61	0,60	0,61	0,56	0,55	0,57	0,66	0,66	0,67	0,69	0,65	0,72	0,67	0,64	0,71	0,65	0,66	0,01
1867 Bø	0,84	0,81	0,85	0,88	0,87	0,89	0,61	0,59	0,62	0,61	0,59	0,62	0,78	0,74	0,84	0,78	0,74	0,83	0,74	0,74	0,01
1868 Øksnes	0,67	0,66	0,68	0,64	0,63	0,64	0,81	0,80	0,82	0,84	0,83	0,85	0,76	0,74	0,78	0,75	0,73	0,77	0,76	0,76	0,00
1870 Sortland	0,81	0,79	0,82	0,81	0,79	0,82	0,65	0,64	0,66	0,73	0,72	0,73	0,78	0,76	0,80	0,81	0,78	0,83	0,74	0,78	0,04
1871 Andøy	0,61	0,59	0,62	0,68	0,67	0,68	0,75	0,74	0,77	0,79	0,77	0,80	0,77	0,75	0,79	0,81	0,79	0,83	0,73	0,78	0,04
1874 Moskenes	0,75	0,71	0,81	0,94	0,90	0,99							0,41	0,39	0,44	0,37	0,35	0,38			
3001 Halden	0,58	0,57	0,59	0,53	0,52	0,54	0,82	0,80	0,84	0,80	0,78	0,82	0,82	0,79	0,86	0,77	0,74	0,80	0,77	0,73	-0,04
3002 Moss	0,76	0,73	0,78	0,77	0,74	0,79	0,83	0,79	0,85	0,88	0,85	0,91	0,84	0,73	0,99	0,85	0,76	0,99	0,82	0,84	0,03
3003 Sarpsborg	0,72	0,70	0,74	0,75	0,73	0,77	0,82	0,79	0,85	0,79	0,76	0,83	0,71	0,68	0,76	0,73	0,70	0,77	0,75	0,75	0,00
3004 Fredrikstad	0,72	0,68	0,75	0,74	0,70	0,77	0,85	0,80	0,90	0,87	0,82	0,92	0,81	0,75	0,86	0,82	0,76	0,87	0,80	0,82	0,02
3005 Drammen	0,81	0,76	0,86	0,85	0,80	0,90	0,92	0,87	0,99	0,89	0,84	0,98	0,69	0,64	0,75	0,78	0,72	0,84	0,79	0,83	0,04
3006 Kongsberg	0,73	0,71	0,74	0,70	0,68	0,70	0,80	0,78	0,82	0,87	0,85	0,89	0,85	0,80	0,91	0,82	0,78	0,88	0,81	0,81	0,00
3007 Ringerike	0,74	0,71	0,76	0,72	0,70	0,74	0,85	0,83	0,87	0,83	0,82	0,85	0,69	0,63	0,74	0,66	0,60	0,72	0,75	0,73	-0,02
3011 Hvaler	0,74	0,73	0,75	0,75	0,74	0,76	0,77	0,76	0,78	0,75	0,74	0,76	0,91	0,89	0,93	0,93	0,91	0,96	0,83	0,84	0,01
3012 Aremark	0,84	0,82	0,85	0,83	0,80	0,85				0,86	0,82	0,88	0,60	0,56	0,65	0,57	0,53	0,62		0,71	
3013 Marker	0,66	0,65	0,67	0,86	0,83	0,88	0,85	0,83	0,87	0,94	0,92	0,96	0,81	0,78	0,84	0,70	0,67	0,72	0,79	0,81	0,01
3014 Indre Østfold	0,84	0,80	0,87	0,82	0,78	0,85	0,76	0,73	0,78	0,80	0,77	0,83	0,78	0,74	0,82	0,80	0,74	0,88	0,78	0,80	0,02
3015 Skiptvet	0,77	0,76	0,78	0,69	0,69	0,70	0,78	0,77	0,79	0,93	0,91	0,94	0,88	0,85	0,90	0,93	0,91	0,95	0,82	0,88	0,06
3016 Rakkestad	0,87	0,86	0,88	0,86	0,84	0,87	0,80	0,79	0,81	0,72	0,71	0,73	0,73	0,72	0,75	0,71	0,70	0,73	0,78	0,75	-0,04
3017 Råde	0,81	0,80	0,82	0,83	0,82	0,84	0,86	0,84	0,86	0,85	0,83	0,86	0,62	0,60	0,64	0,61	0,59	0,64	0,73	0,73	0,00
3018 Våler (Viken)	0,95	0,93	0,97	0,98	0,96	0,99	0,66	0,65	0,67	0,62	0,61	0,63	0,79	0,75	0,82	0,70	0,67	0,73	0,78	0,73	-0,05
3019 Vestby	0,76	0,73	0,78	0,80	0,78	0,82	0,75	0,74	0,76	0,82	0,81	0,84	0,70	0,67	0,74	0,68	0,65	0,71	0,73	0,75	0,02
3020 Nordre Follo	0,91	0,85	0,96	0,93	0,87	0,98	0,94	0,90	0,98	0,92	0,88	0,98	0,85	0,80	0,90	0,85	0,80	0,89	0,89	0,89	0,00
3021 Ås	0,81	0,79	0,83	0,84	0,81	0,86	0,77	0,75	0,78	0,84	0,82	0,86	0,69	0,67	0,73	0,71	0,68	0,74	0,74	0,78	0,03
3022 Frogn	0,74	0,72	0,75	0,81	0,79	0,82	0,84	0,83	0,86	0,89	0,87	0,90	0,89	0,85	0,94	0,88	0,84	0,93	0,84	0,87	0,02
3023 Nesodden	0,89	0,86	0,91	0,89	0,86	0,92	0,84	0,82	0,85	0,83	0,81	0,84	0,76	0,73	0,81	0,79	0,76	0,84	0,81	0,82	0,01
3024 Bærum	0,89	0,83	0,95	0,88	0,82	0,94	0,90	0,84	0,97	0,91	0,85	0,99	0,88	0,78	0,99	0,87	0,78	0,97	0,89	0,89	0,00
3025 Asker	0,81	0,76	0,85	0,85	0,80	0,89	0,81	0,76	0,85	0,90	0,85	0,95	0,79	0,71	0,87	0,83	0,72	0,99	0,80	0,86	0,06
3026 Aurskog-Høland	0,82	0,79	0,84	0,88	0,86	0,89	0,86	0,84	0,88	0,88	0,84	0,88	0,88	0,82	0,96	0,80	0,74	0,86		0,83	
3027 Rælingen	0,87	0,84	0,89	0,91	0,89	0,93	0,87	0,86	0,88	0,95	0,93	0,96	0,61	0,60	0,62	0,59	0,58	0,60	0,74	0,77	0,03
3028 Enebakk	0,83	0,81	0,84	0,80	0,78	0,81	0,92	0,91	0,94	0,90	0,88	0,91	0,83	0,79	0,87	0,75	0,71	0,77	0,86	0,80	-0,05
3029 Lørenskog	0,92	0,87	0,96	0,94	0,89	0,98	0,84	0,81	0,86	0,89	0,86	0,92	0,75	0,73	0,78	0,72	0,70	0,76	0,81	0,82	0,01
3030 Lillestrøm	0,94	0,88	0,99	0,89	0,83	0,94	0,87	0,82	0,91	0,91	0,86	0,96	0,79	0,75	0,84	0,78	0,74	0,82	0,85	0,84	0,00
3031 Nittedal	0,72	0,71	0,73	0,70	0,69	0,71	0,95	0,92	0,99	0,94	0,91	0,96	0,75	0,72	0,78	0,72	0,70	0,74	0,81	0,79	-0,02
3032 Gjerdrum	0,83	0,82	0,83	0,93	0,91	0,93	0,96	0,94	0,97	0,97	0,96	0,99	0,78	0,76	0,79	0,86	0,84	0,88	0,84	0,91	0,07
3033 Ullensaker	0,67	0,65	0,68	0,72	0,70	0,73	0,88	0,85	0,91	0,92	0,89	0,95	0,73	0,71	0,77	0,79	0,76	0,82	0,77	0,82	0,05
3034 Nes	0,83	0,81	0,84	0,80	0,78	0,81	0,77	0,76	0,79	0,84	0,83	0,85	0,69	0,67	0,71	0,66	0,64	0,68	0,74	0,74	0,00
3035 Eidsvoll	0,83	0,81	0,84	0,92	0,89	0,94	0,83	0,81	0,85	0,86	0,84	0,88	0,73	0,71	0,76	0,73	0,70	0,75	0,78	0,81	0,02
3036 Nannestad	0,95	0,93	0,96	0,94	0,92	0,95	0,88	0,86	0,89	0,93	0,91	0,94	0,70	0,67	0,72	0,77	0,74	0,81	0,80	0,86	0,05
3037 Hurdal	0,63	0,59	0,67	0,90	0,86	0,97	0,86	0,84	0,87	0,84	0,83	0,86	0,59	0,57	0,61	0,62	0,61	0,65	0,68	0,75	0,07

Kommune	Barnehage						Grunnskole						Pleie og omsorg						Samlet		
	2019			2020			2019			2020			2019			2020			2019	2020	Endring
	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	DEA	2019-20
3044 Hol	0,68	0,67	0,68	0,72	0,71	0,72	0,70	0,69	0,71	0,62	0,61	0,62	0,58	0,56	0,59	0,53	0,52	0,54	0,64	0,59	-0,04
3045 Sigdal							0,79	0,77	0,80	0,90	0,88	0,91	0,65	0,62	0,69	0,73	0,70	0,76			
3046 Krødsherad	0,76	0,75	0,76	0,81	0,80	0,82	0,71	0,69	0,74	0,88	0,86	0,90	0,87	0,84	0,90	0,87	0,84	0,90	0,80	0,86	0,06
3047 Modum	0,77	0,74	0,78	0,77	0,76	0,78	0,87	0,85	0,89	0,81	0,80	0,83	0,77	0,75	0,80	0,82	0,80	0,85	0,80	0,81	0,01
3048 Øvre Eiker	0,75	0,73	0,76	0,80	0,78	0,81	0,82	0,80	0,83	0,88	0,87	0,90	0,79	0,77	0,82	0,83	0,79	0,88	0,79	0,84	0,05
3049 Lier	0,64	0,63	0,64	0,71	0,70	0,72	0,88	0,85	0,90	0,87	0,85	0,89	0,65	0,62	0,68	0,68	0,66	0,72	0,72	0,75	0,03
3050 Flesberg	0,71	0,70	0,72	0,76	0,75	0,77	0,70	0,69	0,72	0,88	0,86	0,89	0,64	0,62	0,65	0,59	0,57	0,61	0,67	0,72	0,04
3051 Rollag	0,75	0,74	0,76	0,71	0,70	0,72				0,76	0,74	0,78	0,79	0,77	0,81						
3052 Nore og Uvdal	0,58	0,57	0,58	0,62	0,61	0,63	0,61	0,59	0,63	0,66	0,65	0,68	0,73	0,71	0,75	0,83	0,80	0,84	0,66	0,73	0,07
3053 Jevnaker	0,82	0,80	0,84	0,80	0,79	0,81	0,78	0,77	0,79	0,79	0,78	0,80	0,89	0,83	0,96	0,91	0,86	0,99	0,84	0,85	0,01
3054 Lunner	0,78	0,76	0,79	0,84	0,82	0,85	0,90	0,89	0,92	0,95	0,93	0,96	0,66	0,65	0,67	0,70	0,69	0,72	0,76	0,81	0,05
3401 Kongsvinger	0,71	0,70	0,72	0,76	0,74	0,77	0,74	0,73	0,75	0,83	0,81	0,84	0,75	0,72	0,78	0,73	0,70	0,77	0,74	0,77	0,03
3403 Hamar	0,80	0,77	0,83	0,80	0,78	0,83	0,74	0,72	0,75	0,79	0,77	0,80	0,85	0,82	0,89	0,91	0,87	0,95	0,81	0,85	0,05
3405 Lillehammer	0,78	0,75	0,80	0,75	0,72	0,76	0,83	0,81	0,84	0,84	0,82	0,85	0,73	0,70	0,75	0,77	0,74	0,79	0,77	0,78	0,02
3407 Gjøvik	0,82	0,80	0,85	0,79	0,76	0,81	0,77	0,75	0,78	0,80	0,78	0,82	0,75	0,68	0,85	0,88	0,79	0,99	0,77	0,84	0,06
3411 Ringsaker	0,80	0,77	0,83	0,84	0,81	0,87	0,75	0,73	0,77	0,74	0,72	0,76	0,89	0,85	0,95	0,88	0,84	0,94	0,83	0,83	0,00
3412 Løten	0,75	0,74	0,76	0,74	0,73	0,75	0,79	0,78	0,80	0,79	0,78	0,81	0,69	0,66	0,74	0,71	0,68	0,74	0,74	0,74	0,01
3413 Stange	0,81	0,78	0,82	0,84	0,82	0,85	0,76	0,74	0,77	0,82	0,81	0,84	0,62	0,60	0,65	0,62	0,60	0,65	0,70	0,73	0,03
3414 Nord-Odal	0,67	0,66	0,69	0,75	0,73	0,76	0,77	0,76	0,78	0,80	0,79	0,81	0,69	0,68	0,72	0,77	0,75	0,80	0,71	0,78	0,06
3415 Sør-Odal	0,75	0,74	0,76	0,90	0,88	0,91	0,72	0,71	0,73	0,77	0,77	0,78	0,61	0,58	0,64	0,60	0,58	0,62	0,67	0,72	0,04
3416 Eidskog	0,75	0,74	0,76	0,76	0,75	0,77	0,73	0,72	0,74	0,75	0,74	0,76	0,73	0,71	0,75	0,75	0,74	0,78	0,73	0,76	0,02
3417 Grue	0,70	0,68	0,71	0,67	0,65	0,68				0,85	0,83	0,86	0,61	0,60	0,63	0,63	0,61	0,64		0,71	
3418 Åsnes	0,74	0,73	0,75	0,77	0,75	0,78	0,70	0,69	0,71	0,71	0,70	0,72	0,73	0,71	0,75	0,84	0,81	0,87	0,72	0,78	0,06
3419 Valer (Innlandet)	0,67	0,65	0,68	0,70	0,68	0,71	0,83	0,82	0,85	0,81	0,80	0,83	0,77	0,75	0,79	0,79	0,76	0,81	0,77	0,78	0,01
3420 Elverum	0,85	0,83	0,87	0,78	0,76	0,80	0,84	0,82	0,86	0,84	0,82	0,85	0,81	0,79	0,85	0,80	0,77	0,83	0,83	0,81	-0,02
3421 Trysil	0,87	0,85	0,89	0,85	0,83	0,85	0,64	0,63	0,65	0,78	0,77	0,79	0,64	0,63	0,67	0,71	0,70	0,74	0,69	0,76	0,08
3422 Åmot	0,78	0,77	0,78	0,75	0,74	0,76	0,83	0,81	0,84	0,81	0,80	0,82	0,82	0,80	0,85	0,80	0,78	0,84	0,81	0,79	-0,02
3423 Stor-Elvdal	0,66	0,64	0,67	0,65	0,64	0,67	0,75	0,73	0,77	0,83	0,80	0,85	0,78	0,76	0,81	0,85	0,82	0,89	0,75	0,81	0,06
3424 Rendalen	0,62	0,60	0,64	0,72	0,70	0,73	0,73	0,70	0,78	0,80	0,77	0,83	0,70	0,67	0,72	0,67	0,64	0,69	0,69	0,72	0,03
3425 Engerdal	0,75	0,72	0,76	0,74	0,72	0,75	0,73	0,70	0,77	0,79	0,75	0,82									
3426 Tolga	0,73	0,72	0,74	0,79	0,77	0,80	0,81	0,77	0,83	0,94	0,91	0,99	0,70	0,67	0,74	0,66	0,63	0,69	0,74	0,77	0,03
3427 Tynset	0,65	0,64	0,66	0,71	0,70	0,72	0,76	0,75	0,77	0,79	0,78	0,81	0,73	0,72	0,75	0,66	0,64	0,69	0,72	0,71	-0,01
3428 Alvdal	0,82	0,81	0,84	0,73	0,72	0,73	0,92	0,90	0,93	0,88	0,86	0,90	0,76	0,74	0,78	0,75	0,73	0,77	0,82	0,79	-0,03
3429 Folldal	0,62	0,60	0,63	0,55	0,53	0,57	0,85	0,82	0,88	0,97	0,95	0,99	0,54	0,52	0,57	0,58	0,56	0,59	0,66	0,70	0,04
3430 Os	0,73	0,71	0,74	0,67	0,64	0,68	0,73	0,72	0,75	0,75	0,73	0,77	0,82	0,79	0,85	0,71	0,69	0,74	0,77	0,72	-0,06
3431 Dovre	0,79	0,77	0,80	0,77	0,76	0,79	0,70	0,69	0,72	0,71	0,69	0,73	0,66	0,62	0,71	0,77	0,73	0,82	0,70	0,75	0,05
3432 Lesja	0,67	0,66	0,68	0,62	0,61	0,63	0,77	0,75	0,78	0,83	0,82	0,85	0,72	0,69	0,76	0,75	0,72	0,78	0,73	0,75	0,02
3433 Skjåk	0,64	0,63	0,64	0,63	0,62	0,64	0,75	0,74	0,77	0,87	0,85	0,90	0,65	0,63	0,69	0,69	0,66	0,73	0,68	0,74	0,05
3434 Lom	0,73	0,71	0,74	0,81	0,79	0,83	0,79	0,77	0,81	0,77	0,74	0,79	0,70	0,67	0,74	0,76	0,73	0,79	0,74	0,77	0,04
3435 Vågå	0,66	0,65	0,67	0,83	0,82	0,84	0,79	0,77	0,80	0,81	0,80	0,82	0,68	0,67	0,70	0,65	0,64	0,67	0,71	0,74	0,03
3436 Nord-Fron	0,67	0,66	0,69	0,68	0,67	0,69	0,68	0,68	0,69	0,71	0,69	0,73	0,66	0,62	0,69	0,85	0,79	0,90	0,67	0,77	0,10
3437 Sel	0,75	0,74	0,76	0,74	0,73	0,76	0,72	0,72	0,73	0,78	0,77	0,79	0,75	0,73	0,76	0,74	0,72	0,76	0,74	0,75	0,01
3438 Sør-Fron	0,64	0,63	0,65	0,64	0,63	0,64	0,73	0,72	0,75	0,80	0,78	0,81	0,72	0,68	0,76	0,71	0,68	0,75	0,71	0,72	0,02
3439 Ringebru							0,69	0,68	0,71	0,74	0,73	0,75	0,57	0,55	0,60	0,60	0,58	0,62			
3440 Øyer	0,78	0,77	0,79	0,79	0,77	0,81	0,75	0,74	0,76	0,79	0,78	0,80	0,76	0,72	0,80	0,78	0,74	0,82	0,76	0,79	0,03
3441 Gausdal	0,82	0,80	0,83	0,71	0,70	0,72	0,73	0,72	0,74	0,74	0,73	0,75	0,65	0,62	0,68	0,78	0,75	0,80	0,71	0,75	0,04
3442 Østre Toten	0,78	0,77	0,80	0,84	0,82	0,85	0,70	0,68	0,71	0,69	0,68	0,70	0,61	0,59	0,64	0,68	0,66	0,72	0,67	0,72	0,04
3443 Vestre Toten	0,80	0,79	0,81	0,85	0,84	0,86	0,79	0,77	0,80	0,81	0,79	0,82	0,82	0,79	0,86	0,83	0,80	0,87	0,81	0,83	0,02
3446 Gran	0,80	0,78	0,82	0,82	0,80	0,84	0,76	0,75	0,77	0,80	0,79	0,81	0,82	0,79	0,85	0,86	0,82	0,89	0,80	0,83	0,04
3447 Søndre Land	0,65	0,64	0,66	0,69	0,67	0,70	0,73	0,71	0,74	0,75	0,74	0,76	0,78	0,74	0,83	0,78	0,74	0,83	0,74	0,75	0,01
3448 Nordre Land	0,79	0,77	0,81	0,82	0,81	0,83	0,75	0,74	0,76	0,83	0,82	0,84	0,80	0,77	0,84	0,76	0,72	0,81	0,78	0,79	0,01
3449 Sør-Aurdal	0,76	0,75	0,77	0,80	0,79	0,80	0,67	0,65	0,68	0,64	0,63	0,65	0,76	0,74	0,79	0,71	0,69	0,73	0,73	0,70	-0,03
3450 Etnedal	0,70	0,68	0,71	0,64	0,63	0,66	0,96	0,92	0,99	0,92	0,88	0,99	0,58	0,56	0,60	0,75	0,73	0,78	0,72	0,78	0,06
3451 Nord-Aurdal	0,79	0,78	0,80	0,76	0,75	0,77	0,88	0,86	0,89	0,87	0,85	0,88	0,56	0,55	0,57	0,60	0,58	0,61	0,71	0,72	0,01
3452 Vestre Slidre	0,68	0,66	0,69	0,82	0,81	0,83	0,75	0,74	0,77	0,94	0,92	0,96	0,65	0,63	0,69	0,67	0,65	0,69	0,69	0,79	0,09
3453 Øystre Slidre	0,79	0,78	0,81	0,81	0,79	0,81	0,67	0,65	0,68	0,67	0,66	0,68	0,68	0,65	0,70	0,50	0,48	0,54	0,70	0,62	-0,08
3454 Vang	0,65	0,63	0,66	0,67	0,65	0,67	0,79	0,76	0,81	0,76	0,73	0,78	0,77	0,73	0,80	0,78	0,75	0,82	0,75	0,75	0,00
3801 Horten	0,86	0,83	0,88	0,86	0,83	0,89	0,82	0,79	0,84	0,85	0,83	0,86	0,79	0,75	0,82	0,82	0,78	0,85	0,81	0,84	0,02
3802 Holmestrand	0,78	0,76	0,80	0,75	0,73	0,77	0,86	0,84	0,87	0,86	0,85	0,88	0,59	0,57	0,62	0,78	0,72	0,83	0,71	0,80	0,09
3803 Tønsberg	0,86	0,81																			

Kommune	Barnehage						Grunnskole						Pleie og omsorg						Samlet		
	2019			2020			2019			2020			2019			2020			2019	2020	Endring
	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	DEA	2019-20
3812 Siljan	0,71	0,70	0,72	0,70	0,69	0,71	0,70	0,68	0,71	0,75	0,73	0,77	0,76	0,72	0,81	0,76	0,73	0,80	0,73	0,74	0,01
3813 Bamble	0,78	0,76	0,79	0,83	0,81	0,85	0,76	0,74	0,77	0,91	0,89	0,92	0,64	0,61	0,67	0,66	0,63	0,70	0,71	0,78	0,07
3814 Kragerø	0,75	0,73	0,76	0,81	0,80	0,82	0,71	0,70	0,71	0,76	0,75	0,77	0,75	0,73	0,79	0,73	0,70	0,76	0,74	0,76	0,02
3815 Drangedal	0,65	0,65	0,66	0,64	0,63	0,65	0,68	0,68	0,69	0,64	0,63	0,65	0,73	0,72	0,75	0,66	0,65	0,68	0,70	0,65	-0,05
3816 Nome	0,81	0,80	0,82	0,91	0,89	0,94	0,85	0,84	0,86	0,93	0,92	0,94	0,85	0,84	0,87	0,83	0,82	0,85	0,84	0,88	0,04
3817 Midt-Telemark	0,77	0,75	0,79	0,66	0,65	0,67	0,69	0,68	0,70	0,70	0,69	0,71	0,74	0,72	0,78	0,68	0,66	0,70	0,73	0,68	-0,05
3818 Tinn	0,56	0,55	0,57	0,63	0,61	0,65	0,55	0,55	0,56	0,63	0,63	0,64	0,68	0,66	0,70	0,70	0,69	0,72	0,62	0,67	0,05
3819 Hjartdal	0,56	0,55	0,57	0,56	0,55	0,57	0,73	0,71	0,75	0,80	0,78	0,82	0,67	0,66	0,68	0,72	0,69	0,75	0,72	0,68	-0,04
3820 Seljord	0,61	0,60	0,62	0,61	0,61	0,62	0,83	0,78	0,82	0,70	0,67	0,72	0,70	0,67	0,72	0,71	0,68	0,75	0,73	0,70	0,01
3821 Kviteseid	0,68	0,67	0,69	0,69	0,67	0,69	0,69	0,67	0,71	0,69	0,67	0,72	0,71	0,68	0,75	0,72	0,70	0,76	0,70	0,71	0,01
3822 Nissedal	0,47	0,46	0,48	0,45	0,44	0,46	0,66	0,62	0,69	0,64	0,61	0,68	0,82	0,80	0,85	0,84	0,82	0,87	0,70	0,70	0,00
3823 Fyresdal	0,58	0,56	0,60	0,65	0,62	0,67	0,63	0,61	0,64	0,66	0,64	0,69	0,78	0,75	0,80	0,64	0,62	0,67	0,69	0,65	-0,04
3824 Tokke	0,46	0,45	0,46	0,50	0,49	0,51	0,66	0,65	0,68	0,73	0,72	0,74	0,68	0,66	0,69	0,71	0,69	0,72	0,63	0,67	0,05
3825 Vinje	0,55	0,54	0,55	0,60	0,59	0,60	0,56	0,55	0,57	0,55	0,54	0,56	0,59	0,58	0,61	0,64	0,62	0,67	0,57	0,60	0,03
4201 Risør	0,70	0,69	0,70	0,72	0,71	0,72	0,79	0,78	0,81	0,90	0,89	0,91	0,66	0,65	0,69	0,65	0,64	0,68	0,71	0,75	0,03
4202 Grimstad	0,78	0,77	0,79	0,75	0,74	0,76	0,83	0,82	0,84	0,86	0,85	0,88	0,82	0,70	0,99	0,78	0,68	0,88	0,82	0,80	-0,02
4203 Arendal	0,65	0,64	0,67	0,67	0,65	0,69	0,82	0,79	0,84	0,85	0,82	0,88	0,72	0,68	0,76	0,75	0,71	0,78	0,74	0,76	0,03
4204 Kristiansand	0,84	0,79	0,89	0,90	0,84	0,95	0,83	0,78	0,88	0,85	0,80	0,90	0,88	0,81	0,99	0,83	0,76	0,90	0,86	0,85	0,00
4205 Lindesnes	0,84	0,81	0,86	0,87	0,85	0,89	0,77	0,75	0,78	0,86	0,83	0,88	0,62	0,59	0,64	0,75	0,69	0,79	0,71	0,81	0,10
4206 Farsund	0,70	0,69	0,71	0,69	0,67	0,70	0,88	0,87	0,89	0,90	0,88	0,91	0,54	0,51	0,57	0,64	0,61	0,68	0,68	0,73	0,05
4207 Flekkefjord	0,74	0,73	0,75	0,75	0,74	0,76	0,83	0,81	0,84	0,84	0,82	0,85	0,70	0,69	0,72	0,76	0,74	0,78	0,75	0,78	0,03
4211 Gjerstad	0,72	0,70	0,72	0,86	0,84	0,86	0,85	0,83	0,86	0,96	0,94	0,98	0,67	0,66	0,69	0,80	0,77	0,83	0,74	0,86	0,12
4212 Vegårshei	0,70	0,69	0,71	0,63	0,61	0,66	0,95	0,94	0,97	0,96	0,94	0,99	0,62	0,60	0,65	0,59	0,57	0,61	0,74	0,72	-0,02
4213 Tvedestrand	0,76	0,75	0,76	0,77	0,76	0,78	0,72	0,71	0,72	0,79	0,78	0,80	0,67	0,65	0,69	0,58	0,56	0,62	0,70	0,69	-0,02
4214 Froland	0,71	0,70	0,72	0,76	0,75	0,77	0,78	0,76	0,80	0,73	0,72	0,74	0,59	0,58	0,61	0,63	0,61	0,65	0,67	0,69	0,01
4215 Lillesand	0,70	0,69	0,71	0,72	0,71	0,73	0,83	0,82	0,84	0,86	0,85	0,88	0,67	0,64	0,70	0,70	0,66	0,74	0,73	0,76	0,03
4216 Birkenes	0,63	0,63	0,64	0,62	0,61	0,63	0,90	0,89	0,91	0,90	0,89	0,91	0,72	0,70	0,74	0,76	0,75	0,78	0,76	0,78	0,02
4217 Årmlı	0,65	0,64	0,66	0,76	0,74	0,77	0,69	0,66	0,73	0,84	0,80	0,86	0,49	0,46	0,52	0,44	0,42	0,47	0,58	0,63	0,05
4218 Iveland	0,60	0,59	0,62	0,56	0,55	0,57	0,76	0,72	0,80				0,83	0,74	0,98	0,87	0,79	0,98	0,76		
4219 Evje og Hornnes	0,83	0,81	0,84	0,86	0,85	0,86	0,80	0,80	0,81	0,86	0,85	0,88	0,61	0,60	0,64	0,60	0,58	0,63	0,72	0,74	0,02
4220 Bygland	0,66	0,64	0,68	0,72	0,70	0,73	0,85	0,82	0,88	0,84	0,80	0,87	0,74	0,70	0,80	0,84	0,77	0,99	0,76	0,81	0,05
4221 Valle	0,62	0,61	0,63	0,68	0,65	0,69	0,95	0,92	0,98	0,58	0,56	0,61	0,71	0,68	0,73				0,78		
4222 Bykle	0,42	0,40	0,43	0,45	0,43	0,46	0,68	0,65	0,71	0,65	0,62	0,68	0,68	0,65	0,71	0,65	0,62	0,68			
4223 Vennesla	0,77	0,75	0,78	0,77	0,75	0,78	0,69	0,68	0,70	0,76	0,74	0,77	0,67	0,66	0,69	0,68	0,66	0,70	0,70	0,72	0,02
4224 Åseral	0,71	0,70	0,73	0,52	0,50	0,54				0,82	0,78	0,86	0,50	0,46	0,54	0,53	0,49	0,57		0,62	
4225 Lyngdal	0,80	0,78	0,81	0,89	0,86	0,90	0,83	0,82	0,84	0,88	0,86	0,89	0,65	0,62	0,69	0,68	0,65	0,71	0,74	0,79	0,05
4226 Hægebostad	0,79	0,77	0,80	0,82	0,80	0,83				0,61	0,59	0,64	0,56	0,54	0,54	0,56	0,54	0,54			
4227 Kvinesdal	0,74	0,73	0,76	0,76	0,74	0,77	0,70	0,69	0,70	0,70	0,68	0,71	0,51	0,50	0,53	0,52	0,51	0,59	0,62	0,62	0,01
4228 Sirdal	0,47	0,46	0,47	0,48	0,47	0,49	0,76	0,74	0,77	0,81	0,78	0,82	0,80	0,77	0,84	0,78	0,75	0,82	0,72	0,73	0,01
4601 Bergen	0,79	0,72	0,87	0,83	0,75	0,91	0,88	0,81	0,96	0,91	0,83	0,99	0,83	0,73	0,99	0,83	0,73	0,99	0,84	0,86	0,02
4602 Kinn	0,75	0,73	0,76	0,73	0,71	0,75	0,69	0,68	0,70	0,69	0,68	0,70	0,64	0,62	0,66	0,69	0,67	0,71	0,68	0,70	0,02
4611 Etne	0,69	0,68	0,70	0,72	0,70	0,72	0,74	0,73	0,75	0,69	0,68	0,70	0,63	0,61	0,64	0,64	0,63	0,66	0,68	0,67	0,00
4612 Sveio	0,61	0,61	0,62	0,63	0,62	0,64	0,82	0,81	0,83	0,84	0,82	0,86	0,73	0,70	0,77	0,76	0,73	0,79	0,73	0,76	0,03
4613 Bømlo							0,77	0,76	0,78	0,85	0,84	0,86	0,75	0,73	0,78	0,79	0,77	0,81			
4614 Stord	0,82	0,80	0,83	0,79	0,78	0,80	0,84	0,83	0,85	0,85	0,84	0,87	0,71	0,67	0,75	0,70	0,67	0,75	0,77	0,77	0,00
4615 Fitjar	0,79	0,76	0,81	0,87	0,84	0,89	0,83	0,82	0,84	0,89	0,88	0,90	0,70	0,68	0,73	0,69	0,67	0,72	0,76	0,79	0,03
4616 Tysnes	0,80	0,79	0,81	0,83	0,82	0,84	0,69	0,67	0,70	0,72	0,70	0,73	0,73	0,72	0,75	0,75	0,73	0,77	0,73	0,76	0,02
4617 Kvinnherad	0,64	0,63	0,65	0,64	0,63	0,65	0,71	0,70	0,72	0,71	0,69	0,72	0,75	0,72	0,78	0,71	0,68	0,75	0,72	0,70	-0,02
4618 Ullensvang	0,68	0,66	0,69	0,71	0,69	0,72	0,56	0,55	0,56	0,61	0,60	0,62	0,78	0,75	0,81	0,70	0,67	0,73	0,69	0,67	-0,01
4619 Eidfjord	0,66	0,65	0,67	0,61	0,60	0,62				0,60	0,56	0,65	0,59	0,56	0,64						
4620 Ulvik	0,71	0,70	0,72	0,87	0,85	0,88				0,90	0,85	0,95	0,66	0,63	0,70	0,63	0,60	0,66		0,76	
4621 Voss	0,88	0,86	0,90	0,88	0,86	0,89	0,64	0,63	0,65	0,69	0,68	0,70	0,88	0,82	0,98	0,90	0,84	0,98	0,80	0,83	0,02
4622 Kvam	0,75	0,73	0,76	0,80	0,78	0,81	0,73	0,72	0,73	0,70	0,70	0,71	0,72	0,70	0,75	0,77	0,74	0,82	0,73	0,76	0,03
4623 Samnanger	0,75	0,74	0,75	0,66	0,66	0,67	0,81	0,79	0,83	0,81	0,79	0,82	0,73	0,70	0,76	0,63	0,61	0,67	0,76	0,70	-0,06
4624 Bjørnafjorden	0,69	0,68	0,70	0,70	0,68	0,71	0,80	0,79	0,82	0,80	0,78	0,81	0,75	0,68	0,82	0,76	0,69	0,82	0,76	0,76	0,00
4625 Austevoll							0,72	0,70	0,73	0,70	0,69	0,71	0,95	0,93	0,97	0,89	0,87	0,91			
4626 Øygarden	0,72	0,69	0,75	0,77	0,73	0,80	0,71	0,68	0,72	0,73	0,70	0,75	0,60	0,58	0,63	0,71	0,68	0,74	0,66	0,73	0,07
4627 Askøy	0,76	0,73	0,77	0,74	0,71	0,76	0,84	0,81	0,86	0,89	0,87	0,91	0,80	0,76	0,84	0,87	0,83	0,91	0,80	0,85	0,05
4628 Vaksdal	0,95	0,93	0,98	0,95	0,93	0,98	0,77	0,76	0,78	0,91	0,89	0,92	0,84	0,81	0,88	0,86	0,83	0,89	0,84	0,89	0,05
4629 Modalen	0,53	0,51	0,55	0,48	0,46	0,51				0,74	0,69	0,78	0,70								

Kommune	Barnehage						Grunnskole						Pleie og omsorg						Samlet		
	2019			2020			2019			2020			2019			2020			2019	2020	Endring
	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	DEA	2019-20
4636 Solund	0,61	0,58	0,64	0,64	0,62	0,66							0,73	0,69	0,78	0,69	0,65	0,73			
4637 Hyllestad	0,69	0,68	0,70	0,61	0,60	0,63	0,97	0,94	0,99				0,70	0,67	0,73	0,61	0,59	0,63	0,78		
4638 Høyanger	0,71	0,70	0,72	0,73	0,71	0,75	0,63	0,62	0,64	0,65	0,65	0,66	0,78	0,75	0,81	0,78	0,75	0,80	0,72	0,73	0,01
4639 Vik	0,80	0,79	0,81	0,83	0,82	0,83	0,81	0,79	0,82	0,84	0,82	0,85	0,66	0,64	0,69	0,75	0,73	0,78	0,74	0,79	0,06
4640 Sogndal	0,91	0,88	0,93	0,95	0,92	0,97	0,74	0,73	0,75	0,76	0,75	0,77	0,82	0,78	0,86	0,87	0,83	0,92	0,81	0,85	0,04
4641 Aurland	0,71	0,68	0,73	0,76	0,74	0,81	0,75	0,73	0,77	0,86	0,84	0,88	0,67	0,65	0,69	0,68	0,67	0,71	0,70	0,76	0,05
4642 Lærdal	0,80	0,78	0,81	0,76	0,75	0,77	0,74	0,72	0,76	0,87	0,85	0,89	0,94	0,91	0,99	0,91	0,88	0,95	0,85	0,87	0,02
4643 Årdal	0,83	0,81	0,84	0,80	0,78	0,81	0,73	0,72	0,74	0,72	0,70	0,73	0,65	0,63	0,68	0,68	0,65	0,71	0,71	0,72	0,00
4644 Luster	0,80	0,78	0,82	0,76	0,74	0,77	0,65	0,64	0,65	0,66	0,66	0,67	0,63	0,62	0,65	0,72	0,70	0,74	0,67	0,71	0,04
4645 Askvoll	0,68	0,67	0,70	0,72	0,71	0,72	0,73	0,71	0,74	0,62	0,61	0,64	0,55	0,53	0,56	0,53	0,51	0,54	0,63	0,60	-0,03
4646 Fjaler	0,71	0,69	0,71	0,67	0,66	0,68	0,64	0,63	0,65	0,65	0,64	0,66	0,68	0,66	0,71	0,71	0,69	0,73	0,67	0,68	0,01
4647 Sunnfjord	0,76	0,73	0,79	0,81	0,78	0,84	0,73	0,71	0,75	0,80	0,78	0,81	0,69	0,67	0,72	0,68	0,66	0,72	0,72	0,75	0,03
4648 Bremanger	0,66	0,65	0,67	0,70	0,68	0,71	0,59	0,59	0,60	0,68	0,67	0,69	0,85	0,82	0,88	0,89	0,86	0,92	0,73	0,78	0,06
4649 Stad	0,89	0,87	0,90	0,86	0,84	0,87	0,84	0,83	0,85	0,82	0,81	0,83	0,82	0,79	0,85	0,80	0,77	0,84	0,84	0,82	-0,02
4650 Gloppen	0,75	0,73	0,78	0,75	0,73	0,76	0,74	0,73	0,75	0,80	0,79	0,81	0,81	0,75	0,90	0,89	0,83	0,99	0,78	0,83	0,06
4651 Stryn	0,78	0,77	0,79	0,84	0,82	0,85	0,75	0,74	0,76	0,77	0,76	0,77	0,69	0,67	0,71	0,71	0,69	0,73	0,73	0,75	0,03
5001 Trondheim	0,87	0,79	0,98	0,87	0,79	0,98	0,83	0,70	0,98	0,92	0,86	0,98	0,85	0,76	0,98	0,88	0,78	0,98	0,84	0,89	0,04
5006 Steinkjer	0,74	0,72	0,76	0,76	0,74	0,77				0,66	0,64	0,67	0,81	0,73	0,91	0,85	0,76	0,98		0,77	
5007 Namsos	0,70	0,69	0,72	0,71	0,70	0,73				0,67	0,66	0,68	0,72	0,69	0,76	0,72	0,69	0,75		0,70	
5014 Frøya	0,75	0,74	0,75	0,82	0,79	0,83	0,66	0,64	0,67	0,60	0,59	0,61	0,86	0,83	0,90	0,87	0,84	0,91	0,77	0,77	0,00
5020 Osen	0,59	0,56	0,62	0,64	0,61	0,66				0,86	0,83	0,89	0,94	0,90	0,99	0,84	0,90	0,99			
5021 Oppdal	0,84	0,81	0,86	0,76	0,75	0,77	0,73	0,72	0,74	0,79	0,77	0,80	0,82	0,80	0,85	0,89	0,87	0,91	0,80	0,83	0,03
5022 Rennebu	0,69	0,67	0,70	0,66	0,65	0,67	0,77	0,75	0,80	0,82	0,81	0,84	0,79	0,76	0,82	0,76	0,73	0,79	0,76	0,76	0,00
5025 Røros	0,78	0,75	0,81	0,79	0,78	0,80	0,87	0,85	0,88	0,81	0,80	0,82	0,80	0,77	0,84	0,71	0,68	0,76	0,82	0,76	-0,06
5026 Holtålen	0,63	0,61	0,64	0,61	0,60	0,62	0,81	0,79	0,84	0,92	0,90	0,93	0,74	0,70	0,77	0,62	0,60	0,65	0,74	0,71	-0,03
5027 Midtre Gauldal	0,83	0,82	0,84	0,92	0,90	0,93	0,68	0,66	0,69	0,67	0,66	0,67	0,67	0,66	0,70	0,75	0,73	0,77	0,71	0,76	0,05
5028 Melhus	0,84	0,81	0,87	0,84	0,81	0,87	0,76	0,74	0,77	0,77	0,75	0,78	0,71	0,68	0,74	0,67	0,64	0,69	0,75	0,73	-0,02
5029 Skaun	0,82	0,80	0,84	0,81	0,78	0,83	0,73	0,72	0,74	0,76	0,75	0,77	0,57	0,55	0,60	0,69	0,68	0,71	0,67	0,74	0,06
5031 Malvik	0,89	0,87	0,91	0,92	0,89	0,95	0,86	0,84	0,87	0,81	0,80	0,82	0,55	0,54	0,57	0,57	0,56	0,59	0,72	0,72	0,00
5032 Selbu	0,74	0,73	0,75	0,89	0,86	0,91	0,78	0,77	0,79	0,81	0,80	0,82	0,85	0,82	0,88	0,76	0,74	0,78	0,81	0,80	0,00
5033 Tydal	0,70	0,67	0,73	0,61	0,58	0,66				0,69	0,66	0,72	0,70	0,67	0,73	0,80	0,76	0,83	0,83	0,81	-0,01
5034 Meråker	0,77	0,76	0,78	0,83	0,82	0,84	0,83	0,81	0,84	0,82	0,81	0,83	0,85	0,81	0,88	0,80	0,76	0,83	0,83	0,81	-0,01
5035 Stjørdal	0,72	0,69	0,74	0,79	0,77	0,82	0,80	0,78	0,81	0,85	0,83	0,86	0,69	0,65	0,74	0,66	0,62	0,70	0,73	0,75	0,01
5036 Frosta	0,76	0,75	0,77	0,77	0,76	0,78	0,76	0,75	0,78	0,87	0,85	0,89	0,73	0,69	0,78	0,87	0,83	0,91	0,75	0,85	0,10
5037 Levanger	0,85	0,82	0,86	0,74	0,72	0,75	0,83	0,82	0,85	0,89	0,87	0,90	0,76	0,69	0,82	0,70	0,64	0,75	0,80	0,77	-0,03
5038 Verdal	0,79	0,78	0,80	0,85	0,83	0,86	0,74	0,73	0,76	0,82	0,80	0,83	0,75	0,73	0,76	0,80	0,79	0,82	0,76	0,82	0,06
5041 Snåsa	0,73	0,71	0,73	0,63	0,62	0,64	0,85	0,83	0,89	0,78	0,76	0,83	0,81	0,79	0,82	0,88	0,86	0,89	0,81	0,80	-0,01
5042 Lierne	0,58	0,57	0,59	0,54	0,52	0,55	0,61	0,58	0,63	0,66	0,64	0,68	0,87	0,85	0,89	0,82	0,80	0,84	0,73	0,71	-0,02
5043 Røyrvik	0,71	0,67	0,75	0,65	0,61	0,70				0,78	0,74	0,83	0,84	0,80	0,89						
5044 Namsskogan	0,53	0,50	0,55	0,50	0,48	0,53				0,79	0,76	0,82	0,94	0,91	0,97						
5045 Grong	0,65	0,64	0,66	0,68	0,67	0,69	0,61	0,59	0,63	0,65	0,63	0,68	0,88	0,83	0,99	0,91	0,85	0,98	0,74	0,78	0,04
5046 Høylandet	0,68	0,67	0,69	0,71	0,69	0,73	0,96	0,93	0,98	0,94	0,91	0,97	0,92	0,90	0,95	0,86	0,84	0,88	0,89	0,85	-0,03
5047 Overhalla	0,68	0,67	0,69	0,73	0,72	0,74	0,71	0,70	0,73	0,77	0,75	0,78	0,77	0,75	0,79	0,75	0,72	0,77	0,74	0,75	0,01
5049 Flatanger	0,75	0,72	0,77	0,81	0,78	0,84				0,56	0,53	0,61	0,64	0,61	0,69						
5052 Leka	0,69	0,65	0,73	0,76	0,71	0,80				0,75	0,71	0,79	0,64	0,60	0,68						
5053 Inderøy	0,82	0,80	0,83	0,79	0,77	0,80	0,74	0,73	0,74	0,73	0,72	0,74	0,63	0,61	0,64	0,57	0,55	0,59	0,70	0,66	-0,04
5054 Indre Fosen	0,69	0,67	0,69	0,56	0,55	0,57	0,75	0,74	0,76	0,79	0,78	0,80	0,91	0,88	0,99	0,88	0,85	0,93	0,82	0,79	-0,03
5057 Ørland	0,80	0,78	0,81	0,85	0,83	0,86				0,81	0,80	0,82	0,80	0,78	0,81	0,79	0,77	0,80		0,81	
5058 Åfjord	0,61	0,61	0,62	0,76	0,74	0,77	0,59	0,58	0,60	0,84	0,82	0,86	0,79	0,77	0,81					0,72	
5060 Nærøysund	0,65	0,64	0,66	0,63	0,62	0,64	0,63	0,62	0,64	0,71	0,70	0,74	0,76	0,73	0,79					0,69	
5061 Rindal	0,74	0,73	0,75	0,72	0,71	0,73				0,85	0,83	0,88	0,67	0,64	0,70	0,73	0,70	0,78		0,77	
5401 Tromsø	0,83	0,78	0,88	0,81	0,76	0,86	0,74	0,70	0,78	0,79	0,75	0,84	0,69	0,64	0,74	0,68	0,64	0,74	0,73	0,74	0,01
5402 Harstad	0,73	0,70	0,75	0,84	0,80	0,86	0,72	0,70	0,73	0,79	0,78	0,80	0,75	0,71	0,79	0,76	0,73	0,80	0,73	0,79	0,05
5403 Alta	0,74	0,72	0,75	0,70	0,67	0,71	0,61	0,60	0,62	0,66	0,64	0,67	0,61	0,56	0,66	0,66	0,61	0,71	0,64	0,66	0,03
5404 Vardø	0,88	0,86	0,89	0,65	0,64	0,66	0,70	0,67	0,74	0,83	0,80	0,86	0,66	0,63	0,70	0,65	0,62	0,69	0,72	0,71	-0,01
5405 Vadsø	0,69	0,68	0,70	0,73	0,72	0,74	0,72	0,71	0,73	0,85	0,84	0,86	0,82	0,75	0,91	0,87	0,80	0,99	0,76	0,84	0,07
5406 Hammerfest	0,76	0,74	0,78	0,69	0,67	0,70	0,54	0,53	0,55	0,63	0,62	0,64	0,56	0,54	0,58	0,60	0,59	0,62	0,60	0,63	0,03
5411 Kvæfjord	0,76	0,75	0,77	0,71	0,70	0,72	0,62	0,61	0,64	0,60	0,59	0,61	0,49	0,48	0,50	0,53	0,52	0,55	0,59	0,59	0,00
5412 Tjeldsund	0,63	0,62	0,64	0,62	0,61	0,64	0,59	0,58	0,60	0,63	0,62	0,64	0,82	0,79	0,84	0,84	0,82	0,87	0,71	0,73	0,02
5413 Ibestad	0,75	0,72	0,77	0,61	0,59	0,62				0,74	0,71	0,77	0,75	0,72	0,77						
5414 Gratangen	0,80	0,77	0,82	0,74	0,71	0,77				0,94	0,91	0,99	0,89	0,86							

Kommune	Barnehage						Grunnskole						Pleie og omsorg						Samlet		
	2019			2020			2019			2020			2019			2020			2019	2020	Endring
	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	NKI	ØKI	DEA	DEA	2019-20
5420 Dyrøy	0,63	0,61	0,65	0,56	0,54	0,59				0,94	0,90	0,98	0,80	0,78	0,82	0,64	0,62	0,67			0,72
5421 Senja	0,67	0,65	0,68	0,66	0,64	0,68	0,59	0,58	0,60	0,64	0,63	0,64	0,91	0,88	0,93	0,95	0,92	0,98	0,76	0,79	0,03
5422 Balsfjord	0,75	0,74	0,77	0,76	0,75	0,77	0,68	0,66	0,69	0,72	0,70	0,73	0,71	0,69	0,74	0,80	0,78	0,82	0,71	0,77	0,06
5423 Karlsøy	0,56	0,55	0,57	0,63	0,62	0,63				0,74	0,72	0,77	0,62	0,59	0,65	0,63	0,61	0,67			0,67
5424 Lyngen	0,69	0,68	0,69	0,68	0,67	0,69	0,58	0,56	0,59	0,66	0,65	0,67	0,96	0,94	0,98	0,94	0,92	0,96	0,78	0,80	0,02
5425 Storfjord	0,53	0,51	0,55	0,64	0,62	0,66	0,74	0,72	0,76	0,71	0,69	0,72	0,53	0,51	0,55	0,67	0,65	0,69	0,60	0,68	0,08
5426 Kåfjord	0,60	0,59	0,61	0,60	0,58	0,61	0,59	0,57	0,60	0,60	0,58	0,63	0,53	0,52	0,55	0,58	0,57	0,60	0,57	0,59	0,02
5427 Skjervøy	0,73	0,72	0,74	0,63	0,63	0,64	0,69	0,68	0,70	0,75	0,74	0,76	0,75	0,72	0,79	0,65	0,62	0,69	0,73	0,68	-0,05
5428 Nordreisa	0,68	0,68	0,69	0,62	0,61	0,63	0,70	0,68	0,70	0,73	0,72	0,74	0,85	0,83	0,87	0,91	0,88	0,94	0,77	0,79	0,03
5429 Kvænangen	0,57	0,55	0,58	0,66	0,64	0,67				0,71	0,69	0,73	0,76	0,74	0,78	0,76	0,74	0,78			
5430 Kautokeino	0,70	0,69	0,71	0,76	0,75	0,78	0,60	0,59	0,61	0,61	0,60	0,62	0,89	0,83	0,99	0,86	0,80	0,96	0,76	0,76	0,00
5432 Loppa	0,56	0,53	0,60	0,61	0,58	0,63							0,50	0,48	0,52	0,66	0,64	0,68			
5433 Hasvik	0,63	0,61	0,65	0,62	0,60	0,64							0,74	0,71	0,77	0,70	0,67	0,73			
5434 Måsøy	0,69	0,66	0,71	0,62	0,59	0,63							0,71	0,69	0,73	0,65	0,63	0,68			
5435 Nordkapp	0,65	0,64	0,66	0,90	0,87	0,98	0,68	0,67	0,70	0,78	0,76	0,79	0,62	0,59	0,64	0,71	0,68	0,74	0,65	0,77	0,12
5436 Porsanger	0,75	0,72	0,79	0,68	0,66	0,69	0,52	0,52	0,53	0,58	0,57	0,59	0,87	0,81	0,93	0,84	0,81	0,86	0,73	0,72	-0,01
5437 Karasjok	0,87	0,84	0,94	0,75	0,73	0,77				0,69	0,68	0,71									
5438 Lebesby	0,62	0,60	0,63	0,66	0,64	0,69							0,59	0,57	0,62	0,60	0,58	0,64			
5439 Gamvik	0,87	0,85	0,89	0,80	0,78	0,81							0,61	0,59	0,64	0,44	0,41	0,47			
5440 Berlevåg	0,56	0,54	0,59	0,63	0,61	0,65							0,51	0,49	0,54	0,48	0,46	0,51			
5441 Tana	0,61	0,60	0,62	0,58	0,56	0,59	0,50	0,49	0,51	0,49	0,48	0,51	0,64	0,61	0,68	0,50	0,46	0,54	0,59	0,51	-0,08
5442 Nesseby	0,39	0,37	0,42	0,47	0,44	0,49							0,53	0,51	0,55	0,40	0,38	0,42			
5443 Båtsfjord	0,67	0,65	0,68	0,73	0,72	0,74	0,69	0,67	0,70	0,61	0,59	0,64									
5444 Sør-Varanger	0,90	0,88	0,92	0,91	0,88	0,93	0,53	0,52	0,53	0,52	0,51	0,52	0,62	0,61	0,63	0,61	0,60	0,62	0,65	0,64	-0,01

Note: DEA for skjevjustert DEA-score, NKI står for nedre konfidensintervall og ØKI står for øvre konfidensintervall.

Kilde: Senter for økonomisk forskning

Vedlegg 17 Konesjonskraft og eiendomsskatt 2004–2020

I dette vedlegget grupperes kommunene etter nivået på inntekter fra konesjonskraft og eiendomsskatt. Inntekter fra konesjonskraft er definert som summen av hjemfallsinntekter og konesjonskraftsinntekter som fritt kan benyttes til dekning av kommunale utgifter. Konesjonsavgifter som er bundet til næringsformål er holdt utenfor. Naturressursskatt er inkludert i skatt på inntekt og formue.

Tabell 1 Antall kommuner i hver gruppe når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konesjonskraftsinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2005–2020.

	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019 ⁴	2020
>100 pst.	9	10	14	16	15	14	16	17	15	17	16	16	15	13	14	12	13
50-100 pst.	15	20	25	25	25	25	32	27	25	23	23	22	21	23	25	20	23
25-50 pst.	28	31	30	33	37	36	34	34	39	43	51	46	48	55	56	54	49
10-25 pst.	53	58	73	74	82	94	109	119	119	141	144	160	165	160	159	136	131
5-10 pst.	72	63	64	72	78	82	80	74	84	80	87	91	92	93	89	70	77
0-5 pst.	122	120	100	97	92	82	66	74	67	48	44	37	35	36	37	36	33
0 pst.	133	128	124	112	100	96	92	83	78	75	62	55	49	41	41	27	29
Totalt²	432	430	430	429	429	429	429	428	427	427	427	427	425	421	421	355	355

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo

³ Bruddet i tidsserien mellom 2009 og 2010 består i at konesjonsavgift ikke lenger inngår i "skatt på inntekt og formue". For alle kommuner med eiendomsskatt utgjør derfor denne nå et litt høyere relativt nivå enn i tidligere utgaver av TBUs høstrapport. I alt 12 kommuner er av denne grunn flyttet opp én kategori, ettersom kommunen lå rett under kategorigrensen før inntektsdefinisjonen ble endret, men ligger rett over etter endringen. Antall kommuner med høyere andel enn 10 prosent på eiendomsskatt og konesjonskraftsinntekter (de 4 høyeste kategoriene) økte med 10. Uten endringen i inntektsdefinisjonen ville dette antallet økt med bare 4 kommuner (i 2010).

⁴ I 2020 er det ny kommunestruktur. Tallene for 2019- regnskapene er for sammenlikningens skyld også konvertert til 2020-struktur. Ikke alle kommunesammenslåingene var en-til-en, det var også noen splittings av kommuner, og disse er fordelt skjønsmessig til sine nye kommuner. Folketallet i de gamle kommunene er brukt som fordelingsnøkkel, men dette må anses som unøyaktig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Gjennomsnittlig kommunestørrelse når kommunene er gruppert etter nivå på eiendomsskatt og konsesjonskraftsinntekter målt i prosent av landsgjennomsnittet¹ for ordinær skatt på inntekt og formue inkl. naturressursskatt. 2005–2020.

	2005	2006	2007	2008	2009 ³	2010 ³	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019	2020
>100 pst.	1 729	1 647	1 744	1 791	1 751	1 977	2 167	2 180	2 040	2 330	1 983	2 069	1 936	2 319	2 015	1 839	1 730
50-100 pst.	3 231	3 680	3 915	3 765	3 932	3 847	3 535	3 808	3 770	3 645	4 232	3 996	4 039	3 496	3 450	4 086	4 234
25-50 pst.	3 284	2 803	2 704	3 273	3 497	3 459	3 676	3 604	4 513	3 708	3 969	3 276	3 577	3 601	3 591	3 607	3 155
10-25 pst.	9 386	9 980	10 170	11 191	9 484	10 354	11 674	10 599	10 617	11 036	12 699	12 424	12 296	12 873	12 100	13 885	15 166
5-10 pst.	18 265	19 848	19 581	17 253	14 314	13 423	11 245	12 512	11 265	11 094	11 696	11 222	11 576	11 134	12 868	17 537	13 447
0-5 pst.	7 583	8 178	7 581	7 324	10 482	11 304	12 789	13 747	15 133	13 336	7 065	9 215	8 226	8 765	8 724	15 471	17 858
0 pst.	8 894	8 704	9 479	10 403	11 113	10 648	11 269	10 912	11 575	14 774	16 607	16 981	18 862	22 020	22 916	26 013	27 178
Totalt²	9 436	9 539	9 611	9 736	9 846	9 957	10 072	10 216	10 368	10 479	10 581	10 669	10 804	10 979	11 038	13 091	13 166

¹ Grupperingen er gjort i forhold til bruttoinntekter.

² Utenom Oslo.

³ Brudd i tidsserien mellom 2009 og 2010: De ulike gruppenes folketall er bare i liten grad endret som følge av at kommuner har en annen kategori enn de ville hatt etter tidligere innteksdefinisjon.

⁴ I 2020 er det ny kommunestruktur. Tallene for 2019- regnskapene er for sammenlikningens skyld også konvertert til 2020-struktur. Ikke alle kommunesammenslåingene var en-til-en, det var også noen splittings av kommuner, og disse er fordelt skjønnsmessig til sine nye kommuner. Folketallet i de gamle kommunene er brukt som fordelingsnøkkel, men dette må anses som unøyaktig.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tabell 3 Inntekter fra skatt på inntekt og formue (inkl. naturressursskatt), eiendomsskatt, konsesjonskraft og hjemfall samt rammetilskudd. 2020. Kroner per innbygger.

Kommune	Innbyggertall	Skatt innt og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendomsskatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendomsskatt boliger og fritidseiendom	Konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter	Sum skatt	Rammetilskudd	Sum inntekter	Eiendomsskatt og konsesjonskraft i pst. av landsnittet for skatt på inntekt og formue
0301 Oslo ¹	693 494	50 714	1 476	847	-	53 037	20 406	73 444	-
1101 Eigersund	14 811	33 818	1 979	2 620	113	38 529	25 373	63 902	16,59 %
1103 Stavanger	143 574	38 645	814	690	-	40 149	20 534	60 683	5,29 %
1106 Haugesund	37 357	29 750	1 127	1 757	-	32 633	27 105	59 738	10,15 %
1108 Sandnes	79 537	30 857	634	-	166	31 657	25 839	57 495	2,82 %
1111 Sokndal	3 280	25 917	4 430	1 312	89	31 749	42 442	74 191	20,53 %
1112 Lund	3 202	25 035	1 141	1 264	565	28 005	39 902	67 907	10,45 %
1114 Bjerkreim	2 787	26 094	4 277	2 201	-	32 572	38 746	71 318	22,81 %
1119 Hå	18 991	26 083	-	-	-	26 083	30 642	56 725	0,00 %
1120 Klepp	19 588	29 190	-	-	31	29 222	27 131	56 353	0,11 %
1121 Time	18 916	29 779	-	-	32	29 811	26 834	56 645	0,11 %
1122 Gjesdal	12 002	27 027	536	868	159	28 591	31 219	59 810	5,50 %
1124 Sola	27 153	38 960	-	-	-	38 960	21 098	60 058	0,00 %
1127 Randaberg	11 221	34 723	866	1 048	-	36 638	23 628	60 266	6,74 %
1130 Strand	12 968	27 216	1 010	1 671	61	29 958	31 413	61 371	9,65 %
1133 Hjelmeland	2 574	36 555	11 778	2 393	7 426	58 152	40 224	98 376	76,03 %
1134 Suldal	3 804	38 911	35 960	-	1 215	76 086	32 926	109 012	130,88 %
1135 Sauda	4 595	33 422	6 129	1 462	12 748	53 761	37 885	91 647	71,60 %
1144 Kvitsøy	517	26 222	1 513	-	-	27 735	71 242	98 977	5,33 %
1145 Bokn	852	27 790	13 306	-	-	41 096	55 805	96 901	46,84 %
1146 Tysvær	11 065	26 769	16 054	-	-	42 823	35 134	77 957	56,52 %
1149 Karmøy	42 186	26 687	2 486	723	-	29 897	29 593	59 490	11,30 %
1151 Utsira	198	30 732	4 990	1 919	-	37 641	148 263	185 904	24,32 %
1160 Vindafjord	8 714	35 351	1 182	2 284	-	38 816	28 988	67 805	12,20 %
1505 Kristiansund	24 179	26 741	1 425	2 747	-	30 912	29 675	60 587	14,68 %
1506 Molde	31 967	29 435	1 175	2 953	6	33 569	30 045	63 614	14,56 %
1507 Ålesund	66 258	30 795	256	1 452	-	32 503	26 196	58 699	6,01 %
1511 Vanylven	3 117	26 721	-	-	345	27 066	44 275	71 341	1,22 %
1514 Sande	2 461	29 759	-	-	-	29 759	41 623	71 382	0,00 %
1515 Herøy (M og R)	8 900	34 652	-	-	-	34 652	25 269	59 921	0,00 %
1516 Ulstein	8 571	32 274	-	1 376	-	33 649	26 671	60 320	4,84 %
1517 Hareid	5 175	25 025	-	1 771	-	26 796	35 648	62 443	6,24 %
1520 Ørsta	10 825	25 628	381	1 385	78	27 471	33 348	60 819	6,49 %
1525 Stranda	4 523	28 703	1 704	1 704	-	32 111	34 432	66 543	12,00 %
1528 Sykkylven	7 625	25 875	-	1 021	(24)	26 871	32 635	59 507	3,51 %
1531 Sula	9 310	25 420	-	655	-	26 075	35 454	61 530	2,31 %
1532 Giske	8 462	28 713	173	2 215	-	31 101	29 825	60 926	8,41 %
1535 Vestnes	6 532	28 785	635	2 342	-	31 763	31 743	63 506	10,48 %
1539 Rauma	7 468	27 488	1 933	1 368	1 129	31 918	34 289	66 207	15,59 %
1547 Aukra	3 509	28 414	73 247	-	-	101 661	35 674	137 335	257,87 %
1554 Averøy	5 788	28 637	1 582	3 759	-	33 978	30 243	64 221	18,80 %
1557 Gjemnes	2 629	24 023	771	2 498	-	27 291	40 940	68 231	11,51 %
1560 Tingvoll	3 025	24 949	598	3 311	-	28 858	43 394	72 252	13,76 %
1563 Sunndal	7 036	29 061	9 544	730	853	40 188	34 407	74 595	39,17 %
1566 Surnadal	5 920	22 423	2 944	2 287	713	28 367	38 126	66 493	20,92 %
1573 Smøla	2 150	26 632	5 782	-	-	32 414	45 556	77 970	20,36 %
1576 Aure	3 507	27 137	6 368	-	-	33 505	51 534	85 039	22,42 %
1577 Volda	10 473	24 068	607	1 325	728	26 729	37 352	64 081	9,37 %
1578 Fjord	2 549	26 950	5 224	-	8 814	40 988	54 581	95 570	49,42 %
1579 Hustadvika	13 279	25 637	2 294	2 138	-	30 069	35 109	65 177	15,60 %
1804 Bodø	52 357	30 352	1 067	2 270	289	33 979	26 233	60 211	12,77 %
1806 Narvik	21 845	27 254	4 291	1 765	16	33 326	34 360	67 686	21,38 %
1811 Bindal	1 426	26 866	8 964	1 633	1 985	39 447	56 346	95 793	44,29 %
1812 Sømna	1 975	23 267	390	1 899	-	25 555	51 985	77 540	8,06 %
1813 Brønnøy	7 917	25 028	846	2 657	-	28 531	41 594	70 125	12,33 %
1815 Vega	1 200	22 650	238	1 293	-	24 181	58 581	82 762	5,39 %
1816 Vevelstad	462	26 835	1 346	-	-	28 182	88 918	117 100	4,74 %
1818 Herøy (Nordland)	1 777	28 150	800	1 813	-	30 763	47 455	78 218	9,20 %
1820 Alstahaug	7 447	25 790	1 431	2 128	-	29 348	35 067	64 415	12,53 %
1822 Leirfjord	2 294	21 895	1 666	1 636	-	25 198	53 434	78 632	11,63 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt innt og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
1824 Vefsn	13 278	26 157	2 217	1 826	220	30 419	34 901	65 320	15,01 %
1825 Grane	1 482	23 510	4 789	2 163	2 285	32 747	56 346	89 093	32,52 %
1826 Hattfjelldal	1 297	22 777	2 262	1 960	12 483	39 483	64 246	103 729	58,81 %
1827 Dønna	1 371	30 026	926	1 854	-	32 805	53 292	86 097	9,79 %
1828 Nesna	1 761	22 417	583	1 186	-	24 187	54 312	78 499	6,23 %
1832 Hemnes	4 454	29 361	11 968	-	7 411	48 740	39 458	88 198	68,22 %
1833 Rana	26 184	27 339	2 476	667	2 671	33 153	31 881	65 033	20,47 %
1834 Lurøy	1 890	43 521	1 904	1 717	-	47 142	62 821	109 963	12,75 %
1835 Træna	435	28 860	-	-	-	28 860	82 540	111 400	0,00 %
1836 Rødøy	1 213	25 963	9 840	-	-	35 803	69 056	104 859	34,64 %
1837 Meløy	6 288	29 084	8 704	-	5 984	43 772	39 607	83 378	51,71 %
1838 Gildeskål	1 950	26 838	6 397	3 855	3 675	40 766	52 607	93 372	49,03 %
1839 Beiarn	1 017	27 620	11 871	-	6 167	45 659	59 340	104 999	63,50 %
1840 Saltdal	4 671	23 842	1 024	1 430	877	27 173	43 176	70 349	11,73 %
1841 Fauske	9 739	26 993	2 721	1 819	3 920	35 452	31 627	67 079	29,78 %
1845 Sørfold	1 926	30 935	18 771	-	14 929	64 635	46 300	110 935	118,64 %
1848 Steigen	2 608	26 431	2 620	2 026	-	31 077	47 868	78 946	16,36 %
1851 Lødingen	2 034	26 119	709	1 523	-	28 352	54 206	82 559	7,86 %
1853 Evenes	1 348	23 110	1 557	-	148	24 815	60 514	85 329	6,00 %
1856 Røst	498	36 687	1 329	1 384	-	39 400	72 018	111 418	9,55 %
1857 Værøy	728	33 279	883	816	-	34 978	64 757	99 735	5,98 %
1859 Flakstad	1 272	31 690	746	2 422	20	34 878	49 573	84 451	11,22 %
1860 Vestvågøy	11 433	26 053	422	1 793	-	28 269	35 742	64 011	7,80 %
1865 Vågan	9 608	28 559	10	2 863	-	31 432	31 822	63 254	10,11 %
1866 Hadsel	8 061	28 507	777	2 505	-	31 789	35 993	67 783	11,56 %
1867 Bø	2 569	24 715	546	1 751	-	27 012	49 696	76 708	8,09 %
1868 Øksnes	4 410	27 434	854	515	-	28 803	37 580	66 384	4,82 %
1870 Sortland	10 566	27 120	1 416	1 700	0	30 235	32 567	62 803	10,97 %
1871 Andøy	4 663	25 446	802	2 576	-	28 824	42 437	71 261	11,89 %
1874 Moskenes	1 015	30 983	2 770	2 660	41	36 455	53 148	89 603	19,26 %
1875 Hamarøy	2 766	28 336	5 655	2 339	3 444	39 774	51 725	91 499	40,27 %
3001 Halden	31 373	24 585	1 135	1 048	-	26 767	33 121	59 888	7,68 %
3002 Moss	49 273	27 883	952	2 807	-	31 642	28 655	60 297	13,23 %
3003 Sarpsborg	56 732	25 156	1 588	2 718	61	29 524	32 970	62 494	15,38 %
3004 Fredrikstad	82 385	26 359	907	2 543	-	29 809	29 664	59 473	12,15 %
3005 Drammen	101 386	29 480	-	-	5	29 486	28 961	58 447	0,02 %
3006 Kongsberg	27 723	32 381	1 346	1 070	76	34 873	24 992	59 864	8,77 %
3007 Ringerike	30 641	27 867	642	1 204	12	29 724	28 531	58 256	6,54 %
3011 Hvaler	4 668	33 447	-	8 184	-	41 631	24 795	66 426	28,81 %
3012 Aremark	1 325	26 305	347	2 463	59	29 174	50 174	79 348	10,10 %
3013 Marker	3 595	25 452	1 522	2 527	-	29 502	37 084	66 585	14,26 %
3014 Indre Østfold	44 792	26 473	975	-	198	27 646	32 026	59 673	4,13 %
3015 Skiptvet	3 805	25 377	3 544	-	429	29 350	35 197	64 547	13,99 %
3016 Rakkestad	8 255	26 496	514	3 094	-	30 104	35 842	65 946	12,70 %
3017 Råde	7 508	27 705	381	2 710	-	30 796	30 428	61 224	10,88 %
3018 Våler (Viken)	5 736	27 016	526	2 450	2	29 994	30 307	60 301	10,48 %
3019 Vestby	18 042	30 093	2 164	-	-	32 257	26 681	58 938	7,62 %
3020 Nordre Follo	59 288	35 263	-	-	-	35 263	24 856	60 118	0,00 %
3021 Ås	20 439	29 131	1 759	-	-	30 890	25 037	55 927	6,19 %
3022 Frogn	15 877	37 521	-	-	-	37 521	19 638	57 158	0,00 %
3023 Nesodden	19 616	32 329	210	-	-	32 538	24 664	57 202	0,74 %
3024 Bærum	127 731	51 088	-	-	-	51 088	15 611	66 699	0,00 %
3025 Asker	94 441	41 983	-	-	-	41 983	20 501	62 484	0,00 %
3026 Aurskog-Høland	17 390	24 885	-	1 100	-	25 985	33 026	59 012	3,87 %
3027 Rælingen	18 530	31 669	-	-	-	31 669	24 478	56 147	0,00 %
3028 Enebakk	11 110	26 216	-	-	-	26 216	29 410	55 626	0,00 %
3029 Lørenskog	41 460	32 193	1 834	-	-	34 027	23 898	57 925	6,46 %
3030 Lillestrøm	85 983	31 518	56	1 209	(2)	32 782	25 210	57 991	4,45 %
3031 Nittedal	24 249	32 650	395	1 705	-	34 750	25 648	60 398	7,39 %
3032 Gjerdrum	6 890	33 851	-	-	-	33 851	25 036	58 886	0,00 %
3033 Ullensaker	39 625	28 712	-	-	-	28 712	27 221	55 933	0,00 %
3034 Nes	23 092	26 010	311	1 144	-	27 464	29 312	56 777	5,12 %
3035 Eidsvoll	25 436	25 084	-	770	(1)	25 853	30 895	56 748	2,71 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt innt og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landsnittet for skatt på inntekt og formue
3036 Nannestad	14 139	25 962	-	-	-	25 962	30 178	56 141	0,00 %
3037 Hurdal	2 854	23 720	-	2 059	-	25 779	41 268	67 047	7,25 %
3038 Hole	6 799	36 055	-	-	-	36 055	26 160	62 214	0,00 %
3039 Flå	1 050	31 696	2 897	6 668	5 150	46 411	52 702	99 113	51,80 %
3040 Nesbyen	3 273	29 953	6 101	1 955	1 852	39 862	36 088	75 950	34,88 %
3041 Gol	4 608	31 236	2 396	2 488	4 601	40 721	33 186	73 907	33,39 %
3042 Hemsedal	2 486	39 340	5 557	3 434	3 621	51 953	31 205	83 158	44,40 %
3043 Ål	4 674	31 032	5 339	2 689	-	39 060	34 988	74 048	28,26 %
3044 Hol	4 441	43 795	8 448	5 799	9 595	67 636	22 140	89 776	83,93 %
3045 Sigdal	3 467	30 449	608	4 421	-	35 478	36 468	71 946	17,70 %
3046 Krødsherad	2 212	33 866	972	3 380	-	38 218	39 597	77 815	15,32 %
3047 Modum	14 115	25 958	1 696	-	-	27 655	31 541	59 196	5,97 %
3048 Øvre Eiker	19 423	29 543	-	-	-	29 543	27 907	57 450	0,00 %
3049 Lier	26 811	35 118	-	-	-	35 118	24 493	59 611	0,00 %
3050 Flesberg	2 688	30 955	932	3 997	(154)	35 730	37 315	73 045	16,81 %
3051 Rollag	1 390	28 380	4 440	4 742	3 962	41 524	55 378	96 901	46,27 %
3052 Nore og Uvdal	2 439	36 612	13 250	-	11 826	61 688	38 305	99 993	88,28 %
3053 Jevnaker	6 852	26 017	354	1 640	12	28 023	31 091	59 114	7,06 %
3054 Lunner	9 048	27 035	352	2 189	-	29 577	30 952	60 529	8,95 %
3401 Kongsvinger	17 829	27 394	411	2 117	200	30 122	32 027	62 149	9,60 %
3403 Hamar	31 369	29 422	1 281	3 501	-	34 204	28 341	62 544	16,83 %
3405 Lillehammer	28 345	29 110	1 154	3 471	-	33 736	26 939	60 675	16,28 %
3407 Gjøvik	30 560	26 545	853	2 424	31	29 852	28 784	58 637	11,64 %
3411 Ringsaker	34 768	25 470	692	3 207	53	29 422	30 448	59 870	13,92 %
3412 Løten	7 674	22 546	387	2 280	-	25 213	32 775	57 988	9,39 %
3413 Stange	21 064	24 780	474	2 711	0	27 965	30 997	58 963	11,22 %
3414 Nord-Odal	5 016	22 275	388	2 214	-	24 878	41 780	66 658	9,16 %
3415 Sør-Odal	7 905	24 657	760	2 384	4	27 805	33 071	60 875	11,08 %
3416 Eidskog	6 106	22 151	206	2 133	-	24 490	41 458	65 947	8,23 %
3417 Grue	4 612	24 512	126	2 745	-	27 384	41 020	68 404	10,11 %
3418 Åsnes	7 203	22 604	-	1 449	-	24 053	42 154	66 207	5,10 %
3419 Våler (Innlandet)	3 662	22 703	848	1 881	636	26 069	43 301	69 369	11,85 %
3420 Elverum	21 254	25 081	465	3 518	-	29 064	32 519	61 583	14,02 %
3421 Trysil	6 627	26 048	262	5 915	713	32 938	38 544	71 482	24,25 %
3422 Åmot	4 356	24 424	3 567	4 408	2 592	34 991	40 105	75 096	37,20 %
3423 Stor-Elvdal	2 419	22 254	882	3 378	791	27 305	50 529	77 834	17,78 %
3424 Rendalen	1 780	24 020	6 715	1 110	1 361	33 206	55 319	88 525	32,34 %
3425 Engerdal	1 268	22 106	1 185	3 114	241	26 647	64 880	91 527	15,99 %
3426 Tolga	1 562	20 779	983	1 599	-	23 361	53 707	77 068	9,09 %
3427 Tynset	5 578	25 257	1 516	2 101	1 988	30 861	40 701	71 562	19,73 %
3428 Alvdal	2 432	24 588	2 857	975	1 225	29 645	46 558	76 203	17,80 %
3429 Folldal	1 545	22 972	967	1 419	1 606	26 964	54 617	81 581	14,05 %
3430 Os	1 891	36 182	736	3 537	-	40 454	43 444	83 898	15,04 %
3431 Dovre	2 553	23 057	374	1 212	-	24 644	46 483	71 127	5,59 %
3432 Lesja	1 975	24 614	1 670	-	7 737	34 021	50 377	84 397	33,12 %
3433 Skjåk	2 197	28 379	7 782	-	1 332	37 492	38 401	75 893	32,08 %
3434 Lom	2 228	24 127	1 400	90	4 067	29 685	46 715	76 400	19,57 %
3435 Vågå	3 570	23 980	3 540	2 868	1 303	31 690	42 943	74 632	27,14 %
3436 Nord-Fron	5 723	28 257	4 240	1 685	2 550	36 732	35 957	72 689	29,84 %
3437 Sel	5 739	21 135	1 665	2 645	199	25 644	45 807	71 451	15,87 %
3438 Sør-Fron	3 119	26 717	3 359	4 175	1 483	35 734	36 477	72 210	31,74 %
3439 Ringebu	4 392	27 577	940	8 046	-	36 563	37 181	73 744	31,64 %
3440 Øyer	5 100	30 213	1 687	5 593	79	37 573	32 117	69 690	25,91 %
3441 Gausdal	6 106	25 930	30	4 595	-	30 556	33 444	64 000	16,29 %
3442 Østre Toten	14 973	24 956	-	2 090	-	27 045	32 658	59 704	7,36 %
3443 Vestre Toten	13 427	24 023	950	2 969	-	27 942	31 931	59 873	13,80 %
3446 Gran	13 630	26 286	-	817	57	27 160	32 717	59 876	3,08 %
3447 Søndre Land	5 617	21 625	-	-	29	21 654	41 392	63 046	0,10 %
3448 Nordre Land	6 633	22 970	2 069	2 862	1 869	29 770	38 644	68 414	23,94 %
3449 Sør-Aurdal	2 954	24 680	2 558	4 073	-	31 310	49 600	80 911	23,34 %
3450 Etnedal	1 279	24 086	321	4 833	-	29 240	59 883	89 123	18,14 %
3451 Nord-Aurdal	6 413	26 868	2 573	2 197	640	32 278	35 096	67 374	19,04 %
3452 Vestre Slidre	2 125	30 410	2 309	3 529	254	36 501	37 237	73 738	21,44 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt innt og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landsnittet for skatt på inntekt og formue
3453 Øystre Slidre	3 229	31 429	1 671	5 419	5 645	44 163	31 547	75 710	44,83 %
3454 Vang	1 578	29 020	3 901	-	4 038	36 959	50 902	87 861	27,95 %
3801 Horten	27 351	25 162	-	-	-	25 162	31 532	56 694	0,00 %
3802 Holmestrand	24 699	27 759	-	-	-	27 759	29 653	57 412	0,00 %
3803 Tønsberg	56 293	30 037	-	-	-	30 037	27 199	57 236	0,00 %
3804 Sandefjord	63 764	27 936	-	-	-	27 936	28 749	56 685	0,00 %
3805 Larvik	47 204	27 119	-	-	-	27 119	30 408	57 527	0,00 %
3806 Porsgrunn	36 397	27 408	1 750	3 423	-	32 582	28 962	61 544	18,21 %
3807 Skien	54 942	25 782	703	2 062	-	28 547	30 853	59 400	9,73 %
3808 Notodden	13 049	26 111	1 907	2 792	789	31 599	34 268	65 867	19,32 %
3811 Færder	26 730	32 146	-	-	-	32 146	26 656	58 802	0,00 %
3812 Siljan	2 340	25 676	832	2 366	-	28 874	36 138	65 012	11,26 %
3813 Bamble	14 061	27 912	2 991	2 215	2	33 120	29 058	62 178	18,34 %
3814 Kragerø	10 380	25 920	58	5 723	-	31 701	33 880	65 581	20,35 %
3815 Drangedal	4 060	23 170	310	3 273	-	26 754	44 138	70 892	12,62 %
3816 Nome	6 515	24 260	1 171	2 405	(76)	27 761	37 948	65 709	12,32 %
3817 Midt-Telemark	10 444	23 994	894	2 378	-	27 265	36 670	63 936	11,52 %
3818 Tinn	5 691	35 892	14 302	-	4 248	54 441	31 239	85 681	65,30 %
3819 Hjartdal	1 573	30 510	5 217	4 182	2 385	42 295	47 158	89 453	41,49 %
3820 Seljord	2 888	28 215	2 697	-	1 351	32 264	40 804	73 068	14,25 %
3821 Kviteseid	2 403	28 039	1 563	-	683	30 285	41 450	71 735	7,91 %
3822 Nissedal	1 448	29 645	5 155	4 155	3 108	42 064	51 355	93 419	43,72 %
3823 Fyresdal	1 287	27 482	6 348	-	6 288	40 118	52 429	92 547	44,49 %
3824 Tokke	2 201	38 565	16 879	-	5 685	61 129	36 313	97 442	79,43 %
3825 Vinje	3 676	40 809	14 096	-	17 922	72 827	30 006	102 833	112,72 %
4201 Risør	6 809	26 463	(18)	3 295	-	29 740	35 459	65 199	11,54 %
4202 Grimstad	23 544	26 973	612	2 381	0	29 967	28 618	58 585	10,54 %
4203 Arendal	44 999	25 945	438	1 718	-	28 100	30 859	58 959	7,59 %
4204 Kristiansand	111 633	27 233	491	2 077	-	29 801	29 232	59 033	9,04 %
4205 Lindesnes	23 046	25 651	1 138	2 556	136	29 482	35 378	64 860	13,49 %
4206 Farsund	9 691	25 511	1 707	1 816	-	29 034	33 674	62 707	12,40 %
4207 Flekkefjord	9 028	27 136	1 789	2 184	555	31 664	35 979	67 642	15,94 %
4211 Gjerstad	2 428	21 677	1 068	2 012	-	24 756	46 396	71 152	10,84 %
4212 Vegårshei	2 097	22 630	-	3 195	-	25 825	47 748	73 573	11,25 %
4213 Tvedestrand	6 053	26 027	-	5 082	-	31 109	36 051	67 160	17,89 %
4214 Froland	5 951	23 160	2 369	-	803	26 332	34 410	60 742	11,17 %
4215 Lillesand	11 074	27 712	476	1 470	-	29 659	12 619	42 278	6,85 %
4216 Birkenes	5 226	22 587	1 172	1 818	135	25 711	39 164	64 875	11,00 %
4217 Åmli	1 836	24 374	4 436	1 754	1 818	32 381	58 082	90 464	28,19 %
4218 Iveland	1 331	23 965	6 250	1 768	2 317	34 301	51 838	86 139	36,38 %
4219 Evje og Hornes	3 634	24 143	891	-	200	25 234	40 508	65 742	3,84 %
4220 Bygland	1 162	26 836	7 699	-	5 888	40 423	56 468	96 892	47,83 %
4221 Valle	1 164	41 977	28 489	-	7 927	78 393	38 261	116 654	128,20 %
4222 Bykle	965	79 360	53 464	-	44 812	177 636	14 577	192 213	345,98 %
4223 Vennesla	14 774	22 694	2 546	1 325	378	26 943	35 333	62 275	14,96 %
4224 Åseral	932	43 311	22 015	-	7 103	72 429	45 263	117 692	102,51 %
4225 Lyngdal	10 365	23 482	191	-	63	23 736	40 478	64 214	0,89 %
4226 Hægebostad	1 680	24 113	-	-	9	24 121	53 393	77 514	0,03 %
4227 Kvinesdal	5 987	28 483	11 886	-	3 096	43 466	36 560	80 025	52,75 %
4228 Sirdal	1 822	58 318	55 336	-	-	113 654	24 951	138 605	194,81 %
4601 Bergen	283 929	33 121	1 353	2 098	-	36 572	23 556	60 128	12,15 %
4602 Kinn	17 207	32 026	1 716	1 939	195	35 876	32 262	68 138	13,55 %
4611 Etne	4 062	27 227	2 127	3 140	792	33 285	37 550	70 835	21,33 %
4612 Sveio	5 766	25 371	225	290	-	25 886	35 395	61 281	1,81 %
4613 Bømlo	11 957	27 939	416	2 572	-	30 927	33 638	64 565	10,52 %
4614 Stord	18 759	28 967	1 310	1 469	-	31 746	28 950	60 695	9,78 %
4615 Fitjar	3 189	27 589	4 488	1 069	-	33 146	37 539	70 685	19,56 %
4616 Tysnes	2 869	32 995	603	3 146	-	36 744	38 884	75 628	13,20 %
4617 Kvinnherad	13 071	29 214	5 177	1 107	1 393	36 891	34 161	71 052	27,03 %
4618 Ullensvang	11 048	31 568	9 355	-	12 662	53 585	38 915	92 500	77,51 %
4619 Eidfjord	906	58 652	56 715	-	7 345	122 713	31 417	154 130	225,53 %
4620 Ulvik	1 080	32 361	11 075	-	-	43 436	56 144	99 581	38,99 %
4621 Voss	15 740	28 206	2 086	2 054	1 449	33 795	35 307	69 102	19,68 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt innt og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landsnittet for skatt på inntekt og formue
4622 Kvam	8 457	27 625	2 226	2 957	3 324	36 133	38 441	74 574	29,95 %
4623 Samnanger	2 485	27 262	3 893	2 127	3 341	36 623	38 766	75 389	32,96 %
4624 Bjørnafjorden	24 908	28 188	-	-	92	28 280	16 345	44 625	0,32 %
4625 Austevoll	5 236	50 439	678	-	-	51 117	24 333	75 450	2,39 %
4626 Øygarden	38 316	28 012	4 156	-	-	32 168	29 101	61 269	14,63 %
4627 Askøy	29 553	25 652	(0)	-	-	25 652	32 603	58 255	0,00 %
4628 Vaksdal	3 977	27 022	7 228	2 705	6 196	43 150	44 710	87 860	56,78 %
4629 Modalen	388	70 482	57 652	-	121	128 255	60 959	189 214	203,39 %
4630 Osterøy	8 098	25 032	983	3 154	10	29 180	33 528	62 708	14,60 %
4631 Alver	29 224	26 690	4 926	-	(1)	31 615	33 531	65 146	17,34 %
4632 Austrheim	2 870	33 789	4 923	-	-	38 712	34 487	73 199	17,33 %
4633 Fedje	548	29 546	4 276	-	-	33 821	80 062	113 883	15,05 %
4634 Masfjorden	1 691	33 993	15 158	-	(679)	48 473	48 902	97 374	50,98 %
4635 Gulen	2 297	35 391	6 873	3 763	(51)	45 975	45 513	91 488	37,26 %
4636 Solund	802	30 450	-	1 747	-	32 197	66 226	98 423	6,15 %
4637 Hyllestad	1 328	31 651	484	4 014	450	36 600	54 550	91 150	17,42 %
4638 Høyanger	4 101	29 792	8 930	997	17 262	56 980	38 266	95 246	95,72 %
4639 Vik	2 635	33 877	7 445	3 525	5 000	49 847	42 877	92 723	56,22 %
4640 Sogndal	11 847	27 354	3 343	1 916	1 169	33 782	34 723	68 505	22,63 %
4641 Aurland	1 781	46 534	27 690	-	19 572	93 796	26 083	119 879	166,39 %
4642 Lærdal	2 126	33 588	8 917	-	-	42 505	37 166	79 671	31,39 %
4643 Årdal	5 193	34 039	10 605	2 022	-	46 666	31 272	77 938	44,45 %
4644 Luster	5 174	31 075	10 353	1 199	(295)	42 332	36 513	78 845	39,63 %
4645 Askvoll	3 011	26 700	592	1 757	-	29 048	45 698	74 747	8,27 %
4646 Fjaler	2 802	23 859	820	1 471	153	26 302	52 435	78 737	8,60 %
4647 Sunnfjord	22 030	28 828	1 676	1 660	442	32 605	34 578	67 183	13,30 %
4648 Bremanger	3 629	30 926	8 912	1 564	6 211	47 613	44 113	91 726	58,75 %
4649 Stad	9 457	25 285	-	1 987	16	27 288	39 187	66 475	7,05 %
4650 Gloppen	5 854	24 902	1 367	1 686	148	28 103	43 947	72 050	11,27 %
4651 Stryn	7 130	26 465	250	2 268	5	28 988	37 481	66 469	8,88 %
5001 Trondheim	205 163	31 108	980	2 611	2	34 702	22 186	56 888	12,65 %
5006 Steinkjer	24 357	23 565	1 054	1 894	186	26 699	36 203	62 902	11,03 %
5007 Namsos	15 230	24 896	1 044	2 246	11	28 196	39 986	68 183	11,62 %
5014 Frøya	5 151	75 622	1 561	-	-	77 184	3 349	80 533	5,50 %
5020 Osen	948	23 189	880	936	-	25 004	63 245	88 249	6,39 %
5021 Oppdal	7 001	27 316	1 019	3 558	2 240	34 133	31 484	65 617	24,00 %
5022 Rennebu	2 486	23 450	4 143	3 747	4 896	36 237	46 025	82 261	45,01 %
5025 Røros	5 581	26 733	1 296	4 803	-	32 831	32 378	65 209	21,47 %
5026 Holtålen	1 981	22 908	594	2 830	-	26 332	47 271	73 602	12,05 %
5027 Midtre Gauldal	6 238	22 995	773	1 180	519	25 466	39 180	64 646	8,70 %
5028 Melhus	16 733	24 702	589	732	287	26 310	32 886	59 197	5,66 %
5029 Skaun	8 325	24 392	294	2 355	-	27 040	35 000	62 040	9,32 %
5031 Malvik	14 148	28 848	353	2 027	-	31 227	27 371	58 598	8,38 %
5032 Selbu	4 062	25 135	2 708	-	3 170	31 014	14 453	45 467	20,69 %
5033 Tydal	769	42 906	24 330	-	18 051	85 287	48 091	133 378	149,20 %
5034 Meråker	2 422	23 015	4 703	-	6 705	34 423	47 223	81 646	40,16 %
5035 Stjørdal	24 145	24 774	-	-	12	24 786	17 751	42 537	0,04 %
5036 Frosta	2 627	22 961	6	2 337	-	25 304	43 612	68 916	8,25 %
5037 Levanger	20 164	25 257	133	2 123	-	27 513	32 771	60 284	7,94 %
5038 Verdal	14 948	23 195	1 019	1 654	-	25 868	34 467	60 335	9,41 %
5041 Snåsa	2 063	22 252	2 980	985	442	26 659	52 484	79 143	15,52 %
5042 Lierne	1 355	24 817	3 072	2 076	3 505	33 470	66 167	99 637	30,46 %
5043 Røyrvik	461	26 156	5 252	-	10 551	41 959	92 223	134 182	55,63 %
5044 Namsskogan	843	33 771	17 083	1 176	10 223	62 253	67 788	130 040	100,27 %
5045 Grong	2 359	25 702	3 703	2 248	1 821	33 475	47 825	81 299	27,36 %
5046 Høylandet	1 231	22 308	997	1 324	-	24 629	69 992	94 621	8,17 %
5047 Overhalla	3 884	23 795	1 300	1 922	27	27 044	42 311	69 355	11,44 %
5049 Flatanger	1 103	37 429	2 275	2 523	-	42 227	48 346	90 573	16,89 %
5052 Leka	557	24 838	835	1 140	-	26 813	78 758	105 571	6,95 %
5053 Inderøy	6 816	24 565	478	1 982	322	27 347	38 964	66 312	9,79 %
5054 Indre Fosen	10 084	22 742	130	-	-	22 872	41 908	64 780	0,46 %
5055 Heim	5 963	26 527	2 040	968	(24)	29 511	40 893	70 404	10,50 %
5056 Hitra	5 050	28 871	4 250	-	-	33 121	35 285	68 406	14,96 %

Kommune	Innbyggertall	Skatt innt og formue (inkl. naturress. skatt)	Eiendoms-skatt verk og bruk (annen eiendom)	Eiendoms-skatt boliger og fritidseiendom	Konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter	Sum skatt	Ramme-tilskudd	Sum inntekter	Eiendoms-skatt og konsesjons-kraft i pst. av landssnittet for skatt på inntekt og formue
5057 Ørland	10 323	24 654	1 170	-	-	25 824	38 912	64 736	4,12 %
5058 Åfjord	4 288	26 910	10 622	-	440	37 972	44 393	82 365	38,94 %
5059 Orkland	18 217	24 389	600	0	88	25 077	38 145	63 222	2,42 %
5060 Nærøysund	9 623	28 895	1 245	1 716	-	31 856	38 005	69 862	10,42 %
5061 Rindal	2 003	24 222	2 754	2 001	-	28 978	45 478	74 456	16,74 %
5401 Tromsø	76 974	30 552	967	1 909	2	33 430	25 936	59 366	10,13 %
5402 Harstad	24 703	26 936	1 223	2 281	9	30 449	33 400	63 849	12,37 %
5403 Alta	20 789	27 157	2 078	1 402	63	30 701	39 777	70 479	12,48 %
5404 Vardø	2 029	22 310	282	1 274	-	23 865	57 283	81 149	5,48 %
5405 Vadsø	5 788	26 024	494	1 973	-	28 490	41 492	69 983	8,68 %
5406 Hammerfest	11 448	28 914	18 647	1 035	36	48 633	36 693	85 325	69,42 %
5411 Kvæfjord	2 839	21 752	318	2 362	-	24 432	52 512	76 944	9,44 %
5412 Tjeldsund	4 216	24 084	485	-	(18)	24 551	50 273	74 824	1,64 %
5413 Ibestad	1 361	25 606	259	1 101	(3)	26 963	58 065	85 028	4,78 %
5414 Gratangen	1 091	26 163	1 556	-	29	27 749	60 105	87 854	5,58 %
5415 Lavangen	1 034	21 404	786	-	-	22 191	71 755	93 946	2,77 %
5416 Bardu	4 005	30 416	5 784	-	9 053	45 252	35 073	80 325	52,23 %
5417 Salangen	2 146	26 360	749	1 668	-	28 777	46 835	75 611	8,51 %
5418 Målselv	6 640	28 530	-	4 260	187	32 977	35 931	68 908	15,66 %
5419 Sørreisa	3 464	25 471	-	-	-	25 471	37 723	63 194	0,00 %
5420 Dyrøy	1 083	22 937	-	-	-	22 937	68 596	91 533	0,00 %
5421 Senja	14 851	25 322	803	1 441	94	27 659	48 049	75 708	8,23 %
5422 Balsfjord	5 559	22 929	2 238	2 462	-	27 629	46 225	73 854	16,54 %
5423 Karlsøy	2 200	25 742	3 987	2 618	-	32 347	55 144	87 490	23,25 %
5424 Lyngen	2 794	22 782	792	1 390	30	24 995	59 798	84 793	7,79 %
5425 Storfjord	1 829	29 400	4 990	-	6 020	40 410	55 855	96 265	38,76 %
5426 Kåfjord	2 071	22 297	2 947	-	4 966	30 210	56 591	86 801	27,86 %
5427 Skjervøy	2 927	24 969	16	1 891	-	26 877	48 295	75 172	6,72 %
5428 Nordreisa	4 861	26 009	1 175	1 327	-	28 511	39 666	68 177	8,81 %
5429 Kvænangen	1 191	25 427	5 006	-	7 568	38 002	73 848	111 850	44,27 %
5430 Kautokeino	2 910	19 093	1 041	500	516	21 150	63 495	84 645	7,24 %
5432 Loppa	888	23 793	485	477	-	24 756	88 601	113 357	3,39 %
5433 Hasvik	1 005	22 336	-	-	-	22 336	79 022	101 358	0,00 %
5434 Måsøy	1 225	30 087	1 047	725	-	31 858	66 630	98 488	6,24 %
5435 Nordkapp	3 162	26 589	1 904	900	-	29 392	43 900	73 292	9,87 %
5436 Porsanger	3 998	24 932	927	3 100	-	28 959	43 316	72 275	14,18 %
5437 Karasjok	2 628	22 881	-	-	-	22 881	54 832	77 713	0,00 %
5438 Lebesby	1 290	29 443	9 810	1 242	5 436	45 932	71 080	117 012	58,05 %
5439 Gamvik	1 132	25 485	425	782	-	26 692	68 802	95 494	4,25 %
5440 Berlevåg	957	26 678	6 786	1 792	659	35 915	71 023	106 938	32,52 %
5441 Tana	2 918	25 517	915	1 407	22	27 861	54 935	82 796	8,25 %
5442 Nesseby	926	21 907	647	-	202	22 756	84 536	107 292	2,99 %
5443 Båtsfjord	2 221	26 122	2 336	1 165	-	29 623	48 681	78 303	12,33 %
5444 Sør-Varanger	10 158	26 243	2 526	2 590	1 268	32 627	36 952	69 579	22,48 %

¹ Landsgjennomsnittet for skatt på inntekt og formue (høyre kolonne i tabellen) er eks. Oslo.

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Vedlegg 18 TBUs demografianslag

Tabell 1 Avvik mellom TBUs anslag på merutgifter til demografi basert på SSBs befolkningsframskrivinger (hovedalternativet MMMM) og TBUs anslag (etterberegning) basert på faktisk befolkningsutvikling. Gruppert etter alder. Antall innbyggere (tabellen øverst) og mill. 2021-kroner (tabellen nederst).

Innb.	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
0-5	2 119	2 702	373	1 121	2 413	-1 100	-2 545	-1 511	-4 308	-1 136	-2 599	-1 438	-4 882	-1 649	-1 277	-2 357
6-15	403	-40	114	-937	-1 252	-459	-1 399	-992	-926	-923	1	762	-824	-200	133	-184
16-18	160	-32	-319	-555	16	476	-237	-229	30	-15	352	876	-58	-128	-219	55
19-66	5 072	7 417	15 454	5 544	-1 151	7 193	4 611	3 076	-3 233	-839	-8 306	-12 605	-14 317	-1 689	5 803	1 545
67-79	521	845	-263	198	601	232	212	-111	19	374	251	406	144	182	-40	-115
80-89	1 262	906	-198	545	402	357	137	-106	76	612	394	287	217	0	71	150
90 år og over	133	262	-181	161	361	-345	126	-482	238	255	6	-521	-522	-117	140	114
Sum	9 670	12 060	14 980	6 077	1 390	6 354	905	-355	-8 104	-1 672	-9 901	-12 233	-20 242	-3 601	4 611	-792

Mill. 2021-kr	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
0-5	207	280	42	139	334	-165	-402	-237	-509	-153	-346	-203	-477	-204	-133	-297
6-15	75	-7	22	-177	-247	-92	-290	-203	-160	-160	0	135	-144	-35	23	-33
16-18	34	-8	-74	-121	4	125	-61	-63	6	-4	85	219	-14	-30	-53	14
19-66	71	105	222	72	-17	107	83	59	-76	-24	-218	-335	-351	-46	137	38
67-79	39	67	-22	16	51	21	11	-6	1	26	15	24	9	12	-3	-7
80-89	330	251	-55	148	117	110	24	-20	15	119	73	56	44	0	14	32
90 år og over	76	161	-108	92	209	-203	70	-269	118	128	3	-257	-201	-45	55	47
Sum	833	850	27	168	451	-98	-565	-739	-605	-67	-387	-361	-1 134	-349	41	-205

¹ Avviket viser (anslaget basert på) den faktiske befolkningsutviklingen fratrukket (anslaget basert på) SSBs befolkningsframskrivinger. Positivt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli lavere enn den faktiske befolkningsveksten. Negativt avvik innebærer at befolkningsframskrivingene til SSB viste seg å bli høyere enn den faktiske befolkningsveksten.

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi og Statistisk sentralbyrå

Tabell 2 Anslag på kommunesektorens merutgifter i 2022 som følge av demografiske endringer, fordelt på fylker og tjenester. Anslått prosentvis vekst fra beregnet utgiftsbehov for 2021.

	Kommune- sektoren i alt	Kommuner i alt	Grunn- skole	Omsorgs- tjenester	Barne- hager	Øvrig	Fylkeskom- muner i alt	Videre- gående	Lokale ruter
Viken	0,5	0,6	0,2	1,7	-1,4	0,6	-0,1	-0,4	0,7
Oslo	1,1	0,6	0,5	1,1	-0,3	0,9	3,7	5,9	0,8
Innlandet	-0,2	-0,1	-0,8	0,8	-1,6	-0,2	-0,8	-1,1	-0,2
Vestfold og Telemark	0,1	0,1	-0,6	1,2	-1,8	0,0	0,2	0,3	0,0
Agder	0,2	0,1	0,1	1,4	-3,0	0,2	0,8	1,2	0,2
Rogaland	0,4	0,4	0,4	1,7	-2,4	0,3	0,7	0,9	0,3
Vestland	0,1	0,0	-0,1	1,3	-2,6	0,0	0,4	0,6	0,0
Møre og Romsdal	-0,2	-0,1	-0,9	1,1	-2,0	-0,2	-0,4	-0,3	-0,3
Trøndelag	0,5	0,3	-0,1	1,7	-2,1	0,2	1,4	2,2	0,3
Nordland	-0,5	-0,4	-1,1	1,1	-3,3	-0,6	-1,3	-1,6	-0,7
Troms og Finnmark	-0,2	-0,1	-1,2	1,6	-2,4	-0,3	-0,9	-1,2	-0,3
Sum	0,3	0,2	-0,2	1,5	-2,0	0,2	0,6	0,9	0,3

Kilde: Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi. Basert på Statistisk sentralbyrås regionale befolkningsframskrivninger (MMMM).

Vedlegg 19 Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet

1 Innledning

Offentlig forvaltning og offentlige og private foretak fører sine regnskaper etter ulike regnskapsforskrifter. Ved å konvertere regnskapstallene over til definisjonene i nasjonalregnskapet (NR) oppnår man en felles inndeling som gjør det mulig å sammenstille de ulike delene av økonomien. En oppstilling av kommuneforvaltningens inntekter og utgifter i NR er derfor nødvendig, f.eks. for å sammenlikne med utviklingen i øvrige deler av offentlig sektor eller privat sektor.

For å vurdere utviklingen i kommuneforvaltningen over tid, kan det også være en fordel å bruke NR. NR blir, i tillegg til løpende priser, også utarbeidet i faste priser. Dermed får man tidsserier for volumutviklingen av investeringer, produktinnsats, lønnskostnader mv. I tillegg kan det i NR være korrigert for endringer i kommuneregnskapsforskriftene som ellers ikke vil gi sammenlignbare tall over tid.

Tabellene etter kommuneregnskapets oppstillingsmåte gir tall etter de samme begrep som finnes i den enkelte kommunes og fylkeskommunes regnskap. Disse tabellene gir derfor endringstall som kan sammenlignes med utviklingen i egen kommune. Med forbehold om virkningen av de ulikheter i omfang mv. som nevnes nedenfor, gir de to tabellsettene opplysninger som kan utfylle hverandre i beskrivelse og analyse av utviklingen i kommunal økonomi.

2 Omfang av kommuneforvaltningen

I NR omfatter kommuneforvaltningen kommuner og fylkeskommuner, samt kommuneforetak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale samarbeid (IKS) som driver ikke-markedsrettet virksomhet. Det vil si at KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i NR. På den annen side inkluderer kommuneforvaltningen i NR også alle kirkelige fellestråd og om lag 100 kommunale museer og teatre organisert som stiftelser eller aksjeselskaper.

3 Sammenhengen mellom artsinndelingen i NR og KOSTRAs arter

For at den enkelte kommune- og fylkeskommune også skal kunne sammenlikne utviklingen i egen kommune med tall etter nasjonalregnskapets gruppering gis det her en oversikt over sammenhengen mellom de to grupperingene.

Lønnskostnader: Artene 010 – 099 i KOSTRA, fratrukket 710 (sykelønnsrefusjoner).

Produktinnsats: Artene 100 – 270 i KOSTRA, med unntak for artene 200 (inventar og utstyr) og 209 (medisinsk utstyr) som i nasjonalregnskapets defineres som investeringer. I tillegg trekkes art 690 (fordelte utgifter) fra. Enkelte av artene i 200-serien behandles som investeringer dersom de stammer fra investeringsregnskapet (kontoklasse 0). I tillegg inkluderer produktinnsats den beregnede størrelsen *indirekte målte finansielle tjenester*.

Gebyrer: Artene 600 – 650 i KOSTRA. Salg av driftsmidler (art 660) behandles i nasjonalregnskapet som salg av realkapital.

Andre nasjonalregnskapsarter vil være vanskeligere å følge. Når det gjelder overføringer til private (art 470) skiller nasjonalregnskapet mellom flere ulike overføringstyper, og hvilken funksjon som er brukt vil da være med å bestemme overføringstype. I andre tilfeller vil kontoklasse være med å bestemme omkodingene til nasjonalregnskapsarter.

4 Ulike underskuddsbegrep

I tabeller etter NRs gruppering er *nettofinansinvesteringer* (tidligere benevnt overskudd før lånetransaksjoner) en viktig indikator ved vurdering av den økonomiske utviklingen. Dette resultatbegrepet er definert som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens lån og avdrag er holdt utenom. I oppstillinger etter kommuneregnskapets føringsmåte er det sammenlignbare begrepet *underskudd før lån og avsetning*.

5 Ulike gjeldsbegrep

I NR lages også statistikk over fordringer og gjeld, benevnt *finansielle sektorregnskaper*. Denne gir et avstemt og helhetlig bilde av institusjonelle sektors finansielle eiendeler, gjeld og finanstransaksjoner, samt en beskrivelse av fordrings- og gjeldsforholdene sektorene imellom. Statistikken benyttes i denne rapportens del 2 for å belyse gjeldsutviklingen i kommuneforvaltningen.

Finansregnskapet baseres på en rekke datakilder: regnskapsstatistikk for finansielle foretak og stats- og kommuneforvaltningen, utenriksregnskap, statistikk for verdipapirer registrert i VPS, samt ulike typer av registerstatistikk.

Oppstillingen under viser hvilke objekter som inngår i finansregnskapet og hvilke kapitler i kommuneregnskapene som disse tilsvarer. Legg merke til at fordringer og gjeld tilknyttet pensjoner, det vil si kapittel 2.19/5.19, 2.20/5.20, 2.39/5.39 og 2.40/5.40 i kommuneregnskapet, ikke inngår i finansregnskapet.

Fordringer:		Gjeld:	
NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet	NRs gruppering	Kapittel i kommuneregnskapet
F2 Sedler, mynt og bankinnskudd	2.10 / 5.10		
F31 Sertifikater	2.12 / 5.12	G31 Sertifikater	2.43 / 5.43
F32 Obligasjoner	2.11 / 5.11	G32 Obligasjoner	2.41 / 5.41
F4 Utlån	2.22 / 5.22	G4 Lån	2.31 / 5.31 og 2.45 / 5.45
F5 Aksjer og fondsandeler	2.18 / 5.18 og 2.21 / 5.21		
F6 Forsikringstekniske reserver	Finnes ikke i kommuneregnskapet		
F8 Andre fordringer	2.13 / 5.13	G8 Annen gjeld	2.32 / 5.32

Nettofordringer eller nettogjeld er differansen mellom fordringer og gjeld. Avvik mellom finansregnskapet og kommuneregnskapet vil være forklart av ulike definisjoner og verdsettingsprinsipper, samt forskjeller i sektoromfang beskrevet i punkt 2. Også feil og mangler i statistikkene kan forårsake avvik.

6 *Hvor finner man mer informasjon om nasjonalregnskapet?*

- Årlig og kvartalsvis nasjonalregnskap gir informasjon om produksjon, anvendelse og sysselsetting i Norge: www.ssb.no/nr og www.ssb.no/knr
- Inntekts- og kapitalregnskapet beskriver inntekts- og utgiftstransaksjoner, sparing og nettofinansinvesteringer for alle sektorene i økonomien: www.ssb.no/nri
- Finansielle sektorregnskaper har statistikk over fordrings- og gjeldsforholdene: www.ssb.no/finsek
- Statistikk om offentlige finanser gir oppstillinger over inntekter og utgifter, samt fordringer og gjeld, i stats- og kommuneforvaltningen: www.ssb.no/offinnut og www.ssb.no/offogjeld

Vedlegg 20 Definisjonskatalog

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser der disse veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Akkumulert regnskapsmessig merforbruk

Det akkumulerte regnskapsmessige merforbruket viser ikke bare årets merforbruk, men også kommunenes og fylkeskommunenes merforbruk fra tidligere år som ikke er dekket inn. Se også "regnskapsmessig merforbruk" for nærmere omtale. Et akkumulert regnskapsmessig merforbruk innebærer at egenkapitalen som knytter seg til frie driftsinntekter er negativ ("et negativt disposisjonsfond"). En kommune vil normalt ha ett beløp på enten disposisjonsfond eller akkumulert regnskapsmessig merforbruk. Et akkumulert regnskapsmessig merforbruk sier noe om hvilket omstillingsbehov kommunen eller fylkeskommunen har for den løpende driften og som de må dekke inn gjennom positive netto driftsresultater i framtiden. Indikatoren er hentet fra balanseregnskapet til kommunene og fylkeskommunene.

Aktivitetsutvikling

For å måle utviklingen i den samlede aktiviteten i kommuneforvaltningen bruker utvalget endringer i sysselsetting målt i timeverk, produktinnsats i faste priser og brutto realinvesteringer i faste priser der disse veies sammen. Som vekter brukes de andelene som lønnskostnader (inkludert pensjonsutgifter), produktinnsats og brutto realinvesteringer utgjør av samlede utgifter for de tre kostnadsartene. Den nevnte indikatoren fanger ikke opp endringer i andre utgiftsarter enn de som er nevnt ovenfor, for eksempel overføringer til private og renteutgifter.

Arbeidskapital

Arbeidskapitalen er lik omløpsmidler fratrukket kortsiktig gjeld (inklusive premieavvik). Arbeidskapitalen gir uttrykk for kommunenes og fylkeskommunenes likviditet, det vil si deres evne til å betale forpliktelsene etter hvert som de forfaller. Arbeidskapitalen omfatter bankinnskudd, verdipapirer (aksjer, sertifikater og liknende) og kortsiktige fordringer, fratrukket kassakredittlån, sertifikatlån og leverandørgjeld. Premieavvik er regnskapsteknisk definert under kortsiktige fordringer/gjeld, men er i realiteten bare en periodiseringspost. Indikatoren vises derfor som regel eksklusiv premieavvik for å få et bedre mål på likviditeten. Utviklingen i arbeidskapital bestemmes av forskjellen mellom årets tilgang og bruk av midler, korrigert for årets endring i ubrukte lånemidler.

Avskrivninger

Avskrivninger, som er et uttrykk for verdiforringelsen på kommunale anleggsmidler, føres i driftsregnskapet, men blir eliminert før regnskapsmessig resultat fastsettes. I brutto driftsresultat gis imidlertid avskrivningene resultateffekt, og kan følgelig brukes for sammenligning med det resultatorienterte regnskapssystem, som primært brukes i privat næringsliv. I KOSTRA blir det benyttet en lineær avskrivningsfunksjon der verdsettingen av kapitalen er basert på anskaffelseskostnaden. Det blir ikke korrigeret for at inflasjon påvirker verdien av kapital som er anskaffet på forskjellige tidspunkt. I KOSTRA belastes avskrivninger den enkelte funksjonen (Kontoklasse 1, art 590). Avskrivningene har en motpost (funksjon 860, art 990), slik at de ikke får virkning for beregning av netto driftsresultat.

Brutto driftsinntekter

Driftsinntektene er summen av skatteinntekter, rammetilskudd, øremerkede tilskudd til løpende drift samt gebyrer og salgs- og leieinntekter. Det korrigeres for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp mv (690 og 790). Driftsinntektene er kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner og artene ((600... 890) – 690 – 790)". Art 690 er 'Fordelte utgifter' og art 790 er 'Internsalg'. Definisjonen bygger på KOSTRA.

Brutto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter (inkl. avskrivninger) eksklusive renter og avdrag. Brutto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene. Se også begrepet "netto driftsresultat".

Brutto driftsresultat = Brutto driftsinntekter - brutto driftsutgifter

Brutto driftsinntekter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (600..890)–690–790).

Brutto driftsutgifter = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (((010..480)+590)–690–790).

Brutto driftsutgifter

Brutto driftsutgifter i alt gir uttrykk for (fylkes-)kommunens samlede utgifter til alle tjenestene. Begrepet omfatter også avskrivninger og det korrigeres for viderefordeling av utgifter.

Definisjonen bygger på KOSTRA.

Brutto driftsutgifter *i alt* er i KOSTRA definert som Kontoklasse 1 (driftsregnskapet), alle funksjoner, artene [(010..480, 590)–(690)] + kontoklasse 3, alle funksjoner, artene [(010..370, 400..470, 590) – (690, 775, 780, 880, 895)]. Driftsutgiftene (brutto) viser således de samlede driftsutgiftene inkludert avskrivninger korrigeret for dobbeltføringer som skyldes viderefordeling av utgifter/internkjøp.

Brutto driftsutgifter på den enkelte funksjon/tjenesteområde viser hvor mye den enkelte tjenesten koster i løpet av et år. Begrepet omfatter de løpende utgiftene til tjenesten inkludert avskrivninger korrigeret for viderefordeling av utgifter samt sykkelønnsrefusjon og mva-kompensasjon.

Brutto driftsutgifter *på funksjon/tjenesteområde* er i KOSTRA definert som kontoklasse 1 (driftsregnskapet), funksjonene innen det enkelte tjenesteområdet, artene [(010..480, 590) – (690, 710, 729)] + kontoklasse 3, funksjonene innen det enkelte tjenesteområdet, artene [(010..370, 400..470, 590) – (690, 710, 729, 775, 780, 880, 895)].

Bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge (BNP)

Verdiskapningen i samfunnet måles i nasjonalregnskapet ved bruttonasjonalproduktet. Ved internasjonale sammenlikninger benyttes vanligvis BNP pr. innbygger som en indikator for velstandsnivået i et land. Med BNP i Fastlands-Norge menes bruttoproduktet for all innenlandsk produksjonsaktivitet utenom næringene utvinning av råolje og naturgass, rørtransport og utenriks sjøfart.

Brutto investering i fast realkapital

Anskaffelser av ny fast realkapital, pluss kjøp minus salg av eksisterende fast realkapital. Fast realkapital består av realkapital som boliger andre bygg, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv. og immateriell realkapital (eng: intellectual property products (IPP)), som leting etter mineraler inklusive råolje og naturgass, forsknings- og utviklingskostnader, programvare og originalverk innen kunst.

Brutto investeringsutgifter

Begrepet omfatter kommunenes og fylkeskommunenes utgifter i forbindelse med investeringer i fast eiendom og anlegg. Begrepet skal si noe om prioritering av nybygging, større utviklingstiltak og andre investeringer innen de enkelte tjenesteområdene og totalt. Definisjonen i KOSTRA er kontoklasse 0 (investeringsregnskapet (fylkes)-kommuneregnskapet), alle tjenestefunksjonene (100..790), artene [(010..501) – (690)] + kontoklasse 4 (investeringsregnskapet KF/FKF/IKS), alle tjenestefunksjonene (100..790), artene [(010..500) – (690, 901)]

Deflator

Veid samlet prisendring i kommunesektoren i prosent fra året før. I deflatoren inngår endringer i lønnskostnader, produktinnsats og bruttoinvesteringer. Deflatoren benyttes av Finansdepartementet og TBU ved beregning av realvekst i kommunesektorens inntekter.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er oppsparte midler som fritt kan benyttes til finansiering av drifts- eller investeringsutgifter. Midlene stammer fra positive netto driftsresultater som ikke er bundet til særskilte formål (f.eks. vil øremerkede tilskudd være en slik bundet inntekt) og som ikke er benyttet til å finansiere investeringer. Disposisjonsfond er en del av kommunenes og fylkeskommunenes egenkapital. Egenkapitalen kan deles i fire, henholdsvis etter bundne og ubundne inntekter og etter drifts- og investeringsinntekter. Disposisjonsfond er den delen som gjenspeiler oppsparte, frie driftsinntekter. Indikatoren er hentet fra kommunenes og fylkeskommunenes balanseregnskaper.

Disposisjonsfondet vises av og til etter at akkumulerte regnskapsmessige merforbruk er trukket fra. Et akkumulert regnskapsmessig merforbruk er "et negativt disposisjonsfond", det vil si når egenkapitalen som knytter seg til frie driftsinntekter er negativ. En kommune vil normalt ha ett beløp på enten disposisjonsfond eller akkumulert regnskapsmessig merforbruk.

Driftsinntekter

Se brutto driftsinntekter.

Driftsutgifter

Se brutto driftsutgifter.

Eiendomsskatt

Kun kommuner kan skrive ut eiendomsskatt. Eiendomsskatt kan skrives ut i "hele kommunen" eller i "klart avgrensede område som helt eller delvis er utbygd på byvis, eller der slik utbygging er i gang". Kommunene kan også velge å skrive ut eiendomsskatt bare på "verker og bruk" eller på dette i kombinasjon med næringseiendom. Det finnes også noen andre kombinasjoner av det geografiske virkeområdet, jf. lov om eiedomsskatt § 3. Kraftanlegg er eksempel på verk og bruk. Herunder hører også vassfall, inklusive kraftstasjoner, overføringsanlegg, fordelingsnett etc. Skatten skrives ut på grunnlag av takst over eiendommen. Skattesatsen må ligge i intervallet mellom 2 og 7 promille. Satsøkninger fra år til år er begrenset til to promilleenheter. Fra 2019 er satsen ved førstegangsutskrivning av eiendomsskatt, samt maksimal årlig satsøkning, redusert fra to til én promille.

Fastlands-Norge

Se bruttonasjonalprodukt for Fastlands-Norge.

Fast realkapital

Et kapitalobjekt regnes som fast realkapital dersom det er resultat av en produksjonsprosess, dvs. produsert kapital, og brukes gjentatte ganger eller kontinuerlig i produksjonen over en lenger periode enn ett år.

Omfatter både realkapital som boliger og andre bygninger, anlegg, transportmidler, maskiner, annet produksjonsutstyr, livdyr- og frukttrebestand mv., og immateriell realkapital (eng: Intellectual property products (IPP)) som leting etter mineraler, forsknings- og utviklingskostnader, EDB-programvare og originalverk innen kunst.

Lagerkapital og verdigjenstander som ikke kan brukes gjentatte ganger i produksjon, regnes ikke som fast realkapital. Det gjør heller ikke naturkapital og annen ikke-produsert kapital. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

FI-U

Frie inntekter, utvidet begrep: Utvalget benytter i kapittel 7 en inntektsstørrelse som i tillegg til å omfatte rammetilskudd, skatt på inntekt, formue og naturressursskatt og

eiendomsskatt også inkluderer konsesjonskraft- og hjemfallsinntekter, inntekter fra Havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Dette er inntekter som ikke er underlagt streng regulering med hensyn til bruk.

Frie inntekter

Frie inntekter kan ha to ulike definisjoner.

Når det snakkes om frie inntekter i forbindelse med kommuneopplegget (for eksempel som andel av samlede inntekter eller vekst i frie inntekter i tabell 2.1), omfatter frie inntekter skatteinntekter og rammetilskudd. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningens samlede inntekter.

Frie inntekter kan også benyttes om inntekter som kommunene kan disponere uten andre bindinger enn gjeldende lover og forskrifter, altså inntekter som ikke er bundet til særskilte formål (øremerkede tilskudd er et eksempel på en slik bundet inntekt). Summen av ordinære skatter på inntekt og formue, eiendomsskatt, naturressursskatt m.m. og rammetilskudd inkluderes i inntektsbegrepet.

Frie inntekter for ett år kan korrigeres for variasjoner utgiftsbehov (se under "korrigerede inntekter"). Utvikling i frie inntekter over flere år kan korrigeres for oppgaveendringer, prisutvikling og befolkningsutvikling.

GSI (Grunnskolen informasjonssystem)

GSI (Grunnskolen informasjonssystem) er et system for registrering av opplysninger om grunnskolen i Norge. GSI samler inn en omfattende mengde data om grunnskolen i Norge. Det samles inn drøyt 100 opplysninger om hver eneste grunnskole, bl.a. årstimer, ressurser, spesialundervisning, språklige minoriteter, målform, fremmedspråk, fysisk aktivitet, leksehjelp, SFO og PPT. I GSI registreres situasjonen per 1. oktober hvert år. Data blir offentlig tilgjengelige i GSI i slutten av desember.

Inntekter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende inntekter og kapitalinntekter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

IPLOS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk)

IPLOS (individbasert helse- og omsorgsstatistikk) er betegnelsen på et sentralt helseregister som danner grunnlag for blant annet nasjonal statistikk for omsorgssektoren i perioden 2007- 2017. IPLOS-registeret inneholder data fra kommunene om personer som har søkt, mottar eller har mottatt helse- og omsorgstjenester. Fra og med 2018 inngår IPLOS-opplysningene i Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR).

K2

K2 er et mål for hvor stor innenlandsk bruttogjeld kommuneforvaltningen har, og er den indikatoren som best gir uttrykk for utviklingen i den samlede gjelden over en lengre periode. Statistikken er avledet fra regnskapsopplysninger fra banker,

finansieringsforetak, forsikringselskaper og pensjonskasser, i tillegg til at Statistisk sentralbyrå henter inn opplysninger fra VPS, Statens Pensjonskasse og Eksportkreditt Norge AS. All gjeld i K2 er rentebærende.

K2 oppgis for kommuneforvaltningen samlet. Kommuneforvaltningen omfatter kommuner og fylkeskommuner samt kommunal virksomhet som ikke er næringsrettet og som er underlagt kommuner eller fylkeskommuner. Kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF) og interkommunale selskaper (IKS) som driver næringsvirksomhet inngår ikke i tallene. Det gjør heller ikke gjeld kommunesektoren garanterer for eller gjeld i kommunale aksjeselskaper o.l. Se for øvrig omtale av "kommuneforvaltningen".

Kapitalslit

Reduksjon i verdien av fast realkapital på grunn av normal slitasje, skade og foreldelse. Kapitalslitet i nasjonalregnskapet fremkommer ikke direkte fra kommuneregnskapet, men kan beregnes ut fra størrelsen på verdien av den oppsamlede realkapital i kommuneforvaltningen.

Kapitalutgifter

Kapitalutgiftene omfatter kjøp av fast eiendom og anskaffelse av fast realkapital (bygninger og anlegg, utstyr og inventar).

KFI-U, Korrigerte frie inntekter, utvidet begrep

Rammetilskudd, inntekter fra skatt på inntekt, formue og naturressursskatt (alle etter skatteutjevning), eiendomsskatt, konsesjons- og hjemfallsinntekter, inntekter fra havbruksfond og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift. Korrigert for variasjoner i utgiftsbehovet. Se også FI-U og korrigerte inntekter.

Kommunalt pasientregister (KPR)

Kommunalt pasient- og brukerregister (KPR) er et sentralt helseregister. KPR inneholder opplysninger om de som har søkt om, mottar eller har mottatt helse- og omsorgstjenester fra kommunene. Det er hjemlet i helseregisterloven § 11 og regulert av forskrift om kommunalt pasient- og brukerregister. KPR inneholder opplysninger om omsorgsdata (tidligere innrapportert til IPLOS-registeret) fra og med 2017, samt utvalgte opplysninger fra KUHR-registeret fra og med juli 2016. KUHR (kontroll og utbetaling av helserefusjoner) er et system som håndterer refusjonskrav fra behandlere og helseinstitusjoner til staten (HELFO).

Kommunekassetall

Kommunekassetall i denne rapporten brukt i tilknytning til regnskapstall der kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF), interkommunale selskaper (IKS) samt interkommunale samarbeid som er egne rettssubjekter, ikke inngår.

Kommunalt konsum

Konsum i kommuneforvaltningen beregnes som summen av lønnskostnader, produktinnsats (inkl. reparasjoner og vedlikehold), kapitalslit, produktkjøp til

husholdningene, driftsresultat i markedsrettet virksomhet for visse kapitler fratrukket gebyrer. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets definisjoner.

Kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningen er en del av offentlig forvaltning og omfatter ikke-markedsrettet virksomhet som er direkte styrt og kontrollert av lokale og regionale politisk og administrative myndigheter. En sentral oppgave er produksjon av tjenester.

Kommuneforvaltningen er en sektor i nasjonalregnskapet og omfatter kommuner, fylkeskommuner og kirkelige fellelråd. I tillegg omfatter sektoren kommunale foretak (KF), fylkeskommunale foretak (FKF) og interkommunale selskaper (IKS), dersom disse driver ikke-markedsrettet virksomhet. De fleste forvaltningsforetakene finner en innenfor vann- og avløp, renovasjon, tjenester tilknyttet eiendomsdrift, offentlig administrasjon, helsetjenester, bibliotek- og museumsdrift samt innenfor drift av sports- og idrettsanlegg. Sektoren omfatter også kommunale og fylkeskommunale lånefond.

KF, FKF og IKS som driver markedsrettet/næringsrettet virksomhet, for eksempel innen eiendomsdrift eller håndtering av næringsavfall, holdes utenfor kommuneforvaltningen i nasjonalregnskapet. Dette vil omfatte virksomhet som føres på KOSTRA-funksjonene 320, 330, 373 og 710.

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Kommunesektoren

Når dette begrepet brukes i tilknytning til statistikk, omfatter statistikken kommuner, fylkeskommuner, kommunale og fylkeskommunale foretak (KF/FKF), interkommunale selskaper (IKS) og interkommunale samarbeid etter kommuneloven, samt lånefondene. Se også omtale under konserntall. Denne inndelingen følger altså organisasjonsform. Populasjonen vil altså være litt annerledes enn for kommuneforvaltningen (se egen omtale av dette).

Se for øvrig vedlegget "Kommuneregnskapet og nasjonalregnskapet".

Konserntall

Blir i denne rapporten brukt om statistikk der det i tillegg til kommunen ("etatene", dvs. den delen av organisasjonen som ligger under administrasjonssjefen) også inngår kommunale og fylkeskommunale foretak (KF og FKF, regulert i kapittel 9 i kommuneloven), interkommunale selskaper (IKS, regulert i lov om interkommunale selskaper) samt interkommunale politiske råd (kapittel 18 i kommuneloven) og kommunale oppgavefelleskap (kapittel 19 i kommuneloven). De to sistnevnte kom med ny kommunelov, som trådte i kraft i 2020. Til og med 2019 inngikk også § 27-samarbeid som var egne rettssubjekter, Dei konserntallene. Disse er fra og med 2020 omdannet til enten interkommunale politiske råd eller kommunale oppgavefelleskap.

Særregnskapene rapporteres enkeltvis til SSB og konsolideringen til konsern foretas av SSB. Mellom (fylkes)kommunen og KF/FKF er eierforholdet alltid en-til-en, mens IKS eies av flere kommuner/fylkeskommuner sammen. Den enkelte (fylkes)kommunes

eierandel i IKS fordeles i henhold til registrerte eierandeler i Foretaksregistret i Brønnøysund. § 27-enhetene fordeles etter eierandel for de enhetene hvor SSB har fått opplysninger om eierandelene, ellers behandles disse enhetene likt som (fylkes)kommunale foretak. (Fylkes)kommunal virksomhet organisert som aksjeselskaper og stiftelser inngår ikke i konsernbegrepet.

Ved utgangen av 2017 var det registret 243 interkommunale selskap, 8 interfylkeskommunale selskap og 37 kjente interkommunale samarbeider (§27-enheter) med om lag 2207 eierforbindelser. Det var 176 kommunale foretak og 7 fylkeskommunale foretak. Kommunene Oslo, Drammen og Bergen og Sør-Trøndelag fylkeskommune hadde organisert finansforvaltningen i lånefond.

Konsum i kommuneforvaltningen

Kommuneforvaltningens utgifter til konsum. Disse utgiftene måles ved totale produksjonskostnader, dvs. som sum av produktinnsats (varer og tjenester som kommuneforvaltningen disponerer til sine produksjonsformål), lønnskostnader (bruken av egen arbeidskraft), kapitalslit (bruken av egen produksjonskapital) og eventuelle netto næringskatter, men fratrukket inntekter fra salg til andre sektorer (gebyrer). I tillegg kommer produktkjøp til husholdninger, dvs. kommunenes finansiering av varer og tjenester som husholdningene forbraker. Kommunenes tilskudd til private barnehager blir f.eks. betraktet som produktkjøp til husholdningene siden kommunene "betaler" deler av husholdningenes konsum av barnehagetjenester.

Konsumet i kommuneforvaltningen deles i to hovedkategorier: kollektivt konsum som er forvaltningens eget konsum, og individuelt konsum som forbrukes av husholdningene (personlig konsum).

Korrigerte inntekter/utgiftskorrigerte inntekter

Inntekter korrigert for variasjon i utgiftsbehovet. Kommuner med ulik demografisk eller geografisk struktur, vil ha ulikt nivå på kostnadene ved produksjon av samme tjeneste. Den delen av inntektene som inngår i et beregnet samlet utgiftsbehov for sektorene som inngår i utgiftsutjevningen blir korrigert ved hjelp av mekanismene for utgiftsutjevningen i inntektssystemet, kostnadsnøkkelen. Utgiftskorrigerte inntekter beregnes både med og uten eiendomsskatt og hjemfalls- og konsesjonskraftsinntekter, inntekter fra havbruksfondet og fordel av differensiert arbeidsgiveravgift i inntektsgrunnlaget. I TBUs rapport brukes som hovedregel det mest omfattende inntektsbegrepet, se FI-U og KFI-U.

KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-Rapportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal virksomhet. Informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenestoområder registreres og sammenstilles for å gi relevant informasjon til beslutningstakere både nasjonalt og lokalt. Informasjonen skal tjene som grunnlag for analyse, planlegging og styring, og herunder gi grunnlag for å vurdere om nasjonale mål oppnås. KOSTRA skal forenkle rapporteringen fra

kommunene til staten ved at data rapporteres bare en gang, selv om de skal brukes til ulike formål.

Langsiktig gjeld

Langsiktige lån har normalt lengre løpetid enn ett år. Lån beregnet for videreformidling til andre instanser/innbyggere, såkalte formidlingsutlån, inngår.

Langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) = kontoklasse 2, kapittel (41..45), alle sektorer + kontoklasse 5, kapittel (41..46), alle sektorer + kapitlene (41,42,43,45), alle sektorer i lånefond.

Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Løpende utgifter

Løpende utgifter er definert som lønnskostnader, produktinnsats (vareinnsats), produktkjøp til husholdninger, renteutgifter, overføringer fra kommuneforvaltningen til private og staten, samt utgifter til kommunale foretak.

Nasjonalregnskapet

Formålet med nasjonalregnskapsstatistikken er å gi et avstemt og helhetlig bilde av samfunnsøkonomien. Nasjonalregnskapet gir både en sammenfattet beskrivelse av økonomien under ett, og en detaljert beskrivelse av transaksjonene mellom de ulike deler av økonomien og mellom Norge og utlandet. Statistikk fra en rekke områder stilles sammen og bearbeides i nasjonalregnskapet. Det norske nasjonalregnskapet utarbeides i tråd med internasjonale retningslinjer, noe som sikrer sammenlignbarhet med andre land.

Det årlige realregnskapet gir tall for produksjon, produktinnsats, bruttoprodukt, inntektskomponenter og sysselsetting fordelt på næringer, og dessuten tall for konsum, investeringer, realkapital, eksport og import. Det institusjonelle sektorregnskapet beskriver alle økonomiske transaksjoner som berører de institusjonelle sektorene, det vil si finansielle foretak, ikke-finansielle foretak, offentlig forvaltning, husholdninger og utlandet.

Netto driftsresultat

Driftsinntekter fratrukket driftsutgifter, renter og avdrag. Forskjellen mellom brutto og netto driftsresultat består av avskrivninger og netto finansutgifter (renter og avdrag, verdiendringer på finansielle omløpsmidler og utbytte). Netto driftsresultat viser hva kommunene og fylkeskommunene sitter igjen med til avsetninger og investeringer. Netto driftsresultat bygger på regnskapsoppstillingen i kommuneregnskapene.

Netto driftsresultat = Brutto driftsresultat + resultat eksterne finansieringstransaksjoner + motpost avskrivninger.

Brutto driftsresultat = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene
((600..890)-690-790) - (((010..480)+590)-690-790).

Resultat eksterne finansieringstransaksjoner = Kontoklasse 1, alle funksjoner, artene (900+905+920) - (500+510+520).

Motpost avskrivninger = Kontoklasse 1, funksjon 860, art 990.

Netto driftsutgifter

Netto driftsutgifter viser brutto driftsutgifter (se egen omtale) inkludert avskrivninger etter at inntekter knyttet direkte til tjenesten, som for eksempel øremerkede tilskudd fra staten, brukerbetaling og andre direkte inntekter, er trukket fra. Netto driftsutgifter illustrerer hvor mye som finansieres gjennom frie inntekter som skatteinntekter, rammeoverføringer fra staten mv.

Netto driftsutgifter totalt, konsern = kontoklasse 1 og 3, alle tjenestefunksjoner (100..790), artene (010..480) + 590 – (600..780,800..895).

Netto driftsutgifter fordelt på tjenesteområde, konsern = kontoklasse 1 og 3, funksjonene som gjelder det enkelte tjenesteområdet, artene (010..480) + 590 - (600..780,800..895).

Definisjonen bygger på KOSTRA.

Nettofinansinvesteringer

Nettofinansinvesteringer måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom, jf. vedlegg 1. Nettofinansinvesteringer, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se også vedlegg 1 om kommuneforvaltningens samlede inntekter og utgifter.

Netto gjeld (med og uten arbeidsgivers reserver)

Netto gjeld omfatter brutto gjeld (kortsiktig og langsiktig) fratrukket finansielle fordringer (bankinnskudd, aksjer og andeler mv.).

Nettogjeld er hentet fra finansielle sektorregnskaper. Statistikken bygger på basisstatistikker i SSB og statistikk for verdipapirer registrert i VPS. Disse registrene inneholder fordeling av fordringer og gjeld etter konto eller finansobjekt og med en viss inndeling etter debitor-/kreditorsektor. Viktige kilder er balanseregnskapene for kommuner og fylkeskommuner.

Deler av sektorens plasseringer i pensjonsmidler er tatt inn som fordringer i sektoren under betegnelsen "arbeidsgivers reserver". Arbeidsgivers reserver er satt sammen av tilleggsreservene, premiefond og kursreguleringsfondet.

I begrepet nettogjeld inngår også disse reservene i kommuneforvaltningens fordringer.

I begrepet netto gjeld uten arbeidsgivers reserver er disse ikke trukket fra.

Netto lånegjeld

Netto lånegjeld tar utgangspunkt i langsiktig gjeld, men trekker i tillegg fra låneopptak som (i påvente av framdriften på investeringsprosjektet e.l.) står ubrukt på konto, samt konsernets utlån til andre (f.eks. formidlingslån som startlån i Husbanken eller ansvarlige lån til selskaper). Data hentes fra kommunens balanseregnskap og særbedriftenes balanseregnskap.

Netto lånegjeld = langsiktig gjeld, konsern (eks. pensjonsforpliktelser) - totale utlån – ubrukte lånemidler.

Totale utlån, konsern = kontoklasse 2, kapittel 22 + kontoklasse 5, kapittel 22, alle sektorer + kapittel 22, alle sektorer i lånefond.

Ubrukte lånemidler, konsern = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer.

Netto renteesponering (også kalt netto renteesponert gjeld)

Netto renteesponering er langsiktig gjeld eks. pensjonsforpliktelser fratrukket hhv. utlån og ubrukte lånemidler; restverdi på anleggsmidler innen de gebyrfinansierte tjenesteområdene vannforsyning, avløpshåndtering og renovasjon; disponert investeringsramme innen rentekompensasjonsordningene samt rentebærende, ikke-lånefinansiert likviditet.

Netto renteesponering = renteesponert gjeld – likviditet som ikke er lånefinansiert.

Likviditet som ikke er lånefinansiert = kasse og bankinnskudd + sertifikater + obligasjoner + derivater – kassekredittlån – ubrukte lånemidler.

Kasse og bankinnskudd = kontoklasse 2 og 5, kapittel 10, alle sektorer + kapittel 10 i lånefond

Sertifikater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 12, alle sektorer

Obligasjoner = kontoklasse 2 og 5, kapittel 11, alle sektorer

Derivater = kontoklasse 2 og 5, kapittel 15, alle sektorer + kapittel 15 i lånefond

Kassekredittlån = kontoklasse 2 og 5, kapittel 31, alle sektorer

Ubrukte lånemidler = kontoklasse 2 og 5, kapittel 9100, alle sektorer

Netto renter og avdrag

Netto renter og avdrag er differansen mellom brutto driftsresultat og netto driftsresultat. Se under begrepene "brutto driftsresultat" og "netto driftsresultat".

Nominell vekst

Vekst i løpende kroner fra et år til et annet, det vil si vekst som inkluderer prisstigning.

Næringsskatter

Overføringer til offentlig forvaltning fra innenlandske produsenter i form av skatter og avgifter som er knyttet til produksjonsvirksomheten, men som ikke varierer i takt med produksjonen av produkter. De viktigste næringsskattene er knyttet

til utvinning av råolje og naturgass (produksjonsavgift, arealavgift mv.).
Definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Overskudd før lån

Overskudd før lån er det samlede overskuddet i kommunenes og fylkeskommunenes drifts- og investeringsregnskap når låneopptak og avdrag holdes utenom, jf. vedlegg 2. Overskudd før lån kan sammenlignes med nettofinansinvesteringer, men baserer seg på kommuneregnskapet, ikke nasjonalregnskapet.

Overskudd før lånetransaksjoner måles som samlede inntekter fratrukket samlede utgifter, der utgifter til bruttorealinvesteringer er medregnet, mens låne- og avdragsutgifter er holdt utenom. Overskuddet før lånetransaksjoner, sammen med evt. omvurderinger av fordringer og gjeld, bestemmer utviklingen i kommunesektorens netto fordringsposisjon. Dersom overskudd før lånetransaksjoner er negativt, kalles det gjerne underskudd før lånetransaksjoner. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Primærbalanse

Primærbalanse er inntekter fratrukket konsum og investeringer. Det vil tilsvare nettofinansinvesteringer fratrukket netto renteutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produksjonsskatter

Produksjonsskatter er summen av produktskatter og næringskatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktinnsats (vareinnsats)

Verdien av anvendte innsatsvarer og -tjenester i produksjonsaktivitet, unntatt kapitalslit (bruk av fast realkapital). Det foreligger mer presise definisjoner i 2008 SNA og ESA 2010, i første rekke for avgrensningene mot bruttoinvestering i fast realkapital og mot lønnskostnader. Produktinnsatsen gjelder anvendte (forbrukte), og ikke innkjøpte, varer og tjenester. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Produktskatter

Overføringer fra innenlandske produsenter til offentlig forvaltning i form av skatter og avgifter som varierer i takt med produksjonen av produkter, eller er knyttet til produkter på annen måte. De viktigste produktskattene er merverdiavgift, investeringsavgift, bilavgift og bensinavgift. Tidligere betegnet som "varetilknyttede avgifter". Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Realinvesteringer

Tilvekst i realkapital.

Realkapital

Denne posten inneholder alle transaksjoner knyttet til bruttoinvesteringer i realkapital og kapitaloverføringer som resulterer i reallokering av formue. Med realkapital mener vi materiell og immateriell fast realkapital, lagerkapital, verdigjenstander, samt ikke-produsert kapital som naturkapital og immateriell produksjonskapital som patenter mv. Kapitaloverføringer representerer overdragelse av finans- eller realkapitalformue uten noen form for motytelse. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Reell vekst

Vekst i faste priser fra et år til et annet, det vil si vekst eksklusiv prisstigning. Se også under begrepet "deflator".

Regnskapsmessig mer- og mindreforbruk

Regnskapsmessig mer- og mindreforbruk er bunnlinjen i kommuneregnskapet. Det består av årets netto driftsresultat tillagt årets bruk av fond, fratrukket årets avsetninger til fond og årets overføring av driftsinntekter til investeringsregnskapet.

Regnskapsmessig merforbruk

Et regnskapsmessig mer- og mindreforbruk er bunnlinjen i kommunenes og fylkeskommunenes driftsregnskap. Det består av årets netto driftsresultat tillagt årets bruk av fond, fratrukket årets avsetninger til fond og årets overføring av driftsinntekter til investeringsregnskapet.

Regnskapsmessig mindreforbruk

Midlene som er til overs etter at netto driftsresultat er disponert i tråd med kommunestyrets eller fylkestingets budsjettvedtak. Et mindreforbruk innebærer at driftsresultatet ikke er disponert fullt ut. For alle praktiske formål er et regnskapsmessig mindreforbruk det samme som disposisjonsfond, og med ny kommunelov vil dette begrepet opphøre f.o.m. 2020 og i stedet inngå i disposisjonsfondet. Sammen med disposisjonsfondet sier dette noe om hvor stor økonomisk buffer kommunen eller fylkeskommunen har for sin løpende drift (før eventuelle akkumulerte regnskapsmessige merforbruk er trukket fra).

Et regnskapsmessig merforbruk

I denne rapporten er betegnelsen brukt om det akkumulerte regnskapsmessige merforbruket. Det akkumulerte merforbruket viser ikke bare årets regnskapsmessige merforbruk, men også kommunenes og fylkeskommunenes tidligere merforbruk som ikke er dekket inn. Se også akkumulert regnskapsmessig merforbruk.

Et regnskapsmessig merforbruk er en negativ bunnlinje i driftsregnskapet det enkelte år og innebærer at et negativt netto driftsresultat etter netto avsetning til bundne fond, heller ikke kan dekkes ved å trekke på disposisjonsfondet i henhold til kommunestyrets eller fylkestingets vedtak. Et regnskapsmessig merforbruk skal dekkes inn i løpet av to år. Dette kan enten skje gjennom bruk av fond eller ved å disponere et positivt netto driftsresultat til formålet. Med ny kommunelov f.o.m. 2020 vil inndekningen av et negativt netto driftsresultat ikke være like tett koblet til kommunestyrets og

fylkestingets vedtatte bruk av disposisjonsfondet. Kommunene og fylkeskommunene er i større grad pålagt å dekke inn et negativt resultat ved å bruke av disposisjonsfondet så lenge det er midler på fondet.

Renteekspontert gjeld

Netto renteekspontert gjeld tar utgangspunkt i netto lånegjeld, men korrigerer i tillegg for enkelte rentebærende eiendeler. Korrigeringene omfatter rentekompensasjonsordninger (statistikk som Husbanken og Samferdselsdepartementet rapporterer til SSB), selvkosttjenester (fra selvkostregnskapene på VAR-området, som kommunene rapporterer inn i KOSTRA).

Indikatoren illustrerer den delen av kommunesektorens langsiktige gjeld der kommunesektoren må finansiere renter og avdrag med de frie inntektene.

Bokført verdi på VAR-investeringene = Kalkulerte rentekostnader for hhv. vann, avløp og renovasjon, der summen er dividert med kalkylerenten. Beløpet viser dermed "hovedstolen"/bokført verdi på VAR-anleggene, der kalkulatoriske renter og avskrivninger vil bli dekket gjennom gebyrene fra innbyggerne. Kalkylerente 5-årig swaprente tillagt 1/2 prosentpoeng.

Rentekompensasjon = hovedstolen/beregningsgrunnlaget som ligger til grunn for rentekompensasjon som Husbanken utbetaler til kommunen for investeringer skole- og kirkeprosjekter samt omsorgsbygg og sykehjem.

Samlede inntekter innenfor kommuneopplegget

I statsbudsjettet hvert år fastsettes det økonomiske opplegget for kommunesektoren det kommende året, det såkalte kommuneopplegget. Kommuneforvaltningens samlede inntekter innenfor kommuneopplegget er summen av skatteinntekter, overføringer fra staten, gebyrer og andre innenlandske løpende overføringer fratrukket tilskudd til folketrygden. Skatteinntekter som inngår i kommuneopplegget er kommunenes andel av skatt på alminnelig inntekt fra personlige skattytere, formuesskatt, naturressursskatt og eiendomsskatt i kommuner som har innført det. Overføringer fra staten omfatter rammeoverføringer og øremerkede overføringer innenfor kommuneopplegget.

Inntekter som er definert som "utenfor kommuneopplegget", vil for eksempel være kompensasjon for merverdiavgift, enkelte tilskudd til flyktninger o.l. I tillegg til skatteinntektene som inngår i kommuneopplegget har kommunene inntekter fra konsesjonsavgift, konsesjonskraft samt inntekter fra havbruksfondet.

Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter samt vedlegget om statlige overføringer til kommunesektoren.

Samlede inntekter

Kommuneforvaltningens samlede inntekter er summen av samlede inntekter innenfor kommuneopplegget, øremerkede overføringer utenfor kommuneopplegget og renteinntekter. Se under "samlede inntekter innenfor kommuneopplegget" for en

nærmere definisjon av dette begrepet. Se også TBUs vedlegg om kommuneforvaltningen samlede inntekter og utgifter.

Skatt på inntekt og formue

Omfatter alle tvungne, ikke-gjengjeldte betalinger i kontanter eller naturalier som offentlig forvaltning og utlandet regelmessig pålegger institusjonelle enheters inntekt og formue, samt enkelte periodiske avgifter som beregnes på inntekt eller formue. Skatter på inntekt og formue deles inn i inntektsskatter, og andre løpende skatter. Denne definisjonen bygger på nasjonalregnskapets gruppering.

Skattøre

Kommunale og fylkeskommunale skattører angir hvilken andel av skatt på alminnelig inntekt for personlige skatteyttere som tilfaller henholdsvis kommuner og fylkeskommuner. Skattørene vedtas årlig av Stortinget ved behandling av statsbudsjettet.

Sysselsatte normalårsverk

Definert som antall heltidssysselsatte personer, pluss antall deltidssysselsatte omregnet til heltidssysselsatte. Antall sysselsatte normalårsverk for lønnstakere framkommer etter omregning til heltid med andel av full stilling eller dellønnsbrøk som vektor. Antall normalårsverk for selvstendige er beregnet med basis i arbeidstid for mannlige selvstendige.

Sysselsatte personer

Antall personer som er sysselsatt i innenlandsk produksjonsvirksomhet. Sysselsatte personer omfatter personer som arbeider deltid, personer som er inne til førstegangs militær- eller sivilarbeidstjeneste, og personer som er midlertid fraværende fra inntektsgivende arbeid pga. sykdom, ferie, permisjon mv. Utenlandske lønnstakere i innenlandsk produksjonsvirksomhet, herunder utenlandske sjømenn på norskeide og innleide skip, er også inkludert i sysselsettingsbegrepet. Sysselsatte personer er gjennomsnittstall over et år (eller kvartal), og er fordelt på næring, yrkesstatus (lønnstakere eller selvstendige), og kjønn.

Underskudd før lån

Se under begrepet "overskudd før lån".

Utførte timeverk

Antall timeverk utført av alle sysselsatte i innenlandsk produksjonsvirksomhet innenfor effektiv normalarbeidstid, med tillegg for utført overtid og fradrag for fravær pga. sykdom, permisjon, ferie og eventuelle arbeidskonflikter. Antall utførte timeverk er også påvirket av kalendermessige forhold (bevegelige helligdager og skuddår). Antall arbeidsdager vil kunne variere med inntil 3 dager fra ett år til neste pga. slike kalendermessige forhold.

Utgifter i kommuneforvaltningen

Summen av løpende utgifter og kapitalutgifter. Begrepet bygger på nasjonalregnskapets gruppering. Se vedlegg 1.

Vedlegg 21 Utvalgets mandat og sammensetning

I

Det blir oppnemnt eit berekningsutval til fagleg vurdering av data som gjeld økonomien i kommunane og fylkeskommunane. Utvalet skal leggje fram det best moglege talmessige bakgrunns materialet, med sikte på å kome fram til ein omforeina situasjonsforståing av den økonomiske situasjonen i kommunesektoren.

Bakgrunns materialet bør innehalde ei oversikt over dei tilhøve utvalet meiner er viktige for vurderinga av økonomien i kommunar og fylkeskommunar, og ei vurdering av desse tilhøva og av utviklingstendensane. Vurderingane bør gjelde både kommunane og fylkeskommunane sett under eitt og så langt råd er og gjeva oversyn over variasjonane mellom dei ulike kommunar og fylkeskommunar. Til konsultasjonsordninga og i forkant av regjeringa sine budsjettkonferansar bes utvalet årlig utarbeide notat om den økonomiske situasjonen i kommunesektoren, og om den demografiske utviklinga inkludert kommunesektorens utgifter. Utvalet bes vidare om å utarbeide eit notat til konsultasjonsordninga om utviklinga i tjenesteytinga etter at endelege rekneskapstal vert lagt fram.

Så langt utvalet finn det forsvarleg, kan det sjølv ta opp særskilde problemstillingar.

Utvalet skal arrangere opne fagseminar.

Utgreiingane frå utvalet skal avgjevast til Kommunal- og regionaldepartementet.

II

Utvalet skal vere breitt samansett. Oppnemninga gjeld inntil vidare, men ikkje ut over 3 år. Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å løyse medlem frå vervet og til å oppnemne nye medlem.

III

Kommunal- og regionaldepartementet har fullmakt til å gje nærare retningsliner for arbeidet i utvalet innanfor rammene av mandatet.

IV

Kommunal- og regionaldepartementet leiar sekretariatsarbeidet for utvalet.

Utvalgsmedlemmer:

Professor Lars-Erik Borge, NTNU, leder

Professor Jon Magnussen, NTNU

Sjeføkonom Torbjørn Eika, KS

Kommunalsjef Linda Nipen, Kinn kommune

Leder Seksjon for budsjett og økonomiplan/Ass. avdelingsleder for økonomi og strategisk planlegging Berit Helene Koht, Troms og Finnmark fylkeskommune

Seniorforsker/assisterende direktør Ailin Aastvedt, Telemarksforskning

Seksjonssjef Irene Arnesen, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Lovise Bauger, Finansdepartementet

Avdelingsdirektør Ellen Cathrine Arnesen, Kunnskapsdepartementet

Seniorrådgiver Toril Berge Flatabø, Helse- og omsorgsdepartementet

Seniorrådgiver Even Vaboen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet/

Underdirektør Grete Lilleschulstad, Kommunal- og moderniseringsdepartementet (vikar)

Sekretariatet:

Spesialrådgiver Helga Birgitte Aasdalen, KS

Avdelingsdirektør Rune Bye, KS

Seniorrådgiver Frode Borgås, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Aina Buholm Johansen, Statistisk sentralbyrå

Seniorrådgiver Bjørn Gran-Henriksen, Statistisk sentralbyrå

Førstekonsulent Marius Monsrud, Statistisk sentralbyrå

Utredningsleder Brynjar Indahl, Finansdepartementet

Seniorrådgiver Arild Kormeseth, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Rådgiver Naeem Rashid, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Seniorrådgiver Tormod Reiersen, Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Utgitt av:
Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Offentlige institusjoner kan bestille flere eksemplarer fra:
Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
Internett: publikasjoner.dep.no
E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no
Telefon: 222 40 000

Publikasjonskode: H-2520

Forsidebilde: Johny Goerend på Unsplash
Trykk: Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
11/2021 – opplag 150

